

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Prop. 85 S

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	2.14	Forsvarsdepartementet	105
1.1	Rammer for finanspolitikken	5	2.15	Olje- og energidepartementet	116
1.2	Endringer på statsbudsjettet siden saldert budsjett	6	3	Andre saker	119
1.3	Statsbudsjettets stilling	9	3.1	Oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak om landmaktproposisjonen	119
1.4	Anmodningsvedtak	12	3.2	Status i arbeidet med et fullskala demonstrasjonsanlegg for fangst og lagring av CO ₂	123
2	Forslag under det enkelte departement	13	3.3	Opptrappingsplan om klimatilpasset landbruk og mat-sikkerhet i utviklingsland	142
2.1	Utenriksdepartementet	13	3.4	Opptrappingsplan for yrkesfaglig utdanning i utviklingsland	148
2.2	Kunnskapsdepartementet	17		Forslag til vedtak om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018	157
2.3	Kulturdepartementet	28	Vedlegg		
2.4	Justis- og beredskapsdepartementet	33	1	Endringer etter saldert budsjett, utgifter	198
2.5	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	46	2	Endringer etter saldert budsjett, inntekter	219
2.6	Arbeids- og sosialdepartementet ..	52			
2.7	Helse- og omsorgsdepartementet	62			
2.8	Barne- og likestillingsdepartementet	74			
2.9	Nærings- og fiskeridepartementet	77			
2.10	Landbruks- og matdepartementet	88			
2.11	Samferdselsdepartementet	90			
2.12	Klima- og miljødepartementet	95			
2.13	Finansdepartementet	100			

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Prop. 85 S

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018

*Tilråding fra Finansdepartementet 15. mai 2018,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

1.1 Rammer for finanspolitikken

Norge er et land med store muligheter. Mange deltar i arbeidslivet, vi har store naturressurser, en kompetent arbeidsstyrke og solide statsfinanser. Velstanden er jevnere fordelt enn i de fleste andre land. Vi produserer varer og tjenester effektivt og får godt betalt. Vår velstand er bygd på handel med utlandet og frie markeder. På lang sikt er det vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Høy arbeidsinnsats og høy produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping.

De siste tiårene har vært en gyllen periode for norsk økonomi. Fremover vil petroleumsnæringen bidra mindre til økonomisk vekst, selv om den fortsatt vil være viktig for norsk økonomi i lang tid. Lavere petroleumsinntekter for staten innebærer også at pensjonsfondet ikke vil fortsette å vokse like raskt, og avkastningen anslås lavere enn før. Samtidig vil utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstjenester øke, og med flere eldre vil færre være i arbeid og betale skatt. Når

tidsperspektivet forlenges, blir presset på offentlige finanser enda sterkere.

I møte med oljeprisfallet brukte regjeringen finanspolitikken aktivt for å motvirke arbeidsledighet og lette nødvendige omstillinger. Sammen med lave renter, en markert svekkelse av kronen og ansvarlige lønnsoppgjør har det bidratt til omslaget i norsk økonomi. I lys av bedre utsikter for norsk økonomi la regjeringen i fjor høst opp til en normalisering av finanspolitikken i 2018. Den økonomiske utviklingen har siden da vært god. Den økonomiske oppgangen fortsetter og kapasitetsutnyttelsen i norsk økonomi nærmer seg et normalt nivå. Arbeidsmarkedet har bedret seg raskere enn ventet.

Regjeringen fører en ansvarlig økonomisk politikk, der den offentlige pengebruken årlig tilpasses situasjonen i økonomien innenfor handlingsregelens rammer, og der bruken av oljepenger skal vris i retning av investeringer i kunnskap og infrastruktur, samt vekstfremmende skattelettelser.

I Revidert nasjonalbudsjett 2018 videreføres den nøytrale finanspolitiske innretningen det ble lagt opp til i budsjettet som ble vedtatt i fjor høst. Regjeringens politikk støtter opp under arbeid, aktivitet og omstilling. Vi styrker velferden i dag og trygger Norge for fremtiden.

Det vises til Meld. St. 2 (2017–2018) *Revidert nasjonalbudsjett 2018* for nærmere omtale av den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi. Skatte- og avgiftspolitikken er nærmere omtalt i Prop. 86 LS (2017–2018) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga*.

Det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet

Bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet måles ved *det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet*. I beregningen av underskuddet korrigeres det blant annet for virkningene av økonomiske svingninger på skatter, avgifter, renter og ledighetstrygd. Endringen i dette underskuddet som andel av verdiskapingen i Fastlands-Norge, ofte kalt budsjettimpulsen, er et forenklet mål på budsjettets virkning på økonomien.

I Saldert budsjett 2018 utgjorde det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet 231,1 mrd. kroner. Det ble lagt opp til et nøytralt budsjett for 2018, med en budsjettimpuls på under 0,1 prosentenheter. I regjeringens forslag til revisjon av 2018-budsjettet utgjør det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet 225,5 mrd. kroner. Det er 5,6 mrd. kroner lavere enn lagt til grunn i fjor høst. Reduksjonen i underskuddet skyldes blant annet lavere utgifter under folketrygden og økte utbytteinntekter. I motsatt retning trekker lavere strukturelle skatte- og avgiftsinntekter.

Budsjettimpulsen for 2018 anslås fortsatt til under 0,1 prosentenheter. Dette må sees i sammenheng med at også anslaget for det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet i 2017 er lavere enn lagt til grunn i fjor høst.

Bruken av oljeinntekter tilsvarende 2,7 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til 2018. Det er lavere enn forventet realavkastning av fondet på 3 pst.

Det oljekorrigerede budsjettunderskuddet

Det *oljekorrigerede budsjettunderskuddet* tilsvarende den faktiske overføringen fra Statens pensjonsfond utland, som sørger for at statsbudsjettet er i balanse.

Det oljekorrigerede budsjettunderskuddet i 2018 anslås nå til 245,4 mrd. kroner, mot 255,4 mrd. kroner i saldert budsjett. Reduksjonen i underskuddet skyldes blant annet økte inntekter utenom skatter og avgifter på 8,2 mrd. kroner, hvorav økte utbytteinntekter utgjør 3,4 mrd. kroner. Anslaget for skatte- og avgiftsinntekter er redusert med 0,7 mrd. kroner. Utenom lånetransaksjoner og petroleumsvirksomhet reduseres utgiftene med til sammen 2,5 mrd. kroner.

I anslaget for det oljekorrigerede budsjettunderskuddet inngår nye anslag for rentene på statens innskudd i Norges Bank mv. og statsgjelden. For disse størrelsene og overføringen fra Statens pensjonsfond utland vil det eventuelt bli fremmet forslag om endrede bevilgninger i nysalderingen.

Veksten i statsbudsjettets utgifter

Den reelle, underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter fra 2017 til 2018 anslås til 1,7 pst., mot 1,2 pst. i saldert budsjett. Den nominelle utgiftsveksten anslås til 4,1 pst.

1.2 Endringer på statsbudsjettet siden saldert budsjett

Etter salderingen av 2018-budsjettet er det fremmet forslag om bevilgningsendringer som øker utgiftene med 0,1 mrd. kroner, jf. tabell 1.1. Det fremmes nå forslag som samlet reduserer utgiftene med 0,3 mrd. kroner og øker inntektene med 7,1 mrd. kroner. Da er petroleumsvirksomheten, lånetransaksjoner og enkelte endringer som inngår i korreksjonene ved beregningen av det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet, holdt utenom. Medregnet oppdaterte anslag for strukturelle skatte- og avgiftsinntekter mv. reduseres det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet med 5,6 mrd. kroner fra saldert budsjett.

Tabell 1.1 Forslag om bevilgningsendringer¹ fremmet etter salderingen av statsbudsjettet for 2018 og anslagsendringer som inngår i den strukturelle, oljekorrigerte budsjettbalansen

		Mill. kroner
<i>Endrede utgifter og inntekter fremmet siden Saldert budsjett 2018</i>		
	Svalbard globale frøhvelv – ny adkomsttunnel (Prop. 44 S)	100
+	<i>Utgiftsforslag som fremmes i denne proposisjonen</i>	-296
	Vederlag til kommuner og fylkeskommuner for oppdrettskonsesjoner	2 366
	Statens lånekasse for utdanning – stipend, rentestøtte mv.	398
	Stortingets byggeprosjekt	377
	Økt kompensasjon for ulønnsomme posttjenester	342
	Bolig- og infrastrukturtiltak på Svalbard	273
	Økte utgifter mot økte inntekter under FD	268
	Tilskudd til Statens pensjonskasse	212
	Mantena AS – kapitaltilførsel	200
	Videreføring av byggeprosjekter – NMBU Campus Ås mv.	170
	Nytt regjeringskvartal – forprosjektering mv.	143
	Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	140
	Mva.-kompensasjon ved bygging av idrettsanlegg	100
	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg	98
	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	91
	Forprosjektering av fullskala CO ₂ -håndtering	80
	Tilsagn om tilskudd til 700 heldøgns omsorgsplasser	59
	Organisasjonsprosjekter i Skatteetaten	55
	Modernisering av Altinn	50
	Helseforetakene – laboratorie- og radiologiske undersøkelser	-70
	Klimasats	-74
	Arbeidsmarkedstiltak – redusert tiltaksnivå for ledige	-77
	Barnetrygd	-140
	Tilskudd under UD til deltaking i internasjonale organisasjoner	-150
	Anslagsendringer på innvandringsområdet	-206
	Redningshelikopteranskaffelsen	-242
	Anslagsendringer på integreringsområdet	-335
	Anslagsendringer i folketrygden ekskl. dagpenger mv.	-4 992
	Andre forslag på utgiftssiden	568
-	<i>Inntektsforslag som fremmes i denne proposisjonen</i>	7 069
	Utbytte fra selskaper under NFDs forvaltning	3 084
	Vederlag for oppdrettskonsesjoner	2 864
	Inntekter under folketrygden	461
	Økte inntekter mot økte utgifter under FD	268
	Utbytte fra NSB AS	165
	Innovasjon Norge – utbytte, lavrisikordningen	121
	Refusjon av ODA-godkjente flyktningutgifter	-398
	Andre forslag på inntektssiden	504
-	<i>Anslag strukturelle skatte- og avgiftsinntekter fra Fastlands-Norge mv.²</i>	-1 671
=	<i>Endring i det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet</i>	-5 594

¹ Petroleumsvirksomheten, lånetransaksjoner og endringer som inngår i korreksjonene ved beregningen av den strukturelle budsjettbalansen, er da holdt utenom.

² Medregnet virkningen av forslag til avgiftsendringer, jf. omtale i kapittel 2 og Prop. 86 LS (2017–2018).

Det foreslås å øke utgiftene til kommunene og fylkeskommunene som følge av tildeling av ny kapasitet for oppdrettskapasitet. 80 pst. av vederlaget går til kommunene og fylkeskommunene via Havbruksfondet. Deler av utgiftsøkningen gjelder ny kapasitet til fastpris som ble gjennomført i desember 2017, mens en stor andel er vederlag fra auksjonen av ny kapasitet som skal gjennomføres før sommeren 2018. Inntektene fra auksjonen er svært usikre, og anslaget er basert på at det beregningsteknisk legges til grunn at oppnådde priser på auksjonen blir det samme som ved fastpristildelingen. Utgiftsøkningen inkluderer også kommunenes andel av vederlag fra utlysning av tillatelser som ble gitt i 2013, og som fortsatt ikke er utbetalt.

Utgiftene over Lånekassens støtteposter øker primært som følge av økte renteforutsetninger og økt antall støttemottakere. Økningen i antall støttemottakere fordeler seg blant annet på mottakere av ordinær studiestøtte og mottakere av flyktingstipend og forsørgerstipend.

Etter innspill fra Stortingets presidentskap foreslås økt bevilgning til prosjektet for rehabilitering av Prinsens gt. 26, nytt post- og varemottak og innkjøringstunnel. Ny kostnadsramme for prosjektet er 2 321 mill. kroner. Arbeidet er planlagt slutført i 2019.

Det foreslås økt bevilgning til kjøp av ulønnsomme posttjenester. Postloven pålegger Posten Norge AS å samle inn og dele ut brev i hele landet, fem dager i uken. Uten leveringsplikt ville Posten nå redusert antall postdager til 2,5 dager i uken. Regjeringen foreslår derfor å kompensere Posten for merkostnadene ved leveringsplikten.

Blant annet som følge av tidligere skred og nye skredvurderinger i Longyearbyen er det besluttet å bygge 60 boliger på Svalbard innenfor kurantordningen. Regjeringen foreslår tilleggsbevilgning til bygging av disse boligene og tilhørende infrastrukturtiltak. Utgiftene foreslås delvis dekket av Statsbyggs reguleringsfond. Det foreslås også økt bevilgning til boligtiltak under Longyearbyen lokalstyre.

Under Forsvarsdepartementet øker flere inntekts- og utgiftsanslag. Dette gjelder blant annet verksted- og IKT-tjenester, økt aktivitet og oppgradering av redningshelikoptrene samt økte utgifter til utvikling av Naval Strike Missile.

Regjeringen foreslår at det tas høyde for et kapitaltilførsel til togvedlikeholdselskapet Mantena AS på forretningsmessige vilkår.

Det foreslås å øke bevilgningen til videreføring av byggeprosjekter utenfor husleieordningen. Likviditetsbehovet for nybygg for Norges

miljø- og biovitenskapelige universitet og Veterinærinstituttet, utbetaling av sluttoppgjør for Norges idrettshøgskole og reklamasjonsfasen for nybygg for Institutt for informatikk ved Universitet i Oslo innebærer høyere utgifter i 2018 enn lagt til grunn i saldert budsjett.

Regjeringen foreslår en tilleggsbevilgning for å opprettholde fremdriften i forprosjektet for nytt regjeringskvartal. Det foreslås også økt bevilgning til en energiløsning basert på sjøvann og oppstart av rivearbeider i regjeringskvartalet.

Det foreslås å øke bevilgningen til forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenesten som følge av nye prognoser som indikerer merutgifter i 2018.

Det foreslås å øke bevilgningen til merverdiavgiftskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg som følge av økt søknadsmasse.

Oppdaterte renteforutsetninger medfører at bevilgningen til rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg og transporttiltak i fylkene foreslås økt.

Det foreslås å øke bevilgningen til CO₂-håndtering for å dekke forprosjektering av transport, lager og inntil to fangstanlegg, jf. omtale under kap. 1840 og avsnitt 3.2.

Det foreslås å øke bevilgningen til investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser. Bevilgningen skal dekke første års utbetaling av tilskudd til ytterligere 700 heldøgns omsorgsplasser og innebærer økte tilsagn på om lag 1,2 mrd. kroner i 2018.

Skatteetaten gjennomfører for tiden flere store organisasjonsprosjekter, herunder ny overordnet organisering av etaten og ny kontorstruktur. Bevilgningen foreslås økt for å dekke utgifter til blant annet innføring, flytting og tilpasning av IKT-systemer.

Det foreslås å øke bevilgningen til modernisering av Altinn-løsningen. Dette skal bidra til å modernisere løsningen og bygger videre på samarbeidet med finansnæringen.

Bevilgningen til laboratorie- og radiologiske undersøkelser foreslås redusert på bakgrunn av et nytt anslag for utbetalinger i 2018. Nedjusteringen av anslaget for 2018 skyldes i hovedsak at endelig regnskap for 2017 ble lavere enn forventet.

Det foreslås å redusere bevilgningen til tilskuddsordningen Klimasats. Reduksjonen skyldes forsinkelser i flere prosjekter knyttet til tilskuddsordningen. Utbetalingene vil først skje når prosjektene er gjennomført.

I 2018 har utviklingen på arbeidsmarkedet vært bedre enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet

2018. Behovet for arbeidsmarkedstiltak for helt ledige er derfor også redusert, og tiltaksnivået kan bygges noe ned. Det foreslås en reduksjon på 1 100 plasser i andre halvår 2018, tilsvarende 550 plasser i gjennomsnitt på årsbasis.

Utgiftene til barnetrygd foreslås nedjustert, i hovedsak fordi det anslås færre mottakere av barnetrygd enn lagt til grunn i saldert budsjett.

Utgiftene til pliktige bidrag til organisasjoner hvor Norge er medlem reduseres. Mindrebehovet er blant annet knyttet til FN's fredsbevarende operasjoner.

Utgiftene til innkvartering av asylsøkere reduseres, hovedsakelig som følge av redusert asylansøknadsprognose. Som følge av reduksjonen på utgiftssiden, reduseres også refusjonene av ODA-godkjente flyktningsutgifter fra bistandsbudsjettet.

Bevilgningen til redningshelikopterskaffelsen foreslås redusert, i hovedsak som følge av forsinkelser hos leverandør.

Utgiftene på integreringsområdet foreslås redusert, hovedsakelig som følge av at det er færre enslige mindreårige som utløser særskilt tilskudd i 2018 enn tidligere anslått. Som følge av reduksjonen på utgiftssiden, reduseres også refusjonene av ODA-godkjente flyktningsutgifter.

Utgiftene under folketrygden foreslås redusert, hovedsakelig som følge av lavere utgifter til sykepenger, foreldrepenger og alderspensjon. Utgiftene til sykepenger reduseres blant annet som følge av en reduksjon i det trygdefinansierte sykefraværet i 2017 og 2018. Utgiftene til alderspensjon reduseres som følge av noe færre alderspensjonister og lavere gjennomsnittlig pensjon enn tidligere lagt til grunn. Utgiftene til foreldrepenger reduseres hovedsakelig som følge av lavere fødselstall. I tillegg nedjusteres anslaget på flere poster som følge av lavere gjennomsnittlig grunnbeløp enn tidligere ventet.

Utbyttene fra selskaper under Nærings- og fiskeridepartementet øker som følge av oppdatert informasjon fra selskapene. Det anslås at de største utbyttene vil komme fra Telenor og Statkraft.

Inntektene fra vederlag for oppdrettskonsesjoner økes. Økningen knytter seg til vederlag i forbindelse med ny kapasitet som ble tildelt til fastpris i desember 2017, samt et beregningsteknisk anslag på vederlag fra auksjonen av ny kapasitet som skal gjennomføres før sommeren 2018.

Inntektene under folketrygden foreslås oppjustert, hovedsakelig som følge av økt anslag for innkreving av feilutbetalinger.

Utbyttet fra NSB foreslås økt fordi årsresultatet i 2017 ble høyere enn forventet. Statens gjel-

dende utbytteforventning er 50 pst. av fjorårets årsresultat.

Inntektene under Innovasjon Norges lavrisikordning øker som følge av at resultatet for 2017 ble bedre enn forventet. Det foreslås derfor økt utbytte.

De enkelte forslagene er nærmere omtalt i kapittel 2 i denne proposisjonen.

1.3 Statsbudsjettets stilling

Det oljekorrigerte budsjettunderskuddet var på 255,4 mrd. kroner i saldert budsjett. Nå anslås underskuddet til 245,4 mrd. kroner. Da inngår de samlede endringene i budsjettet så langt i år, nye anslag for skatter og avgifter og renter på statens gjeld og kontantbeholdning mv., og forslag om endrede bevilgninger i denne proposisjonen.

Statsbudsjettets stilling fremgår av tabell 1.2 og 1.3.

Statsbudsjettets netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten anslås nå til 224,3 mrd. kroner, som er 41,3 mrd. kroner høyere enn i saldert budsjett. Økningen i kontantstrømmen skyldes blant annet at anslaget for skatte- og avgiftsinntekter fra petroleumsvirksomhet er økt med 20,9 mrd. kroner. Videre er inntektene fra SDØE økt med 20,4 mrd. kroner.

Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten overføres til Statens pensjonsfond utland. Det tilbakeføres deretter midler fra Statens pensjonsfond utland til statsbudsjettet til å dekke det oljekorrigerte budsjettunderskuddet. Siden anslaget for det oljekorrigerte underskuddet overstiger anslaget for netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, anslås nettoavsetningen i Statens pensjonsfond utland for 2018 til -21,1 mrd. kroner. Samlede rente- og utbytteinntekter mv. i Statens pensjonsfond anslås å utgjøre 211,6 mrd. kroner i 2018, hvorav 203,2 mrd. kroner fra utenlandsdelen av fondet. Samlet sett forventes dermed Statens pensjonsfond å få et overskudd på 190,5 mrd. kroner i 2018.

Den samlede kapitalen i Statens pensjonsfond anslås til 8 653 mrd. kroner ved utgangen av 2018. Av dette er 8 400 mrd. kroner i Statens pensjonsfond utland.

En endelig fastsettelse av tilbakeføringen til statsbudsjettet fra Statens pensjonsfond utland vil bli foreslått i forbindelse med nysalderingen.

Staten lånefinansierer ikke utgifter til drift, investeringer eller overføringer til private, kommuner og fylkeskommuner. Det oljekorrigerte underskuddet, hvor disse utgiftene inngår, finansi-

Tabell 1.2 Statsbudsjettets og Statens pensjonsfonds inntekter og utgifter utenom lånetransaksjoner. Mill. kroner

	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	RNB 2018
<i>1. Statsbudsjettets stilling</i>			
A Statsbudsjettets inntekter i alt	1 225 888	1 255 665	1 304 434
A.1 Inntekter fra petroleumsvirksomhet	194 411	208 049	249 349
A.2 Inntekter utenom petroleumsvirksomhet	1 031 477	1 047 616	1 055 085
B Statsbudsjettets utgifter i alt	1 280 867	1 327 982	1 325 498
B.1 Utgifter til petroleumsvirksomhet	26 564	25 000	25 000
B.2 Utgifter utenom petroleumsvirksomhet	1 254 303	1 302 982	1 300 498
Statsbudsjettets oljekorrigerede overskudd (A.2-B.2)	-222 826	-255 366	-245 412
+ Overført fra Statens pensjonsfond utland	231 394	255 366	245 412
= Statsbudsjettets overskudd før lånetransaksjoner	8 568	0	0
<i>2. Statens pensjonsfond</i>			
Statsbudsjettets netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomhet (A.1-B.1), overføres til Statens pensjonsfond utland	167 847	183 049	224 349
– Overført til statsbudsjettet	231 394	255 366	245 412
+ Rente- og utbytteinntekter mv. i Statens pensjonsfond	203 625	213 600	211 600
= Overskudd i Statens pensjonsfond	140 078	141 283	190 537
<i>3. Statsbudsjettet og Statens pensjonsfond</i>			
Samlet overskudd	148 646	141 283	190 537

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 1.3 Statsbudsjettets lånetransaksjoner og finansieringsbehov. Mill. kroner

	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	RNB 2018
<i>Lånetransaksjoner utenom petroleumsvirksomheten</i>			
Utlån, aksjetegning mv.	105 097	102 883	103 773
– Tilbakebetalinger	112 599	165 334	184 411
– Statsbudsjettets overskudd	8 568	0	0
= Netto finansieringsbehov	-16 071	-62 451	-80 638
+ Gjeldsavdrag	50 959	0	20 000
= Statsbudsjettets brutto finansieringsbehov	34 888	-62 451	-60 638

Kilde: Finansdepartementet

eres av en overføring fra Statens pensjonsfond utland. Statsbudsjettet gjøres dermed opp i balanse før lånetransaksjoner.

Statsbudsjettets lånetransaksjoner omfatter blant annet utlån til husholdninger og næringsliv, salg og kjøp av aksjer og innskudd i foretak og fond. Statsbudsjettets brutto finansieringsbehov for 2018 anslås nå til -60,6 mrd. kroner, jf. tabell 1.3. Endringene fra saldert budsjett gjelder hovedsakelig økte utgifter og inntekter knyttet til statsgjeld (20 mrd. kroner), samt økte utlån (0,9 mrd. kroner) og reduserte tilbakebetalinger (1,3 mrd. kroner) under boliglansordningen i Statens pensjonskasse.

Statens faktiske lånebehov og forslag om lånefullmakter kan avvike fra finansieringsbehovet som fremgår av tabell 1.3. Ved forslag om opptak av statlige lån og lånefullmakter korrigeres det for enkelte lånetransaksjoner som inngår i finansieringsbehovet i tabell 1.3, men ikke har likviditetseffekt. Dette gjelder blant annet opprettelse av og endringer i fond som er avsatt for fremtidige tilskudd. Samtidig påvirker enkelte poster på statsbudsjettet ikke likviditeten i pengemarkedet direkte, selv om de påvirker balansen på statsbudsjettet og størrelsen på statens kontantbeholdning. Det gjelder blant annet renter og overføringer fra Norges Bank.

1.4 Anmodningsvedtak

Tabell 1.4 Oversikt over omtale av anmodningsvedtak

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Omtalt side
2015–2016	23	Elektronisk helsekort for gravide	73
2015–2016	568	Fiskeriaktivitet på Svalbard	87
2016–2017	154	Fiskeriaktivitet på Svalbard	88
2016–2017	519	Utstedelse av våpenkort og pass	43
2016–2017	525	Import av gatehunder	90
2016–2017	770	Kompenserende tiltak for studenter med profesjonsstudier fra utlandet som ikke får autorisasjon i Norge	69
2016–2017	1117	Ideelle organisasjoners historiske pensjonskostnader	64
2017–2018	33	Utbetalingsmelding på papir	62
2017–2018	51	Eablering av protosenter	65
2017–2018	70	Opptrappingsplan om klimatilpasset landbruk og matsikkerhet i utviklingsland	142
2017–2018	74	Opptrappingsplan for yrkesfaglig utdanning i utviklingsland	148
2017–2018	80	Kostnadsplan for LTP	119
2017–2018	81	Helikopterløsning	120
2017–2018	82	Helikopterløsning	120
2017–2018	83	Helikopterløsning	120
2017–2018	84	Kvalitetsreform for Heimevernet	122
2017–2018	85	Oppfølging av vedtak om Heimevernet	122
2017–2018	86	Stridsvogner	121
2017–2018	87	Kostnad ved økt oppsetning 2. bataljon	121
2017–2018	88	Helhetlig vurdering av økt oppsetning av 2. bataljon	122
2017–2018	201	Frie scenekunstgrupper	31
2017–2018	203	Insentivordning for film- og tv-produksjoner	31
2017–2018	324	Trygdeytelser for fosterforeldre – tilbakevirkende kraft	62
2017–2018	350	Nasjonal ordning for digitale læremidler	17
2017–2018	382	Kostnadsrammer og tilskuddssatser for studentboligbygging	27
2017–2018	581	Nedleggelse av soningsplasser og soningstilbud på Vestlandet	43

2 Forslag under det enkelte departement

2.1 Utenriksdepartementet

Programområde 02 Utenriksforvaltning

Kap. 100 Utenriksdepartementet

Post 01 Driftsutgifter

Ved en feil ble 3,6 mill. kroner til arbeidet med utvidet opptak, lagring og bruk av biometri rammeoverført fra Justis- og beredskapsdepartementet til kap. 100 Utenriksdepartementet, post 01 Driftsutgifter i Saldert budsjett 2018. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen med 3,6 mill. kroner. Bevilgningen under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold foreslås økt tilsvarende.

Det foreslås videre å redusere bevilgningen med 5 mill. kroner mot en tilsvarende økning under post 21 Spesielle driftsutgifter, jf. omtale nedenfor.

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 8,6 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten gjelder blant annet utgifter til internasjonale tvisteløsninger hvor Norge er part. Grunnet usikkerhet med hensyn til omfang av disse sakene i 2018, foreslås bevilgningen økt med 5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 100 Utenriksdepartementet, post 01 Driftsutgifter.

Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Bevilgningen på posten gjelder pliktige bidrag til organisasjoner hvor Norge er medlem. Bevilgningen i saldert budsjett er 1 499,5 mill. kroner. De pliktige bidragene utbetales i ulike valutaer flere ganger årlig.

Det er behov for 138,7 mill. kroner mindre i 2018 til FNs fredsbevarende operasjoner. Dette knyttes til budsjettkuttene som ble gjennomført

etter amerikansk påtrykk i 2017 som også får effekt i 2018, avslutning av to fredsoperasjoner i 2017 og 2018 samt at andelen som kan rapporteres som ODA-godkjent bistand økes fra 7 pst. til 15 pst. for noen operasjoner. Det skal også forhandles om bidragsskalaen for de fredsbevarende operasjonene i desember 2018. FNs innbetalingscyklus er av praktiske årsaker lagt opp slik at landene betaler om lag 80 pst. av de årlige operasjonsutgiftene i år hvor det forhandles om bidragsskalaen, og innbetalingen i det påfølgende året økes tilsvarende.

Videre er mindreforbruket relatert til lavere valutakurs for allerede utbetalte bidrag til FNs regulære budsjett (30,5 mill. kroner), FAO (1,3 mill. kroner), ILO (1 mill. kroner), og WHO (0,4 mill. kroner). I tillegg ble det regulære budsjettet for FN, som ble vedtatt etter at Prop. 1 S (2017–2018) ble lagt frem, redusert for perioden 2018–2019 i forhold til forrige toårsperiode.

Utover dette er det et merbehov på 3 mill. kroner knyttet til at NATOs råd i desember 2017 besluttet å øke sivilbudsjettet med 4,6 pst. samt mindre andre merbehov.

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 150 mill. kroner.

Kap. 118 Nordområdetiltak

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 70 og 71

Regjeringen har besluttet å opprette et internasjonalt panel for bærekraftig havøkonomi. Formålet til panelet er å skape internasjonal forståelse for at det gir økt verdiskaping å bruke havets ressurser bærekraftig og ivareta god miljøtilstand. Panelet vil ledes av statsministeren og en regjeringssjef fra et utviklingsland og skal bestå av regjeringssjefer fra havnasjoner i industrialiserte land og utviklingsland. Ansvaret for arbeidet med havpanelet er lagt til Utenriksdepartementet. Det er behov for midler til innledende møter mellom involverte land og en oppstartskonferanse for panelets arbeid i 2018. Bevilgningen foreslås økt med 5 mill. kroner.

Programområde 3 Internasjonal bistand

Kap. 150 Bistand til Afrika

Post 78 Regionbevilgning for Afrika, kan overføres

Det foreslås å redusere bevilgningen med 15 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 169 Global helse og utdanning, post 70 Global helse. Støtten vil tildeles helsetiltak i land i Afrika sør for Sahara, i tråd med formål og innretning under dette kapitlet. Blant tiltakene som vil bli vurdert for støtte er organisasjonen Mercy Ships. Bevilgningen foreslås redusert med 15 mill. kroner.

Kap. 151 Bistand til Asia

Post 72 Bistand til Afghanistan, kan overføres

Regjeringen har satt et samlet mål på 700 mill. kroner i årlig støtte til Afghanistan. Bevilgningen er viktig for at Norge skal kunne oppfylle sine forpliktelser om bistand på områder som blant annet politisk stabilisering, sikkerhet og fattigdomsbekjempelse med konsentrasjon om sektorene utdanning, styresett, klima, næringsutvikling og menneskerettigheter. For å bidra til å nå dette målet i 2018 foreslås bevilgningen økt med 6 mill. kroner.

Kap. 162 Overgangsbistand/sårbare stater og regioner

Post 70 Overgangsbistand/sårbare stater og regioner, kan overføres

Situasjonen for rohingyanene i Bangladesh vurderes stadig som alvorlig og langvarig. En retur til Rakhine, Myanmar, er lite sannsynlig i overskuelig fremtid som følge av fortsatte overgrep. Det er behov for tiltak som kan avhjelpe flyktnings situasjonen i Bangladesh. Tiltakene tar høyde for at krisen blir langvarig og ivaretar hensyn til lokalbefolkningen i områdene der flyktingene holder til. En økning under denne posten foreslås benyttet til å intensivere innsatsen for rohingyaflyktingene i Bangladesh.

Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

Post 70 Nødhjelp og humanitær bistand, kan overføres

De humanitære behovene globalt er økende. Det foreslås å øke støtten under posten til primært å

prioritere innsatsen i Jemen og Den demokratiske republikken Kongo. Det er store humanitære behov i Jemen, som ifølge FN er den verste humanitære krisen i verden for øyeblikket, og det forventes at behovene vil øke ytterligere gjennom året. I Den demokratiske republikken Kongo har behovene økt kraftig fra 2017 til 2018, og det antas ytterligere økning gjennom året grunnet politisk ustabilitet og økonomisk nedgang. Bevilgningen foreslås økt med 116,2 mill. kroner.

Post 72 Menneskerettigheter, kan overføres

Det foreslås økt støtte til sivilt samfunns internasjonale innsats for fremme av menneskerettigheter, med fokus på religionsfrihet og ytringsfrihet. Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Post 71 Faglig samarbeid, kan overføres

Bevilgningen foreslås økt med 13 mill. kroner til skatterelatert bistand i regi av Kunnskapsbanken i Norad. Skatterelatert bistand vil da utgjøre 150 mill. kroner i 2018. Dette er ett av flere virkemidler for å fremme langsiktig kapasitetsbygging og nasjonal ressursmobilisering. Regjeringen vil doble skatterelatert bistand innen 2020 – fra 134 mill. kroner i 2015 til 268 mill. kroner i 2020, jf. Meld. 24 (2016–2017).

Kap. 166 Klima, miljø og fornybar energi

Post 45 (Ny) Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det vises til omtale i Prop. 44 S (2017–2018). Det foreslås at 65 pst. av kostnadene i 2018 til utbedring av skader på Svalbard globale frøhvelv inngår som del av bistandsrammen for 2018 og bevilges under ny post 45. Dette utgjør 65 mill. kroner i 2018. Bevilgningen under kap. 2445 Statsbygg, post 31 Videreføring av byggeprosjekter, reduseres tilsvarende.

Post 72 Klima og miljø, kan overføres

Marin forsøpling er et globalt miljøproblem. Det er imidlertid et relativt nytt område for utviklings-samarbeid. Norges tidlige innsats på dette området vil derfor kunne ha betydning for den globale innretningen av arbeidet mot marin forsøpling. Det foreslås å utvide bistandsprogrammet mot

marin forsøpling slik at satsingen i 2018 utgjør 280 mill. kroner. Størsteparten av økningen vil gå til å støtte opp om nullvisjonen om stans av utslipp av landbasert avfall til havet, jf. resolusjonen om marin forsøpling og mikroplast under FNs tredje miljøforsamling i 2017. Bistandsprogrammets endelige innretning vil utformes i løpet av 2018, men sentrale elementer vil være avfallshåndtering, offentlig-privat samarbeid, partnerskap med multilaterale utviklingsbanker, opprydding i elver, innsjøer og kystsoner samt fremme prinsipper for sirkulær økonomi. Regjeringen vil ta globalt initiativ for å styrke innsatsen rettet mot avfallshåndtering i utviklingsland.

I tillegg foreslås en mindre økning til Norges bidrag til internasjonale konferanser om havrelaterte innsatser i utviklingssamarbeidet.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 133 mill. kroner.

Kap. 167 Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Etter OECDs regelverk kan visse typer oppholdsutgifter til asylsøkere og flyktninger i Norge klassifiseres som utviklingshjelp (ODA) og belastes bistandsbudsjettet. Basert på oppdaterte anslag anslås de ODA-godkjente flyktningutgiftene i 2018 å bli 397,8 mill. kroner lavere enn i Saldert budsjett 2018.

Det vises til nærmere omtale under Kunnskapsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet.

Kap. 168 Kvinners rettigheter og likestilling

Post 70 Kvinners rettigheter og likestilling, kan overføres

Det er økt press mot kvinners rettigheter globalt. Regjeringen foreslår å øke støtten til UN Womens Fond mot vold, øremerket funksjonshemmede kvinner og kvinneorganisasjoner. Dette er i tråd med Stortingets ønske om å prioritere kvinnehelse og seksuelle og reproduktive rettigheter og styrke likestillingsarbeidet i land hvor kvinners rettigheter står svakt. Bevilgningen foreslås økt med 7,6 mill. kroner.

Kap. 169 Globale helse og utdanning

Post 70 Global helse, kan overføres

Bevilgningen foreslås økt med 15 mill. kroner, jf. forslag om tilsvarende reduksjon under kap. 150 Bistand til Afrika, post 78 Regionbevilgning for Afrika ovenfor.

Post 73 Utdanning, kan overføres

Regjeringen annonserte 2. februar 2018 bidrag til Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) for perioden 2018–2020 på til sammen 2 070 mill. kroner. Det foreslås derfor en tilsagnsfullmakt som gir mulighet til å inngå en flerårig avtale under kap. 169 Global helse og utdanning, post 73 Utdanning, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 170 FN-organisasjoner mv.

Post 76 FN og globale utfordringer, kan overføres

Det foreslås å styrke fellesfondet Joint Fund for the 2030 Agenda. 2030-agendaen for bærekraftig utvikling krever styrket innsats dersom bærekraftsmålene skal nås, også i form av samarbeid på tvers av sektorer. Fondet er en del av generalsekretærens reformpakke på utviklingsområdet og det gis stor prioritet. Fellesfondet kan bli et hovedinstrument for et mer integrert og effektivt FN i felt, blant annet gjennom å stimulere til felles politikkrådgivning på landnivå, inkludert råd til myndighetene for å engasjere privat sektor. Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

Post 81 Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk, kan overføres

I 2018 starter en opptrapping av arbeidet med matsikkerhet og klimatilpasset landbruk. Opptrappingsplanen omtales nærmere under kap. 3 Andre saker. Det foreslås å støtte Farm to Market Alliance som er et innovativt samarbeid mellom Verdens matvarefond, Alliance for a Green Revolution in Africa, International Finance Corporation og Yara International m.fl. Alliansen er en offentlig-privat sammenslutning som arbeider for å sikre effektive verdikjeder mellom småbønder og kjøpere i markedet. Bøndene i programmet får viktig veiledning og teknisk støtte for å bedre produksjonen. Resultater hittil viser stor økning i avling og inntekt for bøndene. Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

Post 83 Verdens helseorganisasjon (WHO), kan overføres

Det foreslås å øke støtten til Verdens helseorganisasjons (WHO) nye satsing på helseeffekter av klimaendringer og miljøtrusler for SIDS (små utviklingsøystater). Norge har de siste årene belyst og løftet koblingen mellom helse og miljø, og har øremerket støtte til luftforurensing. Støtte til satsingen vil være i tråd med 2030-agendaen og Parisavtalen. Det vil være tett samarbeid mellom WHO og FNs miljøprogram UNEP i satsingen. WHOs nye handlingsplan, som skal dekke pådriverarbeid, innsamling av kunnskap og overvåking, er under utvikling. Bevilgningen foreslås økt med 20 mill. kroner.

Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner

Post 71 Regionale banker og fond, kan overføres

Grunnet valutakursendringer er det et mindrebehov på 3 mill. kroner knyttet til utbetaling til kapitaløkning i Afrikabanken.

Bevilgningen foreslås redusert med 3 mill. kroner.

Andre saker

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale banker og fond og endring av internasjonal avtaletekst – Verdensbanken (IBRD og IFC)

Norge vil delta i utvidelse av innskudds- og garantikapitalen i Verdensbankgruppens ordinære utlånsvindu for mellominntektsland, International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), og privatsektorarmen International Finance Corporation (IFC). Som medeier i banken bidrar Norge og andre land ved kapitalutvidelser med innskudd og garantikapital i IBRD, og med innskudd i IFC. Styret i Verdensbanken har siden 2016 diskutert hvordan utlånskapasiteten til IBRD og IFC kan styrkes, og går inn for både kapitaløkning, mer differensiert låneprising og interne kostnadsreduksjoner for å utnytte institusjonenes egne ressurser bedre. Hensikten er å unngå en utlånsreduksjon, for heller å øke utlånsevnen, i en tid der det skal leveres på bærekraftsmålene. Det har også foregått forhandlinger om justeringer i aksjeandeler og medfølgende stemmevekt, som gir mindre endringer. Norges eierandel i IBRD endres fra 0,589 pst. til 0,603 pst. Etter langtrukne forhandlinger ble det enighet om stør-

relse og innretning på kapitalutvidelsen under vårmøtet i Verdensbanken 20. april 2018. Første utbetaling er ikke ventet å finne sted før i 2020, men resultatet av forhandlingene skal formaliseres i løpet av sommeren og høsten 2018. Norge vil da, som de andre medlemslandene, inngå formelle forpliktelser overfor Verdensbanken på vår del av kapitaløkningen. Frist for å avlegge stemme er senest 1. oktober. Når det gjelder IFC er det enighet om størrelsen på kapitaløkningen, men ikke endelig enighet om justeringene i aksjeandeler, noe som har betydning for den endelige fordelingen av de enkelte lands innbetalte beløp. USA legger ikke opp til å delta i kapitaløkningen i IFC og ligger derfor an til å få en redusert eierandel. USA insisterer imidlertid på å beholde sitt veto i IFC. Dette kan nødvendiggjøre en nedjustering av vetogrensen fra 20 pst. ned mot 15 pst. av stemmene. Dette vil i så fall kreve en endring i IFCs charter (Articles of Agreement). Norge bør støtte en slik endring. Regjeringen fremmer forslag for Stortinget om deltakelse i disse kapitaløkningene og endring av avtaletekst, jf. forslag til romertallsvedtak.

Det internasjonale fond for jordbruksutvikling

I Utenriksdepartementets Prop. 1 S (2017–2018) ble det foreslått at Utenriksdepartementet gis unntak fra bestemmelsene i Stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger til fond forvaltet av Verdensbanken, Afrikabanken, Asiabanken og den Den interamerikanske utviklingsbanken. Ved en feil ble ikke Det internasjonale fond for jordbruksutvikling omtalt. Det fremmes på denne bakgrunn forslag om fullmakt til også å foreta utbetalinger til Det internasjonale fond for jordbruksutvikling i henhold til fondets regelverk, jf. forslag til romertallsvedtak.

Deltakelse i kapitalpåfylling i internasjonale banker og fond – Det internasjonale fond for jordbruksutvikling

Forhandlingene om kapitalpåfylling til Det internasjonale fond for jordbruksutviklingen ble avsluttet etter at Utenriksdepartementets Prop. 1 S (2017–2018) var lagt frem. Regjeringen ber derfor om Stortingets samtykke til at Norge deltar i den 11. kapitalpåfylling i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD-11) med et bidrag på til sammen 360 mill. kroner for perioden 2019–2021, innbetalt i tre årlige bidrag på 120 mill. kroner per år fra 2019 til 2021, jf. forslag til romertallsvedtak.

2.2 Kunnskapsdepartementet

Kap. 225 Tiltak i grunnsopplæringen

Post 64 Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge

Nedgang i antall elever som utløser tilskudd sammenlignet med forutsetningene som ligger til grunn for Saldert budsjett 2018 gir et lavere bevilgningsbehov. Samtidig er det et etterslep av påførte utgifter i 2017, som må utbetales i 2018. Samlet foreslås det å redusere bevilgningen med 0,2 mill. kroner.

Post 65 Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg, kan overføres

Oppdaterte renteforutsetninger medfører at renten som legges til grunn for bevilgningen på posten øker fra 1,0 pst. i Saldert budsjett 2018 til 1,5 pst. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 98,2 mill. kroner.

Post 68 Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen

Det vises til omtale av kap. 430, post 01 under Justis- og beredskapsdepartementet. Avtalen med Nederland om leie av plasser i Norgerhaven fengsel utløper 31. august 2018 og blir ikke forlenget. Behov for ekstra fengselsplasser er foreslått ivare tatt ved midlertidig bruk av dublering. Dette medfører økte opplæringskostnader. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 5 mill. kroner.

Kap. 3225 Tiltak i grunnsopplæringen

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 11,6 mill. kroner. Endringen skyldes nedgang i antall elever som utløser tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge, jf. omtale under kap. 225, post 64, og endringer i forutsetningene for beregningen av ODA-andelen.

Kap. 226 Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Som følge av mindreforbruk på posten foreslår regjeringen å omdisponere 19,5 mill. kroner innenfor bevilgningen på kap. 226 post 21, 8 mill. kroner til tiltak for å styrke håndhevingsordningen i skolemiljø saker, 10 mill. kroner til rekrutte-

ring til lærerutdanningene og 1,5 mill. kroner til styrket opplæringstilbud om 22. juli (22. juli-senteret og Utøya AS). I tillegg foreslås det å omdisponere 32,8 mill. kroner fra posten til andre formål på andre kapitler. Som følge av overføring av ubrukte midler fra 2017, vil ikke omdisponeringen ha konsekvenser for planlagt aktivitetsnivå for prosjektene under denne posten.

Styrking av håndhevingsordningen i skolemiljø saker

Stortinget har ved behandlingen av Prop. 57 L (2016–2017) Endringer i opplæringsloven og fri-skolelova (skolemiljø) vedtatt endringer av kapitlet om skolemiljø i opplæringsloven, jf. Innst. 302 L (2016–2017) og Lovvedtak 82 (2016–2017). Lovendringen trådte i kraft 1. august 2017. Det nye lovverket skal sikre en trygg og god skole.

Fylkesmannen ble i 2017 tilført 17 mill. kroner i forbindelse med ansvaret for håndhevingsordningen i skolemiljø saker. Fylkesmannen har meldt om behov for ytterligere midler for å kunne ivareta dette ansvaret. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 9 mill. kroner. I tillegg foreslås det en ettårig omdisponering på 8 mill. kroner til håndhevingsordningen innenfor bevilgningen på kap. 226 post 21. Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen til håndhevingsordningen med 17 mill. kroner i 2018.

Nasjonal ordning for digitale læremidler

I forbindelse med stortingsforhandlingene om 2018-budsjettet ble det bevilget 50 mill. kroner til IKT-tiltak i grunnsopplæringen under kap. 571, post 60. Det vises til anmodningsvedtak nr. 350 (2017–2018) av 18. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak i revidert nasjonalbudsjett for 2018 med en modell for hvordan en nasjonal ordning for digitale læremidler kan innrettes, og på hvilken post midlene skal plasseres.»

Anmodningsvedtaket ble fattet i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2018, jf. Innst. 16. S (2017–2018).

Videre viser Kunnskapsdepartementet til følgende merknad fra kommunal- og forvaltningskomiteen i Innst. 16 S (2017–2018):

«Flertallet legger til grunn at midlene til IKT-tiltak i grunnsopplæringen ikke utbetales som rammetilskudd i 2018.»

Regjeringen vil etablere en femårig satsing, Den teknologiske skolesekken, for å bidra til at elever får kunnskap om og forståelse for teknologi, algoritmisk tenkning og programmering og tilgang til gode digitale læremidler. Som en del av den teknologiske skolesekken vil det inngå en nasjonal ordning for digitale læremidler i grunnopplæringen og tiltak for kvalitet i læremidler. Den teknologiske skolesekken vil også inkludere flere tiltak for programmering i grunnopplæringen, blant annet tilskudd til vitensentrenes arbeid med programmering for elever og lærere.

I 2018 vil det etableres en tilskuddsordning for utvikling av digitale læremidler. Midlene vil gå til utvikling av smarte digitale læremidler til fagfornyelsen, med vekt på kvalitet, innovasjon, tilpasset opplæring og universell utforming. Tilskuddet skal også bidra til et bredere tilfang av digitale læremidler på nynorsk. Tilskuddsordningen skal bidra til mangfold og konkurranse i markedet for digitale læremidler.

Fra 2019 vil det etableres en tilskuddsordning for støtte til innkjøp av digitale læremidler. Kommuner og fylkeskommuner kan få refundert en andel av sine utgifter til digitale læremidler innenfor en årlig ramme. Det vil bli utviklet kriterier for hvilke digitale læremidler som kan inngå i tilskuddsordningen. Ordningen vil også bidra til at elevenes rett til læremidler på egen målform blir oppfylt, jf. opplæringsloven § 9-4. Videre skal det etableres en nettløsning for synliggjøring av disse digitale læremidlene.

Regjeringen ser Feide 2.0 (Dataporten) som en forutsetning for god bruk av moderne digitale læremidler, der elevenes og lærernes personvern og informasjonssikkerhet ivaretas på en god måte. Regjeringen foreslår derfor at kommunenes brukerbetaling til Feide 2.0 (Dataporten) reduseres i en innføringsfase, og at drift, utvikling og utrulling av Feide 2.0 dekkes innenfor ordningen for digitale læremidler.

Midlene til IKT-grunnopplæring foreslås plassert under kap. 226, post 21, slik at midlene kan sees i sammenheng med tiltakene i Digitaliseringsstrategi for grunnopplæringen. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen under kap. 226, post 21 med 50 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 571, post 60 på Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett. Det vises også til omtale under kap. 571, post 60.

Kunnskapsdepartementet anser med dette anmodningsvedtaket som fulgt opp.

22. juli-senteret

22. juli-senteret og Utøya AS har sammen med Det europeiske Wergelandsenteret (EWC) utviklet et opplæringstilbud om 22. juli og demokratisk medborgerskap tilknyttet minne- og læringsstedene i Regjeringskvartalet og på Utøya. Det er under Kommunal- og moderniseringsdepartementets kap. 500, post 21 i 2018 tildelt 1 mill. kroner til 22. juli-senterets bidrag til det omtalte prosjektet. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til formålet med ytterligere 1,5 mill. kroner innenfor bevilgningen på posten. Det vises også til omtale under kap. 255, post 75.

Lærerrekuttering

Flere kvalifiserte lærere er nødvendig for å sikre god kvalitet skolen, for å lykkes med tidlig innsats og for å bidra til at flere elever fullfører og består videregående opplæring. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til tiltak som kan bidra til å styrke rekrutteringen til grunnskolelærerutdanningen med 10 mill. kroner innenfor bevilgningen på posten.

Oppsummering

Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen på kap. 226, post 21 med 26,2 mill. kroner.

Post 63 Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats på 1.–10. trinn

Norm for lærertetthet

Fra og med høsten 2018 innføres det en nasjonal norm for lærertetthet på skolenivå for 1.–10. trinn. Skoleåret 2018–2019 skal gruppestørrelse 2 (dvs. i ordinær undervisning) være maksimalt 16 på 1.–4. trinn og maksimalt 21 på 5.–10. trinn. Fra og med høsten 2019 er målet at gruppestørrelse 2 skal være 15 på 1.–4. trinn og 20 på 5.–10. trinn. Normen gjelder på hvert hovedtrinn, på skolenivå. Normen regulerer ikke skolens klassestørrelse eller størrelsen på undervisningsgrupper.

Kommunene har siden 2015 mottatt et øremerket tilskudd til å økt lærertetthet på 1.–4. trinn. Tilskuddet har vært øremerket lærerstillinger til undervisning og er fordelt etter delkostnadsnøkkelen for grunnskolen. Regjeringen foreslår at det eksisterende øremerkede tilskuddet til økt lærertetthet inngår i kompensasjonen til kommunesektoren for innføring av lærernormen. Alle kommunene beholder imidlertid det eksisterende øre-

merkede tilskuddet til økt lærertetthet ut kalenderåret 2018.

Delkostnadsnøkkelen for grunnskole revideres for å ta høyde for de nye forskriftene om lærertetthet. Bevilgningen til lærernormen innlemmes i rammetilskuddet til kommunene, og fordeles etter ordinære kriterier i inntektssystemet når ny kostnadsnøkkel foreligger, etter planen i 2020. Frem til innlemming i rammetilskuddet gis kompensasjonen til kommunesektoren for innføring av lærernormen som et øremerket tilskudd. Over tid vil det være større fleksibilitet til å flytte årsverk mellom hovedtrinn og mellom skoler for å oppfylle kravene.

En konsekvens av lærernormen er at enkelte skoler vil behøve flere lærere på et eller flere hovedtrinn. Dette vil skolene og kommunene kunne løse enten gjennom nyansettelser eller ved å flytte lærerårsverk mellom hovedtrinn innad på en enkelt skole eller mellom skoler innad i hver enkelt kommune. Høsten 2018 er det bevilget 200 mill. kroner utover det eksisterende tilskuddet til økt lærertetthet på 1.–4. trinn for innføringen av lærernormen. Samlet bevilgning høsten 2018 er 700 mill. kroner. Det legges til grunn for beregningen at kommunene har brukt det øremerkede tilskuddet som ble bevilget i perioden 2015–2018 til flere lærerårsverk. I beregningen benyttes derfor GSI-tall fra skoleåret 2014–2015 for 1.–4. trinn, dvs. årsverkstall fra før innføringen av det øremerkede tilskuddet til økt lærertetthet på 1.–4. trinn, og GSI-tall fra skoleåret 2017–2018 for 5.–10. trinn.

På kort sikt kan det argumenteres for at kommunene ikke har full fleksibilitet til å flytte eksisterende årsverk. Frem til innlemming i rammetilskuddet legges det derfor til grunn for beregning av kompensasjon at eksisterende årsverk kun kan flyttes mellom hovedtrinn, men ikke mellom skoler i den enkelte kommune. Mindre fleksibilitet til å flytte årsverk innebærer isolert sett et høyere bevilgningsnivå. For å ta hensyn til situasjonen i enkeltkommuner tildeles det i tillegg særskilte stimuleringsmidler i 2018. Samlet sett kompenseres kommunesektoren mer enn fullt ut for innføring av lærernormen i 2018.

Frem til innlemming i rammetilskuddet fordeles bevilgningen til dels etter den eksisterende delkostnadsnøkkelen for grunnskolen og til dels etter objektive kriterier, med utgangspunkt i behov per innbygger, for å ivareta både kommuner med et relativt og absolutt behov.

Stortingets vedtak sier at det skal utredes hvordan innfasing av en norm kan gjennomføres uten fare for forsterket lærermangel i deler av lan-

det. Dette følges opp blant annet gjennom særskilte stimuleringsmidler til lærerrekruttering i 2018 og forskrift for lærernormen som er på høring.

LÆREEFFEKT

Fra 2015 har regjeringen bevilget betydelige midler til økt lærertetthet på 1.–4. trinn. Av disse midlene har det vært satt av inntil 120 mill. kroner årlig til LÆREEFFEKT, et forskningsoppdrag om effektene av økt lærertetthet. LÆREEFFEKT skal vare til og med 2021. Innføringen av en lærernorm høsten 2018 har konsekvenser for forskningsprosjektene i LÆREEFFEKT. Forskningsprosjektet ved NIFU *1+1: Smågruppeundervisning i matematikk på barnetrinnet* fortsetter som planlagt, med noen nødvendige tilpasninger som følge av lærernormen. Forskningsprosjektet ved Universitetet i Stavanger (UiS), *Two Teachers: økt handlingsrom for tilpasset leseopplæring* fortsetter, men intervensjonene på skoler som deltar i prosjektet avsluttes ved utgangen av skoleåret 2017–2018. Samlet medfører disse endringene et redusert bevilgningsbehov. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 11,5 mill. kroner.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 226, post 63 redusert med 11,5 mill. kroner.

Kap. 240 Fagskoleutdanning

Post 60 Tilskudd til fagskoler

Fra 2018 har fylkeskommunene ansvar for fordelingen av statlig tilskudd til fylkeskommunale og private fagskoler i sitt fylke, hvor de blant annet kan legge vekt på regionale kompetansebehov. Blant fagskolene som er omfattet av tilskuddsordningen er det 14 fagskoler som tidligere fikk tilskudd under kap. 276, post 72. Dette er skoler som er i en særstilling, blant annet fordi de har et nasjonalt nedslagsfelt. I en overgangsperiode til og med 2020 vil Kunnskapsdepartementet skjerme tilskuddet til disse fagskolene for å sikre en god overgang til det nye finansieringssystemet. En del av tilskuddet til de 14 fagskolene vil være resultatbasert fra 2019, i tråd med det som tidligere er varslet.

En feil i grunnlagsdataene for beregning av det resultatbaserte tilskuddet til fylkeskommunene i 2018, fører til at noen fylkeskommuner har fått for lite tilskudd. For at opprettingen av dette

ikke skal føre til at noen fylkeskommuner får redusert tilskudd i 2018, foreslår regjeringen å øke bevilgningen med 4,5 mill. kroner. Videre foreslås det å øke bevilgningen som en følge av at det ble overført 2,6 mill. kroner for lite fra Helse- og omsorgsdepartementet da tilskuddsordningen ble opprettet.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 7,1 mill. kroner.

Kap. 241 Felles tiltak for fagskolesektoren

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under post 70

For å dekke inn den foreslåtte bevilgningsøkningen på kap. 240, post 60 foreslås det å redusere bevilgningen med 7,1 mill. kroner. Forslaget medfører at enkelte tiltak som finansieres under posten, utsettes til 2019.

Kap. 255 Tilskudd til freds- og menneskerettssentre

Post 70 Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter

Regjeringen foreslår å etablere to faste stillinger ved HL-senteret for å styrke forskning, undervisning og formidling innenfor rasisme, diskriminering og inkludering i barnehage og skole. Stillingene skal blant annet gi økt kunnskap om bakgrunnen for økt rasisme, diskriminering og intoleranse, særlig mot minoritetsgrupper i samfunnet. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 0,8 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 257, post 70 i 2018.

Post 75 Det europeiske Wergelandsenteret

Det europeiske Wergelandsenteret (EWC) har et samarbeid med 22. juli-senteret og Utøya AS, der EWC utvikler mye av det pedagogiske materialet som benyttes i opplæring om 22. juli. Regjeringen foreslår en ettårig omdisponering på 0,5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 226, post 21 i 2018.

Kap. 257 Kompetansepluss

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 0,8 mill. kroner som følge av et mindreforbruk

mot tilsvarende økning under kap. 255, post 70 i 2018.

Kap. 258 Tiltak for livslang læring

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 01

Regjeringen skal gjennomføre kompetansereformen «Lære hele livet». Målet er at flere skal kunne stå lenger i jobb i en tid som preges av stor omstilling og økt digitalisering og automatisering. Reformen vil kreve ulike tiltak og et tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 10 mill. kroner til utvikling av fleksible videreutdanningstilbud i digital kompetanse og tilbud som støtter digitalisering. Tilbudene skal utvikles i nært samarbeid med næringslivet for å dekke reelle behov, og bør utformes slik at de kan kombineres med tilnærmet full jobb, for eksempel gjennom inndeling i moduler, nettbasert opplæring og samlinger. Midlene skal lyses ut til samarbeidsprosjekter mellom høyere utdanningsinstitusjoner/fagskoler og bedrifter/næringsmiljøer. Etter utviklingsperioden skal drift av tilbudet skje gjennom vanlige mekanismer for brukerbetaling og de ordinære finansieringsordningene i fagskoler og høyere utdanning.

Kap. 260 Universiteter og høyskoler

Post 50 Statlige universiteter og høyskoler

Styrket kompetanse i IKT-sikkerhet/kryptologi

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 5 mill. kroner til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) til flere rekrutteringsstillinger for å styrke kompetanse i IKT-sikkerhet/kryptologi. NTNU må samarbeide med blant annet Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og andre relevante aktører for å legge til rette for tiltak som særlig kan bidra til flere kandidater med høy kompetanse i kryptologi som kan sikkerhetsklareres. Se også omtale under kap. 281, post 70.

Utdanningstilbud for jødiske veivisere

Det foreslås å øke bevilgningen med 0,7 mill. kroner under kap. 260, post 50 for å finansiere et videreutdanningstilbud for jødiske veivisere ved Oslo-Met – storbyuniversitetet. Tiltaket er en oppfølging av regjeringens handlingsplan mot antisemittisme og innebærer finansiering av et fast videreutdanningstilbud for jødiske veivisere.

Etablering av Nasjonalt kompetansesenter for vann- og avløpsinfrastruktur

Det foreslås å bevilge 17,5 mill. kroner under kap. 260, post 50 som bidrag til etablering av Nasjonalt kompetansesenter for vann- og avløpsinfrastruktur ved Campus Ås. Det ble bevilget 2,5 mill. kroner til formålet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2017. Midlene er engangsmidler i 2018 og vil tildeles Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), som er en av aktørene bak prosjektet. De andre aktørene er både fra offentlig og privat sektor.

Samarbeid, arbeidsdeling, konsentrasjon og sammen- slåinger

Det er for 2018 bevilget 125 mill. kroner under kap. 260, post 50 til arbeidet med strukturtiltak i universitets- og høyskolesektoren, jf. Innst. 12 S (2017–2018) og Prop. 1 S (2017–2018). Av disse midlene tildeler Kunnskapsdepartementet 105 mill. kroner til strukturendringer ved statlige institusjoner. Det foreslås å flytte 10 mill. kroner fra kap. 260, post 50 til Kunnskapsdepartementets nyopprettede tjenesteorgan, kap. 280, post 51 for å finansiere felles IKT-løsninger for hele sektoren. Videre foreslås det å flytte 1 mill. kroner fra kap. 260, post 50 til kap. 270, post 74 for å finansiere et samarbeidsprosjekt mellom samskipnader. For å støtte sammenslåinger i den private delen av universitets- og høyskolesektoren, foreslås det å flytte 9 mill. kroner fra kap. 260, post 50 til kap. 281, post 70.

Vitenskapelig utstyr til Universitetet i Stavanger

Det foreslås en ettårig omdisponering på 4 mill. kroner til Universitetet i Stavanger i 2018. for oppgradering av vitenskapelig utstyr knyttet til laboratoriefasiliteter for teknologiske fag og magasinene ved Arkeologisk museum.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 260, post 50 med 7,2 mill. kroner.

Kap. 270 Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter

Post 74 Tilskudd til velferdsarbeid

Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner under kap. 270, post 74, mot en tilsvarende

reduksjon på kap. 260, post 50. Formålet er å finansiere en utredning av tettere samarbeid mellom Norges arktiske studentsamskipnad og Studentsamskipnadene i Indre Finnmark. Se omtale under kap. 260, post 50.

Kap. 280 Felles enheter

Post 51 Drift av nasjonale fellesoppgaver

Kunnskapsdepartementets tjenesteorgan har blant annet ansvar for felles IKT-tjenester for hele sektoren. Tjenesteorganet ble opprettet 1. januar 2018 og er i denne fasen avhengig av en avtale med Universitetet i Oslo (UiO) om drift av systemer. For å styrke tjenesteorganets forutsetninger for å ivareta ansvaret for felles IKT-tjenester og dekke kostnadene til tjenestene UiO leverer, foreslår regjeringen å øke bevilgningen med 10 mill. kroner under kap. 280, post 51 mot en tilsvarende reduksjon på kap. 260, post 50. Se omtale under kap. 260, post 50.

Post 71 Tilskudd til UNIS

Det foreslås en ettårig omdisponering på 6 mill. kroner under kap. 280, post 71 til oppgradering av vitenskapelig utstyr ved Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). Utstyrsparken ved UNIS ble fornyet ved etableringen av Forskningsparken i perioden 2005–07. Selv om UNIS i de påfølgende årene har satt av midler til oppgradering og vedlikehold, er nå vesentlige deler av materiellparken nedslitt og må skiftes ut.

Kap. 281 Felles tiltak for universiteter og høyskoler

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 70

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 15 mill. kroner under kap. 281, post 01 mot en tilsvarende reduksjon på kap. 281, post 70. I statsbudsjettet for 2018 bevilget Stortinget 15 mill. kroner under kap. 281, post 70 til en felles nasjonal nettskytjeneste og til tiltak for å forbedre administrative tjenester for universitets- og høyskolesektoren. Siden ansvaret for dette nå ligger hos Kunnskapsdepartementets nye tjenesteorgan og ikke UNINETT AS, er det behov for å flytte midlene til riktig kapittel og post.

Post 70 Andre overføringer, kan nyttes under post 01

Felles nasjonal nettsky

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 15 mill. kroner under kap. 281, post 70 mot en tilsvarende økning på kap. 281, post 01 for å finansiere en felles nasjonal nettsky og tiltak for å forbedre administrative tjenester for universitets- og høyskolesektoren. Se omtale under kap. 281, post 01.

IKT-sikkerhet i teknologiutdanningene

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 1 mill. kroner under kap. 281, post 70 for å stimulere høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr ingeniør- og IKT-utdanning til å legge mer vekt på IKT-sikkerhet i utdanningen. Kunnskapsdepartementet vil fordele midlene til Universitets- og høyskolerådet som skal koordinere et samarbeid mellom institusjonene. Samarbeidet skal bidra til å legge til rette for tiltak som kan øke kvaliteten på og omfanget av IKT-sikkerhet i utdanningene.

Samarbeid, arbeidsdeling, konsentrasjon og sammenheng

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 9 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 260, post 50 for å kunne støtte større strukturprosesser under oppstart ved de private høyskolene. Se omtale under kap. 260, post 50.

Styrket kompetanse i IKT-sikkerhet/kryptologi

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 5 mill. kroner til Simula AS til flere rekrutteringsstillinger for å styrke kompetansen i IKT-sikkerhet/kryptologi ved Simula@UiB. Simula@UiB må samarbeide med blant annet Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og andre relevante aktører for å legge til rette for tiltak som særlig kan bidra til flere kandidater med høy kompetanse i kryptologi som kan sikkerhetsklareres. Se også omtale under kap. 260, post 50 og kap. 400, post 23.

Oppsummering

I sum innebærer ovennevnte at bevilgningen for 2018 ikke foreslås endret.

Post 73 Tilskudd til internasjonale programmer

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 1,2 mill. kroner for å dekke Norges andel av den nordiske avtalen om adgang til høyere utdanning. Stortinget bevilget i 2018 64,5 mill. kroner til å dekke Norges andel av kontingenten, som var basert på kontingenten for 2017. Endelig faktura viser at kontingenten for 2018 utgjør 65,7 mill. kroner.

Kap. 285 Norges forskningsråd

Post 55 Virksomhetskostnader

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 2 mill. kroner under kap. 285, post 55 mot en tilsvarende reduksjon på Samferdselsdepartementets kap. 1301, post 50. Fra 2018 ble alle bevilgninger til drift av Norges forskningsråd samlet på Kunnskapsdepartementets budsjett, kap. 285, post 55. Da Prop. 1 S (2017–2018) ble lagt frem, var det usikkert om Samferdselsdepartementets bevilgning til satsingen Pilot-T ville medføre endrede virksomhetskostnader. Det ble derfor omtalt i proposisjonen at midlene ville bli rammeoverført dersom det viste seg at satsingen medfører virksomhetskostnader for Forskningsrådet. Siden satsingen medfører virksomhetskostnader på 2 mill. kroner, er det behov for å flytte midlene.

Kap. 287 Forskningsinstitutter og andre tiltak

Post 53 NUPI

Regjeringen foreslår en ettårig omdisponering på 0,5 mill. kroner under kap. 287, post 53 for å finansiere sikringstiltak ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI). NUPI ble høsten 2017 utsatt for et angrep på egne IKT-systemer. Sikkerhetshendelsen ble håndtert i samarbeid med blant annet Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM).

Sikkerhetshendelsen i 2017 kan ikke sees som en isolert hendelse, men er en del av en trend med økt trussel mot virksomheten. Som følge av gjennomgangen av hendelsen i 2017 har NUPI gjennomført både kortsiktige og langsiktige tiltak. Det er imidlertid noen tiltak ut over normale sikringstiltak som bør gjennomføres på grunn av trusselsituasjonen.

Kap. 3287 Forskningsinstitutter og andre tiltak*Post 96 (Ny) Aksjekapital – CESSDA AS*

CESSDA er et samarbeid mellom ulike europeiske land for å styrke samarbeidet om data til bruk i samfunnsvitenskapelig forskning. Ved behandlingen av Innst. 111 S (2012–2013) vedtok Stortinget regjeringens forslag i Prop. 37 S (2012–2013) om å bevilge 50 000 kroner til aksjekapital i forbindelse med opprettelsen av et aksjeselskap for forskningsinfrastrukturen CESSDA. CESSDA ERIC ble etablert i juni 2017 og har overtatt virksomheten i CESSDA AS. CESSDA AS ble avvirket i desember 2017, og aksjekapitalen på 50 000 kroner foreslås derfor tilbakeført til statskassen i 2018.

Kap. 288 Internasjonale samarbeidstiltak*Post 72 Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner*

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen med 27,8 mill. kroner grunnet endrede kontingentkrav. Mindrebehovet skyldes i hovedsak lavere kontingent til Den europeiske organisasjonen for kjernefysisk forskning (CERN), og en styrket norsk krone mot sveitsiske franc.

Post 73 EUs rammeprogram for forskning, kan overføres

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 8,8 mill. kroner. Den samlede kontingenten til rammeprogrammene er lavere enn påregnet i saldert budsjett. Likevel fører en svekket norsk krone mot euro til et merbehov.

Post 75 UNESCO-kontingent

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen på posten med 1,1 mill. kroner som følge av endringer i valutakurs.

Kap. 290 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet*Post 01 Driftsutgifter*

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på kap. 290, post 01 med 3 mill. kroner til utvikling av en nettside om negativ sosial kontroll. Nettsiden skal fungere som en informasjonsportal og gjøre det enklere å finne informasjon, få veiledning mv. om

negativ sosial kontroll. Siden kan inneholde blant annet informasjon, kunnskap og forskning, tilby opplæring gjennom digitale moduler, bidra til at det er kontakt mellom ulike aktører, samt være et sted hvor ungdom og foreldre kan henvende seg.

Videre foreslås det å øke bevilgningen på kap. 290, post 01 med 3,8 mill. kroner til å utvide ordningen med minoritetsrådgivere. Det er i dag 25 minoritetsrådgivere i åtte fylker. Det foreslås å utvide ordningen med 13 minoritetsrådgivere slik at flere fylker dekkes av ordningen. Dette innebærer også et behov for to administrative stillinger i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen på kap. 290, post 01 med 6,8 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 291, post 71, jf. omtale på kap. 291, post 71.

Kap. 291 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, kan overføres*

I saldert budsjett for 2018 ble det bevilget 2 mill. kroner til en mentorordning for unge utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap på kap. 291, post 71. For å sikre korrekt postbruk i forbindelse med utviklingen av mentorordningen, foreslås det å øke bevilgningen på kap. 291, post 21 med 1,5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 291, post 71, jf. omtale av kap. 291, post 71.

Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres

Endringen på posten skyldes i hovedsak en økning i utbetaling av integreringstilskudd år 1 for personer bosatt i 2017. Det er lagt til grunn at integreringstilskudd for 33 prosent av personer bosatt i 2017 blir utbetalt i 2018. I Saldert budsjett 2018 var denne andelen 20 prosent. I motsatt retning bidrar en reduksjon i antall personer som utløser år 2–5 tilskudd, isolert sett til å redusere utgiftene.

Regjeringen foreslår videre at barnefamilier med begrenset tillatelse i påvente av dokumentert identitet skal bosettes i en kommune etter første gangs fornyelse av tillatelsen. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 34 mill. kroner til dette tiltaket.

Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen på kap. 291, post 60 med 144,2 mill. kroner.

Post 61 Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, overslagsbevilgning

Endringen på posten skyldes en reduksjon i antallet enslige mindreårige bosatt før 2018 som utløser særskilt tilskudd i 2018. I tillegg er det flere, både bosatte i 2017 og tidligere bosatte, som har gått ut av målgruppen for tilskuddet fordi mor og/eller far har ankommet landet og blitt bosatt med den enslige mindreårige. Bevilgningsbehovet reduseres ytterligere som følge av at en noe større andel av de enslige mindreårige utløser lav sats i tilskuddet. Samlet foreslår regjeringen å redusere bevilgningen på kap. 291, post 61 med 456,5 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet

Mentorordning for unge utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap

I Saldert budsjett for 2018 er det bevilget 2 mill. kroner til å innføre en mentorordning for unge utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap mv. på kap. 291, post 71. Ordningen utvikles av Bufdir i tråd med tiltak 9 i handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse «Retten til å bestemme over eget liv» (2017–2020). Av dette tildeles Oslo Røde Kors 0,5 mill. kroner til arbeidet med en mentorordning for unge utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap. For å sikre korrekt postbruk i forbindelse med utviklingen av mentorordningen foreslås det å øke kap. 291, post 21 med 1,5 mill. kroner med tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 291, post 71.

Frivillige organisasjoner sitt holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på kap. 291, post 71 med 10 mill. kroner til en styrking av tilskuddsordningen til frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet for 2018.

Omprioritering av mindreforbruk kap. 291, post 71

Det forventes et mindreforbruk på 12 mill. kroner i 2018 knyttet til tilskuddsordningen *Integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner*.

sjoner. Årsaken er færre beboere i mottak. Det foreslås derfor å omdisponere 11,8 mill. kroner til følgende tiltak:

Informasjonsportal om negativ sosial kontroll

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 290, post 01 med 3 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon på kap. 291, post 71 til utvikling av nettside om negativ sosial kontroll, jf. omtale på kap. 290, post 01.

Videre foreslås det at 0,5 mill. kroner av midlene på kap. 291, post 71 benyttes til å styrke Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) slik at de kan oppdatere informasjonsmateriell og oversette dette til flere språk, samt oppdatere den digitale veiviseren om kjønnslemlestelse.

Minoritetsrådgivere

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 290, post 01 med 3,8 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon på kap. 291, post 71 til å styrke ordningen med minoritetsrådgivere, jf. omtale på kap. 290, post 01

Informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere

Det er bevilget 7,5 mill. kroner i saldert budsjett for 2018 til ordningen. Det foreslås å styrke tilskuddsordningen *Informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere* med 4 mill. kroner.

Midler til prosjektet Søster til Søster

I saldert budsjett for 2018 ble det blant annet bevilget 1 mill. kroner til stiftelsen PeacePainting, jf. Innst. 16. S (2017–2018). En uklar formulering i innstillingen har ført til at det ikke var bevilget tilstrekkelig med midler på posten til prosjektet *Søster til Søster*. I tråd med innstillingen om at prosjektet *Søster til Søster* skal tildeles midler foreslås det å omprioritere 0,5 mill. kroner på kap. 291, post 71 til dette.

Nedjustering av posten

Det foreslås å nedjustere kap. 291, post 71 med 0,2 mill. kroner som følge av forventet mindreforbruk knyttet til tilskuddsordningen *Integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner*.

Oppsummering

Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen på kap. 291, post 71 med 1,5 mill. kroner i 2018.

Kap. 292 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Post 60 Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Hovedårsaken til endringen på posten skyldes en økning i utbetaling av persontilskudd år 3, som følge av at det kom flere personer inn i målgruppen for persontilskudd i 2016 enn det som lå til grunn i Saldert budsjett 2018.

Regjeringen foreslår at barnefamilier med begrenset tillatelse i påvente av dokumentert identitet skal bosettes i en kommune etter første gangs fornyelse av tillatelsen, jf. omtale under kap. 291, post 60. Enslige mindreårige flyktninger med denne type tillatelse kan bosettes etter første gangs vedtak om opphold. Det foreslås at medlemmer av barnefamilier og enslige mindreårige over 16 år som får innvilget begrenset oppholdstillatelse i påvente av dokumentert identitet tas inn i personkretsen som har rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Utvidelsen av målgruppen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap fører til en økning i bevilgningsbehovet på posten med 3,9 mill. kroner.

Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen på kap. 292, post 60 med 15,3 mill. kroner.

Kap. 3291 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere

Post 01 Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter til bosetting av overføringsflyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA). Inntektene under kap. 3291, post 01 motsvares av utgifter under Utenriksdepartementets kap. 167, post 21. Det er anslått en økning i antall bosatte overføringsflyktninger sammenlignet med det som lå til grunn i saldert budsjett for 2018. Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 3291, post 01 med 23 mill. kroner.

Post 02 Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA). Inntektene under kap. 3291, post 02 motsvares av utgifter under Utenriksdepartementets kap. 167, post 21. Det er anslått en reduksjon i antall bosatte enslige mindreårige flyktninger sammenlignet med det som lå til grunn i saldert budsjett for 2018. Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 3291, post 02 med 62,1 mill. kroner.

Kap. 3292 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Post 01 Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA). inntektene under kap 3292, post 01 motsvares av utgifter under Utenriksdepartementets kap. 167, post 21. Det er anslått en reduksjon i prognosen for asylankomster sammenlignet med det som lå til grunn for Saldert budsjett 2018. Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen på kap. 3292, post 01 med 29,5 mill. kroner.

Kap. 2410 Statens lånekasse for utdanning

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45

I statsbudsjettet for 2018 er det bevilget 13,1 mill. kroner til IKT-utvikling i Lånekassen for å forbedre omlegging av konverteringsordningen for studielån fra studieåret 2019–20, jf. Innst. 12 S (2017–2018) og Prop. 1 S (2017–2018) for Kunnskapsdepartementet. Gjennom planfasen for IKT-utviklingsprosjektet har det kommet frem at kompleksiteten i systemløsningen for ny konverteringsordning vil bli større enn opprinnelig lagt til grunn. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen på posten med 3 mill. kroner.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til konkret innretning av konverteringsordningen.

Post 50 Avsetning til utdanningsstipend, overslagsbevilgning

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 125 mill. kroner. Endringen skyldes i hovedsak økt anslag for antall støttemottakere, samt justert prognose for hvor stor andel av tildelte omgjøringslån som faktisk blir omgjort til stipend.

Post 70 Utdanningsstipend, overslagsbevilgning

Økt anslag for antall mottakere av flyktningstipend øker bevilgningsbehovet med 109,9 mill. kroner. Anslaget for mottakere av forsørgerstipend er også økt og trekker bevilgningsbehovet opp med 48,2 mill. kroner. Nye anslag for stipender til personer med nedsatt funksjonsevne øker bevilgningsbehovet med 39,8 mill. kroner. Samtidig gir anslagsendringer for behovsprøvingen av enkelte av stipendene grunnlag for å redusere bevilgningen med 32,6 mill. kroner. Øvrige anslagsendringer på posten reduserer bevilgningsbehovet med 13,8 mill. kroner. Samlet foreslår regjeringen å øke bevilgningen på posten med 151,5 mill. kroner.

Post 71 Andre stipend, overslagsbevilgning

Anslagsendringer relatert til skolepengestipendordningene for studenter og elever i utlandet gir grunnlag for å redusere bevilgningen med 50,3 mill. kroner. Øvrige anslagsendringer på posten reduserer bevilgningsbehovet med 4,3 mill. kroner. Samlet foreslår regjeringen å redusere bevilgningen på posten med 54,6 mill. kroner.

Post 72 Rentestøtte, overslagsbevilgning

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 192,8 mill. kroner. Dette skyldes i hovedsak endret prognose for rentenivået i 2018.

Post 73 Avskrivninger, overslagsbevilgning

Anslagsendringer knyttet til gjeldsavskrivning for låntakere som har blitt uføre, øker bevilgningsbehovet med 11,4 mill. kroner. Samtidig gir lavere anslag for gjeldsavskrivning for personer som bor og arbeider i tiltakssonen (Finnmark og syv kommuner i Nord-Troms) grunnlag for å redusere bevilgningen med 10,2 mill. kroner. Øvrige anslagsendringer på posten reduserer bevilgningsbehovet med 8,7 mill. kroner. Samlet foreslår regjeringen å redusere bevilgningen på posten med 7,5 mill. kroner.

Post 74 Tap på utlån

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen på posten med 9,4 mill. kroner. Hovedårsaken til dette er redusert anslag for lån som blir permanent overført til Statens innkrevingssentral.

Post 90 Økt lån og rentegjeld, overslagsbevilgning

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen på posten med 31,2 mill. kroner som følge av endrede anslag.

Kap. 5310 Statens lånekasse for utdanning

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 0,8 mill. kroner på bakgrunn av regnskapstall for 2017.

Post 29 Termingebyr

En noe større andel av låntakerne bruker avtalegiro enn tidligere anslått. På denne bakgrunn foreslår regjeringen å redusere bevilgningen på posten med 1,9 mill. kroner.

Post 89 Purregebyrer

Regjeringen foreslår å redusere bevilgningen på posten med 1,2 mill. kroner som følge av at færre låntakere mottar andre- og tredjegangsbetalingsvarsel enn tidligere anslått.

Post 90 Redusert lån og rentegjeld

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 64,9 mill. kroner. Hovedårsaken er økt anslag for innbetalinger av avdrag fra låntakerne.

Post 93 Omgjøring av utdanningslån til stipend

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 295,3 mill. kroner som følge av økt anslag for lån som blir omgjort til stipend.

Kap. 5617 Renter fra Statens lånekasse for utdanning

Post 80 Renter

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 727,4 mill. kroner. Dette skyldes i hovedsak endret prognose for rentenivået i 2018.

Andre saker

Omorganisering av den sentrale forvaltningen under Kunnskapsdepartementet

Regjeringen har omorganisert deler av den sentrale forvaltningen under Kunnskapsdepartementet. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2017–2018) for Kunnskapsdepartementet. Departementet ønsker også å overføre enkelte oppgaver innen høyere utdanning til NOKUT, men dette vil kreve lovendringer. Prop. 64 L (2017–2018) Endringer i universitets- og høyskoleloven (NOKUTs oppgaver, eksamen og personvern mv.) er til behandling i Stortinget.

Virksomhetene som omorganiseres i denne prosessen, skal utarbeide forpliktende gevinstrealiseringsplaner. Driftsbevilgningene til Utdanningsdirektoratet, Kompetanse Norge, NOKUT, Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (DIKU) og Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (UNIT) skal reduseres med til sammen 15 mill. kroner i statsbudsjettet for 2020 og ytterligere 25 mill. kroner, til sammen 40 mill. kroner, i 2022. Dette tilsvarer hhv. om lag to og fem prosent av dagens samlede driftsbevilgning til de fem virksomhetene. Kunnskapsdepartementet vil ta stilling til fordelingen mellom virksomhetene før sommeren 2018. Virksomhetene skal ha utarbeidet planer for realisering av andre typer gevinster i løpet av høsten 2018.

Økte kostnadsrammer og tilskuddssatser til bygging av nye studentboliger i 2018

Det vises til anmodningsvedtak nr. 382 (2017–2018) av 12. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen om å komme tilbake til Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2018 med en vurdering av om kostnadsrammene og tilskuddssatsene er hensiktsmessige for å realisere tilstrekkelig antall nye studentboliger.»

Anmodningsvedtaket ble fattet i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2018, jf. Innst. 12. S (2017–2018).

Takten i bygging av nye studentboliger har avtatt. Det bygges færre studentboliger enn det er gitt tilsagn om tilskudd til. Husbanken har observert at planlagte prosjekter i økende grad forsinkes, omprosjekteres eller settes på vent. En av årsakene til at bygging av nye boliger har avtatt er

ifølge Husbanken at entreprenører ikke klarer å bygge innenfor gjeldende kostnadsrammer. Kostnadsrammen er i dag 800 000 kroner per hybelenhet i pressområder (de største byene) og 700 000 kroner per hybelenhet i landet for øvrig. Kostnadsrammene og tilskuddssatsene har ikke blitt justert eller endret siden 2014.

Regjeringen foreslår å øke kostnadsrammen fra 800 000 kroner til 900 000 kroner i pressområder og fra 700 000 kroner til 850 000 kroner i landet for øvrig for de 2 200 hybelenhetene som det er planlagt å gi tilsagn om tilskudd til i 2018. Økningen er basert på anbefaling fra Husbanken. For at økt kostnadsramme ikke skal føre til for høy husleie for studentene, foreslås det videre at tilskuddssatsene økes. Det foreslås å øke tilskuddssatsen fra 300 000 kroner til 340 000 kroner i pressområdene og fra 240 000 kroner til 290 000 kroner i øvrige områder. Forslaget tar utgangspunkt i at det skal være samme forholdstall mellom kostnadsramme og tilskuddssats som i dag.

Regjeringen mener at økte kostnadsrammer og økt tilskuddssats vil være det mest treffsikre tiltaket for å realisere Stortingets vedtak om 2 200 tilsagn i 2018.

På grunn av forsinkelser i realisering av tidligere års tilsagn er det overført midler fra 2017 til 2018 på kap. 270, post 75 *Tilskudd til bygging av studentboliger*. Det er derfor ikke behov for økt bevilgning på posten i 2018 for å kunne igangsette 2 200 tilsagn med økte tilskuddssatser. Kostnadene vil først komme i senere budsjettår. Samlet økt årlig kostnad vil være 93,5 mill. kroner, og det foreslås derfor å øke tilsagnsfullmakten for 2018 med 93,5 mill. kroner, fra 472,8 mill. kroner til 566,3 mill. kroner. Økt tilsagnsfullmakt reflekterer dermed det varig økte bevilgningsbehovet som følge av økte tilskuddssatser og forpliktelser for kommende år som følge av forslaget.

Regjeringen har i tillegg til å vurdere kostnadsrammer og tilskuddssatser satt i gang en større gjennomgang av tilskuddsordningen til studentboliger i 2018. Regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere bredere rammebetingelser for forvaltning av studentboligbygging. De skal blant annet vurdere regler og rutiner for tilskuddsordningen, behovet for kostnadsramme og skillet mellom pressområder og landet for øvrig. Arbeidsgruppens konklusjoner og forslag skal foreligge innen utgangen av 2018. Regjeringen vil vurdere om det er behov for ytterligere endringer i forvaltning av studentboligbygging etter at arbeidsgruppen har levert sin rapport.

2.3 Kulturdepartementet

Kap. 315 Frivillighetsformål

Post 72 Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge

På posten er det i Saldert budsjett 2018 videreført en bevilgning på 2,6 mill. kroner til dekning av utgifter til politi ved idrettsarrangementer for barn og unge. Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, som viderefordeler tilskuddet til aktuelle arrangementer, disponerer ubenyttede midler fra tildelinger av tilskudd til dette formålet fra tidligere år. Kulturdepartementet legger til grunn at disse midlene vil dekke behovet til tiltak i 2018. Bevilgningen på posten foreslås med bakgrunn i dette redusert med 2,6 mill. kroner, mot tilsvarende økning på post 78, jf. omtale nedenfor.

Post 78 Ymse faste tiltak

Skiflyvningsbakken i Vikersund og bob- og akebanen på Lillehammer er anlegg som er helt unike i Nord-Europa. Kompleksiteten i anleggene er stor, noe som innebærer høye driftsutgifter for relativt små kommuner/eiermiljøer. Det finnes kun et fåtall slike anlegg på verdensbasis. Det er viktig for idrettsnasjonen Norge at anleggene kan utvikles og driftes på en god og forsvarlig måte.

Vikersund Hoppsenter er et nasjonalanlegg. I motsetning til andre nasjonalanlegg har Hoppsenteret ikke inntekspotensial utover det årlige arrangementet. Utgiftene for bob- og akebanen må ses i sammenheng med at Lillehammer Olympiapark AS har driftsansvaret for flere store anlegg som ble bygget til OL i 1994.

Regjeringen foreslår at det gis et driftstilskudd på 2,5 mill. kroner til Vikersund Hoppsenter og 2 mill. kroner til Lillehammer Bob- og akebane i 2018.

Det foreslåtte tilskuddet vil innebære en delvis dekning av driftsutgiftene. Regjeringen legger til grunn at det vil være en kostnadsdeling med de to aktuelle fylkeskommunene og kommunene.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på posten med 4,5 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjoner under postene 72 og 79, jf. omtale under de respektive postene.

Post 79 Til disposisjon

Bevilgningen på posten skal dekke nye behov som oppstår i budsjettåret. Bevilgningen foreslås

redusert med 1,9 mill. kroner, mot tilsvarende økning på post 78, jf. omtale ovenfor.

Post 82 Merverdiavgiftskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg

Bevilgningen på posten skal kompensere for kostnader som idrettslag og foreninger har til merverdiavgift ved bygging av idrettsanlegg. Formålet med ordningen er å lette finansieringen av anleggsinvesteringer for idrettslag og foreninger.

I Saldert budsjett 2018 er det bevilget 185 mill. kroner til ordningen. Lotteri- og stiftelsestilsynet har i 2018 mottatt 488 søknader om kompensasjon. Samlet søknadsbeløp er 305 mill. kroner. Antall søknader er lavere enn i 2017, men en rekke store enkelt søknader medfører at samlet søknadsbeløp er betydelig høyere i 2018 enn foregående år. Godkjent søknadsbeløp vil først være klart når tilsynet har sluttført søknadsbehandlingen. Det godkjente beløpet vil erfaringsmessig være noe lavere enn det omsøkte.

Bevilgningen på posten foreslås økt med 100 mill. kroner. Basert på erfaringer fra tidligere år, legges det til grunn at en slik bevilgningsøkning vil gi tilnærmet full innvilgelse av alle godkjente søknader. Dersom bevilgningen ikke skulle rekke til full kompensasjon, vil den prosentvise avkortningen være lik for alle godkjente søkere.

Post 87 Tilskudd til X Games

Regjeringen foreslår å bevilge 3 mill. kroner i tilskudd til forberedelse og planlegging av idrettsarrangementet X Games i Norge i 2019. I 2016 og 2017 ble det gitt tilskudd over statsbudsjettet til tilsvarende arrangementer i 2017 og 2018, jf. Innst. 400 S (2015–2016), Innst. 401 S (2016–2017) og Prop. 1 S (2016–2017).

For at arrangøren skal kunne planlegge og ha sikkerhet for å kunne gjennomføre X Games i Norge våren 2019, foreslås det å gi tilsagn om tilskudd på 15 mill. kroner i 2019, jf. forslag til romertallsvedtak. Samlet statlig bidrag til arrangementet vil med dette bli 18 mill. kroner. Tilsagnet om tilskudd i 2019 forutsetter fullfinansiering av arrangementet og en tilfredsstillende antidoping-løsning.

Kap. 322 Bygg og offentlige rom

Post 50 Kunst i offentlige rom

To permanente nasjonale minnesteder og ett midlertidig minneste skal reises etter 22. juli 2011, jf.

omtale i Prop. 1 S (2016–2017). I juni 2017 besluttet regjeringen å endre plasseringen av minneste- det i Hole kommune fra Sørbråten til Utøyakaia, samtidig som Statsbygg ble gitt i oppdrag å ivareta den videre utformingen av minneste- det.

På posten er det i årene 2013–2018 bevilget i alt 35 mill. kroner til minneste- detene. Disse midlene har vært forvaltet av Kunst i offentlige rom (KORO). Av dette er til nå 14,5 mill. kroner nyttet til formålet. Siden ansvaret for etablering av minneste- detene nå er overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og skal gjennomføres av Statsbygg, foreslås gjenstående midler på 20,5 mill. kroner overført til kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold i 2018.

Posten foreslås redusert med 20,5 mill. kroner, mot tilsvarende økning på kap. 533, post 45, jf. omtale under Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Kap. 323 Musikk og scenekunst

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten gjelder driftsutgiftene for Riksteatret. Utgifter knyttet til Riksteatrets turnévirksomhet dekkes over post 21 Spesielle driftsutgifter.

Ved innføring av forenklet modell for pensjonspremie for statlige virksomheter i 2017 ble alle aktuelle virksomheter kompensert for økte anslåtte utgifter. I de første premieanslagene var det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til Riksteatrets skiftende turnévirksomhet. Bevilgningen på posten foreslås derfor økt med 0,8 mill. kroner, tilsvarende som for 2017, jf. Prop. 22 S (2017–2018) og Innst. 77 S (2017–2018).

Riksteatret har foretatt nødvendige ombygninger i teatrets produksjonslokaler i Nydalen. Med bakgrunn i ny husleieavtale og fordeling av ny husleie for Riksteatret og Kulturtanken i Nydalen foreslås det at bevilgningen til Riksteatret økes med 0,9 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon i bevilgningen på kap. 325, post 01, jf. omtale nedenfor.

Riksteatrets utgifter til faste, ansatte skuespillere i 2018 forventes å bli lavere enn antatt. Samtidig vil utgiftene til prosjektansatte skuespillere som er knyttet til turnévirksomheten, bli høyere. Bevilgningen foreslås med bakgrunn i dette redusert med 3 mill. kroner, mot tilsvarende økning på post 21, jf. omtale nedenfor.

Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med 1,3 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til Riksteatrets turnévirksomhet. Bevilgningen på posten foreslås økt med 3 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon på kap. 323, post 01, jf. omtale under post 01.

Kap. 325 Allmenne kulturformål

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønns- og driftsutgifter for Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken Norge. I tillegg er det satt av midler til evalueringer, utredninger og andre fellestiltak på kulturområdet i Kulturdepartementets regi.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,9 mill. kroner, mot tilsvarende økning på kap. 323, post 01, jf. omtale ovenfor. Forslaget er knyttet til ny fordeling av husleie for de to virksomhetene Riksteatret og Kulturtanken, som leier lokaler i Nydalen i Oslo.

Videre foreslås bevilgningen redusert med 3 mill. kroner for å dekke økte utgifter på post 21, jf. omtale under post 21.

Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med 3,9 mill. kroner.

Post 21 Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til forskning, utredning og statistikk, samt spesielle driftsutgifter på Kulturdepartementets ansvarsområde.

Kulturdepartementet forventer i 2018 økte utgifter til forsknings- og utviklingsprosjekter. Bevilgningen foreslås på bakgrunn av dette økt med 3 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon på post 01, jf. omtale ovenfor.

Post 75 EUs program for kulturell og audiovisuell sektor m.m., kan overføres

Bevilgningen på posten dekker i hovedsak utgifter til norsk deltakelse i EUs program for kultur og audiovisuell sektor, Kreativt Europa 2014–2020. Utgiftene ved deltakelse i programmet forventes å bli lavere enn budsjettert.

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 2 mill. kroner. Bevilgningen på kap. 334, post 01 foreslås økt tilsvarende, jf. omtale nedenfor.

Post 78 Ymse faste tiltak

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2018 ble bevilgningen økt med 5 mill. kroner til en satsing på norske dataspill, jf. Innst. 14 S (2017–2018). I tråd med innstillingen er det lagt opp til at disse midlene skal forvaltes av Norsk filminstitutt. Bevilgningen foreslås derfor overført til Filmfondet.

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 5 mill. kroner, mot tilsvarende økning på kap. 334, post 50, jf. omtale nedenfor.

Kap. 334 Film- og medieformål*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen foreslås redusert med 0,2 mill. kroner for å dekke økte utgifter til Klagenemndssekretariatet under kap. 912 Klagenemndssekretariatet, post 01 Driftsutgifter på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, jf. omtale under kap. 339, post 01 og kap. 912, post 01.

Videre foreslås bevilgningen økt med 0,1 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon på kap. 542 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram, post 01 Driftsutgifter, jf. omtale under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Endringen gjelder tilbakeføring av midler som har vært nyttet til å dekke deler av utgiftene til en nasjonal ekspert knyttet til EU-programmet Safer Internet.

I forbindelse med omstillinger i Medietilsynet foreslås bevilgningen økt med 2 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon på kap. 325, post 75, jf. omtale ovenfor.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 1,9 mill. kroner.

Post 50 Filmfondet

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til Filmfondet med 21 mill. kroner.

5 mill. kroner av økningen skyldes overføring av midler til internasjonal satsing på dataspill fra kap. 325, post 78, jf. omtale ovenfor. Resten av økningen, 16 mill. kroner, går til økt ramme for tilskuddsordninger under Filmfondet.

Bevilgningen skal i 2018 også nyttes til å dekke utgifter som er knyttet til at Norge skal være fokusland på European Film Market i 2019 under filmfestivalen i Berlin.

Kap. 335 Mediestøtte*Post 71 Produksjonstilskudd*

På posten er det i 2018 satt av midler til en nyopprettet tilskuddsordning som skal stimulere til redaksjonell, innholdsrettet innovasjon, og særlig fremme journalistisk innovasjon og digitalisering i lokale nyhets- og aktualitetsmedier, jf. Innst. 14 S (2017–2018) og Prop. 1 S (2017–2018). Den nye ordningen har likevel et annet formål og virkeområde enn produksjonstilskuddsordningen. Midlene til den nye tilskuddsordningen foreslås derfor bevilget på ny post 72 Innovasjon og utvikling.

Bevilgningen på post 71 foreslås med bakgrunn i dette redusert med 7 mill. kroner, mot tilsvarende økning på post 72, jf. omtale nedenfor.

Post 72 (Ny) Innovasjon og utvikling

Det foreslås opprettet en ny post for tilskuddsordningen som skal stimulere til innovasjon og utvikling i nyhets- og aktualitetsmedier, jf. Prop. 1 S (2017–2018). Det foreslås på denne bakgrunn en bevilgning til ordningen på 7 mill. kroner over post 72, mot tilsvarende reduksjon på post 71, jf. omtale ovenfor.

Kap. 339 Pengespill, lotterier og stiftelser*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 0,7 mill. kroner for å dekke økte utgifter til Klagenemndssekretariatet under kap. 912 Klagenemndssekretariatet, post 01 Driftsutgifter på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, jf. omtale under kap. 334, post 01.

Kap. 340 Den norske kirke*Post 70 Rammetilskudd til Den norske kirke*

Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 ble det bevilget 1 mill. kroner til fengselsprest i Borg bispedømme under kap. 430 Kriminalomsorgen, post 01 Driftsutgifter på Justis- og beredskapsdepartementets budsjett. Utgifter til prestetjeneste, herunder fengselsprester, finansieres imidlertid under kap. 340, post 70 på Kulturdepartementets budsjett.

Bevilgningen på posten foreslås økt med 1 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon på kap. 430, post 01, jf. omtale under Justis- og beredskapsdepartementet.

Kap. 342 Kirkebygg og gravplasser

Post 60 Rentekompensasjon – kirkebygg, kan overføres

Ordningen skal stimulere til økt sikring og bevaring av kirkebygg og kirkeinventar. Bevilgningen på posten skal dekke beregnede renteutgifter for investeringskostnadene som det er gitt tilsagn om kompensasjon for i perioden 2005–2017. Som følge av at renten som legges til grunn for kompensasjonen er økt, foreslås det å øke bevilgningen på posten.

Bevilgningen under kap. 342, post 60 foreslås økt med 16 mill. kroner.

Andre saker

Norsk filminstitutt og bruk av åremålsstillinger

Norsk filminstitutt (NFI) forvalter størstedelen av de nasjonale midler til filmproduksjon.

Produksjonstilskuddet forvaltes på ulike måter. Noen tilskuddsordninger forvaltes av et ekspertpanel, mens andre ordninger forvaltes av et konsulentapparat som så innstiller til tilskudd. Filmkonsulentene har vært ansatt på åremål siden etableringen av konsulentordningen. Stillingene er kunstnerisk krevende og spesialiserte og stiller høye krav til kompetanse og integritet. Konsulentstillingene bør derfor være tidsbegrenset. Det samme vil gjelde for leder av den avdelingen som forvalter tilskudd til utvikling og filmproduksjon i Norsk Filminstitutt.

Lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven) som trådte i kraft i 2017, setter strenge begrensninger til bruk av åremål. § 10 sier imidlertid at (1) Åremål kan benyttes når det følger av lov eller stortingsvedtak. (...).

Regjeringen foreslår derfor at det gis unntak fra statsansattelovens bestemmelser om bruk av åremålsstilling for konsulenter og leder som forvalter tilskudd til utvikling og filmproduksjon i NFI, jf. forslag til romertallsvedtak.

Oppfølging av anmodningsvedtak nr. 201 (2017–2018)

Det vises til anmodningsvedtak nr. 201 (2017–2018) av 7. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018 legge fram en vurdering av situasjonen for det frie scenekunstfeltet, inkludert erfarne grupper som mottar støtte fra Norsk kulturfond, og grupper som får eller har fått støtte over kap. 323 post 71

og 78, og hvordan disse kan sikres forutsigbarhet.»

Anmodningsvedtaket ble fattet ved behandlingen av familie- og kulturkomiteens Innst. 14 S (2017–2018).

Kulturdepartementet anerkjenner behovet for å bedre frie scenekunstgruppers muligheter for forutsigbarhet. Slik forutsigbarhet handler både om økonomi, produksjonsmuligheter, visningsmuligheter og forvaltning. Kulturdepartementet mener dette derfor må ses i sammenheng med strukturene på scenekunstfeltet som helhet og vil i den kommende kulturmeldingen komme tilbake til hvordan dette best kan løses.

Oppfølging av anmodningsvedtak nr. 203 (2017–2018)

Det vises til anmodningsvedtak nr. 203 (2017–2018) av 7. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensen av å gjøre insentivordningen for film- og tv-produksjoner regelstyrt og komme tilbake til Stortinget med dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2018.»

Anmodningsvedtaket ble fattet ved behandlingen av familie- og kulturkomiteens Innst. 14 S (2017–2018).

Formålet med ordningen er forankret i § 1 i forskrift om insentivordning for film- og serieproduksjoner: «*Ordningen skal bidra til å øke antallet store internasjonale film- og serieproduksjoner i Norge for å fremme norsk kultur, historie og natur. Ordningen skal også bidra til økt erfaring og kunnskap i den norske filmbransjen, stimulere til vekst, en bærekraftig norsk filmnæring og økt internasjonalt samarbeid.*»

Kulturdepartementet har vurdert at store internasjonale produksjoner har størst potensial for å oppnå ordningens mål, og en produksjon må derfor oppfylle en rekke vilkår knyttet til bl.a. minimumsterskel for produksjonsbudsjett, minimumsterskel for forbruk i Norge, internasjonal finansiering og internasjonal distribusjon for å kvalifisere for tilskudd under ordningen. I tillegg må produksjonene oppfylle minimumskravet i en kvalifiseringstest (kulturtest) for å sikre at tilskuddet som bevilges er i tråd med EUs gruppeunntak for audiovisuelle produksjoner. Krav om kulturtest gjelder samtlige insentivordninger i EØS-området, selv om innretningen på kvalifiseringstesten kan variere fra land til land.

Oversikten som presenteres i tabell 2.1 viser at ordningen er etterspurt, og at søknadssummen fra kvalifiserte prosjekter overstiger budsjettrammen for samtlige år. Siden insentivordningen ble innført 1. januar 2016, har flere store Hollywood-produksjoner og andre internasjonale produksjoner valgt å legge deler av innspillingen til Norge. Kulturdepartementet mener derfor at ordningen etter forholdene må anses å ha vært vellykket.

Norsk filminstitutt foretar en rangering av kvalifiserte prosjekter ut fra hvor godt de lever opp til ordningens formål ut fra nærmere definerte tildelingskriterier.

Det har vært en kraftig økning i antall land som har etablert en insentivordning for film- og tv-produksjon de siste ti årene. I Europa velger stadig flere land å innføre refusjonsordninger fremfor skatterabattordninger til produsenter eller

investorer. Refusjonsordninger anses som mer transparente og enklere for produksjonsselskapene å forholde seg til.

Tabell 2.2, som er basert på en rapport fra januar 2017 fra konsulentfirmaet Olsberg SPI til Norsk filminstitutt, gir en oversikt over refusjonsandel og årlig budsjett for refusjonsordninger i noen utvalgte europeiske land.

De fleste europeiske land som har en refusjonsbasert ordning, budsjetterer med et årlig beløp, som varierer betydelig fra land til land, fra om lag 2,6 millioner euro i Kroatia til 29,2 millioner euro i Nederland. Med unntak av Island, har samtlige land i tabell 2.2 satt krav til minimumsterskel for størrelsen på produksjonsbudsjett for ulike typer produksjoner og minimumsforbruk i det aktuelle landet.

Tabell 2.1 Oppsummering – resultater insentivordningen

	2016	2017–1	2017–2	2018	Totalt
Mottatte søknader fra kvalifiserte prosjekter	3	7	6	11	27
Innvilgede søknader	2	7	3	3	15
Omsøkt tilskudd fra kvalifiserte prosjekter (mill. kroner)	79,6	46,0	68,6	158,0	352,2
Tildelt tilskudd (mill. kroner)	37,8	38,2	23,6	57,4	156,9
Innvilget tilskudd fordelt på hovedprodusentens land (mill. kroner)					
UK	33,3	13,1	18,1		64,5
USA	4,5		5,5		10,0
Irland		4,1			4,1
Kina		3,5			3,5
Norge		17,5		57,4	74,9

Tabell 2.2 Oversikt over refusjonsordninger i enkelte andre europeiske land

	Refusjonsandel	Årlig budsjett (avrundet)
Østerrike	20–25 %	EUR 7,5 millioner
Kroatia	20 %	EUR 2,5 millioner
Tsjekkia	20–30 %	EUR 29,6 millioner
Finland	25 %	EUR 10 millioner
Island	20 %	EUR 10 millioner
Nederland	30 %	EUR 29,2 millioner
Norge	25 %	EUR 5 millioner

Landene har innført ulike mekanismer for å håndtere utfordringen som oppstår dersom omsøkt kvalifisert beløp overstiger budsjettrammen. Kroatia og Finland opererer med et køsystem, der de som søker først og kvalifiserer til ordningen får tilskudd frem til rammen er brukt opp. Den nederlandske ordningen har en lignende mekanisme som den norske. I den nederlandske ordningen vurderes søknadene basert på nærmere bestemte kriterier, og dersom omsøkt kvalifisert beløp overstiger budsjettrammen, får prosjektene som rangeres lavest tilbud om avkortet tilskudd eller avslag på søknaden. Budsjettrammen til den nederlandske ordningen er imidlertid høyere enn den norske, noe som reduserer risikoen for at denne mekanismen må tre i kraft. Island har løst dette på en annen måte ved at de over lengre tid har innarbeidet en praksis med at årlig bevilgning kan økes dersom kvalifisert søknadsbeløp overstiger rammen. Selv om flere europeiske ordninger må forholde seg til årlige bevilgninger i statsbudsjettet, kan de i praksis oppfattes som regelstyrte dersom budsjetttrammene er tilstrekkelige høye til å imøtekomme samtlige kvalifiserte søknader eller om de kan økes ved behov.

Den norske ordningen ble innført 1. januar 2016 og er derfor relativt ny. Det har vært stor variasjon i antall og type produksjoner som har fått tilskudd de tre første årene, og det er derfor vanskelig å fastslå konsekvensene av å legge om til en regelstyrt ordning. Dette vil blant annet avhenge av hvorvidt det er tilstrekkelig ledig produksjonskapasitet i filmbransjen og i andre sektorer til å håndtere påfølgende økt aktivitetsnivå, og hvorvidt økt bevilgning går til produksjoner som ellers ikke ville blitt lagt til Norge.

En regelstyrt ordning vil imidlertid ha vesentlige konsekvenser for staten i form av forventet økte utbetalinger og mindre forutsigbarhet på statsbudsjettets utgiftsside. En regelstyrt ordning øker også risikoen for at mindre gode prosjekter får støtte, jf. at dagens ordning innebærer en rangering av kvalifiserte prosjekter etter nærmere angitte tildelingskriterier.

Kulturdepartementet har merket seg at etterspørselen etter tilskudd fra ordningen så langt har vært høyere enn budsjetttrammene har gitt rom for i de tre årene ordningen har eksistert. Departementet vil med bakgrunn i dette vurdere om det bør gjøres endringer i kvalifiserings- og tildelingskriteriene som kan bidra til bedre oppfyllelse av formålet med ordningen.

2.4 Justis- og beredskapsdepartementet

Kap. 61 Høyesterett

Post 01 Driftsutgifter

Lønnsendringer for dommere i Høyesterett var ikke fastsatt da budsjettforslaget for 2018 ble lagt frem, og det er ikke tatt høyde for dette i saldert budsjett. Endringene for perioden 1. oktober 2017 til 31. desember 2018 er beregnet til 1,4 mill. kroner, medregnet arbeidsgiveravgift, ferielønns tillegg og fremtidige pensjonsforpliktelser. Det foreslås å øke bevilgningen på posten tilsvarende.

Kap. 400 Justis- og beredskapsdepartementet

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 1 mill. kroner til en gjennomgang av det maritime nød- og beredskapskommunikasjonsfeltet, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 455, post 72, jf. omtale under denne posten.

Post 23 Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskapsinnhenting, kan overføres

Bruk av kryptografi er en forutsetning for sikker informasjonsutveksling på internett. En av anbefalingene i NOU 2015: 13 *Digital sårbarhet – sikkert samfunn* er å styrke nasjonal forskningskompetanse i kryptologi. Forskning- og utdanningsmiljøet i Simula AS er for 2018 tildelt rekrutteringsstillinger over Kunnskapsdepartementets budsjett til IKT med vekt på IKT-sikkerhet og kryptologi i 2018, jf. omtale under kap. 281, post 70.

Det foreslås som et ledd i justissektorens arbeid med forskning innen kryptologi og IKT-sikkerhet å øke bevilgningen på kap. 400, post 23 med 5 mill. kroner til Simula@UiB.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 37 000 kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 542 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram, post 01 Driftsutgifter, jf. omtale under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Endringer gjelder tilbakeføring av midler som har vært nyttet til å dekke deler av stillingen som nasjonal ekspert for EU-programmet *Safer Internet* under CEF Telecom.

Kap. 410 Domstolene

Post 01 Driftsutgifter

Utrederenhet i Borgarting lagmannsrett

Borgarting lagmannsrett har store restanser og lang gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Saksbehandlingstiden har blitt betydelig lengre siden statsbudsjettet for 2018 ble lagt frem høsten 2017. For å redusere saksbehandlingstiden, foreslår regjeringen å øke bevilgningen på posten med 2,9 mill. kroner for å etablere en utrederenhet i Borgarting lagmannsrett, etter modell av Gulating lagmannsrett og Høyesterett. Helårsvirkningen er 8 mill. kroner.

Lønnsjustering

Lønnsendringer for dommere i tingrettene og lagmannsrettene var ikke fastsatt da budsjettforslaget for 2018 ble lagt frem, og det er således ikke tatt høyde for dette i saldert budsjett. Endringene har virkning fra 1. oktober 2017 og er beregnet til å utgjøre 23,5 mill. kroner. Det foreslås å øke bevilgningen på posten tilsvarende.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 410, post 01 med 26,4 mill. kroner.

Kap. 3410 Domstolene

Post 01 Rettsgebyr

Det benyttes mindre ressurser til saksbehandling av uskifteattester enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018. Dette gir lavere gebyrinntekter. Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 3,8 mill. kroner.

Kap. 430 Kriminalomsorgen

Post 01 Driftsutgifter

Fengselsprest i Borg bispedømme

I Saldert budsjett 2018 er det bevilget 1 mill. kroner under kap. 430, post 01 til en fengselsprest i Borg bispedømme. Utgifter til prestetjenester i fengsel skal finansieres over Kulturdepartementets budsjett. På denne bakgrunn foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 1 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 340 Den norske kirke, post 70 Rammetilskudd til Den norske kirke, jf. omtale under Kulturdepartementet.

Avvikle fengselsplasser i Nederland og midlertidig dublering

Regjeringen har besluttet å ikke forlenge soningsavtalen med Norgerhaven fengsel i Nederland, som utløper 31. august 2018. Behovet for fengselsplasser med høyt sikkerhetsnivå foreslås ivaretatt gjennom dublering av fengselsplasser i Norge frem til nytt fengsel i Agder er ferdigstilt medio 2020. Regjeringen foreslår å etablere 100 dubleringsplasser i 2018.

I Saldert budsjett 2018 er det tatt høyde for en forlengelse av leieavtalen. Å ikke forlenge avtalen innebærer isolert sett et redusert bevilgningsbehov på 89,2 mill. kroner. Det forventes at det vil påløpe kostnader for kriminalomsorgen i forbindelse med avvikling av avtalen på 10 mill. kroner.

Utgiftene til etablering og drift av 100 dubleringsplasser er samlet estimert til 46,5 mill. kroner i 2018. Dette inkluderer merutgifter til opplæringstilbud og helsetjenester. Bevilgningsbehovet på kap. 430, post 01 til formålet utgjør 36 mill. kroner i 2018.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på kap. 430, post 01 redusert med 43,2 mill. kroner i 2018.

Samtidig foreslås utgiftene til opplæring under Kunnskapsdepartementet økt med 5 mill. kroner på kap. 225, post 68 og utgiftene til fengselshelsetjenester under Helse- og omsorgsdepartementet økt med 2,3 mill. kroner på kap. 762, post 61. 3,2 mill. kroner foreslås omdisponert til kap. 430, post 45. Det vises til omtale under de respektive budsjettkapitlene.

Utstyr og inventar Arendal fengsel, avdeling Evje

Det er besluttet at Arendal fengsel, avdeling Evje skal omgjøres til et kvinnefengsel, samtidig som det skal etableres ti nye plasser med høyt sikkerhetsnivå. I Saldert budsjett 2018 er det bevilget 3,9 mill. kroner på kap. 430, post 01 til utvidelsen. Midlene skal benyttes til å anskaffe nødvendig utstyr og inventar, og bør derfor bevilges på post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Bevilgningen på post 01 Driftsutgifter foreslås redusert med 3,9 mill. kroner mot en tilsvarende økning på post 45.

Pensjonspremie

Fra 1. januar 2017 er det innført en forenklet modell for pensjonspremiebetaling for statlige virksomheter. Pensjonsutgifter er overført fra Statens pensjonskasse til den enkelte virksomhet.

Pensjonspremiekompensasjonen på kap. 430, post 01 er forutsatt å dekke pensjonsutgiftene også til Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen på posten med 23,1 mill. kroner, mot en tilsvarende økning under kap. 432 Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter, post 01 Driftsutgifter.

På bakgrunn av regnskapstall for 2017 er det anslått at kriminalomsorgen i forbindelse med innføringen av den nye modellen for pensjonspremiebetaling ble underkompensert. Samtidig anslås det nå at Utlendingsdirektoratet er overkompensert. Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 430, post 01 med 10 mill. kroner mot en reduksjon på 9 mill. kroner under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 01 og 1 mill. kroner under kap. 491 Utlendingsnemnda, post 01, jf. omtale under disse postene.

Overføring av et årsverk

Grunnet overføring av et årsverk fra Sekretariatet for Konfliktrådet til Kriminalomsorgsdirektoratet foreslås det å øke bevilgningen på posten med 0,8 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 474, post 01.

Oppsummering

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 430, post 01 med 60,4 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Brukerutstyr til nytt fengsel i Agder

Kostnadsrammen for anskaffelse av brukerutstyr til nytt fengsel i Agder ble vedtatt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2017. Behovet for investeringer i brukerutstyr er fremskyndet sammenlignet med det som ble lagt til grunn ved utarbeidelsen av saldert budsjett. På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på posten økt med 20,3 mill. kroner. Forslaget innebærer at utgiftene til brukerutstyr i 2019 og 2020 vil reduseres tilsvarende.

Etablering av midlertidige dubleringsplasser

Det vises til omtale under post 01. Etablering av dubleringsplasser krever ombygging av aktuelle fengselsceller. Utgiftene til ombygging foreslås finansiert ved bruk av midler som frigjøres som følge av at avtalen med Nederland om leie av fengselsplasser ikke forlenges etter 31. august 2018.

På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på kap. 430, post 45 økt med 3,2 mill. kroner i 2018, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 430, post 01.

Utstyr og inventar Arendal fengsel, avdeling Evje

Det vises til omtale av redusert bevilgning knyttet til utvidelse av Arendal fengsel, avdeling Evje under post 01 ovenfor. Det foreslås å øke bevilgningen på post 45 med 3,9 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen under post 01.

Bygge- og anleggsfullmakt nytt fengsel i Agder

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får en bygge- og anleggsfullmakt under kap. 430, post 45 knyttet til byggingen av nytt fengsel i Agder på 125 mill. kroner for avdelingen i Froland og 75 mill. kroner for avdelingen i Mandal, jf. forslag til romertallsvedtak.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 430, post 45 med 27,4 mill. kroner.

Kap. 432 Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter

Post 01 Driftsutgifter

Det vises til omtale av omdisponering av utgifter til pensjonspremie under kap. 430, post 01. Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 432, post 01 med 23,1 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 430, post 01.

Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

Post 01 Driftsutgifter

Objektsikring

Eier av skjermingsverdige objekter har, i henhold til sikkerhetsloven med tilhørende forskrift om objektsikkerhet, plikt til å beskytte objektene gjennom iverksettelse av sikkerhetstiltak. Riksrevisjonen har i rapport om årlig revisjon og kontroll for budsjettåret 2016 fremmet kritikk av blant annet politiets manglende grunnsikring av egne skjermingsverdige objekter. Det er behov for å gjennomføre tiltak i 2018 for å bedre grunnsikrin-

gen av enkelte objekter. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 20 mill. kroner.

Pensjonspremierekompensasjon

Fra 1. januar 2017 er det innført en forenklet modell for premiebetaling for statlige virksomheter. Politiet er i Saldert budsjett 2018 ikke kompensert for pensjonspremieutbetalinger til nyutdannede som ble ansatt i 2016. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 26 mill. kroner.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 440, post 01 med 46 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd til EUs grense- og visumfond

Bevilgningen dekker Norges bidrag til EUs grense- og visumfond. På grunn av endringer i valutakurs sammenlignet med det som er lagt til grunn i Saldert budsjett 2018, foreslås bevilgningen på posten økt med 7,7 mill. kroner.

Kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

Post 06 Gebyr – utlendingssaker

Bevilgningen på posten gjelder gebyrinntekter fra søknader om statsborgerskap, familieinnvandring, arbeids-, bosettings- og utdanningstillatelser. Oppdaterte prognoser tilsier at gebyrinntektene blir noe lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 3,4 mill. kroner.

Kap. 442 Politihøgskolen

Post 01 Driftsutgifter

Da regjeringen tiltrådte, var politidekningen 1,71 politifolk per tusen innbyggere. Ved begynnelsen av 2018 var dekningsgraden økt til 1,91. Antall nyutdannede fra Politihøgskolen vil i årene frem til 2020 være høyere enn naturlig avgang i politi- og lensmannsetaten. Bachelorutdanningen er tre-årig. Regjeringen foreslår å redusere opptaket til bacheloravdelingen ved Politihøgskolen fra 720 til 550 studieplasser i 2018. Opptaket innebærer et fortsatt høyere antall politiutdannede sammenlignet med naturlig avgang i etaten.

Tiltaket foreslås gjennomført ved å avvikle første studieår ved bacheloravdelingen i Kongsvin-

ger samt gjennomføre mindre justeringer i Oslo, Stavern og Bodø. Studentene som begynner i Kongsvinger går med dagens løsning siste studieår i Oslo, og tiltaket innebærer derfor en reduksjon i antall studieplasser i Oslo fra 2020. Politihøgskolens utdanningssenter i Kongsvinger videreføres. Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 1,9 mill. kroner.

Kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

Post 01 Driftsutgifter

NATO-øvelsen Trident Juncture 2018

Alliert militært samvirke gjennom trenings- og øvingssamarbeid er en hovedsatsing for NATO. Alliansens høyprofiløvelser er en sentral del i oppfølgingen av Connected Forces Initiative fra Chicago-toppmøtet i 2012. Høyprofiløvelsene gjennomføres hvert tredje år, og Trident Juncture 2018 er den andre øvelsen i rekken. Norge skal være vert for øvelsen. Det påløper utgifter under PST som det ikke er tatt høyde for i saldert budsjett. Utgiftene knytter seg blant annet til kontrakterretning, livvaks- og beskyttelsestiltak av myndighetspersoner og håndtering av etterretningstrussel. Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 444, post 01 med 12,8 mill. kroner for å dekke PSTs utgifter til øvelsen.

Gevinstrealisering nytt analysesystem PST

I Saldert budsjett 2017 og 2018 er det bevilget til sammen 141 mill. kroner til nytt analysesystem i PST. Det foreslås at bevilgningen på posten reduseres med 8,7 mill. kroner i 2018 som følge av effektiviseringsgevinster fra det nye systemet.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 444, post 01 med 4,1 mill. kroner.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet

Post 01 Driftsutgifter

Oslo statsadvokatembete skal flytte til nye lokaler fordi utleier skal rehabilitere dagens lokaler. I den forbindelse vil statsadvokatembetet motta kompensasjon fra dagens utleier. Kompensasjonen skal benyttes til å dekke flyttekostnader og økt husleie. Bevilgningen på posten foreslås økt med 2 mill. kroner, jf. omtale under kap. 3445, post 02.

Kap. 3445 Den høyere påtalemyndighet*Post 02 (Ny) Refusjoner*

Det foreslås å opprette en ny post 02 Refusjoner med en bevilgning på 2 mill. kroner. Inntektsbevilgningen gjelder kompensasjon fra dagens utleier i forbindelse med at Oslo statsadvokatembete skal flytte til nye lokaler, jf. omtale under kap. 445, post 01.

Kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap*Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 456, post 1*

Staten har alternative arbeidslokaler for enkelte sentrale aktører i statsforvaltningen. En midlertidig arealomdisponering av et slikt lokale har avdekket behov for utbedringstiltak. Tiltakene er særlig knyttet til strøm, ventilasjon og kommunikasjonsinfrastruktur.

Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 2,9 mill. kroner, mot en reduksjon på 2,2 mill. kroner under kap. 456, post 21 og 0,7 mill. kroner under kap. 454, post 01, jf. omtale under disse postene.

Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten*Post 01 Driftsutgifter*

I 2018 tas det sikte på å trene og øve på offshore antiterrorbistand til politiet med Sea King-helikoptre og personell. Slike øvelser har tidligere blitt håndtert ved sivil innleie av helikoptre. Det er noe økt kapasitet i 330-skvadronen i Luftforsvaret i år fordi redningshelikopterbasen i Florø opereres midlertidig av sivil operatør. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 12,8 mill. kroner, mot økte bevilgninger på 12,1 mill. kroner på kap. 455, post 71 og 0,7 mill. kroner på kap. 451, post 01, jf. omtale under disse postene.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det er inngått kontrakt for anskaffelse av 16 nye redningshelikoptre til erstatning for dagens Sea King-helikoptre. Helikoptrene skal gjennom et innfasingsprogram i Forsvaret før første helikopter settes i drift første halvår 2019. Alle de nye redningshelikoptrene er planlagt å være i drift i løpet av første halvår 2021. Målet er at helikoptrene skal være i drift så tidlig som mulig disse årene. Tidli-

gere var tidspunktene anslått til hhv. 2018 og 2020. Produksjons- og sertifiseringsutfordringer samt behov for mer tid til forberedelse av innføringsprogrammet som følge av ulykken der et redningshelikopter veltet på Sola i november 2017, er blant årsakene som har medført forsinkelse i arbeidet.

Bevilgningen på posten foreslås redusert med til sammen 241,7 mill. kroner, i hovedsak som følge av faseforskyvning av utgifter.

Kap. 455 Redningstjenesten*Post 01 Driftsutgifter*

Implementeringen av Nødnett i Hovedredningscentralene medfører økte driftskostnader. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 3 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon under post 45.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 3 mill. kroner, mot en tilsvarende økning under kap. 455, post 01, jf. omtale under post 01.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Stortinget har tidligere besluttet at frivillige organisasjoner skal kunne benytte Nødnett. Staten dekker førstegangsinvesteringen i brukerutstyr, kostnader knyttet til drift av løsningene og abonnementsavgiften. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 12,1 mill. kroner for å også dekke de frivillige organisasjonenes mva.-utgifter ved bruk av Nødnett for 2017 og 2018, mot tilsvarende reduserte utgifter under kap. 454, post 01.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester

Bevilgningen på posten dekker blant annet tilskudd til Telenor for den samfunnsplagte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste samt bidrag til opprettholdelse av 24-timers tårntjeneste på Svalbard lufthavn.

Oppdaterte prognoser tilsier et mindreforbruk på posten på 2,5 mill. kroner. På denne bakgrunn foreslås det å redusere bevilgningen med 2,5 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner foreslås omdisponert til kap. 400, post 01 til en gjennomgang av det

maritime nød- og beredskapskommunikasjonsfeltet, jf. omtale ovenfor.

Kap. 456 Nød- og beredskapskommunikasjon

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 451, post 1

Utgiftene til utbyggingen av Nødnett øker med 51,1 mill. kroner som følge av faseforskyvning av utgifter fra 2017 til 2018. Økt innendørsdekning i bygg som er kritiske for nødetatene medfører økte årlige driftsutgifter på 1 mill. kroner, jf. omtale under kap. 3456, post 01. Videre foreslås det å redusere bevilgningen med 9,3 mill. kroner grunnet forsinkelser i opprettelsen av en fellesfunksjon for forvaltning av utstyret som er knyttet til Nødnett, mot tilsvarende reduserte inntekter under kap. 3456, post 02. Det foreslås også å øke bevilgningen med 4,5 mill. kroner til utredningsarbeid om videreutvikling av Nødnett, mot en tilsvarende reduksjon under post 21. Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 456, post 01 med 47,4 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett

Det er overført ubrukte midler fra 2017 som skyldes lavere kostnader til blant annet linjeleie samt bøter til leverandør grunnet forsinkede leveranser. Som følge av dette foreslås det å redusere bevilgningen med 16,7 mill. kroner, mot en tilsvarende samlet økning under kap. 451, post 01 og kap. 456, postene 01 og 45. Videre foreslås det å redusere bevilgningen med 2,2 mill. kroner mot tilsvarende reduserte inntekter over kap. 3456, post 01 som følge av redusert internfaktureringsfor Sivilforsvarets og Norges brannskoles abonnementsutgifter for Nødnett. Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 18,9 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås å øke bevilgningen med 10 mill. kroner for å forbedre sikkerheten i Nødnett, mot en tilsvarende reduksjon under post 21, jf. omtale under denne posten.

Kap. 3456 Nød- og beredskapskommunikasjon

Post 01 Abonnementsinntekter

Det foreslås å redusere bevilgningen med til sammen 1,2 mill. kroner, jf. omtale under kap. 456, post 01 og post 21.

Post 02 Refusjoner driftsutgifter

Det foreslås å redusere bevilgningen med 9,3 mill. kroner, jf. omtale under kap. 456, post 01.

Kap. 467 Norsk Lovtidend

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten gjelder utgifter til bearbeidelse av manuskripter og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk Lovtidend.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 1,5 mill. kroner basert på antall produserte Norsk Lovtidend-sider i 2017.

Kap. 470 Fri rettshjelp

Post 01 Driftsutgifter

Inntektsgrensen for rett til fri rettshjelp er ikke justert siden 2009. Grunnet positiv inntektsutvikling i husholdningene over tid, forventes det en nedgang i andelen husholdninger som oppfyller kravene til fri rettshjelp de kommende årene. Basert på regnskapstall foreslås det å redusere bevilgningen med 87,1 mill. kroner.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning

Post 72 Erstatning i anledning straffeforfølgning, overslagsbevilgning

Justis- og beredskapsdepartementet har mottatt varsel om utbetaling av tilkjente saksomkostninger på 38 mill. kroner i en enkeltsak. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 30 mill. kroner.

Post 73 Stortingets rettferdsvederlagsordning

Saksinngangen på feltet er stabil. Basert på oppdatert prognose og tilhørende regnskapstall foreslås det å redusere bevilgningen med 6,4 mill. kroner.

Kap. 474 Konfliktråd*Post 01 Driftsutgifter*

Grunnet overføring av et årsverk fra Sekretariatet for Konfliktrådet til Kriminalomsorgsdirektoratet foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 0,8 mill. kroner, mot en tilsvarende økning under kap. 430, post 01.

Kap. 475 Bobehandling*Post 01 Driftsutgifter*

Utgiftene på posten har steget siden 2015 som følge av økning i tvangsavviklinger, konkursbehandling og øvrige konkurssaker. Det forventes at denne utviklingen fortsetter i 2018. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen med 13 mill. kroner.

Kap. 480 Svalbardbudsjettet*Post 50 Tilskudd*

Skredfare har bidratt til boligmangel i Longyearbyen. Regjeringen har satt i verk flere tiltak, bl.a. bygging av opptil 60 boenheter i Gruvedalen i regi av Statsbygg.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på posten med 53 mill. kroner til boligtiltak i Longyearbyen, bl.a. til dekning av Longyearbyen lokalstyres utgifter til infrastruktur ved utbyggingen av boliger i Gruvedalen. Det vises til kap. 2445 Statsbygg under Kommunal- og moderniseringsdepartementet for nærmere omtale av utbyggingen.

Kap. 490 Utlendingsdirektoratet*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen på posten gjelder utgifter til drift av Utlendingsdirektoratet (UDI).

Regnskapstall fra 2017 viser at UDI har vært overkompensert for direktoratets utgifter til pensjonspremie, mens andre virksomheter under Justis- og beredskapsdepartementet er underkompensert. Det foreslås på denne bakgrunn å omdisponere midler fra Utlendingsdirektoratet til Kriminalomsorgsdirektoratet.

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 9 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 430, post 01.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, asylmottak

Bevilgningen på posten gjelder statens utgifter til drift av asylmottak.

Reduserte utgifter til innkvartering av asylsøkere

Behovet for mottaksplasser er redusert sammenlignet med Saldert budsjett 2018. Dette skyldes hovedsakelig at anslaget for antall asylsøkere i 2018 er nedjustert fra 6 000 til 3 000. Samtidig er det noe lavere kapasitetsutnyttelse i mottakene enn forutsatt i saldert budsjett. Dette skyldes i hovedsak utfordringer knyttet til nedbygging av plasser i transittmottak og fører til økte utgifter sammenlignet med hva reduksjonen i ankomstprognosen isolert sett tilsier. Det foreslås samlet å redusere bevilgningen på posten med 124,9 mill. kroner knyttet til antallet mottaksbeboere og mottaksplasser.

Særskilte bo- og omsorgsløsninger

Særskilt bo- og omsorgsløsning (SÆRBOL) er et bolig- og omsorgstilbud for beboere som ikke kan ivaretas i ordinære mottak, mottak med tilrettelagt avdeling eller mottak for enslige, mindreårige asylsøkere. Det tas nå sikte på å organisere denne typen løsninger som en ny mottakstype. Det foreslås at kommuner med mottak med denne typen løsninger skal få vertskommunetilskudd, jf. omtale under kap. 490, post 60. Endringen anslås å medføre noe økte utgifter til vertskommunetilskudd, men samtidig mer effektive løsninger, som vil gi reduserte utgifter på post 21. På denne bakgrunn foreslås det at bevilgningen på posten reduseres med 1,6 mill. kroner mot tilsvarende økning på post 60.

Ankomstsenter for asylregistrering og mottak

Det foreslås at investeringsutgiftene knyttet til ombyggingen av ankomstsenteret for asylregistrering og mottak budsjetteres på egen post, jf. omtale under ny post 30. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen under post 21 med 97,9 mill. kroner mot tilsvarende bevilgning under ny post 30.

Oppsummering

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 490, post 21 med 224,5 mill. kroner.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

Bevilgningen på posten dekker tolkning og oversettelse i kommunikasjonen mellom søker og UDI i første instans.

På bakgrunn av reduserte prognoser for innkomne asylsaker anslås det at UDI vil fatte færre asylvedtak enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018. Dette medfører reduserte utgifter til tolk og oversettelse i forbindelse med asylintervju og ankomstsamtaler. På denne bakgrunn foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 10,4 mill. kroner.

Post 30 (Ny) Ombygginger, ankomstsenter for asylregistrering og mottak, kan overføres

Det foreslås at investeringsutgiftene knyttet til ombyggingen av det nye ankomstsenteret for asylregistrering og mottak bevilges på egen post. Det er i Saldert budsjett 2018 bevilget midler under kap. 490, post 21 til å videreføre driften ved Ankomstsenter Østfold og til å videreutvikle ankomstsenterfunksjonen med sikte på utvidet og permanent drift. Prosjektet med etableringen av den nye ankomstsenterfunksjonen er under planlegging. Etter foreløpige planer forventes prosjektet ferdigstilt innen utgangen av 2019, men fremdriften vil være avhengig av kontraktmessige forhold knyttet til leie av bygg og ombyggingsarbeidet. De samlede utgiftene til ombygging og kvalitetsheving av bygningsmassen ved senteret er anslått til 161,2 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning til formålet på 97,9 mill. kroner i 2018. Posten foreslås tilføyd stikkordet «kan overføres». Det foreslås videre at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å inngå forpliktelser for fremtidige år, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker utgifter til blant annet systemutvikling, implementering og utrulling samt utstyrsanskaffelser og bruk av interne ressurspersoner i involverte etater i forbindelse med større investeringer i utlendingsforvaltningens systemløsninger.

Ved en feil er det i Saldert budsjettet for 2018 bevilget 3,6 mill. kroner for mye til investeringer i forbindelse med utvidet opptak, lagring og bruk av biometri under Utenriksdepartementets kap. 100, post 01, og tilsvarende for lite under kap. 490, post 45. For å kunne gjennomføre tiltaket i tråd med opprinnelig plan, foreslås det å øke bevilgnin-

gen på posten med 3,6 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 100, post 01, jf. omtale under Utenriksdepartementet.

Post 60 Tilskudd til vertskommuner for asylmottak

Vertskommunetilskuddet skal dekke kommunale utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med drift av asylmottak i kommunen.

Reduserte utgifter til innkvartering av asylsøkere

Behovet for mottaksplasser er redusert sammenlignet med Saldert budsjett 2018. Dette skyldes hovedsakelig en lavere prognose for antall asylsøkere og tilsier isolert sett reduserte utgifter på posten på 29,4 mill. kroner. Samtidig er det noe lavere kapasitetsutnyttelse i asylmottakene enn forutsatt i Saldert budsjett 2018. Dette skyldes i hovedsak utfordringer knyttet til nedbygging av plasser i transittmottakene, jf. omtale under post 21. Dette fører til 5,7 mill. kroner i økte utgifter sammenlignet med hva den reduserte ankomstprognosen isolert sett skulle tilsi.

Særskilte bo- og omsorgsløsninger

Særskilt bo- og omsorgsløsning (SÆRBOL) er et bolig- og omsorgstilbud for beboere som ikke kan ivaretas i ordinære mottak, mottak med tilrettelagt avdeling eller mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Det tas nå sikte på å organisere denne typen løsninger som en ny mottakstype. Det foreslås at kommuner med mottak med denne typen løsninger skal få vertskommunetilskudd, med en sats på 139 243 kroner per plass. Kommuner som har denne typen mottak vil også ha rett på grunn-satsen for vertskommunetilskuddet. Det foreslås at bevilgningen på posten økes med 1,6 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under post 21.

Oppsummering

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 490, post 60 med 22,2 mill. kroner.

Post 70 Stønader til beboere i asylmottak

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til økonomiske ytelser til beboere i asylmottak og andre nødvendige ytelser.

Færre beboere i mottak medfører at utgiftene til stønader reduseres. Hovedårsaken til reduksjonen i antallet mottaksbeboere er at ankomstprog-

nosen for asylsøkere er nedjustert. Utgiftene reduseres også som følge av fremskyndet bosetting av barnefamilier med begrenset tillatelse i påvente av dokumentert identitet, jf. omtale under Kunnskapsdepartementets kap. 291.

Det foreslås at bevilgningen på posten reduseres med 30,8 mill. kroner.

Post 72 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, overslagsbevilgning

Formålet med posten er å bidra til at personer med endelig avslag på søknad om beskyttelse og øvrige personer uten lovlig opphold i Norge returnerer til hjemlandet, samt legge til rette for at flyktninger kan vende tilbake til hjemlandet når det er trygt. Det anslås et lavere antall assisterte returnerer enn lagt til grunn for Saldert budsjett 2018. Dette skyldes blant annet at et lavere antall asylsøkere kommer til Norge, som reduserer målgruppen for retur. Færre returnerer medfører et mindreforbruk knyttet til reise og stønader for enkeltpersoner som returnerer assistert til hjemlandet. Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen på posten med 16,3 mill. kroner.

Post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, kan overføres

Bevilgningen gjelder reiseutgifter for overføringsflyktninger og flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. Bevilgningsbehovet på posten har økt noe, hovedsakelig som følge av at flere overføringsflyktninger anslås å komme til Norge i 2018 enn tidligere lagt til grunn. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 0,7 mill. kroner.

Kap. 3490 Utlendingsdirektoratet

Post 01 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal vende tilbake til hjemlandet og utgifter til at personer med avslag på asylsøknad skal kunne returnere, kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA). Forslaget til redusert bevilgning til assistert retur under kap. 490, post 72 medfører reduserte inntekter under kap. 3490, post 01. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 15,4 mill. kroner.

Post 03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter

Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA). På bakgrunn av oppdaterte prognoser foreslås det å øke bevilgningen på posten med 1,7 mill. kroner, jf. omtale under kap. 490, post 75.

Post 04 Asylmottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA). Forslagene om utgiftsreduksjon under kap. 490, postene 21, 60 og 70 medfører reduserte inntekter under kap. 3490, post 04. Forslaget om ompostering av investeringsutgiftene til ankomstsenteret fra kap. 490, post 21 til kap. 490, ny post 30, jf. omtale under disse postene, medfører ikke endring i rapportering av ODA-godkjente flyktningsutgifter. Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 3490, post 04 med til sammen 221,5 mill. kroner.

Kap. 491 Utlendingsnemnda

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 21

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 1 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 430, post 01 for å dekke deler av underkompensasjonen til pensjonspremie i kriminalomsorgen, jf. omtale under kap. 430, post 01. Som følge av et lavere antall saker til behandling anslås bevilgningsreduksjonen under UNE ikke å ha vesentlig innvirkning på UNEs aktivitet og måloppnåelse.

Kap. 3469 Vergemålsordningen

Post 01 Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til asylsøkere og flyktninger som har vært inntil ett år i Norge kan rapporteres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Det kom færre asylsøkere i 2017 enn lagt til grunn ved utarbeidelsen av saldert budsjett. Videre er prognosen for asylankomster i 2018 redusert. En lavere andel av de pågående representasjonsoppdragene enn lagt til grunn i saldert budsjett vil derfor omfatte enslige, mindreårige asylsøkere som har vært mindre enn ett år i

Norge. Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 5,4 mill. kroner.

Andre saker

Behov for omstrukturering i kriminalomsorgen

Strukturen i kriminalomsorgen må tilpasses fremtidige behov. Det er nødvendig med balanse mellom fengselsplasser med hhv. høyt og lavere sikkerhetsnivå samt mellom fengselskapasitet og kapasitet for gjennomføring av straff i samfunnet. I dag består kriminalomsorgen av mange små enheter. Flere av fengslene har betydelige vedlikeholdsbehov og er uegnede for fremtidig fengselsdrift. En videreutvikling av kriminalomsorgens kapasitet er viktig både for kvaliteten i tilbudet, gode arbeidsforhold for de ansatte og effektiv ressursbruk.

Regjeringen har prioritert å øke kapasiteten i kriminalomsorgen. I løpet av regjeringsperioden er fengselskapasiteten med høyt sikkerhetsnivå økt med 316 plasser. Ytterligere 300 fengselsplasser (netto om lag 180 plasser) vil ferdigstilles i Agder medio 2020. 242 plasser med høyt sikkerhetsnivå i Nederland vil avvikles når avtalen løper ut i august i år. I påvente av at nytt fengsel i Agder kan tas i bruk, foreslår regjeringen at behovet for fengselsplasser ivaretas ved å dublere plasser, jf. omtale under kap. 430, post 01. Køen for å sone ubetingede dommer er redusert fra 1 231 dommer per juni 2014 til 142 per april 2018, og det er også bedre kapasitet til å dekke politiets behov for plasser til varetekt.

Videre har regjeringen økt bruken av straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Denne kapasiteten er økt med 255 plasser i løpet av regjeringsperioden, og utgjør i dag om lag 500 plasser. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll gir domfelte mulighet til å beholde bolig og arbeid under straffegjennomføringen. Økt bruk av straffegjennomføring med elektronisk kontroll har bidratt til å redusere behovet for fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå. I mars 2018 var kapasitetsutnyttelsen for fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå 87,4 pst. Samtidig var 69 pst. av kapasiteten for straffegjennomføring med elektronisk kontroll utnyttet. Samlet tilsvarer dette en ledig kapasitet tilsvarende om lag 340 plasser. Ettersom fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå ikke benyttes til varetekt, bør den generelle kapasitetsutnyttelsen for denne typen plasser være høyere enn for fengselsplasser med høyt sikkerhetsnivå.

Kriminalomsorgsdirektoratets prognoser for behovet for straffegjennomføringskapasitet tilsier at vi har en overkapasitet på om lag 200 fengsels-

plasser med lavere sikkerhetsnivå. Overkapasiteten kommer i hovedsak som følge av økt kapasitet for straffegjennomføring med elektronisk kontroll. En eventuell utvidelse av gjennomføringstiden fra fire til seks måneder for bruk av elektronisk kontroll, jf. lovendring som har vært på høring, vil forsterke denne utviklingen.

Bøteteneste, jf. straffegjennomføringsloven § 16 a, innebærer at den som ikke evner å betale en bot, kan gjøre opp for seg ved samfunnsnyttig tjeneste i stedet for å settes i fengsel. Regjeringen iverksatte bøteteneste som et prøveprosjekt i Troms i 2014. Erfaringene med prøveprosjektet er gode. En utvidelse av ordningen til å bli landsomfattende reduserer uheldige sider ved bøtestraffen, som kan ha preg av gjeldsfengsel og bidra til sosial diskriminering. Ved å gjøre ordningen landsdekkende, oppnås mer likebehandling. Regjeringen vil utvide ordningen med bøteteneste til hele landet. Det forventes at en landsdekkende bøteteneste vil frigjøre ytterligere om lag 50 fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå.

Ut fra dagens situasjon, planlagt utvidelse av bøteteneste og prognoser for fremtidig behov, bør antall fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå reduseres med totalt om lag 250 plasser for å benytte midlene i kriminalomsorgen best mulig. Beslutning om hvilke fengsler som skal legges ned treffes av Justis- og beredskapsdepartementet på grunnlag av en faglig tilråding fra Kriminalomsorgsdirektoratet. Vurderingen krever avveining av en rekke forhold, som behovet for plasser i det aktuelle geografiske området, for spesialiserte tilbud til enkelte grupper av innsatte og for å ivareta et likeverdig tilbud til kvinnelige innsatte. Domfelte skal så langt det er mulig og formålstjenlig gjennomføre straff i nærheten av hjemstedet, og straffegjennomføringen bør ha et godt faglig innhold. Dette krever blant annet en tilfredsstillende bygningsmessig tilstand og en hensiktsmessig utforming av fengslene. Bygningsmassen må oppfylle krav til egnede arealer for fellesskap, aktivisering, skolevirksomhet mv. og tilfredsstillende krav til sikkerhet. Forholdene for de ansatte og behov for en effektiv drift må også ivaretas. Justis- og beredskapsdepartementet vil gjennomføre endringene i tråd med retningslinjene for lokalisering av statlige arbeidsplasser og statlig tjenesteproduksjon.

Kriminalomsorgsdirektoratet har anbefalt at staten ikke kjøper eiendommen som Bergen fengsel Osterøy avdeling drives på, og at fengselsdriften ved Osterøy avdeling med 29 plasser avvikles. Anbefalingen er basert på overkapasitet av plasser med lavere sikkerhetsnivå og en forventning om

vesentlige økte kostnader ved en eventuell videreføring.

Det vises til anmodningsvedtak nr. 581 (2017–2018) av 5. april 2018:

«Stortinget ber regjeringen om at det ikke gjennomføres nedleggelse av soningsplasser eller soningstilbud på Vestlandet før Stortinget er forelagt konsekvensene ved en eventuell videreføring av driften, herunder avdeling Osterøy ved Bergen fengsel. For å sikre en bred utredning av konsekvensene, inkluderes avdeling Osterøy ved Bergen fengsel i den pågående KVVU-en for Kriminalomsorgens Region vest.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Dokument 8:91 S (2017–2018) *Representantforslag fra stortingsrepresentant Petter Eide om å avvikle leie av fengselsplasser i utlandet* og Innst. 190 S (2017–2018).

Eier av den aktuelle eiendommen, Stiftelsen Ulvsnesøy skolehjem, har sagt opp leiekontrakten, og ønsket avklart innen årsskiftet 2017/2018 om staten ville kjøpe eiendommen. Prognosene som ligger til grunn for anbefalingen fra Kriminalomsorgsdirektoratet tilsier at behovet for fengselsplasser fremover kan dekket uten Bergen fengsel Osterøy avdeling. I 2017 hadde plassene med lavere sikkerhetsnivå i Kriminalomsorgen region vest en kapasitetsutnyttelse på 86,4 pst., og i gjennomsnitt var det 29 ledige plasser. I januar og februar i år har disse plassene hatt en kapasitetsutnyttelse på henholdsvis 73,4 og 77,1 pst., og henholdsvis 56 og 48 ledige plasser. Osterøy avdeling med 29 plasser hadde i 2017 en kapasitetsutnyttelse på 90,7 pst., og i januar og februar i år henholdsvis 75,8 og 84,3 pst.

Fortsatt videre fengselsdrift ved Bergen fengsel Osterøy avdeling vil kreve betydelige investeringer i oppgradering og vedlikehold. Kriminalomsorgsdirektoratet anslår på usikkert grunnlag at husleien kan bli i størrelsesorden 10 mill. kroner per år dersom eiendommen skal anskaffes av Statsbygg. Dagens husleie er på om lag 730 000 kroner per år til stiftelsen som eier eiendommen.

Gjeldende leiekontrakt utløper medio 2019, mens konseptvalgutredning for Vestlandet er forventet ferdigstilt og kvalitetssikret først mot slutten av 2019. En videreføring av driften etter leiekontraktens utløp forutsetter at staten kjøper eiendommen eller forhandler med eier om en ny leieavtale.

Under henvisning til ovenstående mener Justis- og beredskapsdepartementet at Bergen feng-

sel Osterøy avdeling bør avvikles innen utløpet av dagens leieavtale, selv om konseptvalgutredningen for Vestlandet ikke er ferdigstilt. Soningsforholdene for kvinner vil ivaretas gjennom tiltak i andre fengsler.

En videreføring av Osterøy frem til KVVU Vestlandet er ferdigstilt innenfor uendret budsjetttramme vil medføre at andre fengselsplasser må avvikles, eller innholdet i straffegjennomføringen må reduseres. Det vil også kunne få konsekvenser for sikkerheten i kriminalomsorgen.

Plan for nye pass og nasjonale ID-kort

Det vises til anmodningsvedtak nr. 519 (2016–2017) av 23. mars 2017:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte komme tilbake med en plan for utstedelse av våpenkort og pass i den nye tjenestestrukturen, som sikrer en god balanse mellom kvalitet, sikkerhet og brukertilgjengelighet».

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Dokument 8:35 S (2016–2017) *Om kvalitet og innhold ved lensmannskontorene etter gjennomføringen av politireformen* og Innst. 211 S (2016–2017).

Den del av anmodningsvedtaket som gjelder våpenkort, er fulgt opp ved omtale i Prop. 1 S (2017–2018). For den del av vedtaket som gjelder pass, ble Stortinget i justis- og beredskapsministerens brev av 24. november 2017 orientert om at arbeidet med planen for passutstedelse i politidistriktene ennå ikke var ferdigstilt. Stortinget ble videre orientert om at det er utfordringer knyttet til fremdriften i politiets prosjekt for innføring av nytt saksbehandlingssystem for pass og nasjonale ID-kort med eID, og at de samlede kostnadene vil bli høyere enn hva som tidligere er lagt til grunn.

I denne planen legger regjeringen frem prinsippene for etableringen av fremtidig passutstedelse med nødvendig sikkerhet, kvalitet og brukertilgjengelighet i politidistriktene. Justis- og beredskapsdepartementet vil påse at hensynene til kvalitet og sikkerhet imøtekommes, samtidig som det etableres et godt tjenestetilbud til befolkningen. Det redegjøres også for resultatene av den eksterne kvalitetssikringen av Politidirektoratets prosjekt for innføring av det nye saksbehandlingssystemet, herunder for fremdriften og kostnadene forbundet med å lukke de påviste sikkerhetsavvikene i passforvaltningen. Den eksterne kvalitetssikringen er utført av Holte Consulting (HC) på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Oppdraget har omfattet kvalitetssikring

av kostnader og risiko, fremdriftsplaner og gjennomføringsevne. HCs rapport ble overlevert Jus- tis- og beredskapsdepartementet 21. mars 2018.

Sikkerhet, kvalitet og brukertilgjengelighet i politi- distriktenes passutstedelse

Det skal være enkelt og effektivt for norske borgere å få dekket behovet for pass og ID-kort. Samtidig skal både utstedelsesprosedyrer og dokumentene ha høy sikkerhet og troverdighet. Dette er også av betydning for norske ID-dokumenters anseelse i andre land.

Det norske passet har høy internasjonal status og gir visumfrihet til mange land. Det er derfor også svært ettertraktet i kriminelle miljøer og kan brukes som virkemiddel i alt fra omfattende svindel, trygdemisbruk og menneskehandel til organisert kriminalitet og terrorisme. En sikker utstedelsesprosess for pass og ID-kort er derfor avgjørende for samfunnssikkerheten.

Politiet vil forsterke utstedelsesprosessen for å forhindre at det utstedes ekte norske pass på uriktig grunnlag. I Riksrevisjonens Dokument 1 (2015–2016) ble det påvist vesentlige mangler ved passutstedelsen; blant annet mangelfull tilgangskontroll til saksbehandlingssystemet for søknadsbehandling og utstedelse av pass, varierende og mangelfull opplæring, og mangelfull sporbarhet og etterkontroll. Eksempelvis kunne én saksbehandler alene utstede pass uten noen form for etterkontroll eller arbeidsdeling. Det fremkom av Riksrevisjonens Dokument 1 (2015–2016) at Norge kom dårligst ut på sikkerhet og kontroll for saksbehandling og utstedelse av biometriske pass i den europeiske parallellrevisjonen av passutstedelsen i Norge, Belgia, Latvia, Litauen, Portugal og Sveits.

Riksrevisjonen påviste store avvik fra standardene for kvalitet og sikkerhet som er fastsatt av Den internasjonale organisasjonen for sivil luftfart (ICAO). ICAOs viktigste krav er samlet i ICAO Doc 9303, som er en standard for utstedelse og produksjon av pass, ID-kort og reisedokumenter. Norge har plikt til å følge alle minstekrav i denne standarden. Jus- tis- og beredskapsdepartementet legger opp til å lukke avvikene gjennom blant annet innføring av nytt saksbehandlingssystem og utstyr for opptak av biometri på alle passkontor, utbedring av passkontorenes fysiske sikring og etablering av ny organisasjonsmodell og prosedyrer for politidistriktene søknadsbehandling. Det skal innføres todelt saksbehandlingsorganisasjon i alle politidistrikter og et tredjelinje spesialistmiljø hos Kripos for ansiktssammenligning i pas-

saker. Det er videre nødvendig med en gjennomgang av antall utstedelsessteder for å oppnå tilstrekkelig volum og kvalitet i saksbehandlingen på det enkelte passkontor. For å ivareta behovet for tilstrekkelig kompetanse, kvalitet og sikkerhet i utstedelsesprosessen, er det viktig at antallet små passkontor begrenses. Dette vil også øke produktiviteten og isolert sett redusere driftsutgiftene som legges til grunn for passgebyret.

I mai 2017 ble endelig plassering av lensmannskontor og politistasjoner i de nye politidistriktene besluttet. Før sommeren 2018 skal alle de tolv politidistriktene ha fått på plass endelig organisasjon, med nye geografiske enheter. Tjenestestrukturen som følger av politireformen innebærer at enkelte eksisterende passkontor er i ferd med å bli nedlagt. Som ledd i gjennomføringen av tiltakene i passforvaltningen, har Politidirektoratet sammen med politimestrene kartlagt i hvilken grad de gjenværende passkontorene oppfyller kravene til kvalitet, sikkerhet og brukertilgjengelighet. Det er lagt følgende til grunn for disse hensynene:

Hensynet til kvalitet ivaretas ved tilstrekkelig sterke fagmiljøer og en saksmengde som gir kompetanse og erfaring med å utføre identitetskontroll. ICAO har ikke kvantifiserte krav til saksmengde, men understreker at alle saksbehandlere som skal motta søknader og verifisere søkerens identitet og grunnlagsdokumenter skal ha grundig og relevant trening. Basert på erfaringer anslår Politidirektoratet at passkontorene ideelt bør behandle 4 000–5 000 saker årlig for å oppnå tilfredsstillende volum. Et slikt volum kan ikke oppnås ved alle passkontor, men gir en indikasjon på hva optimal saksmengde er når hensynene til kvalitet, sikkerhet og brukertilgjengelighet avveies. I dag utsteder mer enn 100 passkontorer under 5 000 pass i året.

Hensynet til sikkerhet omfatter kravene til objektsikkerhet, informasjonssikkerhet og personellsikkerhet. Infrastrukturen for pass regnes som samfunnskritisk infrastruktur, og omfattes derfor av sikkerhetslovens krav til personell og sikring av systemer og lokaler. For å ivareta sikkerhetskravene og forhindre at uvedkommende får tilgang til lokaler og sensitive opplysninger, må passkontor bygges om og få nytt teknisk utstyr. Ansvarsfordelingen må være avklart, slik at tilgangen til sensitive opplysninger beholdes medarbeidere med tilstrekkelig klarering. Mange mindre tjenestesteder vil ha behov for ombygginger for å oppfylle kravene til sikring av området der det søkes om pass.

Hensynet til brukertilgjengelighet tar utgangspunkt i blant annet kjøretidsberegninger for avstand fra hjemstedet til nærmeste passkontor. Tilpasning av tjenestetilbudet på det enkelte passkontoret til publikums behov er også viktig. Åpningstider som dekker pågangen, fleksibel service og effektive systemer for timebestilling og annen digital informasjon som gjør det enkelt å planlegge passfornyelse, anses vel så viktig for mange som kjøretiden fra hjemmet til passkontoret. Erfaring viser at pågangen, kapasitetsproblemer og behovet for gode planleggingsverktøy er størst i det sentrale østlandsområdet, som også har størst tetthet av passkontorer.

Ny passutstedelsesstruktur

Basert på kriteriene kvalitet, sikkerhet og brukertilgjengelighet har Politidirektoratet lagt frem et forslag for Justis- og beredskapsdepartementet som beskriver en ny passutstedelsesstruktur på om lag 72 utstedelsessteder. Forslaget innebærer at antall passkontorer som utsteder under 5 000 pass i året reduseres til under 40. Politidirektoratet argumenterer for at man ved å samle oppgaveutførelsen på færre steder kan bygge gode fagmiljøer, og at kvaliteten på passutstedelsen vil heves. Personell som har et relativt lavt sakstilfang må gjennomgå hyppigere opplæringstiltak for å kompensere for manglende praktisk øvelse. Samtidig er det nødvendig med jevnlig praktisering for å holde høy kompetanse på ID-verifikasjon og dokumentkontroll. Størst mulig saksmengde på passkontorene er derfor i seg selv et viktig tiltak for en forsvarlig utstedelsesprosess. Kartleggingen som Politidirektoratet har utført, herunder analysene av kjøretid og saksmengde, viser at for mange passkontorer ligger langt fra kvalitets- og sikkerhetskravene, og at det er betydelig rom for å redusere antall kontorer og samtidig opprettholde god brukertilgjengelighet.

Justis- og beredskapsdepartementet legger opp til å beslutte antall utstedelsessteder og lokaliseringen av dem, og vil vurdere Politidirektoratets forslag opp mot tjenestetilbud og lokalisering av statlige arbeidsplasser før endelig struktur beslutes. Justis- og beredskapsdepartementet vil sørge for at antall utstedelsessteder videreføres i det omfanget som er nødvendig for å ha et godt tjenestetilbud til befolkningen. Justis- og beredskapsdepartementets foreløpige vurdering er at antall steder vil kunne bli flere enn 72. Økte krav til kvalitet og sikkerhet tilsier imidlertid at antall passkontorer må reduseres sammenlignet med dagens struktur både for å oppnå økt kompetanse

og erfaring hos medarbeiderne, og for å ha en tilstrekkelig sikring av lokasjon, utstyr og dokumenter. Justis- og beredskapsdepartementet legger opp til å fatte en beslutning om ny passutstedelsesstruktur så snart Politidirektoratet har fremlagt forslag til gebyrmodell og gevinstrealiseringsplan.

Regjeringens utgangspunkt er at 90 prosent av innbyggerne i alle politidistrikter skal ha 60 minutters kjøretid til et passkontor. I politidistrikter der kravene til kvalitet og sikkerhet gjør dette vanskelig å oppnå, skal Justis- og beredskapsdepartementet i samråd med Politidirektoratet, politimestrene og de lokale politirådene vurdere kompensierende tiltak. Dette kan eksempelvis være mobile tjenester med bistand fra andre kontorer eller utvidede åpningstider på kveldstid og i helger. Færre og større passkontorer muliggjør mer fleksible åpningstider, slik at publikum i større grad kan gis et tilbud på kveldstid og i helger.

I utviklingen av den fremtidige strukturen for passutstedelse må politidistriktene gis rom til å vurdere hvordan sikkerhet, kvalitet og brukertilgjengelighet kan kombineres med effektiv ressursutnyttelse. Sammen med politirådene må politimestrene vurdere behovet for kompensierende tiltak for å legge til rette for at innbyggerne får et tilfredsstillende tilbud og en egnet løsning lokalt. Bruken av kompensierende tiltak for å sørge for tilstrekkelig tilgjengelighet vil være en løpende vurdering.

Fremdriftsplan for innføring av nye pass og nasjonale ID-kort

Opprinnelig skulle nye pass og nasjonale ID-kort med eID lanseres i 2016. Produksjonsstart er imidlertid blitt utsatt flere ganger. I Prop. 1 S (2017–2018) for Justis- og beredskapsdepartementet ble planlagt produksjonsstart angitt til årsskiftet 2018/2019, men senere høsten 2017 ble det klart at produksjonsstart vil bli ytterligere utsatt. Politidirektoratet og leverandøren har siden arbeidet for å komme frem til et realistisk lanseringstidspunkt. Lanseringstidspunktene er videre vurdert av HC som ekstern kvalitetssikrer.

HC konkluderte at leverandørens første anslag om utstedelse av nye pass fra mars 2019 var lite realistisk. En mer realistisk fremdriftsplan innebærer utstedelse av nye pass og nasjonale ID-kort med eID fra 2020. Fremdriftsplanen legger til grunn at nye pass lanseres først, og nasjonale ID-kort med eID om lag seks måneder senere. Det er fremdeles noe usikkerhet knyttet til denne fremdriftsplanen. Det er viktig å påpeke at innføring av

nye pass og ID-kort bør gjøres når det er lavest pågang, for å redusere risikoen for forsinkelser.

Selv om leveransen av systemet for utstedelse av pass er forsinket, er flere av de avvikene som ble påpekt i Dokument 1 (2015–2016) allerede lukket. Det er blant annet gjennomført opplæringstiltak og tilsyn med politidistriktenes passutstedelse. Tilgangsstyringen og regelverket for passregisteret er også tydeliggjort for å øke informasjonssikkerheten. Videre vurderes det fortløpende hvilke øvrige tiltak for lukking av avvik som kan gjennomføres uavhengig av produksjonsstarten for de nye systemene.

Det er utarbeidet en innføringsstrategi som innebærer at ny saksbehandlingsorganisasjon, opplæring av ansatte og ombygging og sikring av passkontorer vil bli gjennomført så raskt som mulig. Dette arbeidet gjennomføres i et eget innføringsprosjekt (IPID) etablert av Politidirektoratet. Det legges opp til at tiltakene ferdigstilles i løpet av 2018, med unntak av enkelte ombygginger av passkontorer som vil være på plass innen mars 2019. Som et ledd i en forsterket oppfølging på pass og ID-området, følges arbeidet opp av Justis- og beredskapsdepartementet gjennom månedlig rapportering og styringsmøter med direktoratet.

Kostnader

Som en del av satsingen på 525 mill. kroner til IKT-tiltak i politiet for perioden 2014–2016, avsatte Politidirektoratet internt 218 mill. kroner til pass- og ID-prosjektet (PoID-prosjektet). Prosjektet skulle anskaffe nytt utstyr og saksbehandlingssystem for pass og nasjonale ID-kort med eID for å lukke avvikene som blant annet ble påpekt av Riksrevisjonen i Dokument 1 (2015–2016).

Anslaget for investeringskostnadene knyttet til planen om innføring av nye pass fra 2020 viser at det er 85 pst. sannsynlighet for at prosjektet kan gjennomføres innenfor en ramme på 596 mill. kroner. Det legges opp til at merutgiftene dekkes innenfor politiets ordinære driftsbudsjett, som en del av utviklingsporteføljen. Det skal vurderes tiltak for å redusere de samlede kostnadene samt risikoreduserende tiltak som eksempelvis flerdelte leveranser. Det utarbeides også en gevinstrealiseringsplan.

Kostnadsøkningen fra 218 mill. kroner skyldes både faktiske kostnadsøkninger og tiltak som ikke opprinnelig var inkludert, men som anses nødvendige. Slike tiltak gjelder blant annet design av sikkerhetselementer i dokumentene, prosjektledelse, administrasjon og utbedring av teknisk

plattform, kostnader til Politidirektoratets innføringsprosjekt IPID og anskaffelse av tilleggsløsninger som timebestilling og betaling på nett.

I tillegg til investeringskostnadene vil det påløpe kostnader til fysisk sikring av kontorene som skal utstede pass. Disse ombyggingskostnadene er beregnet til om lag 120 mill. kroner uten usikkerhetsavsetning. Ombyggingskostnadene vil hovedsakelig dekkes av utleier og vil derfor gi økt husleie til politiet. Økt husleie i 2020 sammenlignet med dagens nivå uten usikkerhetsavsetning estimeres til 25 mill. kroner.

Videre vil drifts- og forvaltningskostnadene øke som følge av økt kvalitet i passutstedelsen. Dette omfatter overgang fra å eie til å leie utstyr samt økt saksbehandlingskapasitet til utstedelse av nasjonale ID-kort. Regjeringen legger opp til en gradvis reduksjon av antall utstedelsessteder. I 2020, gitt 72 utstedelsessteder, estimeres de årlige drifts- og forvaltningskostnadene knyttet til pass og nasjonale ID-kort til 406 mill. kroner. Dette innebærer en økning fra utgiftsnivået i 2017 på 186 mill. kroner.

Alle kostnader vil inngå i gebyrgrunnlaget i tråd med bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering, jf. Finansdepartementets rundskriv R-112/15. Gebyret skal ikke overstige kostnaden ved å produsere og levere tjenesten. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om dette på et senere tidspunkt.

Kostnadene til fysisk sikring av passkontorer samt drifts- og forvaltningskostnader vil øke med antall utstedelsessteder. Med færre passkontorer vil behovet for bemanning i førstelinjen reduseres som følge av økt produktivitet. Videre vil færre passkontorer isolert sett redusere utgiftene til leie av biometrikiosker og annet utstyr samt utgiftene til fysisk sikring av de lokalene som skal utstede pass.

Med dette anser regjeringen at Stortingets vedtak nr. 519 (2016–2017) er fulgt opp.

2.5 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Kap. 500 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Post 27 (Ny) Felles IKT-løsning, kan overføres

Regjeringen har besluttet at alle departementene, Statsministerens kontor og Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) skal benytte felles IKT-løsning, jf. omtale i Prop. 1 S

(2017–2018) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

I 2018 foreslås en bevilgning på 13 mill. kroner til anskaffelser og etablering av felles system for saksbehandling og arkivering av ugraderte og begrensede dokumenter, samt departementsfellesskapets andel av driftskostnader for Forsvarsdepartementets tonivåløsning i prosjektperioden.

Midlene foreslås bevilget på en ny post for felles IKT-løsning for departementene, Statsministerens kontor og DSS. Bevilgningene på posten skal dekke gjennomføringen av et helhetlig IKT-prosjekt som håndterer de IKT-faglige og organisatoriske oppgavene for å få alle over på felles løsning.

Kap. 510 Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten inneholder midler til investeringer, vedlikehold og utskifting av utstyr.

I forbindelse med arbeidet med nytt regjeringskvartal må en del fellesfunksjoner relokaliseres som følge av riving av bygg. Dette gjelder i hovedsak fellesfunksjoner knyttet til sikkerhet i regjeringskvartalet. Det er behov for å tilpasse midlertidige lokaler slik at disse funksjonene kan være fullt operative før man starter rivingen og fungere under hele anleggsperioden. Kostnadene for relokalisering er beregnet til 6,7 mill. kroner i 2018.

Det foreslås å øke bevilgningen med 6,7 mill. kroner til 26,8 mill. kroner.

Kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen

Post 31 Igangsetting av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder midler til oppstart av nye byggeprosjekter utenfor den statlige husleieordningen.

Etter snøskredene på Svalbard i 2015 og 2017 er det behov for nye boliger i Longyearbyen. I 2017 ble det bevilget 28 mill. kroner til grunnundersøkelser av aktuelle tomter og prosjektering av boliger i Gruvedalen og Nedre Skjæringa, jf. Prop. 129 S (2016–2017) og Innst. 401 S (2016–2017). Statsbygg har fått i oppdrag å starte bygging av 60 boliger i Gruvedalen på Svalbard som et kurantprosjekt, jf. omtale under kap. 2445,

post 32. Det er behov for ny infrastruktur for å legge til rette for denne utbyggingen. Under arbeidet med prosjektet har regjeringen kommet til at kostnadene ved infrastrukturtiltak bør finansieres utenfor husleieordningen. Infrastrukturtiltakene er kostnadsberegnet til 70 mill. kroner, og gjelder bl.a. fjernvarme, vann, avløp og veiadkomst, inkludert gang- og sykkelvei. Dette er tiltak som ikke skal forvaltes av Statsbygg innenfor den statlige husleieordningen, og bevilgningen foreslås derfor under kap. 530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen.

Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 70 mill. kroner til 150 mill. kroner.

Post 33 Videreføring av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder bevilgning til videreføring av byggeprosjekter som Stortinget har vedtatt å starte opp.

Det foreslås å øke bevilgningen med 170 mill. kroner til 2 125 mill. kroner i 2018. Dette skyldes i hovedsak økt likviditetsbehov for nybygg for Norges miljø- og biovitenskapelige universitet og Veterinærinstituttet, utbetaling av sluttoppgjør for Norges idrettshøgskole og reklamasjonsfasen for nybygg for Institutt for informatikk ved Universitetet i Oslo.

Kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen

Post 01 Driftsutgifter

Posten inneholder bevilgning til forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommer utenfor husleieordningen.

Forvaltningen av statens eiendommer på Røros er overført fra Klima- og miljødepartementet til Statsbygg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Klima- og miljødepartementet.

Bygningsvernssenteret ved Rørosmuseet i Museene i Sør-Trøndelag AS (MiST) skal utføre antikvarisk istandsetting og vedlikehold på eiendommene, mens Statsbygg skal forvalte eiendommene. Dette skal sikre at byggverkene samsvarer med myndighetskrav, at staten etterlever sine forpliktelser etter verdensarvkonvensjonen og at videre bruk og bevaring av eiendommen er i tråd med fredningsformålet.

Avtalen om forvaltningsoverføring gjelder ikke forpliktelser som følge av forurensning etter bergverksvirksomheten på Røros. Disse forpliktelsene blir liggende i Klima- og miljødepartemen-

tet og Direktoratet for mineralforvaltning etter deres respektive forvaltningsområder.

Forvaltningsoverføringen av eiendommene på Røros innebærer administrative kostnader for Statsbygg. I tillegg skal Statsbygg utarbeide en forvaltningsplan for eiendommene.

Det foreslås å øke bevilgningen med 2,2 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av kap. 1400 Klima- og miljødepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten inneholder bevilgning til ekstraordinært vedlikehold av eiendommene, nasjonalt minnested i Hole og broforbindelse mellom Bygdøy sjøbad og Killingen.

Forvaltningsoverføring av statens eiendommer på Røros

Det vises til omtale av overføring av forvaltningen av statens eiendommer på Røros fra Klima- og miljødepartementet til Statsbygg under post 01 ovenfor.

Eiendomsmassen tilfredsstillende ikke myndighetskrav. Arbeidet med istandsetting vil pågå over flere år, og det foreslås å avsette 15 mill. kroner i 2018.

Det foreslås å øke bevilgningen med 15 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av kap. 1400 Klima- og miljødepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Nasjonale minnesteder etter 22. juli 2011

Det skal etableres et nasjonalt minnested i Hole kommune og et midlertidig og senere permanent nasjonalt minnested i regjeringskvartalet. Ansvaret for etablering av nasjonale minnesteder i Hole kommune og i regjeringskvartalet er overført fra Kulturdepartementet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Statsbygg har igangsatt arbeid med reguleringsplan for minnestedet på Utøyakaia. Midlertidig minnested i regjeringskvartalet skal etter planene ferdigstilles til sommeren. Et permanent minnested i regjeringskvartalet må koordineres med den forestående utbyggingen. Det er derfor for tidlig å si noe om dette prosjektet.

Over kap. 322 Bygg og offentlige rom, post 50 Kunst i offentlige rom på Kulturdepartementets budsjett er det bevilget 35 mill. kroner i perioden 2013–2018. Av dette er 14,5 mill. kroner så langt

benyttet, og det gjenstår 20,5 mill. kroner. For å etablere nasjonale minnesteder på Utøyakaia i Hole kommune og i regjeringskvartalet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 533, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold med 20,5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av kap. 322, post 50 under Kulturdepartementet.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 533, post 45 med 35,5 mill. kroner til 62,5 mill. kroner.

Kap. 2445 Statsbygg

Post 24 Driftsresultat

Over Statsbyggs driftsbudsjett dekkes alle utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommene, avskrivninger og renter. I tillegg avsettes det midler til nye investeringer.

Nytt regjeringskvartal

Det foreslås å øke bevilgningen med 31 mill. kroner for å dekke kostnader knyttet til riving av ødelagte bygg, jf. omtale under kap. 2445, post 30. Rivekostnadene skal ikke inngå i grunnlaget for husleieberegning for nytt regjeringskvartal og skal derfor ikke aktiveres i Statsbyggs balanse. Det foreslås derfor at underpost 24.3 Avskrivninger økes med 31 mill. kroner. Dette innebærer at resultatkravet til Statsbygg reduseres med tilsvarende beløp. Økningen motsvares av en tilsvarende inntekt på Finansdepartementets kap. 5491 Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift, post 30 Avskrivninger.

Nye boliger på Svalbard

Det skal bygges 60 boliger på Svalbard, jf. omtale under kap. 2445, post 32. Bevilgningen i 2018 foreslås dekket av Statsbyggs reguleringsfond ved at post 24.6 Til reguleringsfondet reduseres med 150 mill. kroner. Post 24.5 Til investeringsformål og kap. 5445 Statsbygg, post 39 Avsetning til investeringsformål økes tilsvarende.

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til prosjektering av ordinære byggeprosjekter frem til fullført forprosjekt.

Forprosjekt nytt regjeringskvartal

Det er bevilget 176 mill. kroner til prosjektering av nytt regjeringskvartal til dekning av utgifter første halvår 2018, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Statsbygg har kontrahert prosjekteringsgruppen Team Urbis som vant plan- og designkonkurransen med forslaget Adapt. Skisseprosjektet skal ferdigstilles høsten 2018. Som ledd i prosjekteringsarbeidet blir det også vurdert ulike former for trinnvis utbygging av regjeringskvartalet. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag om kostnadsramme for forprosjektet i statsbudsjettet for 2019. Kostnadene for det videre prosjekteringsarbeidet i 2018 er beregnet til 74 mill. kroner.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 74 mill. kroner.

Riving av R4 og Møllergata 17

For å opprettholde fremdriften i arbeidet med nytt regjeringskvartal planlegges det å rive Regjeringsbygg 4 (R4) og Møllergata 17 høsten 2018. Rivekostnadene for ødelagte bygg er beregnet til 221 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 31 mill. kroner på post 30 som skal dekke utgiftene til riving i 2018. Det vises til omtale under kap. 2445, post 24 ovenfor.

Energiløsning

Det er lagt til grunn at energiløsningen i nytt regjeringskvartal skal baseres på bruk av sjøvann. Det er bevilget 10 mill. kroner til prosjektering i 2018, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Sjøvannsløsningen skal også nyttes som kjøling i prosjektet som gjelder sikker teknisk infrastruktur (STI-prosjektet). Dette gir en tryggere og sikrere energiforsyning. STI-prosjektet var opprinnelig prosjektert med luftkjøling, men videreføres nå med en sjøvannsbasert energiløsning. Regjeringen vil foreslå en egen kostnadsramme for sjøvannsløsningen når forprosjektet er fullført. Som følge av dette vil regjeringen også komme tilbake med forslag om nedjustering av kostnadsrammen for STI-prosjektet.

Det foreslås å øke bevilgningen til prosjektering av sjøvannsløsningen med 38 mill. kroner i 2018.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 2445, post 30 med 143 mill. kroner til 349,4 mill. kroner.

Post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Posten omfatter midler til oppstart av nye byggeprosjekter innenfor husleieordningen.

Det er vedtatt å utbedre Svalbard globale frøhvelv, jf. Prop. 44 S (2017–2018) og Innst. 220 S (2017–2018). Prosjektet omfatter bygging av ny permanent, stabil og vanntett adkomsttunnel til frøhvelvet, og har en kostnadsramme på 202,95 mill. kroner. Det er nå avklart at 65 pst. av utgiftene, totalt 101,3 mill. kroner, kan ODA-godkjennes. Av bevilgningen på 100 mill. kroner i 2018 er 65 mill. kroner ODA-godkjente utgifter.

Det foreslås derfor at kap. 2445, post 31 blir redusert med 65 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 166, ny post 45 på Utenriksdepartementets budsjett.

Post 32 Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, kan overføres

Posten inneholder bevilgning til prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter på oppdrag fra departementene.

Det foreslås en bevilgning på 150 mill. kroner til bygging av 60 boliger i Gruvedalen på Svalbard. Investeringen på 150 mill. kroner foreslås finansiert ved trekk på Statsbyggs reguleringsfond, jf. omtale under post 24 Driftsresultat. Tilhørende infrastrukturtiltak er omtalt under kap. 530, post 30.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 150 mill. kroner til 400 mill. kroner.

Kap. 5445 Statsbygg

Post 39 Avsetning til investeringsformål

Det vises til omtale under kap. 2445, post 24. Bevilgningen foreslås økt med 150 mill. kroner til 1 280 mill. kroner.

Kap. 542 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til lønn og drift for fire nasjonale eksperter til EU-kommisjonen som del av deltagelse i EU-programmer som Norge tar del i etter EØS-avtalen og som er knyttet til utviklingen av informasjonssamfunnet og elektronisk forvaltning.

I 2016 overtok Kommunal- og moderniseringsdepartementet ansvaret for en nasjonal ekspert for Safer Internet under CEF Telecom. Det ble i den forbindelse rammeoverført budsjettmidler fra Kulturdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet, mot at midlene tilbakeføres når stillingen opphører.

Stillingen opphører 1. september 2018. Bevilgningen på posten foreslås derfor redusert med 365 000 kroner mot en økning på 146 000 kroner under Kulturdepartementets kap. 334, post 01, 145 000 kroner under Barne- og likestillingsdepartementets kap. 800, post 21, 37 000 kroner under Justis- og beredskapsdepartementets kap. 400, post 71 og 36 000 kroner under Samferdselsdepartementets kap. 1300, post 01.

Kap. 560 Sametinget

Post 50 Sametinget

Bevilgningen skal blant annet dekke driften av det politiske arbeidet og administrasjonen i Sametinget, i tillegg til kommunenes og fylkeskommunenes merkostnader ved oppfølging av samelovens språkregler.

Samelovens språkregler, som trådte i kraft 1. januar 1992, skal legge forholdene til rette for videreutvikling og økt bruk av samisk språk. Reglene skal sikre innbyggerne grunnleggende rettigheter vedrørende bruk av samisk, særlig i forvaltningsområdet for samisk språk.

Røros kommune søkte i februar 2017 om å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. I kgl. res. 15. mai 2018 er det vedtatt å innlemme Røros kommune fra 1. juli 2018. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 2 mill. kroner for å tilrettelegge for tospråklig forvaltning i Røros kommune og i Trøndelag fylkeskommune.

Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner

Post 60 Innbyggertilskudd

IKT-tiltak i grunnopplæringen

I Saldert budsjett 2018 vedtok Stortinget en bevilgning på 50 mill. kroner til IKT-tiltak i grunnopplæringen. Midlene ble bevilget på innbyggertilskuddet til kommunene. Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 50 mill. kroner mot tilsvarende økning av kap. 226 Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen, post 21 Spesielle driftsutgifter på Kunnskapsdepartementets budsjett, jf. omtale under kap. 226, post 21.

Gratis kjernetid i barnehage

I Saldert budsjett 2018 vedtok Stortinget en bevilgning på 24,8 mill. kroner til å heve beløpsgrensen for gratis kjernetid i barnehage for 3–5-åringer til 533 500 kroner med virkning fra 1. august 2018. Midlene ble bevilget på innbyggertilskuddet til kommunene. I etterkant av budsjettbehandlingen er det oppdaget at feil gjennomsnittsinntekt for husholdningene ble lagt til grunn. For å rette opp i dette foreslås det at bevilgningen på posten økes med 14,2 mill. kroner.

Oppsummering

Samlet foreslås det at bevilgningen på kap. 571, post 60 reduseres med 35,8 mill. kroner til 125 643,9 mill. kroner.

Kap. 585 Husleietvistutvalget

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønn, husleie og andre faste driftsutgifter for Husleietvistutvalget (HTU). HTU har hatt høyere saksøkning enn det som ble lagt til grunn i budsjettet for 2018. For å opprettholde lav saksbehandlingstid foreslås det å øke bevilgningen med 0,5 mill. kroner til 29,2 mill. kroner.

Kap. 587 Direktoratet for byggkvalitet

Post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling

Posten skal bidra til kunnskapsutvikling og informasjonsformidling om bygningspolitiske temaer og finansielle utredninger og informasjonstiltak.

Seriøsitetsregister

I 2018 er det bevilget 5,7 mill. kroner til drift av et seriøsitetsregister. Etter planen skulle ordningen starte opp 1. januar 2018, jf. Prop. 1 S (2017–2018) og Innst. 2 S (2017–2018). Ordningen skulle være selvfinansierende, jf. kap. 3587, post 04 Gebyrer.

Forskrifter om et seriøsitetsregister var på høring med frist 30. september 2017. Det var store motforestillinger mot den foreslåtte løsningen, og sentrale aktører i byggenæringen ba om at forslaget trekkes. Parallelt med dette har det blitt reist flere spørsmål ved ordningen om sentral godkjenning. Det er derfor besluttet å trekke forslaget om opprettelsen av et seriøsitetsregister. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil nedsette et hurtigarbeidende ekspertutvalg som skal vurdere andre tiltak for å sikre kvalifikasjoner og seriøsitet i byggenæringen. På bakgrunn av dette foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 5,7 mill. kroner.

Håndverkerportal

Etter planen skulle Håndverkerportalen lanseres i 2017, jf. Prop. 129 S (2016–2017). Arbeidet med en håndverkerportal innstilles inntil videre. Det foreslås derfor å tilbakeføre 0,9 mill. kroner til posten fra kap. 860 Forbrukerrådet, post 51 Markedsportaler under Barne- og likestillingsdepartementet. Det vises til nærmere omtale under kap. 860, post 51.

Oppsummering

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 587, post 22 med 4,8 mill. kroner til 48,4 mill. kroner.

Kap. 3587 Direktoratet for byggkvalitet*Post 04 Gebyrer*

Posten omfatter gebyrinntekter fra behandlingen av sentral godkjenning av foretak, og planlagte gebyrinntekter fra seriøsitetsregisteret. Forslaget om opprettelse av et seriøsitetsregister er trukket, jf. omtale under kap. 587 Direktorat for byggkvalitet, post 22 Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling. Ordningen skulle i sin helhet gebyrfinansieres. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 5,7 mill. kroner til 44,4 mill. kroner.

Kap. 2412 Husbanken*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Bevilgningen benyttes til forskning, utvikling og kunnskapsformidling innenfor boligsosiale temaer og andre spørsmål om boligpolitikk. På grunn av redusert behov foreslås det å redusere bevilgningen med 0,5 mill. kroner til 10,8 mill. kroner.

Andre saker*Blaker skanse*

Blaker skanse i Sørums kommuner er et av forsvarsverkene som ble etablert langs Glomma på 1600-tallet. Det ble bygget ut til fullverdig festning på midten av 1700-tallet. Etter at forsvarsaktiviteten opphørte og eiendommen gikk over på private hender, ble den på begynnelsen av 1900-tallet kjøpt tilbake av staten for etablering av Statens husflidskole. Skolevirksomheten opphørte i 2003. Samme år ble eiendommen regulert til bevaring. Siden da har den blitt leid ut til ulike, ikke statlige, kulturformål. Siden det ikke er statlig behov for eiendommen, skal det normalt igangsettes en avhendingsprosess. Blant annet på grunn av vernebestemmelsene, har eiendommen en lav salgsverdi. Sørums kommuner har ønsket å overta eiendommen. I den anledning er det fremforhandlet en avtale om vederlagsfri overdragelse. En vederlagsfri overdragelse av Blaker skanse til Sørums kommuner betinger Stortingets samtykke, jf. forslag til romertallsvedtak.

Ny budsjetteringsordning for Sametinget

Regjeringen og Sametinget har blitt enige om at det fra 2019 etableres en ny budsjettmodell hvor de årlige overføringene til Sametinget i utgangspunktet samles under én budsjettpost i statsbudsjettet. Det er også enighet om at det fra 2019 etableres en ordning med at regjeringen hver vår legger frem en kortfattet situasjonsbeskrivelse og fremoverskuende melding til Stortinget om samiske forhold. Meldingen skal omtale utviklingstrekk for samisk språk, kultur og samfunnsliv, og tjenestetilbudet til samiske innbyggere. Meldingen kan videre redegjøre for regjeringens mål i samepolitikken og hva den anser som de viktigste utfordringene fremover. Sametingets vurderinger skal komme klart frem i disse årlige meldingene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil i statsbudsjettet for 2019 komme med forslag til hvilke budsjettkapitler og -poster over andre departementers budsjetter som

rammeoverføres til fellesposten. I Prop. 1 S (2018–2019) tar departementet også sikte på å beskrive rutiner for arbeidet med den nye ordningen med årlige meldinger til Stortinget og for hvordan sektoransvaret skal ivaretas.

2.6 Arbeids- og sosialdepartementet

Kap. 601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten er 53 mill. kroner.

Det foreslås å redusere bevilgningen under kap. 601, post 21 med 0,8 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 601, post 70. Dette er knyttet til prosjekter i regi av IA-avtalen, jf. omtale under kap. 601, post 70.

Post 70 Tilskudd

Bevilgningen på posten er 34,5 mill. kroner.

Det er iverksatt en rekke kunnskapsutviklingsprosjekter og andre prosjekter i regi av IA-avtalen. Disse prosjektene er finansiert over kap. 601, post 21. I dialog med arbeidslivets parter er det satt av midler til at enkelte av hovedorganisasjonene i arbeidslivet gjennomfører noen prosjekter. Det er derfor behov for å overføre midler til tilskudds-posten. Bevilgningen under kap. 601, post 70 foreslås økt med 0,8 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 601, post 21.

Under kap. 601, post 70 er det i tillegg frigjorte midler knyttet til EU-kontingenter fordi utgifter til enkelte prosjekter er forskjøvet i tid. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen under kap. 601, post 70 med 2,9 mill. kroner mot en tilsvarende økning av bevilgningen under kap. 606, post 01, jf. omtale under kap. 606.

Samlet foreslås bevilgningen under kap. 601, post 70 redusert med 2,1 mill. kroner.

Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten er 11 494,2 mill. kroner.

Administrering av tiltaksplasser

I lys av den positive utviklingen på arbeidsmarkedet foreslås en reduksjon på 1 100 tiltaksplasser til ledige i 2. halvår 2018, jf. omtale under kap. 634, post 76. Dette medfører også et lavere behov for

personellressurser i Arbeids- og velferdsetaten på 7,7 mill. kroner. Det foreslås samtidig en økning på 100 tiltaksplasser i varig tilrettelagt arbeid i 2. halvår 2018, jf. omtale under kap. 634, post 77. Økningen medfører isolert et større behov for personellressurser i etaten på 1,4 mill. kroner. Bevilgningen på kap. 605, post 01 foreslås redusert med til sammen 6,3 mill. kroner til administrering av tiltaksplasser.

Regjeringens inkluderingsdugnad – flere markeds-kontakter

I Jeløya-plattformen varsler regjeringen at den vil invitere til en inkluderingsdugnad med mål om å få flere med nedsatt arbeidsevne eller hull i CVen inn i arbeidslivet. Dugnaden innebærer bl.a. at staten, kommunene og private aktører jobber sammen for å få flere av de som står utenfor inn i ordinært arbeid.

Arbeids- og velferdsetaten vil ha en rolle i gjennomføringen i samarbeid med andre aktører. Tett kontakt med arbeidsgivere er viktig for å oppnå økt sysselsetting av utsatte grupper. For å intensivere rekrutteringsbistanden til arbeidsgivere foreslår regjeringen å øke bevilgningen til Arbeids- og velferdsetaten med 12,6 mill. kroner tilsvarende 36 stillinger som markedskontakter. Markedskontaktene har blant annet ansvar for å avklare virksomhetenes behov for arbeidskraft, finne kandidater som kan være aktuelle for jobb i virksomhetene og sikre koordinert innsats fra NAV overfor virksomheter med samarbeidsavtale om rekruttering og inkludering.

Administrasjonsvederlag

Bevilgningen på kap. 605, post 01 foreslås nedjustert med 6,3 mill. kroner som følge av lavere administrasjonsvederlag til Arbeids- og velferdsetaten, jf. omtale under kap. 3605, post 01. Dette er en parallell justering av utgifts- og inntektskapittelet og må ses i lys av merinntektsfullmaktene knyttet til postene.

Tiltak som forebygger ungdomsledighet

På bakgrunn av budsjettavtalen mellom regjeringen, Venstre og KrF ble det i Saldert budsjett 2018 bevilget 10 mill. kroner under kap. 605, post 01 til tiltak som forebygger ungdomsledighet. Midlene skal benyttes til å understøtte og styrke Arbeids- og velferdsetatens samarbeid med fylkeskommunene om veiledning av unge gjennom karrieresentre. Arbeids- og velferdsdirektoratet skal utvikle

støtte og ressurser for bruk av e-læringsplattformer og digitale verktøy til slik veiledning. Kompetanse Norge vil inviteres til et samarbeid om dette arbeidet. Formålet med tiltakene er å bidra til mer tilgjengelig og målrettet veiledning av unge.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen under kap. 605, post 01 holdt om lag uendret.

Kap. 3605 Arbeids- og velferdsetaten

Post 01 Administrasjonsvederlag

Bevilgningen på posten er 14,8 mill. kroner.

I saldert budsjett for 2018 ble bevilgningen på posten redusert som følge av en nedgang i administrasjonsvederlagene som Statens pensjonskasse betaler til Arbeids- og velferdsetaten. Oppdaterte anslag basert på endelig avtale mellom etatene tilsier en ytterligere nedjustering av bevilgningen til formålet. Det vises også til forslag om parallell justering av bevilgningen på kap. 605, post 01, jf. merinntektsfullmakten knyttet til posten.

Bevilgningen foreslås redusert med 6,3 mill. kroner.

Post 06 Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag

Bevilgningen er på 27,7 mill. kroner.

Posten omfatter inntekter fra gebyr ved offentlig fastsettelse og endring av barnebidrag mellom partene i bidragssaker. Gebyr ilegges når inntekten overstiger en fastsatt grense, som per 1. juli 2017 er 271 000 kroner. Gebyret utgjør ett rettsgebyr.

Bevilgningen foreslås redusert med 2,0 mill. kroner.

Kap. 606 Trygderetten

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten er 71,8 mill. kroner.

Trygderetten er ankeinstans i saker om trygde- og pensjonsspørsmål og skal avgjøre saker mellom private parter og forvaltningsorganer om den private trygderettigheter. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Trygderetten har økt og Trygderetten hadde en stor beholdning av ubehandlede saker ved utgangen av 2017. Trygderetten forventer også en vesentlig økning i saksinngangen fra NAV Klageinstans i 2018. Den

foreslåtte bevilgningsøkningen vil dekke utgifter til økt bemanning og engangsutgifter til nytt saksbehandlings- og arkivsystem. Som et bidrag til å effektivisere driften tas det sikte på at Trygderetten går over til fullelektronisk saksbehandling i løpet av 2019.

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 606, post 01 med 2,9 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen under kap. 601, post 70.

Kap. 611 Pensjoner av statskassen

Post 01 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 18,4 mill. kroner.

Posten skal dekke utbetalinger for visse grupper som ikke har opptjente pensjonsrettigheter i Statens pensjonskasse. På grunnlag av oppdatert anslag foreslås det å redusere bevilgningen med 1,4 mill. kroner.

Det foreslås at Arbeids- og sosialdepartementet får fullmakt til å regulere pensjoner fra statskassen på samme måte som for statspensjonister, jf. forslag til romertallsvedtak.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,4 mill. kroner.

Kap. 612 Tilskudd til Statens pensjonskasse

Bevilgningen til Statens pensjonskasse er netto-budsjettert og anslås på bakgrunn av differansen mellom utgifter og inntekter. Tilskuddet til Statens pensjonskasse på kap. 612 for 2018 foreslås oppjustert med 212 mill. kroner til 4 952 mill. kroner. Utgiftene til pensjon mv. inkludert administrasjonskostnader anslås til om lag 27,9 mrd. kroner, mens inntekter fra premiebetalende virksomheter, medlemsinnskudd mv. anslås til om lag 22,9 mrd. kroner.

Inntektene nedjusteres med 164 mill. kroner. Reduksjonen skyldes i hovedsak at anslaget for premieinntekter er redusert.

Utgiftene oppjusteres med til sammen 48 mill. kroner. Dette skyldes blant annet at anslaget for utbetalte AFP-pensjoner er økt. Dette oppveies delvis av redusert anslag for utbetalte uførepensjoner.

Anslagsendringene gjennomgått over gir følgende utslag på post 01 og post 70:

Post 01 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 4 566 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås økt med 211 mill. kroner.

Post 70 For andre medlemmer av Statens pensjonskasse, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 174 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner.

Kap. 613 Arbeidsgiveravgift til folketrygden

Post 01 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 4 mill. kroner.

Posten omfatter en teknisk beregnet arbeidsgiveravgift av pensjonspremie for ikke-premiebetalende virksomheter. Bevilgningsbehovet er redusert som følge av at premiegrunnlag er lavere enn tidligere lagt til grunn.

Bevilgningen foreslås redusert med 1 mill. kroner.

Post 70 For andre medlemmer av Statens pensjonskasse, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 22 mill. kroner. Bevilgningen foreslås redusert med 1 mill. kroner.

Kap. 614 Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse

Boliglånsordningen for statsansatte og andre medlemmer av Statens pensjonskasse administreres av Statens pensjonskasse. Anslagene for boliglånsordningen er usikre og påvirkes av flere faktorer, som blant annet utviklingen i boligmarkedet, forholdet mellom rentenivået i boliglånsordningen og i markedet generelt og lånebeløp per låntaker.

Anslaget for nye boliglån (kap. 614) øker og anslaget for innfrielse og avdrag (kap. 3614) reduseres sammenlignet med anslag i Saldert budsjett 2018. Anslagsendringen er basert på erfaringstall for søknadsinngangen i 2017 og tall hittil i 2018.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten er 26 mill. kroner.

Posten gjelder utgifter til administrasjon av boliglånsordningen. Anslaget på posten er basert på samme volumforutsetninger som for post 90 Utlån.

Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner som følge av høyere etterspørsel etter boliglån enn tidligere forutsatt.

Post 90 Utlån, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 3 400 mill. kroner.

Posten omfatter utbetaling av nye lån samt beregnede opptjente renter ved utgangen av året. Bevilgningen på posten foreslås økt med 900 mill. kroner. Økningen skyldes i hovedsak at anslaget for antall utbetalte nye lån per uke i 2018 er økt fra 52 til 65 og at anslaget for gjennomsnittlig utbetalt beløp er økt med 15 000 kroner til 1 265 000 kroner.

Beregnete opptjente renter ved utgangen av 2018 er anslått til om lag 65 mill. kroner. Til sammenligning var anslaget i saldert budsjett 44 mill. kroner.

Bevilgningen under kap. 614, post 90 foreslås økt med 900 mill. kroner.

Kap. 3614 Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse

Post 01 Gebyrinntekter, lån

Bevilgningen på posten er 22 mill. kroner og gjelder innbetaling av gebyrer for låntakere i boliglånsordningen i Statens pensjonskasse.

Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner som følge av høyere etterspørsel etter boliglån.

Post 90 Tilbakebetaling av lån

Bevilgningen på posten er 13 600 mill. kroner og omfatter innfrielse og avdrag samt tilbakeføring av opptjente renter ved inngangen til året.

Forventet gjennomsnittlig innfridd beløp er redusert med 80 000 kroner til 970 000 kroner. Forventede løpende avdrag er redusert med 496 mill. kroner til 2 250 mill. kroner. Ekstraordinære avdrag er redusert med 50 mill. kroner til 700 mill. kroner. Anslaget for antall innfrielse er videreført med 800 per måned. Samlet utgjør dette en reduksjon i årlig innbetaling på 1 300 mill. kroner sammenlignet med anslaget i saldert budsjett.

Basert på faktisk opptjente renter pr. 31.12.2017 utgjør tilbakeføring av opptjente renter ved inngangen til 2018 om lag 66 mill. kroner.

Bevilgningen under kap. 3614, post 90 foreslås redusert med 1 300 mill. kroner.

Kap. 5607 Renter av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse

Post 80 Renter

Bevilgningen på posten er 825 mill. kroner og gjelder innbetaling av renter fra lånekundene i boliglånsordningen i Statens pensjonskasse. Innbetalingen av renter anslås å øke med 295 mill. kroner. Det er budsjettert med en effektiv rente eksklusive gebyrer på 2,5 pst. for 2018. Til sammenligning var det budsjettert med en rente på 2,0 pst. i saldert budsjett for 2018.

Bevilgningen foreslås økt med 295 mill. kroner.

Kap. 616 Gruppelivsforsikring

Post 01 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 200 mill. kroner og gjelder erstatningsutbetalinger og kostnadene til Statens pensjonskasse for å administrere gruppelivsordningen.

Bevilgningen foreslås redusert med 1 mill. kroner.

Kap. 3616 Gruppelivsforsikring

Post 01 Premieinntekter

Bevilgningen på posten er 118 mill. kroner og gjelder innbetaling av premie for gruppelivsforsikring. Bevilgningen foreslås redusert med 12 mill. kroner. Reduksjonen skyldes lavere forventet antall årsverk som skal legges til grunn for faktureringen i 2018 enn forutsatt i saldert budsjett.

Bevilgningen foreslås redusert med 12 mill. kroner.

Kap. 2470 Statens pensjonskasse

Post 24 Driftsresultat

Kap. 2470, post 24 foreslås videreført med -18,2 mill. kroner.

Det foreslås følgende justeringer på underpostene:

Post 24.2 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Bevilgningen på underposten er 484,9 mill. kroner. Utgiftene foreslås redusert med 50 mill. kroner mot tilsvarende økning av underpost 24.5 Til investeringsformål. Reduksjonen må ses i sam-

menheng med behov for systemutvikling, blant annet til forberedelser av innføring av nye samordningsregler. Dette medfører at en større andel av Statens pensjonskasses utgifter går til å finansiere investeringsprosjekter som skal aktiveres og avskrives over flere år fremfor å finansiere prosjekter og utviklingstiltak som skal belastes post 24.2 Driftsutgifter det enkelte budsjettår.

Bevilgningen under kap. 2470, underpost 24.2 foreslås redusert med 50 mill. kroner.

Post 24.3 Avskrivninger

Bevilgningen på underposten er 135,5 mill. kroner. Anslaget er redusert med 11,7 mill. kroner som følge av lavere avskrivningsgrunnlag enn tidligere lagt til grunn.

Bevilgningen foreslås redusert med 11,7 mill. kroner.

Post 24.5 Til investeringsformål

Bevilgningen på underposten er 25 mill. kroner. Underposten omfatter avsetning til egenfinansierte investeringer, jf. kap. 5470, post 30. Underposten foreslås økt med 50 mill. kroner til 75 mill. kroner. Den foreslåtte økningen tilsvarer reduksjonen av underpost 24.2 Driftsutgifter.

Bevilgningen foreslås økt med 50 mill. kroner.

Post 24.6 Til reguleringsfondet

Det foreslås å avsette 11,7 mill. kroner til reguleringsfondet. Den foreslåtte avsetningen tilsvarer reduksjonen av underpost 24.3 Avskrivninger.

Bevilgningen foreslås økt med 11,7 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten er 40,7 mill. kroner. Bevilgningen på posten foreslås økt med 50 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2470, underpost 24.2, underpost 24.5 og kap. 5470, post 30.

Kap. 5470 Statens pensjonskasse

Post 30 Avsetning til investeringsformål

Bevilgningen på posten er 25 mill. kroner. Bevilgningen foreslås økt med 50 mill. kroner jf. omtale under kap. 2470, underpost 24.2, underpost 24.5 og post 45.

Kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak

Post 76 Tiltak for arbeidssøkere, kan overføres

Bevilgningen på posten er 7 477,1 mill. kroner.

De siste årene har tiltaksnivået blitt økt på bakgrunn av utviklingen på arbeidsmarkedet. I 2018 har utviklingen på arbeidsmarkedet vært bedre enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2018. Anslaget for sysselsettingsvekst i inneværende år er oppjustert, mens arbeidsledigheten nå anslås lavere enn i fjor høst. Behovet for arbeidsmarkedstiltak for helt ledige er derfor også redusert, og nivået kan bygges noe ned. Regjeringen foreslår at bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak reduseres med 69,9 mill. kroner tilsvarende om lag 1 100 plasser for ordinært ledige i andre halvår 2018, eller om lag 550 plasser i gjennomsnitt på årsbasis.

I tillegg innebærer forslaget et redusert behov for tilsagnsfullmakt til regnskapsmessig etterslep med utbetaling i 2019 på 17,4 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak. Som følge av redusert tiltaksnivå foreslås det også å redusere bevilgningen til personellressurser i Arbeids- og velferdsetaten, jf. omtale under kap. 605, post 01.

Bevilgningen under kap. 634, post 76 foreslås redusert med 69,6 mill. kroner.

Post 77 Varig tilrettelagt arbeid, kan overføres

Bevilgningen på posten er 1 395,5 mill. kroner.

For at flere brukere skal få tilbud om varig tilrettelagt arbeid (VTA), foreslår Regjeringen om lag 100 flere VTA-plasser i andre halvår 2018.

Det er overført ubrukte midler fra 2017 til 2018 som benyttes for delvis å finansiere økningen av tiltaksplasser. Forslaget innebærer et økt bevilgningsbehov på 3,7 mill. kroner. I tillegg innebærer forslaget et økt behov for tilsagnsfullmakt til regnskapsmessig etterslep med utbetaling i 2019 på 1,4 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak. Som følge av økt tiltaksnivå foreslås det også å øke bevilgningen til personellressurser i Arbeids- og velferdsetaten, jf. omtale under kap. 605, post 01.

Bevilgningen under kap. 634, post 76 foreslås økt med 3,7 mill. kroner.

Kap. 635 Ventelønn

Post 01 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 19 mill. kroner.

Ventelønnsordningen ble faset ut med virkning fra 1. mars 2016. Ordningen er fra dette tidspunktet stengt for nye mottakere. Antallet mottakere av ventelønn forventes å reduseres like sterkt i 2018 som i 2017, for så å flate gradvis ut. På bakgrunn av utviklingen hittil i 2018, settes anslaget for avgang fra ordningen noe ned.

Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner.

Kap. 3635 Ventelønn mv.

Post 01 Refusjon statlig virksomhet mv.

Bevilgningen på posten er 13 mill. kroner.

Utviklingen i gjennomsnittlig refusjonsgrad avhenger av antallet mottakere med fullt refusjonskrav, og av sammensetningen av avgangen fra ordningen fremover. Refusjonsgraden er usikker, men forventes å øke fremover.

Bevilgningen foreslås redusert med 1 mill. kroner.

Post 85 Innfordring av feilutbetaling av ventelønn

Bevilgningen på posten er 0,4 mill. kroner.

Innfordring av feilutbetaling av ventelønn har bl.a. sammenheng med omfanget av avslutninger og gjenopptak av utbetalinger av ventelønn, samt størrelsen på utbetalingene. Det forventes en større nedgang i feilutbetalinger enn tidligere lagt til grunn.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,1 mill. kroner.

Kap. 660 Krigspensjon

Post 70 Tilskudd, militære, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 70 mill. kroner.

Det anslås en reduksjon på posten, hovedsakelig som følge av en nedjustering av anslaget for gjennomsnittlig ytelse.

Bevilgningen foreslås redusert med 1 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd, sivile, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 184 mill. kroner.

Anslagene for gjennomsnittlig ytelse og gjennomsnittlig antall mottakere er nedjustert.

Bevilgningen foreslås redusert med 4 mill. kroner.

Kap. 664 Pensjonstrygden for sjømenn*Post 70 Tilskudd*

Bevilgningen på posten er 47 mill. kroner.

Bevilgningen omfatter tilskudd til dekning av krigsfartstillegg mv. etter sjømannspensjonsloven § 15, samt tilskudd som i henhold til statsgarantien skal dekke trygdens underskudd dersom det ikke er tilstrekkelig med midler i reguleringsfondet.

Anslag for tilskudd etter lovens § 15 reduseres med 3 mill. kroner som følge av at anslaget for gjennomsnittlig ytelse er nedjustert. Det forventes at trygden vil gå med overskudd i 2018.

Bevilgningen foreslås redusert med 3 mill. kroner.

Kap. 666 Avtalefestet pensjon (AFP)*Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 2 200 mill. kroner.

Det anslås en økning på posten som følge av oppjustering av anslagene for gjennomsnittlig ytelse og gjennomsnittlig antall mottakere.

Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

Kap. 2541 Dagpenger*Post 70 Dagpenger, overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 13 348 mill. kroner.

Antallet dagpengemottakere og gjennomsnittlig utbetaling forventes å bli lavere enn anslått i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås redusert med 1 738 mill. kroner.

Kap. 5705 Refusjon av dagpenger*Post 70 Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs*

Bevilgningen på posten er 23 mill. kroner.

Arbeids- og velferdsetaten forskutterer dagpenger til personer som blir omfattet av konkurs. Inntektene under denne posten er knyttet til refusjon av dagpenger i forbindelse med lønnsgaranti ved konkurs. Det er vanligvis et etterslep fra åpnete konkurser til faktisk innbetalte refusjoner av dagpenger.

Bevilgningen foreslås økt med 5 mill. kroner.

Post 71 Refusjon av dagpenger for grensearbeidere mv. bosatt i Norge

Bevilgningen på posten er 0,8 mill. kroner.

Arbeids- og velferdsetaten kan søke refusjon for utbetalte dagpenger til personer som er bosatt i Norge og har blitt helt arbeidsledige fra arbeid i et annet EØS-land.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,2 mill. kroner.

Kap. 2542 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.*Post 70 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv., overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 795 mill. kroner.

I 2017 var utbetalingene gjennom ordningen på 832 mill. kroner. Det var 32 mill. kroner over vedtatt budsjett. Høye utbetalinger i desember 2017 medvirket til dette.

Bakgrunnen for høyere utbetalinger er at antall foretakskonkurser økte med 4,4 prosent og antall ansatte berørte av foretakskonkurser økte med 18,8 prosent i 2017.

Selv om det på sikt forventes færre konkurser, anslås det nå samlet sett noe høyere utgifter i 2018 enn i saldert budsjett.

Bevilgningen foreslås økt med 45 mill. kroner.

Kap. 2620 Stønad til enslig mor eller far*Post 70 Overgangsstonad, overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 2 170 mill. kroner.

Det var en sterkere nedgang i antall mottakere av overgangsstonad enn forventet i 2017. Denne utviklingen har fortsatt inn i 2018. Årsakene til dette er usikre, men effekter av regelverksendringer de senere årene kan trolig forklare noe av nedgangen. Et bedre arbeidsmarked har trolig også bidratt til færre mottakere.

Bevilgningen foreslås redusert med 240 mill. kroner.

Post 73 Tilleggsstonader og stønad til skolepenger, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 91,3 mill. kroner.

Antallet mottakere av tilleggsstonader og stønad til skolepenger økte kraftig mot slutten av 2017. Dette hadde trolig sammenheng med restansenedbygging.

Bevilgningen foreslås økt med 0,7 mill. kroner.

Post 76 Bidragsforskott

Bevilgningen på posten er 745 mill. kroner.

I Saldert budsjett 2018 ble det lagt til grunn en nedgang i saksvolumet på 3 pst. fra 2017. Nedgangen i saksvolumet justeres nå til 5 pst. Volumet blir bestemt av antall barn i saker med forskudd, av det beløp som kan utbetales per barn, og av hvor mye av tilstått forskudd som kommer til utbetaling.

Bevilgningen foreslås redusert med 20 mill. kroner.

Kap. 2650 Sykepenger*Post 70 Sykepenger for arbeidstakere mv., overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 37 490 mill. kroner.

Det trygdefinansierte sykefraværet ble redusert med 1,5 pst. fra 2016 til 2017, mot en antatt nullvekst i Saldert budsjett 2018. Et lavere inngangsnivå fra 2017 medfører lavere utgifter på posten enn anslått. Basert på regnskapstall hittil i år forventes nå en reduksjon i det trygdefinansierte sykefraværet på 2 pst. i 2018, mot en antatt nullvekst i Saldert budsjett 2018. Anslaget for lønnsvekst er nedjustert fra 3,0 pst. til 2,8 pst. Alle disse endringene trekker i retning av lavere utgifter på posten. I motsatt retning er anslaget for sysselsettingsvekst oppjustert fra 1,1 pst. til 1,3 pst. Samlet innebærer disse endringene en reduksjon i anslaget på posten.

Bevilgningen under kap. 2650, post 70 foreslås redusert med 1 200 mill. kroner.

Post 71 Sykepenger for selvstendige, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 1 490 mill. kroner.

Utgiftene til sykepenger for selvstendige i 2017 endte noe lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018, hovedsakelig som følge av sterkere nedgang i lønnsveksten enn anslått. Et lavere inngangsnivå fra 2017 medfører lavere utgifter på posten enn tidligere anslått. Basert på regnskapstall hittil i år forventes nå en reduksjon i det trygdefinansierte sykefraværet for selvstendige på 2 pst. i 2018, mot en antatt nullvekst i Saldert budsjett 2018. Også dette trekker i retning lavere utgifter på posten. Anslaget for forventet sysselsettingsvekst er oppjustert fra 1,1 pst. til 1,3 pst. Samlet sett innebærer disse endringene en reduksjon i anslaget på posten.

Bevilgningen under kap. 2650, post 71 foreslås redusert med 40 mill. kroner.

Post 72 Pleie-, opplærings- og omsorgspenger mv., overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 1 271 mill. kroner.

Utgiftene i 2017 ble 79 mill. kroner lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018. Regnskapstallene for 2017, samt opplysninger fra forvaltningen, tyder på at det vil ta noe lengre tid enn tidligere lagt til grunn før effekten av ny pleiepengeordning som trådte i kraft fra 1. oktober 2017, jf. Prop. 48 L (2016–2017) Endringer i folketrygdloven mv. (pleiepenger ved pleie av syke barn), inntrer. På bakgrunn av dette er anslaget for tiltakseffekten i 2017 og 2018 av ny pleiepengeordning nedjustert.

Bevilgningen foreslås redusert med 276 mill. kroner.

Post 75 Feriepenger av sykepenger, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 2 070 mill. kroner.

Lavere utgifter til sykepenger for arbeidstakere i 2017 enn tidligere anslått, jf. omtale under post 70, samt redusert anslag for feriepengeandel i 2018 medfører lavere utgifter på posten enn anslått i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås redusert med 60 mill. kroner.

Kap. 2651 Arbeidsavklaringspenger*Post 70 Arbeidsavklaringspenger, overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 34 812 mill. kroner.

I 2017 var det i gjennomsnitt om lag 144 200 mottakere av arbeidsavklaringspenger. Det anslås nå at gjennomsnittlig antall mottakere i 2018 blir 137 500, en reduksjon på 3 850 mottakere sammenlignet med anslaget i Saldert budsjett 2018. Reduksjonen skyldes i hovedsak at 3 500 flere enn forventet anslås å gå over fra arbeidsavklaringspenger til uføretrygd i perioden fra august 2017 til ut 2018. Høyere overgang til andre tilstander enn uføretrygd bidrar også til en reduksjon av anslaget, mens økt tilgang til arbeidsavklaringspenger trekker i motsatt retning. Økt overgang fra arbeidsavklaringspenger til uføretrygd bidrar isolert sett til en nedjustering av utgiftsanslaget med 850 mill. kroner. Lavere anslag for veksten i

grunnbeløpet i 2018 reduserer anslaget med om lag 100 mill. kroner.

Bevilgningen under kap. 2651, post 70, foreslås redusert med 1 002 mill. kroner.

Post 71 Tilleggsstønader, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 267,3 mill. kroner.

Utgiftene for 2017 ble om lag 9 mill. kroner lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018, og anslaget for veksten i antall mottakere i 2018 er redusert fra -2,9 prosent til -9,5 prosent.

Bevilgningen foreslås redusert med 27,3 mill. kroner.

Post 72 Legeerklæringer

Bevilgningen på posten er 415 mill. kroner.

Utgiftene til legeerklæringer i 2017 ble 7,6 mill. kroner høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018, og anslaget for volumvekst i 2018 er oppjustert noe sammenlignet med Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

Kap. 2655 Uførhet

Post 70 Uføretrygd, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 86 330 mill. kroner.

I 2017 var det i gjennomsnitt om lag 322 400 mottakere av uføretrygd. Det anslås nå at gjennomsnittlig antall mottakere i 2018 blir om lag 330 700. Det er en økning på om lag 4 500 mottakere sammenlignet med Saldert budsjett 2018. Dette skyldes hovedsakelig høyere overgang fra arbeidsavklaringspenger til uføretrygd i andre halvdel av 2017 og så langt i 2018 enn tidligere lagt til grunn. Økningen i anslaget for antall mottakere bidrar isolert sett til en økning av utgiftsanslaget på om lag 1,25 mrd. kroner. I motsatt retning trekker en nedjustering av anslaget for gjennomsnittlig ytelse per mottaker, hvorav mesteparten skyldes redusert anslag for gjennomsnittlig grunnbeløp i 2018. Sammen med enkelte andre mindre endringer bidrar dette til en reduksjon på om lag 380 mill. kroner.

Bevilgningen under kap. 2655, post 70 foreslås økt med 870 mill. kroner.

Post 75 Menerstatning ved yrkesskade, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 83 mill. kroner.

Regnskapsutviklingen i 2017 og utviklingen så langt i 2018 tilsier høyere utgifter enn det som ble lagt til grunn i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner.

Kap. 2661 Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.

Post 70 Grunnstønad, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 1 900,9 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås økt med 9,1 mill. kroner.

Post 71 Hjelpestønad, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 1 549,4 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås økt med 10,6 mill. kroner.

Post 73 Hjelpemidler mv. under arbeid og utdanning

Bevilgningen på posten er 128 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås redusert med 2 mill. kroner.

Post 74 Tilskudd til biler

Bevilgningen på posten er 809,9 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018. Dette skyldes hovedsakelig at utgiftene i 2017 ble lavere enn ventet og at anslaget for volumvekst er redusert fra 3 til -2 prosent.

Bevilgningen foreslås redusert med 69,9 mill. kroner.

Post 75 Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler

Bevilgningen på posten er 3 211,2 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018. Dette skyldes hovedsakelig at grunnlaget fra 2017 ble høyere enn ventet og at anslaget for volumvekst er økt fra 3 til 4 prosent.

Bevilgningen foreslås økt med 158,8 mill. kroner.

Post 76 Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler som tjenester

Bevilgningen på posten er 309,6 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås redusert med 4,6 mill. kroner.

Post 77 Ortopediske hjelpemidler

Bevilgningen på posten er 1 533 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018. Dette skyldes hovedsakelig at utgiftene i 2017 ble høyere enn ventet og at anslaget for volumvekst er økt fra 5 til 6 prosent.

Bevilgningen foreslås økt med 67 mill. kroner.

Post 78 Høreapparater

Bevilgningen på posten er 712 mill. kroner.

Det anslås nå at utgiftene vil bli noe lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås redusert med 2 mill. kroner.

Kap. 2670 Alderdom

Bevilgningen til alderspensjon er samlet på 223 060 mill. kroner. Anslagene for utgiftene er samlet sett nedjustert med 1 720 mill. kroner. Dette skyldes nedjustering både av anslagene for gjennomsnittlig ytelse og gjennomsnittlig antall mottakere. Lavere anslag for gjennomsnittlig ytelse gir en reduksjon på til sammen 1 300 mill. kroner, der 640 mill. kroner skyldes lavere anslått vekst i grunnbeløpet. Lavere anslag for gjennomsnittlig antall mottakere gir en reduksjon på 420 mill. kroner.

Post 70 Grunnpensjon, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 73 430 mill. kroner.

Anslaget nedjusteres som følge av redusert anslag for gjennomsnittlig ytelse og antall mottakere.

Bevilgningen foreslås redusert med 590 mill. kroner.

Post 71 Tilleggs pensjon, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 142 030 mill. kroner.

Anslaget nedjusteres som følge av redusert anslag for gjennomsnittlig ytelse og antall mottakere.

Bevilgningen foreslås redusert med 1 110 mill. kroner.

Post 72 Inntekts pensjon, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 1 520 mill. kroner.

Anslaget på posten nedjusteres som følge av redusert anslag for gjennomsnittlig ytelse og antall mottakere.

Bevilgningen foreslås redusert med 120 mill. kroner.

Post 73 Sært tillegg, pensjonstillegg mv., overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 6 080 mill. kroner.

Bevilgningen dekker flere ulike tillegg til alderspensjon. Anslaget på posten justeres opp, i all hovedsak som følge av at gjennomsnittlig antall med sært tillegg eller pensjonstillegg og gjennomsnittlig ytelse for disse er justert opp sammenlignet med saldert budsjett.

Bevilgningen foreslås økt med 100 mill. kroner.

Kap. 2680 Etterlatte*Post 71 Tilleggs pensjon, overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 820 mill. kroner.

Anslaget oppjusteres hovedsakelig som følge av økt anslag for gjennomsnittlig antall mottakere.

Bevilgningen foreslås økt med 15 mill. kroner.

Post 72 Sært tillegg, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 81 mill. kroner.

Anslaget oppjusteres som følge av økt anslag for gjennomsnittlig ytelse og antall mottakere.

Bevilgningen foreslås økt med 5 mill. kroner.

Post 75 Stønad til barnetilsyn, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er 4,9 mill. kroner.

Utgiftene på posten varierer fra år til år og er vanskelige å forutsi.

Bevilgningen foreslås økt med 0,1 mill. kroner.

Kap. 2686 Stønad ved gravferd*Post 70 Stønad ved gravferd, overslagsbevilgning*

Bevilgningen på posten er 190,1 mill. kroner.

Anslaget nedjusteres hovedsakelig som følge av at anslaget for gjennomsnittlig antall mottakere og gjennomsnittlig beløp per mottaker av behovsprøvd gravferdsstønad er redusert.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,1 mill. kroner.

Kap. 5701 Diverse inntekter*Post 71 Refusjon ved yrkesskade*

Bevilgningen på posten er 1 076,8 mill. kroner.

En del av folketrygdens utgifter ved yrkesskade blir finansiert av arbeidsgivere ved en refusjonsordning knyttet til den obligatoriske yrkesskadeforsikringen etter lov av 16. juni 1989 nr. 65. Refusjonen skjer gjennom en fastsatt pro-sentsats/refusjonssats av de faktiske erstatnings-utbetalinger fra forsikringsgiverne. På bakgrunn av reviderte anslag for innbetalinger av refusjoner anslås inntektene på posten redusert.

Bevilgningen foreslås redusert med 126,9 mill. kroner.

Post 73 Refusjon fra bidragspliktige

Bevilgningen på posten er 225 mill. kroner.

Anslagene for refusjonsinntekter avhenger av forventet utbetalt bidragsforskott på kap. 2620, post 76 i samme periode. På bakgrunn av oppdaterte anslag forventes inntektene i 2017 å utgjøre om lag 33 prosent av anslåtte utgifter på kap. 2620, post 76, en oppjustering fra 30 prosent som lå til grunn for anslaget i saldert budsjett.

Bevilgningen foreslås økt med 15 mill. kroner.

Post 86 Innkreving feilutbetalinger

Bevilgningen på posten er på 718 mill. kroner.

Regnskapsførte inntekter på posten de senere år, særlig i 2017, er betydelig høyere enn gjeldende bevilgning på posten. Oppdaterte anslag for inneværende år tilsier at inntektene vil bli om lag 1 300 mill. kroner. I anslaget er det blant sett hen til utviklingen i regnskapstall og blant annet tatt høyde for forventede inntekter fra feilutbetalinger og fra uføres etteroppgjør.

Bevilgningen foreslås økt med 582 mill. kroner.

Post 87 Diverse inntekter

Bevilgningen på posten er 34,6 mill. kroner.

Arbeids- og velferdsetatens innkreivingsvirksomhet (NAV Innkreiving) ble overført til Skatteetaten med virkning fra 1. april 2018. I statsbudsjettet for 2018 ble det tatt høyde for dette i fastsettingen av etatenes driftsbevilgninger. Inntekter fra purre- og rettsgebyr knyttet til NAV Innkreiving bevilges i dag på kap. 5701, post 87. Som følge av overføringen av innkreivingsvirksomheten bør inntekter fra purre- og rettsgebyr i stedet bevilges over Skatteetatens budsjett. Forventede inntekter fra purre- og rettsgebyr fra 1. april 2018 og ut året er på 18 mill. kroner.

Bevilgningen under kap. 5701, post 87 foreslås redusert med 18 mill. kroner, mot en tilsvarende økning under kap. 4618, post 01.

Post 88 Hjelpemiddelsentraler m.m.

Bevilgningen på posten er 61 mill. kroner.

Posten omfatter inntekter fra bl.a. salg av hjelpemidler og biler. Det anslås nå at inntektene på posten vil bli noe høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018.

Bevilgningen foreslås økt med 4 mill. kroner.

Andre saker*IKT- moderniseringen i Arbeids- og velferdsetaten – overgang mellom Prosjekt 2 og 3*

Regjeringen har i henhold til omtale i Prop. 67 S (2015–2016) besluttet at Arbeids- og sosialdepartementet kan starte planleggingen av Prosjekt 3, jf. omtale i Prop. 1 S (2017–2018) for Arbeids- og sosialdepartementet. Fase 1 av planleggingen av Prosjekt 3, konseptvurdering med etterfølgende ekstern kvalitetssikring (KSP-2), er avsluttet. På bakgrunn av anbefaling fra ekstern kvalitetssikrer har regjeringen besluttet å starte detaljplanlegging av anbefalt konsept med etterfølgende ekstern kvalitetssikring (KS2).

Ekstern kvalitetssikrer anbefaler også en smidig overgang fra Prosjekt 2 til Prosjekt 3 ved at Arbeids- og velferdsetaten høsten 2018 kan forbedre oppstart av Prosjekt 3 fra 1. januar 2019. Disse aktivitetene kan finansieres ved å benytte deler av ubrukte midler for Prosjekt 2, mot tilsvarende reduksjon i rammen for Prosjekt 3 i 2019 og 2020. Dette vil være økonomisk lønnsomt fordi det sikrer kontinuitet i prosjektorganisasjonen og hindrer unødige forsinkelser i utviklingsarbeidet. I overgangen mellom Prosjekt 1 og 2 ble det foretatt tilsvarende disposisjoner for å sikre kontinui-

tet og reduserte kostnader. Regjeringen vil ta stilling til en eventuell smidig oppstart av Prosjekt 3 når KS2-rapporten foreligger og dersom det der anbefales å starte Prosjekt 3 i henhold til fremlagt plangrunnlag. Som signalisert i Prop. 1 S (2017–2018) for Arbeids- og sosialdepartementet, vil Stortinget på ordinær måte bli invitert til å beslutte oppstart av og kostnadsramme for prosjektet.

Anmodningsvedtak om utbetalingsmelding på papir

Det vises til anmodningsvedtak nr. 33 (2017–2018) av 11. november 2017:

«Stortinget ber regjeringen fra 1. juli 2018 gi alle som mottar pensjonsytelser, valgfri rett til å få utbetalingsinformasjonen tilsendt løpende, per post.»

Anmodningsvedtaket ble fattet ved behandlingen av Dokument 8:11 S (2017–2018), jf. Innst. 36 S (2017–2018).

Arbeids- og velferdsetaten vil fra og med utbetalingsmeldingen for juli 2018 innføre en løsning for utbetalingsmeldinger på papir for pensjonister og uføre som måtte ønske det. Løsningen innebærer at Arbeids- og velferdsetaten legger Difis reservasjonsregister til grunn og sender utbetalingsmelding til dem som har registrert seg og deretter reservert seg der. Brukerne må da aktivt melde fra til Difi om at de ønsker å reservere seg mot all digital post. Difi tilbyr allerede i dag brukere å reservere seg uavhengig av om henvendelsen til Difi kommer digitalt, på telefon, eller per brev.

Anmodningsvedtak om trygdeytelser for fosterforeldre – tilbakevirkende kraft

Det vises til anmodningsvedtak nr. 324 (2017–2018) av 15. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen gi overgangsordningen som skal sikre at personer med dagpenger og arbeidsavklaringspenger ikke skal tape på å være fosterforeldre, tilbakevirkende kraft med virkning fra 11. mai 2017, tidspunktet da Stortinget fattet sitt vedtak.»

Vedtaket nr. 324 ble fattet ved behandlingen av Prop. 15 S (2017–2018), jf. Innst. 85 S (2017–2018).

Alle fosterforeldre som mottar arbeidsavklaringspenger og dagpenger, er med virkning fra 1.

januar 2018 gitt unntak fra regelen om at timer i lønnet arbeid skal føre til avkortning i trygdeytelsene. Dersom unntaksregelen skal gis tilbakevirkende kraft med virkning fra 11. mai 2017, må det være kjent hvem som var fosterforeldre, og som samtidig mottok arbeidsavklaringspenger eller dagpenger. Arbeids- og velferdsetaten har ikke mulighet til å finne de personene som ville være aktuelle for en eventuell etterbetaling gjennom de registrene som etaten har tilgang til. Anmodningsvedtaket er derfor ikke fulgt opp.

I forbindelse med behandlingen av 2018-budsjettet i arbeids- og sosialkomiteen samme dag ble vedtak nr. 321 fattet hvor ordlyden var: «*Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte, med en ytterligere vurdering av Stortingets anmodningsvedtak 11. mai 2017. Stortinget fastslår at regjeringen i sitt forslag etablerer en overgangsordning for fosterforeldre som mottar dagpenger eller AAP. Stortinget merker seg videre at det ikke er gjennomførbart å utvide ordningen ytterligere innen 1. januar 2018, også fordi det ikke er utredet hvordan ytterligere regelverksendringer knyttet til inntektsbegrepet og dets betydning for avkortning kan utformes.*» Det vil komme en nærmere omtale av vedtak nr. 321 i Prop. 1 S (2018–2019).

På denne bakgrunn foreslås det at vedtak nr. 324 ikke følges opp, jf. forslag til romertallsvedtak.

2.7 Helse- og omsorgsdepartementet

Kap. 701 E-helse, helseregistre mv.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Programlederrollen – nasjonalt prosjekt for behandling og oppfølging av kronisk syke på avstand ved hjelp av velferdsteknologi

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1,5 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 761, post 21, jf. omtale der.

Nasjonalt prosjekt for behandling og oppfølging av kronisk syke

Det foreslås å redusere bevilgningen med 12 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 762, post 63, jf. omtale der.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 13,5 mill. kroner.

Kap. 710 Vaksiner mv.*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres**Gratis MMR-vaksine*

Bevilgningen foreslås økt med 0,8 mill. kroner til gratis vaksine mot meslinger og rubella (MMR-vaksine), til personer som ikke er vaksinert i barnevaksinasjonsprogrammet. Dette gjelder personer hvor foreldrene ikke har ønsket vaksinasjon av sine barn, voksne født før 1969, samt innvandrere med manglende eller mangelfull vaksinasjonsstatus for MMR.

Barnevaksinasjonsprogrammet

Bevilgningen foreslås økt med 5,5 mill. kroner som følge av merutgifter til oppbygging av 6 måneders beredskapslager av vaksine mot difteri, stivkrampe, kikhoste og polio (dTP-IPV). Vaksineavtalene for kombinasjonsvaksinen dTP-IPV og dTP-IPV (som tilbys på hhv. 2. og 10. skoletrinn) utløp ultimo 2017, uten mulighet for ytterligere forlenging. Det har i flere år vært leveringsproblemer på grunn av produksjonsproblemer med kikhostekomponenten. Dette har medført lav lagerbeholdning. Leveringsproblemene er nå løst. For å sikre tilstrekkelig beredskap i 2018 foreslås det en engangsbevilgning til formålet.

Det foreslås videre å redusere bevilgningen med 4 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 745, post 01. Flyttingen skyldes at midler til driftsutgifter til vaksinasjon av gutter mot HPV i barnevaksinasjonsprogrammet, jf. Prop. 1 S (2017–2018) og Innst. 11 S (2017–2018) og utgifter til beskyttelsesstudie ved innføring av seks-valent vaksine, jf. Innst. 253 S (2016–2017) og Innst. 11 S (2017–2018), ble bevilget på feil kapittel og post.

Beredskapsavtale – pandemisk influensa

Det foreslås å redusere bevilgningen med 43,6 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 745, post 01, knyttet til at bevilgningen til beredskapsavtale for vaksine mot pandemisk influensa ved en feil ikke ble flyttet i forbindelse med endring av Helse- og omsorgsdepartementets kapittelstruktur, jf. omtale i Prop. 1 S (2017–2018).

Økt bestillingsfullmakt – vaksiner

Helse- og omsorgsdepartementet har bestillingsfullmakt til å foreta bestillinger knyttet til vaksiner utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger 260 mill. kroner. Gjennom etats-

styringen delegeres fullmakten til Folkehelseinstituttet. Nivået på rammen for nye bestillinger og gammelt ansvar varierer gjennom året avhengig av hvor i avtalesyklusene til programvaksinene man er og hvilke bestillinger som foretas av salgsvaksiner (for eksempel påfyllingsvaksiner til voksne, reisevaksiner m.m.). Variasjon forsterkes når flere nye avtaler inngås i et budsjettår. I tillegg vil rammen variere som følge av lageroppbygging og prisøkningen som markedet for vaksiner har vært preget av den siste tiden, jf. Prop. 69 S (2016–2017) og Prop. 1 S (2017–2018).

Det foreslås å øke bestillingsfullmakten fra 260 til 580 mill. kroner, slik at Folkehelseinstituttet kan inngå juridiske avtaler som sikrer nødvendig vaksineforsyning og beredskapsvaksine, jf. forslag til romertallsvedtak.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen økt med 45,9 mill. kroner.

Kap. 714 Folkehelse*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under postene 70, 74 og 79*

Det foreslås å omdisponere 1,5 mill. kroner på posten, fra forsøk i skolen om ekstra tid til fysisk aktivitet og kroppsøving til annet arbeid innenfor formålet, herunder arbeidet med ny handlingsplan for fysisk aktivitet.

Det er bevilget 3 mill. kroner i forbindelse med forsøket med ekstra tid til fysisk aktivitet og kroppsøving. Bevilgningen legger til grunn en helårsvirkning. Hovedstudien som pågår i skoleåret 2017–2018 med et utvalg på 29 skoler og om lag 2 700 elever på 9. trinn, vil være avsluttet i løpet av første halvår 2018. Det vil derfor være mulig å omdisponere 1,5 mill. kroner på posten.

Kap. 732 Regionale helseforetak*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres*

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 780, post 50 til dekning av norsk deltakelse i EUs strålevernprogram Euratom. Det er Norges forskningsråd som administrerer strålevernsprogrammet, jf. Prop. 129 S (2016–2017) og Innst. 401 S (2016–2017). Ved en feil ble ikke midlene overført Norges forskningsråd i 2017.

Post 70 Særskilte tilskudd, kan overføres, kan nyttes under postene 72, 73, 74 og 75

Det foreslås redusere bevilgningen med 15 mill. kroner knyttet til tilskuddsordning for ideelle og enkelte andre virksomheters historiske pensjonskostnader.

Regjeringen fremmet forslag om tilskuddsordning for dekning av historiske pensjonskostnader i statsbudsjettet for 2018. Et flertall i finanskomiteen i Innst. 2 S (2017–2018) avgitt 12. desember 2017 besluttet at «innretningen på kompensasjonen må arbeides videre med før Stortinget vedtar en slik tilskuddsordning, og at ordningen derfor ikke bør besluttes nå».

Det vises til anmodningsvedtak nr. 1117 (2016–2017) av 21. juni 2017:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med en ordning for kompensasjon av ideelle organisasjoners pensjonsforpliktelser vurdere nærmere målgruppe og virkeperiode.»

Et flertall i helse- og omsorgskomiteen i Innst. 11 S (2017–2018) var av den oppfatning at vedtaket «ikke kan kvitteres ut før regjeringen har kommet tilbake til Stortinget med egen sak som gir det fulle bildet av ideelle virksomheters historiske pensjonskostnader».

Lovforslag fremmes ikke til behandling i vårseksjonen på grunn av stor usikkerhet knyttet til om man i praksis ville rekke å utbetale tilskudd av betydning i 2018. Regjeringen vil i forbindelse med statsbudsjettet for 2019 komme tilbake til Stortinget med sak om tilskudd til dekning av historiske pensjonskostnader for virksomheter som har levert lovpålagte spesialisthelsetjenester og statlige barneverntjenester. Det er ikke behov for tilskuddsmidler i 2018.

Post 72 Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF, kan overføres

Delvis reversering av overføring legemidler

Finansieringsansvaret for flere legemidler ble overført fra folketrygden til de regionale helseforetakene i 2018, jf. Prop. 1 S (2017–2018) og Innst. 11 S (2017–2018). En gruppe av legemidler som ble overført var legemidler til behandling av alvorlig astma, der ett av legemidlene (Xolair) i hovedsak benyttes utenfor spesialisthelsetjenesten. Dette legemidlet oppfyller derfor ikke de kravene som er gitt for overføring til spesialisthelsetjenesten og det foreslås at finansieringsansvaret tilbakeføres til folketrygdens kap. 2751,

post 70. Bevilgningen foreslås samlet redusert med 141 mill. kroner. For Helse Sør-Øst RHF foreslås bevilgningen redusert med 60,7 mill. kroner.

Redusert pensjonskostnad

Det vises til omtale under kap. 732, post 86 om redusert pensjonskostnad i 2018. For Helse Sør-Øst RHF foreslås bevilgningen redusert med 592,1 mill. kroner.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen til Helse Sør-Øst RHF redusert med 652,8 mill. kroner.

Post 73 Basisbevilgning Helse Vest RHF, kan overføres

Bevilgningen foreslås redusert med 230,1 mill. kroner, der 21,4 mill. kroner er knyttet til delvis reversering av legemidler overført fra folketrygden og 208,7 mill. kroner til redusert pensjonskostnad, jf. omtale under kap. 732, post 86.

Post 74 Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF, kan overføres

Bevilgningen foreslås redusert med 174,1 mill. kroner, der 16,2 mill. kroner er knyttet til delvis reversering av legemidler overført fra folketrygden og 157,9 mill. kroner til redusert pensjonskostnad, jf. omtale under kap. 732, post 86.

Post 75 Basisbevilgning Helse Nord RHF, kan overføres

Bevilgningen foreslås redusert med 155,8 mill. kroner, der 14,5 mill. kroner er knyttet til delvis reversering av legemidler overført fra folketrygden og 141,3 mill. kroner til redusert pensjonskostnad, jf. omtale under kap. 732, post 86.

Post 76 Innsatsstyrt finansiering, overslagsbevilgning

I Saldert budsjett 2017 ble det budsjettert med en aktivitetsvekst på 1,5 pst. i sykehusene fra 2016 til 2017, med utgangspunkt i anslag for 2016 basert på aktivitetstall per første tertial. Endelig aktivitet i 2016 ble imidlertid lavere enn forutsatt. Dette innebærer at Saldert budsjett 2017 ga rom for en aktivitetsvekst i sykehusene fra 2016 til 2017 på 2,1 pst.

Det vises til Prop. 21 S (2017–2018) og Innst. 80 S (2017–2018) hvor bevilgningen for 2017 samlet ble satt ned med 508,7 mill. kroner, herunder 183,8 mill. kroner som følge av endelig avregning for 2016. Analysene for 2017 tilsier at det er utbetalt om lag 18 mill. kroner for mye for aktiviteten i 2017, utover det som ble lagt til grunn i Prop. 21 S (2017–2018). Analysene for 2017 tilsier at reell aktivitetsvekst i 2017 er om lag 1 pst. Dette er om lag 1,1 prosentpoeng lavere aktivitetsvekst enn det saldert budsjett 2017 ga rom for.

Aktivitetsbasert finansiering av poliklinisk psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling mot rusmiddelavhengighet ble lagt om fra 2017, ved at områdene ble inkludert i ISF-ordningen. Det var en forutsetning at omleggingen skulle være budsjettneutryl. Tall for 2017 viser at enhetsprisen er satt noe for lavt. Dette innebærer at det er utbetalt i størrelsesorden 25 mill. kroner for lite i 2017.

Helse- og omsorgsdepartementet vil komme tilbake til endelig avregning for 2017 i forbindelse med nysalderingen av statsbudsjettet for 2018, inkludert eventuelle justeringer som følge av behandling av enkeltsaker i avregningsutvalget. Eventuelle mer- eller mindreutbetalinger i 2017 vil på vanlig måte bli motregnet mot a-kontoutbetalingene til de regionale helseforetakene for 2018.

Post 77 Laboratorie- og radiologiske undersøkelser, overslagsbevilgning

I Saldert budsjett 2017 var det lagt til rette for en vekst i laboratorie- og radiologisk aktivitet på om lag 8,5 pst. fra 2016 til 2017. Endelige tall for 2017 viser at utbetalingene ble 14 mill. kroner eller knapt 0,5 pst. høyere enn lagt til grunn i saldert budsjett. I Saldert budsjett 2018 ble det lagt til grunn en aktivitetsvekst på om lag 6,8 pst. fra 2017 til 2018. Prognosen for 2018, basert på oppdaterte aktivitetstall per februar 2018, indikerer at utbetalingene vil bli om lag 70 mill. kroner lavere enn det som var lagt til grunn i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 70 mill. kroner.

Post 80 Kompensasjon for merverdiavgift, overslagsbevilgning

Det vises til omtale under kap. 732, post 72. Som følge av forslaget om delvis å reversere overføringen av legemidler, foreslås det å redusere bevilgningen med 28,2 mill. kroner.

Post 81 Protonsenter, kan overføres

Det vises til Prop. 1 S (2017–2018), Innst. 11 S (2017–2018), Prop. 21 S (2017–2018), Innst. 80 S (2017–2018) og anmodningsvedtak nr. 51 (2017–2018) av 4. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen planlegge for to protonsentre i Norge, i tråd med Stortingets vedtak. Det andre senteret skal etableres i Bergen. Helse- og omsorgsdepartementet vil gi Helse Vest i oppdrag å planlegge for at dette senteret kan stå ferdig senest i 2025. Senterets kapasitet og størrelse tilpasses behov og utviklingen i behandlingsteknologi. Behandling av låneramme og konsept tas når Helse Vest har styrebehandlet saken. Helse Vest gis evt. mulighet til å forskuttere investeringen etter at låneramme og konsept er behandlet. Statens utbetalinger vil skje etter en planlagt fremdrift der senteret står ferdig i 2025. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med sak der muligheten for en forskuttering av senteret i Bergen drøftes, innen statsbudsjettet 2019 legges frem.»

Ved behandlingen av Prop. 21 S (2017–2018) ble det vedtatt at det skal planlegges for to protonsentre. Det første senteret skal etableres ved Radiumhospitalet ved Oslo universitetssykehus, mens det andre senteret skal etableres i Bergen innen 2025. I anmodningsvedtak nr. 51 (2017–2018) av 4. desember 2017 ble Helse Vest gitt mulighet til å forskuttere senteret.

Det ble lagt til grunn at etablering av protonbehandling skal finansieres gjennom 30 pst. investeringstilskudd og 70 pst. investeringslån. Helse Sør-Øst RHF og Helse Vest RHF ble bedt om å behandle videreføring av prosjektene på bakgrunn av de rammebetingelser som ble fastlagt før endelig tildeling av lånerammer. Det ble lagt til grunn at videre fremdrift i prosjektene må håndteres innenfor de regionale helseforetakenes økonomi og ansvarsposisjon.

Styrene i Helse Sør-Øst RHF og Helse Vest RHF har nå vedtatt at de ønsker å videreføre prosjektene i tråd med gitte forutsetninger. For 2018 er det ikke nødvendig med en bevilgning utover allerede bevilget tilskudd. Tilskuddet vil bli fordelt mellom de to prosjektene.

På denne bakgrunn foreslås det en låneramme på 1 324 mill. 2018-kroner og en tilskuddsramme på 567 mill. 2018-kroner til protonsentre på Radiumhospitalet. Allerede bevilgede midler kommer til fratrukk fra statens tilskuddsandel. Lån og til-

skudd vil bli utbetalt i tråd med prosjektets fremdrift.

Styret i Helse Vest RHF har bekreftet at prosjektet kan forskutteres og legger til grunn en fremdrift der senteret tas i bruk i 2024. Utbetaling av lån og tilskudd til prosjektet i Bergen vil følge faktisk fremdrift, og utbetalingsprofilen vil derfor legges opp i tråd med dette. Det foreslås en låneramme på 907 mill. 2018-kroner og en tilskuddsramme på 389 mill. 2018-kroner til protonsentere på Haukeland. Allerede bevilgede midler kommer til fratrukk fra statens tilskuddsandel.

Post 86 Driftskreditter

I Prop. 1 S (2017–2018) ble det lagt til grunn en pensjonskostnad på 12,9 mrd. kroner for 2018. Oppdaterte beregninger fra pensjonsleverandørene gir et nytt anslag for pensjonskostnaden i 2018 på 11,8 mrd. kroner, som er 1,1 mrd. kroner lavere enn tidligere forutsatt. Dette skyldes hovedsakelig endringer i de økonomiske forutsetningene som ligger til grunn for beregning av pensjonskostnaden og en bedre avkastning på pensjonsmidlene i 2017 enn tidligere anslått. Basisbevilgningen til de regionale helseforetakene foreslås samlet redusert med 1,1 mrd. kroner som følge av dette, jf. kap. 732, postene 72–75.

I Prop. 1 S (2017–2018) ble det videre lagt til grunn en betalbar pensjonspremie på 16,3 mrd. kroner. Anslaget for lønnsveksten i 2018 er redusert fra 3 pst. til 2,8 pst. Dette medfører at anslaget for pensjonspremie reduseres med 600 mill. kroner til 15,7 mrd. kroner. De regionale helseforetakenes likviditetsbehov reduseres tilsvarende.

Nettoeffekten av de anslåtte endringene i pensjonspremie og pensjonskostnad gir et økt likviditetsbehov på 500 mill. kroner. Dette håndteres gjennom tilsvarende økning av driftskredittrammen, som øker til 683 mill. kroner. Det vises for øvrig til etablert modell for håndtering av pensjonskostnader og -premier, bl.a. omtalt i Prop. 1 S (2017–2018) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 500 mill. kroner.

Kap. 733 Habilitering og rehabilitering

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under post 79

Det foreslås å øke bevilgningen med 2 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 762, post 64

knyttet til ParkinsonNet. Midlene er bevilget til formålet, jf. Prop. 1 S (2017–2018), men på feil kapittel.

Post 72 Kjøp av opptrening mv., kan overføres

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 733, post 79 knyttet til manglende utbetaling av tilskudd i 2017 til prosjektet «En moderne hørselsomsorg – nærmest mulig brukeren», jf. Prop. 21 S (2017–2018) og Innst. 80 S (2017–2018).

Post 79 Andre tilskudd, kan nyttes under post 21

Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 733, post 72, jf. omtale der.

Kap. 740 Helsedirektoratet

Post 01 Driftsutgifter

Tilsyn

Bevilgningen foreslås økt med 0,3 mill. kroner knyttet til økt beregnet utgift for tilsyn med grossister og salgssteder i 2018, mot tilsvarende merinntekt over kap. 3740, post 04.

EUs tobakksdirektiv

Bevilgningen foreslås redusert med 4 mill. kroner som følge av at innlemmingen av EUs tobakksdirektiv i EØS-avtalen er forsinket.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 3,7 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen foreslås redusert med 12 mill. kroner. Det ble i Prop. 1 S (2017–2018) bevilget 12 mill. kroner til administrasjon av tilskuddsordningen for historiske pensjonskostnader for virksomheter som har levert lovpålagte spesialisthelsetjenester og statlige barneverntjenester. Det vil ikke bli foretatt utbetalinger knyttet til ordningen i 2018, jf. omtale under under kap. 732, post 70.

Kap. 745 Folkehelseinstituttet*Post 01 Driftsutgifter**Barnevaksinasjonsprogrammet*

Det foreslås å øke bevilgningen med 4 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 710, post 21, jf. nærmere omtale der.

Kartlegging av asylsøkeres helse- og tjenestebruk

Regjeringen har i Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* varslet at kunnskapen om asylsøkeres helse skal økes og at deres tjenestebruk skal kartlegges. På denne bakgrunn har Helse- og omsorgsdepartementet gitt et oppdrag til Folkehelseinstituttet om å fremskaffe denne kunnskapen. Det har vært nødvendig å justere oppdraget til Folkehelseinstituttet som følge av endringer i asylansøkninger og som følge av forundersøkelser som instituttet har gjennomført. Instituttet har vurdert ulike muligheter for å fremskaffe solide data om helsen til og tjenestebruk blant asylsøkere i motak. Forundersøkelsene avdekket metodiske utfordringer knyttet til datainnsamling fra tilgjengelige kilder. Samtidig fant forundersøkelsene flere studier som belyser det aktuelle temaet. Departementet har på denne bakgrunn vurdert at det ikke er aktuelt å følge opp tiltaket i meldingen med en egen kartlegging. Folkehelseinstituttet vil følge opp resultater av de pågående studiene som vil gi økt kunnskap på feltet. I tillegg vil instituttet arrangere et fagseminar før sommeren 2018 hvor relevante studier og data vil bli presentert.

Beredskapsavtale – pandemisk influensa

Det foreslås å redusere bevilgningen med 43,6 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 710, post 21, jf. nærmere omtale der.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 39,6 mill. kroner.

Kap. 746 Statens legemiddelverk*Post 01 Driftsutgifter*

Bevilgningen foreslås redusert med 10,2 mill. kroner som følge av at innlemmingen av EUs tobakksdirektiv i EØS-avtalen er forsinket.

Kap. 761 Omsorgstjeneste*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under post 79**Programlederrollen – nasjonalt prosjekt for behandling og oppfølging av kronisk syke på avstand ved hjelp av velferdsteknologi*

Det foreslås å øke bevilgningen med 1,5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 701, post 21 knyttet til at Helsedirektoratet overtar programlederrollen fra Direktoratet for e-helse. Overtakelsen gjelder nasjonalt prosjekt for behandling og oppfølging av kronisk syke på avstand ved hjelp av velferdsteknologi.

Fagnettverket Huntington

Det foreslås å flytte 0,5 mill. kroner fra kap. 761, post 75 i 2018, i forbindelse med arbeidet med en ny organisering av Fagnettverket Huntington. Det er totalt bevilget 5 mill. kroner på posten til tilskudd til Fagnettverket Huntington.

Leve hele livet

Bevilgningen foreslås økt med 12,5 mill. kroner til oppstartsaktiviteter knyttet til eldrereformen *Leve hele livet* (Meld. St. 15 (2017–2018)). Stortingsmeldingen om *Leve hele livet* løfter frem forslag til løsninger på hvert av reformens hovedområder; Mat og måltider, aktivitet og fellesskap, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. Reformen skal i tillegg iverksette et program for et aldersvennlig Norge. Målet er at eldre kan leve gode og selvstendige liv i fellesskap med andre og samtidig ha trygghet for å få gode tjenester når man trenger det. Midlene skal brukes til å etablere et støtteapparat for reformen, som kan spre kunnskap om reformens innhold. Støtteapparatet skal også bistå kommunene i deres arbeid med å tilpasse, iverksette og implementere reformen lokalt. I tillegg skal det skapes nettverk for erfarings- og kunnskapsdeling mellom kommunene. Støtteapparatet skal bestå av dagens statlige og regionale aktører. For å sikre felles oppstart av reformen 1. januar 2019, foreslås det at arbeidet med å etablere dette støtteapparatet starter høsten 2018.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen økt med 14,5 mill. kroner.

Post 63 Investeringsstilskudd, kan overføres

På grunn av stor søknadsinnangang til investeringsstilskuddet i 2018, foreslås bevilgningen økt med 59,3 mill. kroner i 2018, slik at det kan gis tilsagn om tilskudd til ytterligere 700 heldøgns omsorgsplasser. Dette innebærer en økning av tilsagnsrammen i 2018 på 1 186 mill. kroner. Total tilsagnsramme for 2018 blir etter dette på 4 235,5 mill. kroner, svarende til 2 500 heldøgns omsorgsplasser. 40 pst. av rammen er forbeholdt netto tilvekst i 2018. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til oppfølgingen av anmodningsvedtak nr. 462 av 13. februar 2018 om likebehandling av nybygg og oppgradering og modernisering i statsbudsjettet for 2019. Tilsagnsfullmakten foreslås økt til 10 916,1 mill. kroner.

Post 64 Kompensasjon for renter og avdrag

Posten foreslås økt med 53,3 mill. kroner grunnet endrede renteforutsetninger. Renteforutsetningen for alle tilsagn i rentekompensasjonsordningene økes fra 1 pst. i Saldert budsjett 2018 til 1,5 pst. Bevilgningen dekker renter og avdrag for oppstartstilskudd som ble gitt under handlingsplanen for eldreomsorgen 1998–2003 og opptrappingsplanen for psykisk helse 1994–2004. Alle tilskudd er utbetalt og det er ingen avdragsfrihet. Bevilgningsbehovet består av beregnet rentekompensasjon og avdragskompensasjon.

Post 65 Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås økt med 140 mill. kroner som følge av nye prognoser fra Helsedirektoratet som indikerer merutgifter i 2018. Det forventede merforbruket antas å ha sammenheng med økt aktivitet i forsøkskommunene, justeringen for demografisk vekst i uttrekket og antatt lavere enhetspriser hos forsøkskommunene.

Post 75 Andre kompetansetiltak

Det foreslås å flytte 0,5 mill. kroner til kap. 761, post 21 i 2018, jf. omtale der.

Kap. 762 Primærhelsetjeneste*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under post 70*

Det foreslås å redusere bevilgningen med 7 mill. kroner til mot tilsvarende økning på kap. 762, post 63 til pilotprosjekt legevakt, jf. omtale der.

Post 61 Fengselshelsetjeneste

Bevilgningen foreslås økt med 2,3 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 430, post 01. Avslutning av avtalen med Nederland og dubleringen av fengselsplasser i Norge medfører at tilskuddet til vertskommuner til helse- og omsorgstjenester og tannhelsetjenester til innsatte må økes med 2,3 mill. kroner.

*Post 63 Allmennlegetjenester**Pilot legevakt*

Det foreslås å øke bevilgningen med 7 mill. kroner fra mot tilsvarende reduksjon på kap. 762, post 21 til pilotprosjekt på legevakt. I statsbudsjettet for 2018 er det bevilget 10 mill. kroner på kap. 762, post 21 til pilotprosjekt på legevaktfeltet. Med utgangspunkt i en utredning fra juni 2017 ble Helsedirektoratet gitt i oppdrag å konkretisere og forberede oppstart av ett eller flere pilotprosjekter i 2018. Helsedirektoratet har satt i gang arbeidet med å velge kommuner som skal delta i pilotprosjektet. Deltakende kommuner skal motta prosjekttilskudd, og det foreslås derfor å flytte 7 mill. kroner til post 63.

Pilot med primærhelseteam

Det foreslås å flytte 10 mill. kroner fra kap. 2755, post 70 for å finansiere driftstilskudd til aktuelle leger i pilot med primærhelseteam. Legene skal finansieres gjennom tilskudd fra kap. 762, post 63 og skal ikke motta refusjoner fra folketrygden. Ved Stortingets behandling av Prop. 1 S (2017–2018), jf. Innst. 11 S (2017–2018), ble det bevilget til sammen 55 mill. kroner til et pilotforsøk med primærhelseteam. Det skal prøves ut en honorarmodell og driftstilskuddsmodell. Det legges til grunn at 56 fastleger skal delta i honorartakstmodellen og at 31 leger skal delta i driftstilskuddsmodellen.

Konsultasjon/behandling utført av sykepleiere vil utløse egenandeler fra pasientene. Dette vil øke utgiftene for egenandelstak 1. Det vises for øvrig til omtale på kap. 2752, post 70 og kap. 2755, post 70.

Nasjonalt prosjekt for behandling og oppfølging av kronisk syke

Det foreslås å flytte 12 mill. kroner fra kap. 701, post 21 knyttet til nasjonalt prosjekt for behandling og oppfølging av kronisk syke på avstand ved hjelp av velferdsteknologi. Det ble i 2015 bevilget 30 mill. kroner til prosjektet, jf. Innst. 11 S (2014–2015). Prosjektet skal omfatte 400–500 pasienter og brukere i minst fire fylker. Utprøvingen av velferdsteknologiske løsninger startet opp høsten 2015 og videreføres i 2018.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen økt med 29 mill. kroner.

Post 64 Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering

Det foreslås å flytte 2 mill. kroner fra kap. 733, post 21 til ParkinsonNet, jf. nærmere omtale der.

Kap. 765 Psykisk helse og rusarbeid*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 72**Hjelpelinje for å forebygge overgrep mot barn*

Det foreslås å flytte 3 mill. kroner fra kap. 765, post 72. Ved Stortingets behandling av Prop. 1 S (2017–2018), jf. Innst. 11 S (2017–2018), ble det bevilget 3 mill. kroner på kap. 765, post 72 til Redd Barna for å sette i gang arbeid med opprettelse av en hjelpelinje for å forebygge overgrep mot barn. Redd Barna vurderer imidlertid at deres rapport «Hjelpelinje for personer med seksuelle følelser for barn – utredning av behov og ulike modeller» ikke bidrar med et tilstrekkelig grunnlag for å vurdere organisering og forankring av et tilbud. Organisasjonen har derfor bedt om at midlene overføres til Helsedirektoratet.

NRKs TV-aksjon

Det foreslås å øke bevilgningen med 40 mill. kroner knyttet til regjeringens gave til NRKs TV-aksjon for 2018. TV-aksjonen 2018 er tildelt Kirkens Bymisjon og aksjonen «Kom inn!». Det er en aksjon for å skape nye møtesteder rundt om i Norge som skal motvirke utenforskap.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen økt med 43 mill. kroner.

Post 72 Frivillig arbeid mv., kan overføres, kan nyttes under post 21

Det foreslås flytte 3 mill. kroner fra kap. 765, post 21 til en hjelpelinje for å forebygge overgrep mot barn, jf. omtale av kap. 765, post 21.

Kap. 780 Forskning*Post 50 Norges forskningsråd mv.*

Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 732, post 21, jf. omtale der.

Kap. 783 Personell*Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under post 79*

Bevilgningen foreslås økt med 12,8 mill. kroner knyttet til særskilte tiltak for masterutdannede i psykologi fra ELTE-universitetet i Ungarn. I 2016 endret Helsedirektoratet godkjenningsspraksis for søkere fra ELTE-universitetet. Kandidatene som tidligere fikk innvilget og kunne jobbe på lisens etter endt utdanning for å kvalifisere seg for autorisasjon i Norge, fikk avslag på sine søknader. Ved behandling av Meld. St. 16 (2016–2017) ble det fattet anmodningsvedtak nr. 770 (2016–2017) av 7. juni 2017:

«Stortinget ber regjeringen foreta en vurdering av mulige kompensierende tiltak som kan bidra til at studenter som har avsluttet profesjonsstudier i utlandet, men som ikke får autorisasjon i Norge som følge av endret praksis i Helsedirektoratet etter at de har påbegynt studiet ved den aktuelle utdanningsinstitusjonen, kan oppnå autorisasjon i Norge.»

Helsedirektoratet har utarbeidet forslag til et kvalifiseringsprogram som skal omfatte kandidater som fullførte eller startet masterstudier i psykologi ved ELTE før Helsedirektoratet endret godkjenningsspraksis høsten 2016. For de aktuelle kandidatene skal dette gi muligheten til å kvalifisere til autorisasjon som psykolog i Norge. Under programmet er kandidatene under veiledning og i et arbeidsforhold i helseforetakene samtidig som

de gjennomfører ulike teorikurs i regi av universitetene. Kostnadene påløper fra og med oppstart høsten 2018, og programmet vil pågå ut 2022 til kandidatene som omfattes har fått mulighet til å ta del i tilbudet.

Kap. 2711 Spesialisthelsetjeneste mv.

Post 70 Spesialisthjelp

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 27,6 mill. kroner.

Post 71 Psykologhjelp

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 5,6 mill. kroner.

Post 72 Tannbehandling

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 1,6 mill. kroner.

Post 76 Private laboratorier og røntgeninstitutt

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 8,2 mill. kroner.

Kap. 2751 Legemidler mv.

Post 70 Legemidler

Reversering av overføring av astmalegemidler til de regionale helseforetakene

Bevilgningen foreslås økt med 141 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 732, postene 72–75 som følge av at overføringen av astmalegemidlet Xolair til de regionale helseforetakene foreslås reversert, jf. omtale under kap. 732, post 72.

Innføring av generisk bytte for inhalasjonslegemidler

Det foreslås å redusere bevilgningen med 24 mill. kroner knyttet til at inhalasjonspulvere tas opp på byttelisten for generiske legemidler. Det er Lege-

middelverket som vurderer om godkjente generiske legemidler skal settes på byttelisten. Før generiske legemidler settes på byttelisten vurderer Legemiddelverket om bytte i apotek vil være trygt når en tar hensyn til sykdommen, pasientgruppen, faren for alvorlige problemer ved feilbruk og behovet for spesielt utstyr. Legemiddelverket har konkludert med at de faglige kriteriene for opptak av inhalasjonspulvere som brukes i behandlingen av astma og kols er oppfylt. Forskjeller knyttet til inhalatorene anses ikke å være problematisk fordi pasienten får god informasjon i apotek om eventuelle praktiske forskjeller. Det finnes også tekst og illustrasjoner i pakningsvedlegg, instruksjonsvideoer på internett, og det kan gis en enkel demonstrasjon på apoteket. Dersom det blir avdekket at pasientene har dårlig inhalasjonsteknikk, kan apoteket yte tjenesten «inhalasjonsveiledning i apotek». Legen kan reservere mot bytte dersom det er individuelle medisinske grunner hos pasienten som taler mot bytte.

Inhalasjonspulver mot astma og kols blir byttbare i apotek fra medio 2018. Dette åpner for at legemidlene kan inkluderes i trinnprisordningen. Innføring av generisk bytte for inhalasjonspulvere anslås å gi 24 mill. kroner i reduserte utgifter for folketrygden i 2018.

Anslagsendring

Regnskapet for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene blir 332,2 mill. kroner lavere enn anslått i saldert budsjett.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 215,2 mill. kroner.

Post 71 Legeerklæringer

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli høyere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner.

Post 72 Medisinsk forbruksmateriell

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 38,3 mill. kroner.

Kap. 2752 Refusjon av egenbetaling*Post 70 Egenandelstak 1**Anslagsendring*

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli høyere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås økt med 51,8 mill. kroner.

Pilot med primærhelseteam

Det foreslås å øke bevilgningen med 2,5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 2755, post 70 som følge av anslått merutgift for egenandelstak 1-ordningen ved at sykepleiere i primærhelseteam, som startes opp i løpet av året, vil utløse egenandeler fra pasientene. Det vises for øvrig til omtale under kap. 762, post 63.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen økt med 54,3 mill. kroner.

Post 71 Egenandelstak 2

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 99,5 mill. kroner.

Kap. 2755 Helsetjenester i kommunene mv.*Post 62 Fastlønnsordning fysioterapeuter, kan nyttes under post 71*

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli høyere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner.

*Post 70 Allmennlegehjelp**Anslagsendring*

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 76 mill. kroner.

Pilot primærhelseteam

Det foreslås å redusere bevilgningen med 12,5 mill. kroner mot en økning på 10 mill. kroner på

kap. 762, post 21 og 2,5 mill. kroner på kap. 2752, post 70. Det vises til omtale under kap. 762, post 63.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 88,5 mill. kroner.

Post 71 Fysioterapi, kan nyttes under post 62

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 81,8 mill. kroner.

Post 72 Jordmorhjelp

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 2 mill. kroner.

Post 73 Kiropraktorbehandling

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli høyere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås økt med 8 mill. kroner.

Post 75 Logopedisk og ortoptisk behandling

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 1 mill. kroner.

Kap. 2756 Andre helsetjenester*Post 70 Helsetjenester i annet EØS-land*

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 1 mill. kroner.

Post 71 Helsetjenester i utlandet mv.

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 25 mill. kroner.

Post 72 Helsetjenester til utenlandsboende mv.

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli høyere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås økt med 15 mill. kroner.

Kap. 2790 Andre helsetiltak*Post 70 Bidrag*

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at utgiftene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 12,8 mill. kroner.

Kap. 3740 Helsedirektoratet*Post 04 Gebyrinntekter**Tilsyn*

Bevilgningen foreslås økt med 0,3 mill. kroner knyttet til økt beregnet utgift for tilsyn med grossister og salgssteder i 2018, mot tilsvarende merutgift over kap. 740, post 01.

EUs tobakksdirektiv

Bevilgningen foreslås redusert med 5 mill. kroner som følge av at innlemmingen av EUs tobakksdirektiv i EØS-avtalen er forsinket, jf. omtale under kap. 740, post 01.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen redusert med 4,7 mill. kroner.

Post 05 Helsetjenester til utenlandsboende mv.

Regnskap for 2017 og utgiftsutviklingen hittil i 2018 tilsier at inntektene vil bli lavere enn anslått i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med 7,4 mill. kroner.

Kap. 3746 Statens legemiddelverk*Post 04 Registreringsgebyr*

Bevilgningen foreslås redusert med 9,5 mill. kroner som følge av at innlemmingen av EUs tobakksdirektiv i EØS-avtalen er forsinket, jf. omtale under kap. 746, post 01.

Post 05 Refusjonsgebyr

Det foreslås å redusere bevilgningen med 2,5 mill. kroner. Stortinget har sluttet seg til forslag i Meld. St. 34 (2015–2016), jf. Innst. 57 S (2016–2017) om at alle nye legemidler som skal finansieres av det offentlige, skal metodevurderes. Dette er fulgt opp gjennom endringer i legemiddelforskriften og blåreseptforskriften, som trådte i kraft 1.1.2018. Siden det ikke lenger er industrien som skal velge om et legemiddel skal metodevurderes som grunnlag for beslutning om offentlig refusjon, er det ikke lenger grunnlag for refusjonsgebyr. Det vil bli innbetalt om lag 0,6 mill. kroner i 2018 for refusjonssøknader som ble mottatt i slutten av 2017.

Kap. 5572 Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet*Post 74 Tilsynsavgift*

Bevilgningen foreslås redusert med 3,8 mill. kroner som følge av at innlemming av EUs tobakksdirektiv i EØS-avtalen er forsinket, jf. omtale under kap. 746, post 01.

Kap. 5631 Aksjer i AS Vinmonopolet*Post 85 Statens overskuddsandel*

Bevilgningen foreslås redusert med 7,4 mill. kroner. Statens andel i 2018 av driftsoverskuddet til AS Vinmonopolet er fastsatt til 50 pst. av resultatet i 2017, før ekstraordinære poster. I 2017 ble overskuddsandelen 63,5 mill. kroner. Dette er 7,4 mill. kroner lavere enn budsjettet. Forskjellen skyldes endret årsresultat som følge av lavere bruttofor-tjeneste, på grunn av lavere salgstill enn lagt til grunn for bevilgningen.

Andre saker*Overføring av legemidler til regionale helseforetak*

Finansieringsansvaret for en rekke legemidler er overført fra folketrygden til de regionale helseforetakene i perioden 2006–2017. Overføringene omfatter legemidler der det er klart at både initiering, evaluering og avslutning av pasientens legemiddelbehandling gjøres av lege i spesialisthelsetjenesten.

Stortinget har sluttet seg til forslagene i Prioriteringsmeldingen, herunder målsetningen om at finansieringsansvaret for et legemiddel skal følge behandlingsansvaret, og at flere legemidler flyttes

fra blåreseptordningen til de regionale helseforetakene. Det er fastsatt endringer i legemiddelforskriften og blåreseptforskriften. Endringene presiserer at legemidler, der spesialisthelsetjenesten styrer behandlingen eller det trengs utstyr/personale som finnes i spesialisthelsetjenesten, ikke skal dekkes av folketrygden. Forskriftsendringene trådte i kraft 1. januar 2018. Det foreslås i tråd med denne avgrensningen av folketrygdens finansieringsansvar, å overføre finansieringsansvaret for flere legemiddelgrupper i 2019 til de regionale helseforetakene. En nærmere konkretisering av legemidler og beløp som skal overføres vil fremgå av Prop. 1 S (2018–2019). Imidlertid varsles dette nå, slik at de regionale helseforetakene får tilstrekkelig tid til å forberede seg til overføringen. Det legges opp til å overføre finansieringsansvaret for legemidler til behandling av sjeldne sykdommer og legemidler som brukes av små pasientgrupper. I tillegg vil det være fortsatt opprydding i terapiområder som blant annet multipel sklerose.

IKT-organisering i helse- og omsorgssektoren

Bedre utnyttelse av informasjonsteknologi (IKT) er nødvendig for å realisere pasientens helsetjeneste og nå målet om En innbygger – én journal. Regjeringen har tatt viktige grep for å samordne utviklingen gjennom omorganisering av helseforvaltningen og etablering av Direktoratet for e-helse 1. januar 2016. Videre har styringssystemet for e-helsetiltak og etableringen av Nasjonalt e-helsestyre med deltakelse fra spesialisthelsetjenesten, KS, flere enkeltkommuner og pasientorganisasjoner tatt utviklingen et stykke på vei.

Direktoratet for e-helse anbefaler i rapporten IKT-organisering i helse- og omsorgssektoren at det etableres en nasjonal leverandørfunksjon som skal bidra til mer effektiv oppgaveløsning, sterkere nasjonal samordning og mer koordinert bruk av det private leverandørmarkedet. I rapporten fra Direktoratet for e-helse foreslås det å etablere en sterkere myndighetsrolle på IKT-området, og en profesjonell aktør som kan forvalte kontrakter med leverandører og levere nasjonale tjenester til statlige aktører, kommuner og andre aktører i helse- og omsorgstjenesten. Helse- og omsorgsdepartementet vurderer nå hvordan anbefalingene i rapporten kan følges opp i dialog med direktoratet og sentrale aktører i helse- og omsorgssektoren.

Elektronisk helsekort for gravide

Det vises til anmodningsvedtak nr. 23 (2015–2016) av 12. november 2015:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at elektronisk helsekort for gravide prioriteres i det videre arbeidet med nasjonal handlingsplan for e-helse.»

Vedtaket ble fattet i forbindelse med fremleggelsen av Meld. St. 26 (2014–2015).

Anmodningsvedtaket er ivaretatt gjennom at det i Prop. 1 S (2016–2017) ble foreslått bevilget 20 mill. kroner til Direktoratet for e-helse som fikk i oppdrag å utrede og påbegynne utvikling av løsning for elektronisk helsekort for gravide. Direktoratet for e-helse har utredet og vurdert ulike konsepter for elektronisk helsekort for gravide. Gjennom denne utredningen er det avdekket at arbeidet er mer komplisert enn først antatt, spesielt knyttet til innføring av løsningen i tjenesten. Svangerskapsforløpet inkluderer mange aktører i både spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten, i tillegg til den gravide selv. Konseptene er drøftet med Legeforeningen, Sykepleierforbundet og Den norske jordmorforening. Foreningene ønsker en helhetlig løsning som er integrert med de elektroniske pasientjournalssystemene. Selv om det kan være teknisk mulig å etablere en enklere løsning på kortere sikt, mener foreningene at en minimumsløsning som innebærer dobbeltregistrering vil kunne føre til en reduksjon i pasientsikkerheten og kvaliteten på svangerskapsomsorgen.

Helse- og omsorgsdepartementet vurderer, på bakgrunn av tilbakemeldingene fra Direktoratet for e-helse, ulike alternativer for videre fremdrift for elektronisk helsekort for gravide, herunder å inkludere det i arbeidet med En innbygger – én journal. Helse Midt-Norge RHF har i foretaksprotokollen for 2018 fått oppdrag om å sørge for at svangerskapsomsorg inngår i arbeidet med Helseplattformen i Trøndelag og Møre og Romsdal.

Nytt sykehus i Kirkenes

Ved Stortingets behandling av Prop. 1 S (2012–2013) ble det vedtatt en øvre ramme for lån til gjennomføring av nytt sykehus i Helse Finnmark, Kirkenes med 600 mill. kroner. Det ble lagt til grunn at lånet skulle utbetales i utbyggingsperioden 2013–2018. Helse Nord vedtok å benytte prefabrikkerte moduler i utbyggingen. I Prop. 1 S (2016–2017) ble det derfor varslet at fremdriften i

prosjektet var fremskyndet og at nytt sykehus skulle stå ferdig i 2017. Som følge av forsinkelser knyttet til grunnarbeid og kvalitets- og dokumentasjonsutfordringer i samarbeid med den utenlandske leverandøren av modulbygget, er innflyttingen utsatt. Helse Nord RHF opplyser at forventet innflytting nå er satt til 15. juni 2018. Utsettelsen har ikke ført til ulempe for pasientene, da de har fått den behandlingen de skal ha på dagens sykehus. Helse Nord RHF bærer den økonomiske risikoen i prosjektet. Endelig sluttoppgjør mellom byggherre og entreprenør er ikke fastsatt, men det forventes at endelige kostnader ikke medfører vesentlige økonomiske avvik.

2.8 Barne- og likestillingsdepartementet

Kap. 800 Barne- og likestillingsdepartementet

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Stilling som nasjonal ekspert for Safer Internet under EUs Connecting Europe Facility (CEF) in Telecom skal opphøre 1. september 2018. På denne bakgrunn foreslås det at 0,1 mill. kroner til finansiering av stillingen tilbakeføres til kap. 800, post 21 mot tilsvarende reduksjon på kap. 542, post 01, jf. nærmere omtale under sistnevnte post.

Kap. 844 Kontantstøtte

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås økt med 37,8 mill. kroner, i hovedsak fordi det anslås noe flere kontantstøttmottakere enn i saldert budsjett.

Kap. 845 Barnetrygd

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås redusert med 140 mill. kroner, i hovedsak fordi det anslås færre mottakere av barnetrygd enn i saldert budsjett.

Kap. 846 Familie og oppvekst

Post 70 Barne- og ungdomsorganisasjoner

Det foreslås at det gis et tilskudd på 0,5 mill. kroner til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) for å finansiere utvikling og fornying av informasjonsmaterialet *Trygg!*

Dette vil styrke arbeidet med å skape trygge rammer i barne- og ungdomsorganisasjonene og forebygge seksuelle overgrep.

Kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet

Post 72 Tilskudd til forskning og kompetanseutvikling i barnevernet, kan overføres, kan nyttes under post 21

I Saldert budsjett 2018 ble bevilgningen på kap. 854, post 72 økt med 5 mill. kroner til etablering og drift av videreutdanningstilbud for ansatte i barnevernet. Lærestedenes samlede tilbud innebærer en mindretgift på 0,2 mill. kroner. Mindretgiften kan bli større avhengig av hvor mange studenter som begynner på videreutdanningene. Det foreslås at resterende midler benyttes på andre tiltak i kompetansesatsingen for det kommunale barnevernet.

Det ble i Saldert budsjett 2018 også bevilget 22 mill. kroner til utvikling og gjennomføring av opplæringstilbud i undersøkelses- og hjelpetiltaksarbeid for ansatte i det kommunale barnevernet. De tre regionale kunnskapssentrene for barn og unge (RKBU Nord, RKBU Midt og RKBU Vest) har sammen med RBUP Øst og Sør og RVTS Sør hatt ansvaret for å utvikle og prøve ut opplæringstilbudet for om lag 40 kommuner. Utviklingsarbeidet har hatt en kostnadsramme på 8,4 mill. kroner i 2018. En mindre del av den samlede bevilgningen, 1,8 mill. kroner, er satt av til å dekke deler av kommunenes kostnader til deltakelse. Opplæringstilbudet går nå over i en driftsfase med mål om at alle kommuner skal få tilbud om deltakelse i løpet av perioden for kompetansestrategien for det kommunale barnevernet (2018–2024). Det foreslås at 11,8 mill. kroner av bevilgningen på 22 mill. kroner gis som tilskudd til RKBU Nord, RKBU Midt og RKBU Vest, RBUP Øst og Sør og RVTS Sør til gjennomføring av opplæringstilbudet i 2018.

Kap. 3855 Statlig forvaltning av barnevernet

Post 60 Kommunale egenandeler

Inntektene på posten gjelder kommunale egenandeler for opphold i barneverninstitusjoner, fosterhjem og tiltak i hjemmet. Egenandelene betales i henhold til fastsatte satser for ulike tiltakstyper.

Tiltaksbruken i det statlige barnevernet avhenger av de vedtakene som fattes i kommunene. Barnevernvedtak blir fattet av kommunene eller fylkesnemndene for barnevern og sosiale

saker. Oppdatert informasjon om aktivitetsutviklingen de siste årene, samt større vridning fra bruk av institusjon til bruk av fosterhjem enn tidligere forutsatt, medfører lavere forventede inntekter fra kommunene i 2018 enn lagt til grunn i saldert budsjett.

Det foreslås å redusere bevilgningen under kap. 3855, post 60 med 74 mill. kroner.

Kap. 3856 Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Noen innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan ifølge OECD/DACs offisielle statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. I henhold til OECD/DACs retningslinjer er det kun utgifter det første året etter ankomst som kan ODA-godkjennes.

Det forventes nå en reduksjon i gjennomsnittlig belegg i omsorgssentrene sammenlignet med anslaget til saldert budsjett. Det ble tidligere lagt til grunn at det i gjennomsnitt vil bo 90 barn i omsorgssentrene i 2018. På bakgrunn av nedjusterte prognoser forventes det nå et gjennomsnittsbelegg i omsorgssentrene på om lag 50 barn i 2018. Videre forventes det at en lavere andel av barna i omsorgssentrene vil ha botid under ett år enn i saldert budsjett. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen under kap. 3856, post 04 med 77 mill. kroner.

Kap. 860 Forbrukerrådet

Post 51 Markedsportaler

I 2016 ble det overført 2 mill. kroner fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet til Barne- og likestillingsdepartementets budsjett for å finansiere Håndverkerportalen, hvorav 1 mill. kroner skulle dekke årlige driftskostnader fra 2017. I 2017 ble 1 mill. kroner knyttet til utviklingskostnader tilbakeført til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Arbeidet med portalen innstilles, i hovedsak på grunn av utfordringer knyttet til tilgang til relevante data og etablering av et Seriositetsregister. Det foreslås derfor å tilbakeføre 0,9 mill. kroner fra posten til kap. 587, post 22 på Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, jf. også omtale under denne posten. Forbrukerrådet skal benytte de resterende 0,1 mill. kronene til en undersøkelse om bruk av kontrakter ved kjøp av

håndverkertjenester, og markedsføring av de omforente standardkontraktene.

Kap. 867 Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukerklageutvalget

Post 01 Driftsutgifter

Med endringene i markedsføringsloven som trådte i kraft 1. januar 2018 har Forbrukertilsynet (tidligere Forbrukerombudet) fått vedtakskompetanse i alle saker og Markedsrådet er blitt et rent klageorgan. Næringsdrivende som får medhold i klagen kan kreve sine sakskostnader dekket av klageorganet. Tidligere ble slike sakskostnader dekket over Forbrukertilsynets budsjett. Som følge av endringene i markedsføringsloven, foreslås det at midler til sakskostnader flyttes fra Forbrukertilsynet til Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukerklageutvalget.

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 867, post 01 med 0,3 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 868, post 01.

Kap. 868 Forbrukertilsynet

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås å redusere bevilgningen under kap. 868, post 01 med 0,3 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 867, post 01, jf. omtale under denne posten.

Kap. 871 Likestilling og ikke-diskriminering

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70

Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 871, post 21 med 0,4 mill. kroner, som følge av økning under kap. 3871, post 01, jf. omtale under denne posten.

Post 70 Likestilling mellom kjønn, kan nyttes under post 21

I statsbudsjettet for 2018 ble det bevilget midler til utprøving av *TryggEst* i utvalgte kommuner. *TryggEst* skal gjøre kommunene som deltar bedre i stand til å ta hånd om lovpålagte oppgaver på en systematisk måte og gi bedre vern for risikoutsatte voksne. Det er nå foretatt en faglig vurdering av hvilke kommuner som skal være med i utprøvingen. Følgende tilskuddsmottakere er valgt ut for 2018: Porsanger kommune; Alta kom-

mune; Tromsø kommune; Hitra kommune; Trondheim kommune; Kristiansund kommune; Samarbeidende enhet i Moss, Våler, Råde og Rygge kommune; Bydel Stovner og Bydel Ullern i Oslo kommune.

Kap. 3871 Likestilling og ikke-diskriminering

Post 01 (Ny) Diverse inntekter

Norge hadde formannskapet i Nordisk ministerråd i 2017. Barne- og likestillingsdepartementet har ansvar for ministerrådet for likestilling og delansvar for ministerrådet for sosial- og helsepolitikk. I denne forbindelse foreslås det å overføre 1,4 mill. kroner fra Nordisk ministerråd til Barne- og likestillingsdepartementet i 2018. Midlene er knyttet til formannskapsprosjekter om vold i nære relasjoner fra 2017 og i 2018.

Det foreslås å opprette en ny inntektspost kap. 3871 Likestilling og ikke-diskriminering, post 01 Diverse inntekter, med en bevilgning på 1,4 mill. kroner i 2018.

Av inntektsøkningen er 0,4 mill. kroner knyttet til formannskapsprosjekter om vold i nære relasjoner med utgifter i 2018. Det foreslås derfor at bevilgningen under kap. 871, post 21 økes med 0,4 mill. kroner, jf. omtale under denne posten.

Kap. 2530 Foreldrepenger

Post 70 Foreldrepenger ved fødsel, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås redusert med 871 mill. kroner. Mindrebehovet skyldes i hovedsak at utbetalingene for 2017 ble lavere enn forutsatt i saldert budsjett, bl.a. som følge av lavere fødselstall enn forventet. Lavere bevilgningsbehov i 2017 innebærer at budsjettanslaget for 2018 reduseres. I tillegg forventes det også i 2018 en sterkere nedgang i antall barn under ett år i befolkningen enn tidligere forutsatt. Anslaget for utgiftsøkningen ved å gi lengre permisjon for tvillingforeldre er også redusert. I anslaget som lå til grunn for saldert budsjett var det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til at det vil ta tid før den vedtatte regelendringen får full budsjettvirkning.

Post 71 Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås redusert med 10 mill. kroner fordi det forventes færre utbetalinger av

engangsstønad i 2018 enn forutsatt i saldert budsjett.

Post 72 Feriepenger av foreldrepenger, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås redusert med 15 mill. kroner, i hovedsak på grunn av lavere fødselstall i 2017 enn forutsatt i saldert budsjett.

Post 73 Foreldrepenger ved adopsjon, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås økt med 3 mill. kroner som følge av en justering i anslaget på antall adopsjoner i 2018.

Andre saker

Prissammenligningsverktøy for dagligvarer

Forbrukerrådet har på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet arbeidet med å etablere en gratis tilgjengelig informasjonsportal for dagligvarer. Arbeidet hadde sin bakgrunn i anmodningsvedtak nr. 436 (2014–2015) av 3. mars 2015. Formålet med portalen har vært å veilede forbrukere om butikkenes vareutvalg og om ulike egenskaper ved varene, blant annet næringsinnhold, innholdsstoffer og pris.

For å unngå stilltiende prissamarbeid og ivareta konkurransehensyn, besluttet regjeringen å ikke legge butikkjedenes varepriser åpent tilgjengelig i en informasjonsportal. Prisinformasjonen måtte derfor gis ved å sette sammen en varekurv og måle prisen på denne i hver butikk; altså i form av en prisindeks. Forbrukerrådet valgte å løse dette ved å utvikle to separate verktøy. Et eget web-basert verktøy skulle gi veiledning om butikkenes prisnivå. Mobilapplikasjonen Peiling gir mulighet for å søke opp eller skanne strekkoden på en vare for å få opp annen relevant informasjon.

Arbeidet med prisverktøyet har vært krevende, og lanseringen er utsatt en rekke ganger. Utfordringene med prissammenligningsverktøyet har vært knyttet til å finne korrekt prissammenligning når det ikke finnes identiske varer i alle butikker og til at datagrunnlaget er ufullstendig og ikke konsistent. På bakgrunn av en tilråding fra Forbrukerrådet har regjeringen derfor besluttet å avslutte arbeidet med å utvikle et prissammenligningsverktøy.

Mobilapplikasjonen Peiling ble lansert i desember 2016. Peiling inneholder blant annet informasjon om dagligvarers næringsinnhold, innhold som kan gi matallergi og om varen inngår i

merkeordninger som for eksempel Svanen eller Nøkkelhullet. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en vurdering av kostnadene og nytten ved å videreføre Peiling.

2.9 Nærings- og fiskeridepartementet

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

UN Global Compact Action Platform for Sustainable Ocean Business

Det foreslås å redusere bevilgningen med 2,4 mill. kroner mot en tilsvarende økt bevilgning over kap. 900, post 75 for støtte til UN Global Compact Action Platform for Sustainable Ocean Business, jf. omtale under post 75.

Nasjonal ekspert for fiskehelse i Europakommisjonen

I mai 2018 tiltrer en ny nasjonal ekspert i EU-kommisjonen for fiskehelse. Mattilsynet vil være arbeidsgiver, mens kostnadene knyttet til stillingen skal dekkes over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, kap. 900, post 21. Helårskostnaden vil være om lag 1,8 mill. kroner. I 2018 vil kostnaden være 1,2 mill. kroner (2/3 av helårsvirkningen). Det foreslås å omdisponere midler fra Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Veterinærinstituttet til kap. 900, post 21 for å dekke kostnadene.

På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen på post 21 med 1,2 mill. kroner. Dette dekkes inn ved reduksjon på 0,5 mill. kroner under henholdsvis kap. 917, post 01 og kap. 923, post 01, samt en reduksjon på 0,2 mill. kroner under kap. 928, post 50.

Senter for hav og arktiske spørsmål

Stortinget har for 2017 og 2018 bevilget 5 mill. kroner til etablering av et nasjonalt senter for hav og arktiske spørsmål i Tromsø. Nofima AS skal ha arbeidsgiveransvar for de ansatte. Det foreslås å opprette en egen post for senteret. Samlet disponibel bevilgning til senteret i 2018 er 10 mill. kroner, som foreslås overført til kap. 900, ny post 83 Senter for hav og arktiske spørsmål.

Oppsummering

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 900, post 21 med 11,2 mill. kroner.

Post 22 Trygg håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg, kan overføres

Av bevilgningen for 2018 foreslås 5 mill. kroner overført til kap. 907, post 01 i forbindelse med opprettelsen av forvaltningsorganet Norsk nukleær dekommisjonering (NND), jf. omtale under kap. 907.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 5 mill. kroner.

Post 31 Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, kan overføres

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018, jf. Innst. 8 S og Prop. 1 S (2017–2018), ble det besluttet at Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) sin kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle avvikles. Det ble samtidig bestemt å igangsette opprydding i området.

Opprydningskostnadene ble da anslått til å være om lag 700 mill. kroner. Anslaget var basert på en rapport til SNSK fra et ekstern konsulentfirma fra januar 2017 og på vurderinger fra styret i SNSK fra juni 2017. Det fremgikk videre av budsjettproposisjonen at det var betydelig usikkerhet knyttet til anslagene. Risikoen for forsinkelser ble også påpekt.

Etter at Prop. 1 S (2017–2018) ble lagt frem for Stortinget mottok Nærings- og fiskeridepartementet ny, foreløpig informasjon fra SNSK som indikerte at kostnadene knyttet til opprydding i Svea og Lunckefjell kunne bli betydelige høyere. Bakgrunnen for dette var ifølge SNSK nye vurderinger av omfang og ressursbehov og nye anslag på kostnadselementer. Departementet orienterte Stortinget om dette i brev datert 28. november 2017 og 30. november 2017. I brevene fremgikk det også at oppryddingsplanen vil bli kvalitets-sikret av ekstern rådgiver.

SNSK er i ferd med å utarbeide oppryddingsplanene som skal gjennomgås av ekstern rådgiver og av miljømyndighetene. Den eksterne kvalitets-sikringen er igangsatt for deler av prosjektet. Det er usikkerhet knyttet til når de endelige planene vil foreligge og være godkjent. Siste tilgjengelige kostnadsberegninger for oppryddingsprosjektet er på om lag 2,5 mrd. kroner. Dette er en betydelig økning fra de nivåene som ble meddelt Stortinget i brev fra næringsministeren i november 2017. Det er beheftet betydelig usikkerhet ved kostnadsberegningene, som er gjort på ufullstendig grunnlag og som avhenger blant annet av hvilke miljøkrav som vil bli fastsatt. Kvalitetssikringen vil

gi mer informasjon om usikkerheten ved prosjektet, bedre kostnadsanslag og råd om hvordan usikkerheten kan reduseres. Ekstern kvalitetssikrer skal også gjøre en vurdering av om oppryddingsplanen fremstår hensiktsmessig på bakgrunn av kost-nytte vurderinger og relevante rammer som selskapet er underlagt.

For å legge til rette for at prosjektet kan ha en forsvarlig fremdrift, og for å fortsatt holde muligheten åpen for å rekke oppstart av opprydding i Lunckefjell i 2019, har SNSK behov for ytterligere kapital i 2018. Dette knytter seg blant annet til drift og vedlikehold av infrastruktur i Svea og Lunckefjell og til prosjektressurser. Selskapet har anslått at det har behov for ytterligere 21 mill. kroner til dette.

I tillegg foreslås det at det bevilges midler til ekstern kvalitetssikring og bistand til departementets oppfølging av oppryddingsprosjektet i Svea og Lunckefjell. Anslåtte kostnader til dette i 2018 er 5 mill. kroner.

Det foreslås å øke bevilgningen med 26 mill. kroner.

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Refusjon av utgifter til pålagte miljøtiltak i Raufoss Industripark er knyttet til opprydding av forurensning etter den tidligere virksomheten til Raufoss ASA. I Saldert budsjett 2018 er det bevilget 6,2 mill. kroner til dekning av pålegg fra Miljødirektoratet. Refusjonene i 2018 er nå anslått til 10,7 mill. kroner. Hovedårsaken til økningen er dels utgifter som er påløpt høsten 2017 og hvor refusjonen er blitt tidsmessig forskjøvet til 2018 og dels at det er avdekket historisk relatert forurensning i forbindelse med nye gravearbeider for bygg og annen infrastruktur i industriparken.

Det foreslås å øke bevilgningen med 4,5 mill. kroner.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter, kan overføres

Regjeringen har besluttet at Norge skal være hovedsponsor for initiativet UN Global Compact Action Platform for Sustainable Ocean Business. Gjennom prosjektet skal næringslivet mobiliseres til å ta sin del av ansvaret for at de havrelaterte bærekraftsmålene til FN blir nådd. Norsk støtte til prosjektet løper over to år, med en årlig finansiering på USD 300 000. Norge vil kunne vurdere støtte til et tredje år på et senere tidspunkt. Det vises til omtale under kap. 900, post 21.

Det foreslås å øke bevilgningen med 2,4 mill. kroner.

Post 79 (Ny) Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab

I 2017 ble det bevilget totalt 60 mill. kroner til Mechatronics Innovation Lab, gjennom ordinært og revidert budsjett. Av hensyn til realistisk budsjettering ble bevilgningen redusert med 41 mill. kroner gjennom Stortingets behandling av Innst. 64 S, jf. Prop 20 S (2017–2018). Samtidig ble det gitt en tilsagnsfullmakt på tilsvarende beløp. Innvilgede tilsagn forventes utbetalt i 2018.

Det foreslås en bevilgning på 41 mill. kroner på kap. 900, ny post 79.

Post 83 (Ny) Tilskudd til senter for hav og arktiske spørsmål

Det vises til nærmere omtale under kap. 900, post 21 om senter for hav og arktiske spørsmål. Det foreslås bevilget 10 mill. kroner på kap. 900, ny post 83 mot tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 900, post 21.

Kap. 902 Justervesenet

Post 01 Driftsutgifter

Det er behov for mer ressurser i 2018 for å få gjennomført nødvendig tilsyn og for å få levert flere tjenester, noe som også ligger til grunn for forslaget om økt inntektsbevilgning for salg av tjenester. Se også omtale under kap. 3902.

Det foreslås å øke bevilgningen med 2,4 mill. kroner.

Kap. 3902 Justervesenet

Post 01 Gebyrinntekter

Justervesenet anslår at de ikke vil nå inntektskravet til gebyrbasert tilsyn i 2018. Dette skyldes dels at det er behov for mindre gebyrbasert tilsyn og dels at gebyrsatsene ikke fullt ut dekker kostnadene ved tilsynet. Etaten har hatt en gjennomgang av sine kostnader med sikte på bedre samsvar med prinsippene for gebyr- og avgiftsfinansiering, og vil vurdere innretningene på gebyrer og avgifter med sikte på få balanse. Gjennomgangen er basert på at tilsynsvirksomheten skal være fullt ut brukerfinansiert fra 2019.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 11,5 mill. kroner.

Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Justervesenet har økt salget av tjenester og forventer derfor en økning i inntekter fra dette i 2018.

Det foreslås å øke bevilgningen med 5,5 mill. kroner.

Post 86 (Ny) Overtredelsesgebyr

Ved alvorlige brudd på regelverket kan Justervesenet gi overtredelsesgebyr. Departementet forslår å opprette en ny inntekstpost for disse gebyrene for å skille overtredelsesgebyr fra andre inntekter.

Det foreslås en bevilgning på 60 000 kroner på kap. 3902, ny post 86.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene*Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres*

Regjeringens satsingsområde *Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser* skal blant annet fremme innovasjon og verdiskaping for innbyggere og næringsliv. For å bidra til å nå målsetningene her og i stortingsmeldingen Digital agenda for Norge, foreslås det tiltak som er nødvendige blant annet for å realisere potensialet i det påbegynte samarbeidet med finansnæringen. Det skal gjennom satsingen legges bedre til rette for samhandling, innovasjon og informasjonsdeling mellom offentlig og privat sektor.

Satsingen har følgende elementer:

- Helhetlig tilgangsstyring: Oversikt over hvem som har tillatelse til å bruke data og funksjonalitet for å ivareta delegering av tilgang og brukerstyrt samtykke.
- Utvidelse av Felles datakatalog til å omfatte APIer (grensesnitt som kan aktiviseres fra annen programvare).
- Tilrettelegging for tverrsektoriell samhandling.

Som en engangsinvestering foreslås det å øke bevilgningen med 50 mill. kroner.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard*Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres*

I saldert budsjett for 2018 er det bevilget 36,7 mill. kroner til miljøtiltak på Løkken. Bevilgningen

foreslås redusert til 5,2 mill. kroner. Det har gjennomgående vært et underforbruk på denne posten i flere år og som tidvis har medført overføring av betydelige beløp til etterfølgende år. Behovet for miljøtiltak på Løkken i 2018 vil dekkes av overførte beløp og foreslått ny bevilgning.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 31,5 mill. kroner.

Salg av eiendom og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Det foreslås å selge del av eiendom ved Løkken Verk i Meldal kommune. Staten eier grunnen etter hjemfall av tidligere gruveeiendommer. Det er ikke statlig behov for eiendommen og en avhending vil kunne føre til hensiktsmessig utnyttelse av tomten på Løkken Verk. Direktoratet for mineralforvaltning skal forestå en ev. gjennomføring av salget. Det foreslås derfor en fullmakt til å kunne avhende eiendommen og trekke utgifter knyttet til salget fra salgsinntektene før disse inntektsføres, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 907 (Nytt) Norsk nukleær dekommisjonering*Post 01 (Ny) Driftsutgifter*

For 2018 er det bevilget 58 mill. kroner til håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg under kap. 900, post 22. Deler av midlene er forutsatt benyttet til å opprette et ordinært statlig forvaltningsorgan. Dette forvaltningsorganet ble opprettet gjennom kgl. res. av 9. februar 2018 og har fått navnet Norsk nukleær dekommisjonering. Organet etableres i Halden. De første ansatte vil tiltre fra august 2018.

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner til ordinære driftsutgifter i 2018. Midlene foreslås omdisponert fra kap. 900, post 22.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk*Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning*

Forventet antall sjøfolk i tilskuddsordningen er noe lavere sammenliknet med anslagene som lå til grunn i Saldert budsjett 2018, hvilket tilsier en reduksjon i bevilgningsbehovet for 2018 på om lag 38 mill. kroner. Videre er den planlagte forskriftsendringen for NIS-registrerte passasjerskip i utenriksfart ikke gjennomført. Det legges derfor opp til en økning i bevilgningsbehovet på 33 mill.

kroner. Netto gir dette en redusert bevilgning på 5 mill. kroner. Regjeringen legger til grunn at forskriftsendringen vil gjennomføres som tidligere forutsatt, men den vil ikke få budsjettmessig konsekvens i 2018.

Det foreslås å redusere bevilgningen for 2018 med 5 mill. kroner.

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

Post 01 Driftsutgifter

Det har vært en økning i fartøy registrert i NOR og NIS. Ved utgangen av 2017 var 19 916 fartøy registrert i NOR, og 593 fartøy var registrert i NIS. Dette er en nettoøkning på 532 fartøy i løpet av året i NOR, og en nettoøkning på 14 i NIS.

Prognosene viser en vekst i markedet knyttet til bygging av servicefartøy. Denne aktiviteten medfører behov for å øke Sjøfartsdirektoratets ressurser til gebyrbelagte oppgaver innenfor nybygg og større ombygninger av fartøy.

Det foreslås å øke driftsbevilgningen med 23 mill. kroner og samtidig øke inntektene under kap. 3910, post 01 med 35 mill. kroner, jf. omtale under.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR

Det vises til omtale under kap. 910 Sjøfartsdirektoratet.

Høyere nybyggingsaktivitet medfører økte gebyrinntekter. Det foreslås å øke bevilgningen med 35 mill. kroner.

Kap. 912 Klagenemndssekretariatet

Post 01 Driftsutgifter

I statsbudsjettet for 2018 ble det overført 2,9 mill. kroner fra Kulturdepartementet til Klagenemndssekretariatet for å dekke sekretariatets kostnader til arbeidet for Medieklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda og Frivillighetsregisternemnda.

Det har i ettertid vist seg at denne overføringen ikke tok høyde for alle kostnadene til Klagenemndssekretariatet i 2018. Det foreslås derfor å øke kap. 912, post 01 med 0,9 mill. kroner mot en reduksjon på 0,2 mill. kroner fra kap. 334 Film- og medieformål, post 01 Driftsutgifter og 0,7 mill. kroner fra kap. 339 Pengespill, lotterier og stiftel-

ser, post 01 Driftsutgifter under Kulturdepartementet.

Det foreslås å øke bevilgningen med 0,9 mill. kroner.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

Post 01 Driftsutgifter

Overføring til andre poster

Det foreslås overført 0,5 mill. kroner til kap 900 post 21 til nasjonal ekspert i EU-kommisjonen for fiskehelse, jf. omtale under posten.

Kjøp av kompetanse/konsulenttjenester i arbeidet med utviklingstillatelser

Det ble 19. november 2015 åpnet for å søke om utviklingstillatelser gjennom en toårig prøveordning frem til 17. november 2017. Ordningen er rettet mot de store utviklingsprosjektene. Ordningen innebærer at staten bidrar med risikoavlastning gjennom konverterbare oppdrettstillatelser.

Dette er særtillatelser som kan tildeles prosjekter som innebærer betydelig innovasjon og investeringer. Formålet er å legge til rette for utvikling av teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av de miljø- og arealutfordringene som havbruksnæringen står overfor.

Antall søknader økte kraftig i omfang i de siste månedene før ordningen utløp 17. november 2017. Fiskeridirektoratet har reallokert ressurser og rekruttert ny kompetanse så langt det har vært mulig for å håndtere disse søknadene.

Søknadene er omfattende og kompliserte å ta stilling til. Saksbehandlingen krever kompetanse fra jurister, biologer, økonomer og sivilingeniører. Basert på dette foreslås en økt bevilgning på 8 mill. kroner for kjøp av kompetanse og konsulenttjenester.

Oppsummering

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 917, post 01 økt med 7,5 mill. kroner.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

På grunn av nye forvaltningsbehov innen overvåking og bærekraftig forvaltning, bl.a. analyse og tilgjengeliggjøring av fangstdata, er det behov for å øke bevilgningen på kap. 917, post 22 med 10 mill. kroner. Dette foreslås dekket inn ved å redusere bevilgningen på kap. 919, post 76 med 10

mill. kroner. Grunnet overførte midler fra 2017 vil omdisponeringen ikke ha konsekvenser for planlagt aktivitetsnivå for Fiskeridirektoratets tilskudd til fiskeriforskning.

Det foreslås å øke bevilgningen med 10 mill. kroner.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

Post 60 (Ny) Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner

Kommunenes andel av vederlag knyttet til tildeling av oppdrettstillatelser utlyst i 2013

I 2013 ble det utlyst 45 nye tillatelser til lakse- og ørretoppdrett. Ved slutten av 2017 var kommunenes andel av vederlaget for 13 av disse fortsatt ikke utbetalt, ettersom flere av tillatelsene ikke var blitt tatt i bruk og lokalisert. Kommunenes andel av vederlaget for de resterende midlene utgjør 136,4 mill. kroner. Av dette forventes 74,9 mill. kroner utbetalt i 2018.

Det foreslås derfor en bevilgning under kap. 919, post 60 på 74,9 mill. kroner.

Kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag knyttet til tildeling av ny produksjonskapasitet – fastpris

Det er fattet vedtak om å tildele økt produksjonskapasitet i 2018 i områder med god miljøstatus. Vederlag for veksten som tildeles til fastpris er beregnet til 945 mill. kroner. Kommunes og fylkeskommunenes andel er 80 pst., og utgjør dermed 756 mill. kroner.

Kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag knyttet til tildeling av ny produksjonskapasitet – anslåtte inntekter fra auksjon

Det er planlagt en tildeling av ny kapasitet gjennom en auksjon før sommeren 2018. Det er svært usikkert hva inntektene fra auksjonen vil bli. I forslaget til bevilgning legges det beregningsteknisk til grunn at oppnådde priser på auksjonen blir det samme som ved fastpristildelingen, noe som gir et anslått vederlag på 1,9 mrd. kroner. Kommunenes og fylkeskommunenes andel er 80 pst. av vederlaget, og blir dermed 1,5 mrd. kroner under denne forutsetningen.

Siden størrelsen på inntektene fra auksjonen er usikker, foreslås det at Nærings- og fiskeride-

partementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 919, post 60 tilsvarende 80 pst. av merinntektene under kap. 3917, post 13, jf. forslag til romertallsvedtak.

Oppsummering

Samlet foreslås det en bevilgning under kap. 919, post 60 på 2 366,4 mill. kroner.

Post 72 (Ny) Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere

Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere er avvirket fra 1. januar 2018. Tilskuddet har gått til å redusere fiskernes utgifter til grunnleggende sikkerhetskurs, og har de siste årene blitt utbetalt som refusjon til fiskerne via sikkerhetssentrene. Fiskeridirektoratet har administrert ordningen.

Fiskeridirektoratet har mottatt utbetalingsanmodninger som er sendt i 2017, men for sent til å nå remitteringsfristen i 2017. Siden ordningen er avvirket, er det ikke disponible midler til å dekke alle utbetalingsanmodninger som er sendt i kalenderåret 2017.

Det foreslås en bevilgning på 0,2 mill. kroner på kap. 919, ny post 72.

Post 76 Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres

Det foreslås å redusere bevilgningen med 10 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 917, post 22.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

Post 13 (Ny) Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Det foreslås bevilget 2 864,4 mill. kroner på posten, jf. omtale under kap. 919, post 60. Det vises også til forslag til romertallsvedtak.

Kap. 920 Norges forskningsråd

Post 51 Tilskudd til atomforskning

Jf. omtale under nytt kap. 929 Institutt for energiteknikk foreslås det å overføre hele bevilgningen til kap. 929, post 51 Tilskudd til atomforskning.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 102,5 mill. kroner.

Kap. 922 Romvirksomhet*Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)*

Kontingent til den europeiske romorganisasjonen ESA betales i euro. Oppdaterte valutaanslag innebærer et økt bevilgningsbehov.

Det foreslås å øke bevilgningen med 3,9 mill. kroner.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Utbetalinger til internasjonal romvirksomhet gjøres i euro og amerikanske dollar. Oppdaterte valutaanslag innebærer et økt bevilgningsbehov.

Det foreslås å øke bevilgningen med 7,5 mill. kroner.

Kap. 923 Havforskningsinstituttet*Post 01 Driftsutgifter**Overføring til andre poster*

Overføring for finansiering av ny nasjonal ekspert i fiskehelse i Europakommisjonen.

Det vises til omtale under kap. 900, post 21. Det foreslås overført 0,5 mill. kroner fra kap. 923, post 01 til kap. 900, post 21.

Økte driftsutgifter ved utskifting av forskningsfartøy

Havforskningsinstituttet har avhendet FF Haakon Mosby og tatt inn FF Kristine Bonnevie som erstatning. Sistnevnte er en større båt som krever mer bemanning og har høyere bunkersforbruk enn det gamle fartøyet. Dette har medført ekstra driftsutgifter på kap. 926, post 01.

For å ta høyde for økte driftsutgifter foreslås det å øke kap 926, post 01 med 7 mill. kroner, mot tilsvarende innsparing på kap. 923, post 01.

Oppsummering

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 923, post 01 med 7,5 mill. kroner.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer*Post 70 Tilskudd*

Posten dekker de årlige medlemskontingentene for norsk deltakelse i EU-programmer, som utbetales i euro. Ved utarbeidelsen av statsbudsjettet

for 2018 var ikke EFTAs budsjett for 2018 kjent. Budsjettet fra EFTA viser nå at bevilgningen kan reduseres med 13,3 mill. kroner grunnet lavere kontingenter.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 13,3 mill. kroner.

Kap 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy*Post 01 Driftsutgifter*

Det foreslås overført 7 mill. kroner for å dekke økte driftsutgifter ved utskifting av forskningsfartøy, jf. omtale under kap. 923, post 01.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det isgående forskningsfartøyet «Kronprins Haakon» ble overlevert til Havforskningsinstituttet 27. mars 2018. I overleveringsavtalen fremgår det at Havforskningsinstituttet holder igjen 25 mill. euro som skal utbetales når gjenstående arbeider er utført. Det falt dom i voldgiftssaken mellom Havforskningsinstituttet og verftet 6. april 2018, hvor Havforskningsinstituttet hovedsakelig fikk medhold. Det er imidlertid fortsatt uenighet mellom instituttet og verftet knyttet til endringsordrer som har kommet etter at voldgiftssaken var satt i gang. Instituttet har varslet verftet om en ny voldgiftssak knyttet til denne uenigheten. Det foreslås en bevilgning på 44,9 mill. kroner til å dekke gjenstående kostnader til bygging av forskningsfartøyet «Kronprins Haakon», inkludert prosjekt-kostnader i 2018 og nødvendige usikkerhetsavsetninger bl.a. knyttet til valutakurs og gjenstående uenigheter med verftet. Dersom hele bevilgningen blir utbetalt, innebærer dette at samlet kostnad for prosjektet vil være 71,1 mill. kroner over gjenstående prisjustert kostnadsramme. Det er stor usikkerhet knyttet til anslagene.

Det foreslås å øke bevilgningen med 44,9 mill. kroner.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling*Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet*

Det foreslås overført 0,2 mill. kroner fra kap. 928, post 50 til kap 900, post 21, jf. omtale under kap. 900, post 21 om kostnader til en nasjonal ekspert i EU-kommisjonen for fiskehelse.

Kap. 929 (Nytt) Institutt for energiteknikk*Post 22 (Ny) Sikring av atomanlegg*

Anslag mot Institutt for energiteknikk (IFE) sine nukleære anlegg kan ha alvorlige konsekvenser. Statens strålevern ferdigstilte i januar 2018 en ny dimensjonerende trusselvurdering for IFEs atomanlegg og ga IFE pålegg om å utarbeide en risiko- og sårbarhetsanalyse med tiltaksplan innen 30. juni 2018, og utføre nødvendig løpende sikringsarbeid. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til arbeidet med sikring av atomanlegg.

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner på nytt kap. 929, post 22.

Post 51 (Ny) Tilskudd til atomforskning

Det foreslås å samle bevilgningene til atomforskning under nytt kap. 929, ved å overføre bevilgningen på 102,5 mill. kroner til atomforskning fra kap. 920, post 51. Haldenreaktoren er nå i en fase av midlertidig driftsstans pga. en defekt ventil i reaktorens primærkrets. Driftsstansen vil sannsynligvis vedvare ut 2018. Dette vil medføre et så godt som fullstendig bortfall av inntekter fra bilaterale kontrakter. Det er utfordrende å redusere kostnadsnivået ved reaktordriften i 2018. Det foreslås derfor å øke det ekstraordinære driftstilskuddet til Haldenreaktoren med 75,5 mill. kroner i 2018.

Samlet foreslås det bevilget 178 mill. kroner på nytt kap. 929, post 51.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak*Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport*

Eksporfinans forvalter gjenværende eksportlån under 108-ordningen. Forvaltningen av 108-ordningen er regulert i en avtale som ble reforhandlet høsten 2017. Da årsregnskapet for 2016 ble avlagt, var partene ennå midt i forhandlingene om den nye avtalen. Sentralt i reforhandlingene var omleggingen av ordningens regnskapssystem, herunder omlegging av beregningsmåten for renter på utestående på 108-ordningens avregningskonto.

Saldert budsjett 2018 var basert på inndekning av underskuddet på avregningskontoen i 2016 med rentegodtgjørelse frem til tidspunkt for utbetaling fra staten. Godtgjørelse for såkalte referanserenter som påløp i 2016 og som Eksportfinans under den gamle avtalen ville ha fått oppgjør for i 2018 ble ikke hensyntatt. Oppgjøret for utestående referanserenter utgjør omlag 3 mill. kroner.

Det foreslås å øke bevilgningen med 3 mill. kroner.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap*Post 70 (Ny) Ansvarlig lån, Andøya Space Center*

Andøya Space Center AS (ASC) arbeider med et prosjekt som går ut på å bygge en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya. ASC har søkt Nærings- og fiskeridepartementet om et ansvarlig lån for å finansiere en mulighetsstudie som kan legge grunnlaget for en eventuell fremtidig investeringsbeslutning. Mulighetsstudien skal bidra til å avklare om fasiliteter for oppskyting av småsatellitter kan gi grunnlag for lønnsomme arbeidsplasser på Andøya på kommersielt grunnlag og uten behov for subsidier fra staten. Det ansvarlige lånet gis uten sikkerhet og pant i eiendeler, og med betalingsutsettelse på renter og avdrag i fire år. Lånet har dermed en høyere risiko enn pantesikrede lån med løpende rentebetaling, som er vanligere for lån i markedet. Lånet skal være i henhold til markedsinvestorprinsippet. Dersom det på et senere tidspunkt anses som hensiktsmessig at lånet konverteres til egenkapital, vil regjeringen gjøre en særskilt vurdering av dette spørsmålet.

Det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner på kap. 950, ny post 70.

Kap. 2421 Innovasjon Norge*Post 51 Tapsavsetning, såkornfond og koinvesteringsfond*

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 7,4 mill. kroner, fra 37,2 til 44,6 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2421, post 95.

Post 53 Risikoavlastning, såkornfond og koinvesteringsfond

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 3,7 mill. kroner, fra 18,8 til 22,5 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2421, post 95.

Post 70 Basiskostnader

Det er for 2018 bevilget 167,8 mill. kroner over posten, inkludert 1,5 mill. kroner for å dekke selskapets utgifter til forvaltningen av det statlige koinvesteringsfondet for Nord-Norge. For at midlene som bevilges over post 70 skal være i tråd med regelverket for posten, foreslås det å flytte

bevilgningen av de 1,5 mill. kroner i forvaltningsmidler for det statlige koinvesteringsfondet for Nord-Norge til post 74.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1,5 mill. kroner.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

I forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2017–2018) for Klima- og miljødepartementet, ble det bevilget 10 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med å synliggjøre norske, grønne løsninger for økt eksport og for å trekke internasjonale investorer til Norge. Det er behov for ytterligere 10 mill. kroner til utvikling av løsningen og innholdsproduksjon, slik at ordningen kan bli operativ fra 2018. Det foreslås en bevilgning over posten på 10 mill. kroner til formålet. Midlene foreslås omdisponert fra post 76.

Det foreslås videre å øke bevilgningen på posten med 1,5 mill. kroner som skal dekke Innovasjon Norges utgifter til forvaltningen av det statlige koinvesteringsfondet for Nord-Norge i 2018, jf. post 70.

Det foreslås å øke bevilgningen med 11,5 mill. kroner.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Det vises til omtale under kap. 2421, post 74. Bevilgningen skal dekke utgifter knyttet til oppdraget om helhetlig profilering av grønne løsninger.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 10 mill. kroner.

Post 80 (Ny) Næringstiltak på Svalbard

I forbindelse med behandlingen av Prop. 20 S (2017–2018) *Endringer i statsbudsjettet 2017 under Nærings- og fiskeridepartementet*, ble det vedtatt å gi Innovasjon Norge en tilsagnsfullmakt på 8,2 mill. kroner til næringstiltak på Svalbard. Denne tilsagnsfullmakten skal dekke de innvilgede tilsagnene som vil komme til utbetaling på posten i 2018 eller 2019. Ved utgangen av 2017 gjenstod et utbetalingsansvar på 7,9 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 6,4 mill. kroner på kap. 2421, ny post 80, som skal dekke de innvilgede tilsagnene som forventes å komme til utbetaling i 2018.

Post 95 Egenkapital, såkornfond og koinvesteringsfond

I statsbudsjettet for 2017 ble det bestemt at det skulle opprettes et nytt landsdekkende såkornfond for IKT-næringen på minimum 250 mill. kroner i statlig og privat kapital. På grunn av fondets størrelse og bransjeretting har det vært tvil om fondet kan godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan, ESA. Dagens notifisering åpner ikke for fond mindre enn 300 mill. kroner, og tillater ikke at staten peker på hvilken bransje det skal investere i. Nærings- og fiskeridepartementet har vært i dialog med ESA og fått klarhet i at fondet må notifiseres på nytt dersom størrelsen og bransjeinnrettingen skal opprettholdes. Notifikasjonsprosessen vil være tidkrevende, og det er usikkert om den vil lede til en godkjenning av fondet.

For at fondet skal kunne opprettes raskt og effektivt, foreslås det at bransjebegrensningen fjernes og fondets størrelse økes slik at fondet blir på minimum 300 mill. kroner i statlig og privat kapital. Forvalterne av fondet vil ha mulighet til å velge investeringsprofil for fondet, som for eksempel IKT.

Det fremmes bevilgningsendringer for et nytt landsdekkende såkornfond under postene 51, 53 og 95.

Det foreslås å øke bevilgningen under post 95 med 21,2 mill. kroner, fra 106,3 til 127,5 mill. kroner.

Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

Garantiordningen for byggelån til skip, fartøyer og innretninger til havs

GIEKs byggelånsgarantiordning benyttes til å garantere for byggelån i forbindelse med bygging eller ombygging av skip, fartøy og innretninger til havs. Formålet med garantiordningen er å sikre at norske skipsverft, offshoreverksteder og annen relevant virksomhet oppnår byggelån gjennom risikoavlastning for private banker. På den måten skal ordningen medvirke til økt aktivitet. Ordningen skal bidra til å gjøre norske verft mer konkurransedyktige ved å gi lettere tilgang på finansiering.

Etterspørselen etter byggelånsgarantiordningen har økt de siste årene. Aktørenes evne til å hente inn ny lånekapital og hvilke vilkår de oppnår, avhenger av bankenes risikovurdering, utlånsvilje og -evne. Konsekvensene av omstilling til nye segmenter ved verftene medfører at ban-

kene i større grad søker risikodeling med GIEK. Per april 2018 utgjorde garantiansvaret 3,25 mrd. kroner. Rammen for ordningen er 5 mrd. kroner. Basert på eksisterende garantiansvar og kjente søknader vil anslått garantiansvar oppfylle rammen i juni 2018.

På denne bakgrunn fremmes forslag om å øke rammen fra 5 til 7 mrd. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

Post 87 (Ny) Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA

Det vises til nærmere omtale av ordningen Nærings- og fiskeridepartementets budsjettproposisjon for 2018. Gjennom avtale med Eksportfinans ASA ble totalrammen for garantien nedjustert til 1,5 mrd. kroner fra 1. mars 2016. Statens garantiansvar var etter dette begrenset oppad til 225 mill. kroner. Gjennom avtale mellom Eksportfinans ASA og de opprinnelige syndikatmedlemmene ble garantien avviklet fra 31. desember 2017. Eksportfinans betalte et termineringsgebyr på 55 mill. kroner til deltakerne i garantien. Statens andel av dette utgjorde 8,3 mill. kroner. Beløpet ble innbetalt til Nærings- og fiskeridepartementet 15. januar 2018. Per avviklingstidspunktet for garantien, 31. desember 2017, utgjorde den urealiserte verdistigningen som dekkes av garantiavtalen 89,8 mill. kroner. Statens andel av dette utgjorde 13,5 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 21,7 mill. kroner på kap. 3950, ny post 87.

Post 90 (Ny) Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

SNSK ble tilført 100 mill. kroner i lån fra staten høsten 2016, jf. Prop. 25 S (2016–2017). Lånet ble gitt på markedsmessige vilkår. Iht. inngått låneavtale mellom SNSK og staten mottok departementet i januar 2018 første avdrags- og renteinnbetaling på 5,9 mill. kroner, hvorav 3,2 mill. kroner i renter og 2,7 mill. kroner i avdrag.

Det foreslås en bevilgning på 2,7 mill. kroner på kap. 3950, ny post 90.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Under Innovasjon Norges landsdekkende innovasjonsordning skal midler som ikke er bundet opp i tilsagn om tilskudd eller tapsfond for lån eller garantier ved utgangen av året tilbakeføres. Tilsvarende skal også annullerte eller reduserte tilsagn ved utgangen av det tredje året etter at tilsagn ble gitt tilbakeføres. I 2018 vil det bli tilbakeført 40,7 mill. kroner under ordningen. 20 mill. kroner knytter seg til udisponerte midler til ordningen for grønn fornyelse av skip i nærskipfart i 2017, og 20,7 mill. kroner er knyttet til tilsagn som ikke er kommet til utbetaling.

Bevilgningen på posten i saldert budsjett 2018 er 20 mill. kroner, og det foreslås derfor å øke bevilgningen med 20,7 mill. kroner.

Post 85 (Ny) Tilbakeføring av avskrevne lån fra såkornkapitalfond

Innovasjon Norge har mottatt 9,4 mill. kroner i innbetalinger på avskrevne lån fra såkornfond som er tidligere oppgjort.

Det foreslås en bevilgning på 9,4 mill. kroner på kap. 5325, ny post 85.

Post 91 Tilbakeført kapital, såkornfond

Det er i utgangspunktet forutsatt at lånene til såkornfond skal tilbakebetales etter 15 år, men det kan betales tilbake avdrag på tidligere tidspunkt. De tilbakebetalte avdragene skal tilbakeføres statskassen. Tilbakebetalingene kommer som følge av salg av porteføljeselskaper og er gjort på hovedstol. Når midlene blir tilbakebetalt til Innovasjon Norge, blir de plassert på en ikke rentebærende konto i Norges Bank. Det er lagt opp til at midlene tilbakeføres til statskassen året etter at de er tilbakebetalt til Innovasjon Norge. I 2017 ble det tilbakebetalt 9,1 mill. kroner til Innovasjon Norge.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,9 mill. kroner.

Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

Post 73 (Ny) Tilbakeføring fra SUS-/Baltikumordningen

GIEK har ingen fordringer etter erstatningsutbetalinger eller løpende garantiansvar under SUS/

Baltikum-ordningen, som ble avvirket i 2003, jf. St. prp. nr. 1 (2002–3003) for Nærings- og handelsdepartementet. Det foreslås derfor å overføre overskuddslikviditet på om lag 32,5 mill. kroner fra SUS/Baltikum-ordningen til statskassen.

Det foreslås en bevilgning på 32,5 mill. kroner på kap. 5460, ny post 73.

Kap. 5612 (Nytt) Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Post 80 (Ny) Renter

Det vises til omtale under kap. 3950, post 90. Det foreslås en bevilgning på 3,2 mill. kroner på nytt kap. 5612, ny post 80.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Innovasjon Norges innovasjonslåneordning finansieres ved innlån fra statskassen hvor renten følger statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes normalt av rentemarginen mellom innlån og utlån. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres statskassen påfølgende år. Netto rentemargin ble budsjettert til 20 mill. kroner i 2017. Det faktiske beløpet ble på 24,9 mill. kroner og kommer til utbetaling i 2018.

Det foreslås å øke bevilgningen med 4,9 mill. kroner.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Alt overskytende overskudd fra lavrisikolåneordningen skal tilbakeføres til staten når egenkapitaldekning på 10,5 pst. er nådd. Dette er nå tilfellet. Overskuddet for 2017 ble budsjettert til 125 mill. kroner. Innovasjon Norges årsregnskap for 2017 viser at det faktiske overskuddet ble 246 mill. kroner. Differansen skyldes i hovedsak et bedre resultat som følge av bedre rentemargin og lavere tap enn budsjettert.

Det foreslås å øke bevilgningen med 121 mill. kroner.

Post 88 (Ny) Tilbakeføring av utbytte fra såkornkapitalfond

Innovasjon Norge har mottatt ekstraordinært utbytte på 13,1 mill. kroner fra et av såkornfondene hvor staten bidrar gjennom egenkapital. Det

ekstraordinære utbyttet er utbetalt til Innovasjon Norge etter realisering av porteføljeselskaper i fondet.

Det foreslås en bevilgning på 13,1 mill. kroner på kap. 5625, ny post 88.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

Post 85 Utbytte

Basert på nye opplysninger fra selskapene hvor Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierinteresser, anslås det at de samlede utbytteinntektene i 2018 blir 20 045,7 mill. kroner, mot 16 962,2 mill. kroner anslått i forbindelse med saldert budsjett for 2018, jf. tabell 2.3. Utbyttene fra de børsnoterte selskapene anslås å bli 12 855,2 mill. kroner. Herunder anslås det at de største utbyttene vil komme fra Telenor ASA (6 563,1 mill. kroner), DNB ASA (3 931,9 mill. kroner) og Norsk Hydro ASA (1 240,5 mill. kroner). Utbyttene fra de unoterte selskapene anslås til å bli til sammen 7 190,5 mill. kroner. Herunder anslås det at de største utbyttene vil komme fra Statkraft SF (6 040,0 mill. kroner), Siva SF (391,1 mill. kroner) og Argentum Fondsinvesteringer AS (350 mill. kroner).

Det foreslås at bevilgningen økes med 3 083,5 mill. kroner.

Andre saker

Statens direkte eierskap i Posten Norge AS

Posten Norge AS (Posten Norge) er et nordisk post- og logistikkonsern med hovedkontor i Oslo. Konsernet har over 17 000 ansatte. I 2017 hadde Posten Norge en omsetning på 24,7 mrd. kroner og et resultat etter skatt på 388 mill. kroner. Posten Norge er 100 pst. eid av staten ved Nærings- og fiskeridepartementet etter at eierskapsforvaltningen ble overført fra Samferdselsdepartementet i 2017.

Innføringen av EUs tredje postdirektiv i norsk lov medførte at hele postmarkedet ble åpnet for fri konkurranse 1.1.2016. I Meld. St. 31 (2015–2016) *Postsektoren i endring* (postmeldingen) går det frem at: «Når Posten i dag driver sin virksomhet i et fullt konkurranseutsatt marked innebærer dette at staten bør avstå fra å legge føringer på virksomheten gjennom eierskapet [...] Som en følge av ny postlovgivning vil ivaretagelsen av sektorpolitiske mål skje gjennom avtaleinngåelser og sektorspesifikk regulering.» Med deregulering av postmarkedet ivaretas det som tidligere var Posten Norges sam-

Tabell 2.3 Utbytteanslag for selskaper der statens eierskap forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

	(mill. kroner)		
	Saldert budsjett 2018	Revidert budsjett 2018	Endring
Norsk Hydro ASA	886,1	1 240,5	354,4
Yara International ASA	989,4	643,1	-346,3
Telenor ASA	6 320,1	6 563,1	243,0
Kongsberg Gruppen ASA	225,0	225,0	0,0
DNB ASA	3 156,6	3 931,9	775,3
Entra ASA	214,8	251,6	36,8
Statkraft SF	4 162,0	6 040,0	1 878,0
Argentum Fondsinvesteringer AS	350,0	350,0	0,0
Investinor AS	50,0	50,0	0,0
Mesta AS	60,0	11,1	-48,9
Nammo AS	50,0	45,3	-4,7
Flytoget AS	90,0	90,0	0,0
Electronic Chart Centre AS	1,5	4,7	3,2
Ambita AS	2,8	1,5	-1,3
Baneservice AS	12,5	12,5	0,0
Siva SF	391,1	391,1	0,0
Veterinærmedisinsk Oppdragssenter AS	0,3	0,3	0,0
Posten Norge AS	0,0	194,0	194,0
Sum	16 962,2	20 045,7	3 083,5

funnsoppdrag av myndighetene gjennom sektorregulering og avtaler.

Begrunnelsen for statens eierskap i Posten Norge er nå å sikre at det finnes en tilbyder som kan møte samfunnets behov for landsdekkende posttjenester. Selskapet skal drives på forretningsmessig grunnlag og med sikte på å levere konkurransemessig avkastning. Posten Norge forblir i kategori 3 i kategoriseringen av selskapene som eies direkte av staten.

Eieroppfølgingen av Posten Norge vil baseres på målet med eierskapet og vil skje i tråd med statens eierskapspolitikk, jf. Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap* (eierskapsmeldingen) og Innst. 140 S (2014–2015).

Oppfølging av anmodningsvedtak om fiskeriaktivitet på Svalbard

Det vises til anmodningsvedtak nr. 568 (2015–2016) av 5. april 2016:

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag i den kommende Svalbard-meldingen til hvordan økt fiskeri og annen høsting av marine ressurser kan gi positive ringvirkninger for Svalbard.»

Vedtaket ble truffet av næringskomiteen ved behandling av Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. 10 (2015–2016) *En konkurransekraftig sjømatindustri*. Oppfølgingen av vedtaket er tidligere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Nærings- og fiskeridepartementet. Der er det informert om at det

ikke var mulig å utarbeide forslag i henhold til anmodningsvedtaket i tide til at disse kunne tas inn i Meld. St. 32 (2015–2016) *Svalbard*. Regjeringen viste imidlertid til vedtaket i Svalbardmeldingen og varslet om at den vil komme tilbake til Stortinget vedrørende dette. I Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet er det informert om at regjeringen vil komme tilbake til anmodningsvedtaket i revidert nasjonalbudsjett 2018.

Det vises til anmodningsvedtak nr. 154 (2016–2017) av 13. desember 2016:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheter for fiskeindustri på Svalbard.»

Vedtaket nr. 154 ble truffet av næringskomiteen ved behandlingen av Innst. 8 s, jf. Prop. 1 S (2016–2017) for Nærings- og fiskeridepartementet. Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for fiskeindustri på Svalbard. I Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet ble det informert om at regjeringen vil komme tilbake til anmodningsvedtaket i revidert nasjonalbudsjett 2018. Næringskomiteen imøteser i Innst. 8 S (2017–2018) oppfølging av anmodningsvedtaket i RNB 2018.

NFD tar sikte på å besvare vedtakene samlet til Stortinget. Fiskeriaktiviteten rundt Svalbard er allerede regulert slik at eventuelle positive ringvirkninger for Svalbard vil kunne være tilknyttet for eksempel etablering av fiskeindustri. For å legge til rette for slik aktivitet arbeider Nærings- og fiskeridepartementet med å innføre landings- og sluttseddelforskriften på Svalbard. Departementet vurderer også om det er behov for justeringer i øvrig regelverk, som for eksempel fiske-salgslagsloven, og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte for oppfølging av vedtakene.

2.10 Landbruks- og matdepartementet

Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold – ordinære forvaltningsorganer, kan overføres, kan nyttes under post 50

Bevilgningen nyttes i hovedsak til større vedlikeholdstiltak og særskilte investeringer i virksomheter under Landbruks- og matdepartementet. Posten foreslås økt med 16,7 mill. kroner, mot en tilsvarende økning av inntektskapittel 4100, post 40 (ny) Salg av eiendom.

Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet

Post 40 (Ny) Salg av eiendom

Landbruks- og matdepartementet har solgt eiendommen Kvithamar i Stjørdal for 17 mill. kroner. Etter at kostnader i forbindelse med salget er trukket fra, er det innbetalt netto 16,7 mill. kroner til departementet. Beløpet foreslås bevilget på kap. 4100, post 40 (ny), mot tilsvarende økning av kap. 1100, post 45.

Kap. 1115 Mattilsynet

Post 01 Driftsutgifter

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til Mattilsynets arbeid med CWD/skrantsyke med 15 mill. kroner. Økningen skal brukes til arbeidet med smittesikring i Nordfjella etter at villreinfløkken der nylig er tatt ut.

Det legges også opp til fortsatt omfattende overvåking av hjortedyr i resten av landet, og det legges opp til økt kunnskap om sykdommen.

Kap. 1136 Kunnskapsutvikling m.m.

Post 50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi

NIBIO har en leieavtale med Landbruks- og matdepartementet for bygninger og eiendommer som NIBIO benytter i sin FOU-virksomhet. Det er behov for å oppdatere leieavtalen i tråd med endringer i leieforholdet. Det er tre utgiftsposter som inngår i ordningen, hhv. kap. 1136, post 50 og kap. 1137, postene 50 og 51. Det foreslås en parallell reduksjon av utgifts- og inntektsbevilgningene. Utgiftsreduksjonen som gjelder kap. 1136, post 50 utgjør 1,5 mill. kroner, og posten foreslås redusert med dette beløpet. Se også omtale under kap. 4136 og kap. 1137.

Kap. 4136 Kunnskapsutvikling m.m.

Post 30 Husleie, Norsk institutt for bioøkonomi

På posten budsjetteres Landbruks- og matdepartementets husleieinntekter fra NIBIO. Inntektene blir noe lavere etter at det er gjennomført endringer i eiendomsmassen som inngår i leieavtalen. Det foreslås derfor å redusere posten med 3 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon under hhv. kap. 1136, post 50 og kap. 1137, postene 50 og 51, jf. omtale under disse.

Kap. 1137 Forskning og innovasjon*Post 50 Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd*

Det vises til omtalen av leieavtale mellom NIBIO og Landbruks- og matdepartementet under kap. 1136, post 50 og kap. 4136, post 30. Som følge av endringer i leieavtalen foreslås kap. 1137, post 50 redusert med 0,3 mill. kroner.

Post 51 Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd

Det vises til omtalen av leieavtale mellom NIBIO og LMD under kap. 1136, post 50 og kap. 4136, post 30. Som følge av endringer i leieavtalen foreslås kap. 1137, post 51 redusert med 1,2 mill. kroner.

Kap. 1148 Naturskade – erstatninger*Post 71 Naturskade – erstatninger*

Erstatning for naturskade over Statens naturskadeordning skjer etter at skaden er gjenopprettet og der den skadelidte har tre år på seg til å gjennomføre arbeidet. Dette virker inn på den årlige utbetalingen og dermed også på ansvar som ikke er innfridd.

Bevilgningen og tilsagnsfullmakten i saldert budsjett for 2018 baserte seg på prognoser fra Landbruksdirektoratet fra sommeren 2017. På bakgrunn av oppdaterte prognoser for utbetalinger og nye tilsagn i 2018 foreslås det å øke tilsagnsfullmakten under kap. 1148, post 71 fra 59,3 mill. kroner til 93 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket*Post 71 Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket, kan overføres*

Bevilgningen for 2018 er på 92,3 mill. kroner. Tilsagn om tilskudd til tømmerkaier og skogsveger blir gitt med en frist for gjennomføring. Det kan ta noe tid før prosjektene blir ferdige og tilskuddene blir utbetalt. Det er derfor knyttet en tilsagnsfullmakt til posten, som for 2018 er på 95 mill. kroner.

På bakgrunn av Landbruksdirektoratets oppdaterte prognoser for utbetalinger i 2018, og tilsagn som ventes å være utestående per 31.12.2018, foreslår departementet å redusere bevilgningen på posten med 23 mill. kroner, til 69,3 mill. kroner, og øke tilsagnsfullmakten med

23 mill. kroner, til 118 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet*Post 72 Jeger- og fellingsavgifter*

En refusjon på 9,8 mill. kroner fra Viltfondet til bevilgningsregnskapets kap. 5578 post 71 under Klima- og miljødepartementet ble ved en feil innbetalt for sent til å bli registrert i 2017-regnskapet.

Landbruks- og matdepartementet har for 2018 overtatt ansvar for blant annet denne ordningen fra Klima- og miljødepartementet, jf. Prop. 48 S (2017–2018) og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. 230 S (2017–2018). Inntekter fra Viltfondet budsjetteres derfor nå på kap. 5576, post 72 under Landbruks- og matdepartementet. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 9,8 mill. kroner.

Kap. 5652 Statskog SF – renter og utbytte*Post 80 Renter*

Posten omfatter renter på statlig lån til Statskog SF i forbindelse med kjøp av skog fra Orkla ASA i 2010. Renten fastsettes årlig med utgangspunkt i pengemarkedsrenten og et risikotillegg i henhold til avtale med Statskog SF. Lånet ble innfridd i januar 2018. Foretaket har betalt inn resterende rente på det statlige lånet med om lag 30 000 kroner i 2018. Bevilgningen på posten foreslås derfor redusert med 0,6 mill. kroner.

Post 85 Utbytte

Utbytte fra Statskog SF settes til 75 pst. av årsresultatet etter skatt, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Landbruks- og matdepartementet. Årsregnskapet for 2017 viser at Statskog SFs resultat etter skatt er på 80 mill. kroner. 75 pst. av årsresultatet etter skatt er beregnet til 60 mill. kroner. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 34 mill. kroner.

Andre saker*Orientering om endring av reglene om nydyrking*

Det følger av klimaforliket at nydyrkingsforskriften skal revideres slik at hensynet til klima blir gjenspeilet. I tillegg har Stortinget gjennom budsjettforhandlingene for 2017 (vedtak nr. 108 pkt. 17) bedt regjeringen fremme forslag om forbud

mot nydyrking av myr. Landbruks- og matdepartementet sendte et forslag om endring av reglene om nydyrking på høring 11. juli 2017, med høringsfrist 11. oktober 2017. Forslaget innebar en endring av jordloven § 11 andre ledd, samt endringer i forskrift om nydyrking, hvor forslaget om å innføre et forbud mot nydyrking av myr var det mest sentrale. Det ble i tillegg foreslått en adgang til å dispensere fra forbudet i «særskilte tilfeller».

Departementet tar sikte på å legge frem et lovforslag for Stortinget, hvor det også vil bli redegjort for innholdet i dispensasjonsbestemmelsen som vil fremgå av den reviderte forskriften.

Anmodningsvedtak om forvaltningspraksis knyttet til import av gatehunder til Norge

Det vises til anmodningsvedtak nr. 525 (2016–2017) av 28. mars 2017:

«Stortinget ber regjeringen innskjerpe forvaltningspraksis knyttet til import av gatehunder til Norge.»

Vedtaket ble fattet i forbindelse med Stortingets behandling av representantforslag fra Senterpartiets representanter i Dok. 8:11 S (2016–2017), jf. Innst. 198 S (2016–2017).

Landbruks- og matdepartementet ba i brev av 5.4.2017 Mattilsynet innskjerpe forvaltningspraksis ved import av gatehunder i tråd med innstillingen. Mattilsynet leverte en skisse til departementet. Departementet vurderte at forslaget i for stor grad ville føre til utfordringer ved import av avls- og brukshunder fra seriøse aktører. Departementet ba derfor Mattilsynet utarbeide et nytt forslag som ikke rammer slik import.

Under behandling av Prop. 1 S (2017–2018) for Landbruks- og matdepartementet uttalte næringskomiteen at de var enig i at regjeringen må finne andre begrensninger på import av gatehunder enn det som ble foreslått av Mattilsynet. Komiteen uttrykte en forventning om at regjeringen følger opp dette og rapporterer tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av våren 2018, jf. Innst. 8 S (2017–2018).

Mattilsynet har nå utarbeidet et nytt forslag til endring av forvaltningspraksis, som vil skjerpe inn praksis i tråd med Stortinget sitt vedtak.

I sin nye forvaltningspraksis legger Mattilsynet til grunn at det ikke er lovlig å innføre gatehunder under det kommersielle EØS-regelverket til Norge, da gatehunder ikke kan oppfylle regelverkets krav sett i sammenheng med regelverkets

formål. Disse dyrene har ukjent opprinnelse og helsemessig status, og kan derfor ikke selges eller omsettes over landegrensene. Gatehunder vil dermed ikke kunne betraktes som handelsdyr iht. forskrift om handel med levende dyr, og vil derfor ikke kunne importeres kommersielt til Norge.

Formålet med regelverket for ikke-kommersiell forflytning av kjæledyr er først og fremst å legge til rette for at dyreeiere kan ta med seg sine egne kjæledyr ved reise innen EU / EØS-området, og samtidig forebygge at dyrene sprer sykdommer som kan utgjøre en risiko for dyre- og folkehelsen. Mattilsynets vurdering er at innførsel av gatehunder faller utenfor regelverkets virkeområde. Innførsel vil ikke være tillatt før dyret er eid lenge nok til å kunne ansees som en del av eierens kjæledyrforhold.

Mattilsynet vil heretter kreve dokumentasjon på at hunder har vært i den reisendes eie og under deres kontroll i mer enn 6 måneder før innreisen. Alternativt må hunden følges av et kjæledyrpass utstedt av veterinær i Norge. Avls- og brukshunder fra oppdrettere i EU vil også kunne importeres dersom de følges av dokumentasjon, f.eks. stamtavle, som viser at de ikke er gatehunder.

Departementet har bedt Mattilsynet stramme inn forvaltningspraksis som foreslått ovenfor, i tråd med anmodningsvedtaket fra Stortinget.

2.11 Samferdselsdepartementet

Kap. 1300 Samferdselsdepartementet

Post 01 Driftsutgifter

Kommunal- og moderniseringsdepartementet overtok fra 2016 ansvaret for en nasjonal ekspert for Safer Internet under CEF Telecom, mot at bl.a. Samferdselsdepartementet rammeoverførte sin del av utgiftene. Stillingen opphører 1. september 2018. En tredjedel av utgiftene for 2018, 36 000 kroner, foreslås derfor overført fra Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, kap. 542 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram, post 01 Driftsutgifter til kap. 1300, post 01, jf. omtale under Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

De siste årene er det gjennomført store og krevende reformer i samferdselssektoren. Samferdselsdepartementets utgifter til reformarbeidet ble i perioden 2015–2017 dekket av bevilgninger på en egen post 21 Spesielle driftsutgifter – utredninger, modernisering av transportsektoren på

kap. 1300. Det gjenstår fortsatt arbeid i tilknytning til reformene. Det er bl.a. behov for å revidere veglova etter opprettelsen av Vegtilsynet og Nye Veier AS samt flere endringer av bompengebustemmelsene. Jernbanereformen har også medført at Samferdselsdepartementet har fått flere nye underliggende virksomheter, som krever økt oppfølging fra departementet. Det foreslås derfor å omdisponere 2 mill. kroner fra kap. 1301, post 21 til kap. 1300, post 01.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på posten med 2 mill. kroner.

Post 74 Tilskudd til Redningsselskapet

Tilskuddet til Redningsselskapet foreslås økt med 10 mill. kroner for å legge til rette for bedre sjøsikkerhet og beredskap langs norskekysten.

Kap. 4300 Samferdselsdepartementet

Post 96 (Ny) Aksjer

Samferdselsdepartementet opprettet i 2016 tre midlertidige selskaper, Togvedlikehold AS, Togmateriell AS og Reiseplan og billett AS. Selskapene var opprettet for å skille ut virksomhet fra NSB AS og ble avviklet i desember 2017. Det ble i forbindelse med RNB 2016 bevilget 100 000 kroner i aksjekapital til hver av de tre selskapene, jf. Prop. 122 S (2015–2016) og Innst. 400 (2015–2016). De midlertidige selskapene er nå avviklet. Togmateriell AS og Reiseplan og billett AS har til sammen betalt inn nesten 175 000 kroner etter avviklingsoppgjøret. For å gjøre opp kapitalregnskapet skal Jernbanedirektoratet betale resten av aksjekapitalen som staten i sin tid skjøtt inn i de tre selskapene.

Det foreslås å bevilge 300 000 kroner på kap. 4300, ny post 96 Aksjer.

Kap. 1301 Forskning og utvikling mv.

Post 21 Utredninger vedrørende miljø, trafikksikkerhet mv.

Det foreslås å omdisponere 2 mill. kroner til kap. 1300 Samferdselsdepartementet, post 01 Driftsutgifter for å dekke inn økte utgifter på posten, jf. omtale under kap. 1300, post 01.

Post 50 Samferdselsforskning, kan overføres.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 2 mill. kroner, til 165,3 mill. kroner, for en rammeoverfø-

ring til kap. 285 Norges forskningsråd, post 55 Virksomhetskostnader. Fra og med 2018 skal alle bevilgninger til drift av Norges forskningsråd samles på kap. 285, post 55. Som det går frem av Prop. 1 S (2017–2018) for Samferdselsdepartementet, var det noe usikkert om det nye programmet Pilot-T ville medføre endrede virksomhetskostnader for Forskningsrådet. Forskningsrådet har varslet at programmet vil medføre virksomhetskostnader på 2 mill. kroner.

Bevilgningen på post 50 foreslås redusert med 2 mill. kroner, mot tilsvarende økning under kap. 285, post 55, jf. omtale under Kunnskapsdepartementet.

Kap. 5622 Aksjer i Avinor AS

Post 85 Utbytte

I Saldert budsjett 2018 er det budsjettert med et utbytte fra Avinor AS på 232 mill. kroner. Gjeldende utbyttepolitikk for Avinor er 50 pst. av konsernets resultat etter skatt. Selskapets konsernresultat etter skatt for regnskapsåret 2017 ble på 499,3 mill. kroner. I tråd med utbyttepolitikken foreslås bevilgningen på posten økt med 17,7 mill. kroner.

Kap. 1320 Statens vegvesen

Post 23 Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m., kan overføres, kan nyttes under post 29, post 30, post 31 og post 72

Reparasjon av broer i Nordland, Troms og Finnmark

Det er behov for tiltak for å motvirke nedbryting av betong og korrosjon på armering på tre broer i Nordland, Troms og Finnmark. Skadene på E6 Kjerringstraumen bru i Nordland, E10 Tjeldsundbrua i Troms og rv 94 Kvalsundbrua i Finnmark er så store at det er behov for strakstiltak.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 30 mill. kroner.

Overføring av oppgaver til Jernbanedirektoratet

Entur AS har ansvar for rutedata, reiseplanlegging og elektronisk billettering. Direktoratets oppgaver knyttet til dette ble overført fra Statens vegvesen til Jernbanedirektoratet 1. april 2017, jf. omtale i Prop. 13 S (2017–2018). De bevilgningsmessige konsekvensene av funksjonsendringene er ikke innarbeidet i budsjettet for 2018. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 1,5 mill. kroner, mot en tilsvarende økning på

kap. 1352 Jernbanedirektoratet, post 01 Driftsutgifter, jf. omtale under kap. 1352, post 01.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen under kap. 1320 Statens vegvesen, post 23 Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøystilsyn m.m. med 28,5 mill. kroner.

Post 61 Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene

Renteforutsetningen for rentekompensasjonsordningene i 2018 er oppjustert fra 1,0 pst. til 1,5 pst. Som følge av dette foreslås det å øke bevilgningen på posten med 90,8 mill. kroner.

Kap. 4322 Svinesundsforbindelsen AS

Post 90 Avdrag på lån

I Saldert budsjett 2018 er det anslått 75 mill. kroner i avdrag på lån til Svinesundsforbindelsen AS. Selskapet ligger an til å betale et høyere avdrag enn budsjettet i 2018. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 15 mill. kroner.

Kap. 5624 Renter av Svinesundsforbindelsen AS

Post 80 Renter

Det er i Saldert budsjett 2018 lagt til grunn 4 mill. kroner i renter på lånet til Svinesundsforbindelsen AS. Fastrenteavtalene for lånene ble avsluttet henholdsvis 31. desember 2016 og 30. juni 2017. Det vises til forslaget på kap. 4322, post 90 om økt nedbetaling av lånet til Svinesundsforbindelsen AS. Dette reduserer renteinntektene tilsvarende. Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 1 mill. kroner.

Kap. 1330 Særskilte transporttiltak

Post 65 Konkurransen Smartere transport, kan overføres

Tilføyning av stikkordet «kan overføres»

I Saldert budsjett 2018 er det bevilget 15 mill. kroner til konkurransen «Smartere transport i Norge», som ble prioritert i Meld. St. 33 (2016–2017) *Nasjonal transportplan 2018–2029*. Samferdselsdepartementet tar sikte på å annonsere vinnere i juni 2018. Fremdrift for prosjektene som

tildeles midler, kan være usikker. Det foreslås at post 65 tilføyes stikkordet «kan overføres», jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 76 Reiseplanlegger og elektronisk billettering, kan overføres

Tilføyning av stikkordet «kan overføres»

Utgifter til Nasjonal reiseplanlegger og elektronisk billettering ble til og med 2017 bevilget på kap. 1330, post 60 Særskilt tilskudd til kollektivtransport. Fra 2018 er post 76 opprettet for utgiftene til dette arbeidet. Arbeidet med reiseplanlegger mv. gjelder blant annet utviklingsoppgaver i varierende omfang. Prosjekter kan ta lengre tid å gjennomføre enn det som var planlagt da midlene ble bevilget. Det foreslås at post 76 tilføyes stikkordet «kan overføres», jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 1352 Jernbanedirektoratet

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten foreslås økt med 1,5 mill. kroner for å dekke Jernbanedirektoratets utgifter ved overføring av oppgaver fra Statens vegvesen. Bevilgningen under kap. 1320, post 23 reduseres med tilsvarende beløp.

Post 70 Kjøp av persontransport med tog, kan overføres

Fullmakt til å inngå forpliktelser ved nye avtaler om kjøp av persontransport med tog

Det er planlagt at Jernbanedirektoratet i 2018 skal inngå fire avtaler om kjøp av persontransporttjenester med tog, jf. omtale i Prop. 1 S (2017–2018) for Samferdselsdepartementet. Følgende trafikkavtaler planlegges inngått i 2018:

1. fireårig direktekjøpsavtale med NSB AS for perioden 2019–2022
2. seksårig direktekjøpsavtale med NSB Gjøvikbanen AS for perioden 2019–2024
3. avtale om drift av togtrafikken på Sørlandsbanen («trafikkpakke 1») med varighet inntil ni og et halvt år
4. avtale om drift av togtrafikken på Nordlandsbanen («trafikkpakke 2») med varighet inntil ti år

Det foreslås også at fullmakten omfatter en avtale om drift av grensekryssende trafikk frem til 2020, jf. omtale i Samferdselsdepartementets Prop. 1 S (2017–2018).

Direktekjøpsavtaler

Avtalene med NSB AS og NSB Gjøvikbanen AS, som gjelder frem til hhv. 2022 og 2024, er nylig ferdigforhandlet og tildeles direkte uten konkurranse. Bortsett fra økt vederlag som følge av innføring av nye tog på Gjøvikbanen, jf. omtale Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S (2017–2018), innebærer avtalene en videreføring av tidligere produksjonsnivå fra trafikkavtalen mellom Samferdselsdepartementet og NSB AS for perioden 2012–2017 og direktetildelt avtale mellom Jernbanedirektoratet og NSB AS og NSB Gjøvikbanen AS for 2018.

Avtaler som er konkurranseutsatt

Sørlandsbanen («trafikkpakke 1») ble lyst ut i 2017 med tilbudsfrist 1. mars 2018. Jernbanedirektoratet forhandler nå med tilbyderne med sikte på kontraktsgenerering sommeren 2018. Tilbudsforespørsel for Nordlandsbanen («trafikkpakke 2») ble sendt ut i mars 2018, med tilbudsfrist satt til høsten 2018.

Endelige kostnader er usikre, siden det ennå ikke er inngått avtaler.

Det foreslås på bakgrunn av ovennevnte en fullmakt til å forplikte staten for fremtidige budsjettår på kap. 1352, post 70 innenfor en samlet ramme på 21 117 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Fullmakt om restverdigaranti for oppgradering og bestilling av nye tog

Norske Tog AS har søkt Samferdselsdepartementet om restverdigaranti til kjøp av 25 nye tog samt for oppgradering av eksisterende tog og tog i bestilling. Restverdigaranti innebærer at staten garanterer for 75 pst. av den bokførte verdien på togmateriellet. Dersom Norske Tog AS skal gjennomføre togkjøpet, vil det medføre behov for en garanti på 2 010 mill. kroner, mens oppgraderingene vil medføre behov for en garanti på 338 mill. kroner. Regjeringen foreslår at det tas høyde for disse investeringene ved at garantirammen økes.

Samferdselsdepartementet har i 2018 fullmakt til å gi restverdigaranti for det togmateriellet som inngår i statens kjøp av persontransporttjenester med tog på kap. 1352, post 70. Fullmakten gjelder:

- eksisterende materiell (bokførte verdier) på 7 043 mill. kroner
- oppgraderinger og nyinvesteringer på 1 191 mill. kroner.

Med regjeringens forslag vil den samlede garantirammen til oppgraderinger og nyinvesteringer (fullmaktens pkt. b) bli 3 539 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kjøp av 25 nye tog

NSB AS og togprodusenten Stadler Bussnang AG inngikk i 2008 en avtale om kjøp av opptil 150 tog. Avtalen ble overtatt av statens togselskap Norske tog AS ved utskillelsen fra NSB. Det gjenstår en siste opsjon i avtalen, som gir mulighet til å anskaffe 25 nye tog, trolig til en gunstig pris og med rask levering. Opsjonen må imidlertid utløses før utgangen av 2018. Det foreslås derfor økt fullmakt for å ta høyde for at opsjonen kan utløses, dersom det er hensiktsmessig.

De nye togene kan erstatte eldre dieseltog på Trønderbanen, Rørosbanen og Meråkerbanen samt eldre elektriske tog som brukes i rushtidsav ganger på Østfoldbanen og Vestfoldbanen. Togene vil samlet koste 2 680 mill. kroner, og restverdigarantien (75 pst.) blir 2 010 mill. kroner. Kjøp av nye tog innebærer økt leiepris for togoperatørene, som trolig gir behov for økte bevilgninger til kjøp av persontransporttjenester med tog. Jernbanedirektoratet anslår at den årlige leieprisen øker med 3 mill. kroner i 2020 og om lag 56 mill. kroner i 2021. I perioden 2022–2027 vil den årlige leieprisen trolig bli om lag 200 mill. kroner høyere enn i dag. Etter 2027 avtar leieprisen i takt med avskrivningen av materiellet. Samferdselsdepartementet kommer tilbake til de budsjettmessige konsekvensene av et togkjøp i de årlige budsjettene.

Oppgraderingspakker til nye og eksisterende tog

Det foreslås også økt fullmakt til restverdigaranti på 338 mill. kroner for å ta høyde for oppgraderinger av eksisterende og nytt togmateriell. Økningen i garantirammen utgjør 75 pst. av investeringskostnaden på 450 mill. kroner. Oppgraderingspakkene innebærer at restverdigarantien økes for at:

- to bestilte tog oppgraderes til bimodale/hybride tog, som kan kjøre både på diesel og elektrisitet (112,5 mill. kroner)
- 18 bestilte tog oppgraderes med kommunikasjonspakke (trådløst internett, repeatere og passasjerinformasjonssystem) og ekstra reserveredeler (112,5 mill. kroner)
- 107 nye og eksisterende tog oppgraderes til dagens standard for trådløst internett (112,5 mill. kroner)

Det endelige omfanget av oppgraderingene blir en forhandlingssak mellom Norske Tog AS og togprodusenten Stadler. Oppgraderingen innebærer økt leiepris for togoperatørene, som trolig gir behov for økte utgifter til kjøp av persontransporttjenester med tog. Jernbanedirektoratet anslår at den årlige leieprisen i 2019 øker med 22 mill. kroner. I perioden 2020–2022 vil den årlige leieprisen trolig bli om lag 45 mill. kroner høyere enn i dag, for deretter å avta i takt med avskrivningen av materiellet. Samferdselsdepartementet kommer tilbake til de budsjettmessige konsekvensene av et kjøp av oppgraderingspakker i de årlige budsjettene.

Regjeringen foreslår på bakgrunn av ovennevnte å øke fullmaktsrammen til restverdigaranti for oppgraderinger og nyinvesteringer med 2 348 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 1357 Mantena AS

Post 71 (Ny) Kapitaltilførsel, kan overføres

Mantena AS var frem til april 2017 et heleid datterselskap av NSB AS. Selskapet gjennomfører vedlikehold av skinnegående kjøretøy. Ved gjennomføringen av jernbanereformen ble selskapet skilt ut fra NSB-konsernet, og eierskapet ble lagt direkte under Samferdselsdepartementet. Mantena har i perioden etter overføringen bedret driftsresultatet gjennom krevende effektiviseringstiltak, og det arbeides gjennom 2018 med oppdatering av selskapets forretningsplan og omstillingstiltak for å møte kommende utfordringer ved økt konkurranse.

For å bli konkurransedyktige må også pensjonskostnader i selskapet reduseres. Styret tar på denne bakgrunn sikte på melde selskapet ut av Statens pensjonskasse (SPK) fra 1.1.2019 og gå over på en innskuddsbasert tjenestepensjonsordning. Mantena har søkt om tilskudd fra staten til å melde seg ut av SPK, og til å etablere en overgangsordning for eldre arbeidstakere som ikke lenger vil kvalifisere til avtafestet pensjon (AFP), jf. vedtak 1069 om romertallsfullmakt bokstav 2a) og 2b) ved behandling av Prop. 129 S (2016–2017), Innst. 401 S (2016–2017).

Det følger av regjeringens eierskapspolitikk at kapitalstrukturen skal være tilpasset det enkelte selskaps situasjon, i tråd med selskapets mål, strategi og risikoprofil. Samferdselsdepartementet vurderer Mantenas risikoprofil som høy på grunn

av usikkerhet blant annet knyttet til de økonomiske forpliktelsene som følger ved utmelding fra SPK og til Mantenas markedssituasjon som følge av konkurranseutsetting av virksomheten. Samferdselsdepartementet vil som ansvarlig eierdepartement følge utviklingen i Mantena tett.

Det foreslås en bevilgning til Mantena for å ta høyde for et ansvarlig lån eller egenkapitaltilskudd på inntil 200 mill. kroner på kap. 1357, post 71 i 2018, slik at staten kan legge til rette for at selskapet har hensiktsmessig kapitalstruktur og likviditet i en krevende omstillingsfase. Ettersom det er usikkert når et behov for kapitaltilførsel til selskapet kan oppstå, foreslås det at posten i 2018 får stikkordet «kan overføres». Hvorvidt en ev. kapitaltilførsel skal gis som ansvarlig lån eller som egenkapitaltilskudd, vil avhenge av en konkret vurdering av hvordan selskapets utfordringer best kan løses, samtidig som en kapitaltilførsel må være i tråd med statsstøtteregulverket. Det bes om fullmakt fra Stortinget til aktivering av et ev. ansvarlig lån eller egenkapitaltilskudd i statens kapitalregnskap, jf. forslag til nytt romertallsvedtak. En forutsetning for kapitaltilførsel er at selskapet melder seg ut av SPK. Kapitaltilførselen kommer i tillegg til tilsagn om tilskudd, jf. vedtak 1069 om romertallsfullmakt bokstav 2a) og 2b) ved behandling av Prop. 129 S (2016–2017), Innst. 401 S (2016–2017).

Mantena AS skal oppdatere forretningsplanen i 2018. Samferdselsdepartementet vil gjennomføre en ekstern selskapsgjennomgang når oppdatert forretningsplan foreligger og sluttoppgjøret med SPK er gjennomført. Stortinget orienteres på egnet måte.

Regjeringen foreslår en bevilgning under kap. 1357 Mantena AS, post 71 Kapitaltilførsel på 200 mill. kroner.

Kap. 5611 Aksjer i NSB AS

Post 85 Utbytte

Det er i Saldert budsjett 2018 budsjettet med et utbytte fra NSB AS på 150 mill. kroner. Gjeldende utbyttepolitikk for NSB AS er et utbytte på 50 pst. av konsernets resultat etter skatt. Selskapets konsernresultat etter skatt for regnskapsåret 2017 ble på 630 mill. kr. I tråd med gjeldende utbyttepolitikk, foreslås bevilgningen økt med 165 mill. kroner.

Kap. 1360 Kystverket

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under post 01

Bestillingsfullmakt

I tråd med Kystverkets plan for fornyelse av fartøy er det i Saldert budsjett 2018 bevilget 85,2 mill. kroner til å bestille et femte multifunksjonsfartøy. Fartøyet bygges og finansieres over to år. I statsbudsjettet for 2018 ble det ikke foreslått en bestillingsfullmakt knyttet til dette fartøyet. Det fremmes derfor forslag om en bestillingsfullmakt på kap. 1360, post 45 på 106 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 72 Tilskudd for overføring av gods fra veg til sjø, kan overføres

Tilsagnsfullmakt

I Saldert budsjett 2018 er det gitt en tilsagnsfullmakt på 60 mill. kroner til tilskuddsordningen for godsoverføring. Tilskuddsordningen er en tre-årig, midlertidig ordning som startet opp i 2017. Bevilgningen er økt i 2018, og gjeldende fullmakt er lavere enn bevilgningen og omfanget av søknader. Det foreslås å øke tilsagnsfullmakten til 75,2 mill. kroner, som tilsvarer bevilgningen i budsjettet for 2018.

Kap. 1370 Posttjenester

Post 70 Kjøp av post- og banktjenester

I takt med økende digitalisering av samfunnet sendes det stadig mindre brevpost. Siden år 2000 er volumet av brevpost redusert med om lag 60 pst. Posten Norge AS er lovpålagt å omdele post fem dager i uken. Hittil har det vært lagt til grunn at det er ulønnsomt for Posten å omdele post tre av ukedagene til 5 pst. av husstandene, jf. omtale i Samferdselsdepartementets Prop. 1 S (2017–2018). I Saldert budsjett 2018 er det bevilget 261,7 mill. kroner på kap. 1370, post 70 til kjøp av post- og banktjenester. Det er her satt av 135 mill. kroner til å dekke Postens merkostnader ved den lovpålagte distribusjonsfrekvensen. I 2018 vil Posten kun ha forretningsmessig grunnlag for 2,5 omledingsdager i uken i hele landet. Dette viser Postens egne beregninger og en ekstern utredning utført på oppdrag fra Samferdselsdepartementet. Det er ventet at Posten i 2018 får merkostnader på til sammen 477 mill. kroner ved å opprettholde fem omdelingsdager i hele landet. Dette tilsvarer en økning på 342 mill. kroner fra Saldert budsjett 2018.

Posten forventer en ny halvering av brevvolu- met frem mot 2025. Samtidig vil kostnadene for det landsdekkende distribusjonsnettet i stor grad ligge fast så lenge Posten er pålagt fem omledingsdager i hele landet. Frem mot 2025 anslår den eksterne utredningen at Postens merkostnader vil øke til 988 mill. kroner årlig. Regjeringen har sendt forslag til endringer i postloven på høring.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 342 mill. kroner til 603,7 mill. kroner.

2.12 Klima- og miljødepartementet

Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås å redusere bevilgningen med 17,2 mill. kroner mot økning av kap. 533 Eiendommer utenfor husleieordningen, postene 01 og 45, på til sammen 17,2 mill. kroner.

Forvaltningen av statens eiendommer etter kobbervirket på Røros er overført fra Klima- og miljødepartementet til Statsbygg, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Klima- og miljødepartementet. Dette skal ivareta at de fredete byggverkene blir i samsvar med myndighetskrav, at staten etterlever forpliktelsene etter verdensarvkonvensjonen og at videre bruk og bevaring av eiendommen er i tråd med fredningsformålet. I budsjettproposisjonen for 2018 under Klima- og miljødepartementets område ble det satt av 17,2 mill. kroner til forvaltningsoverføringen. Ved en feil fikk bevilgningen ikke omtale i budsjettforslaget under Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som Statsbygg sorterer under. Midlene foreslås nå overført fra Klima- og miljødepartementet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, til dekning av de oppgaver forvaltningsavtalen gjelder. Avtalen om overføring baseres på at Rørosmuseet i Museene i Sør-Trøndelag (MiST) utfører antikvarisk istandsetting og vedlikehold på eiendommene, som ledd i museets forskning, dokumentasjon og formidling av bergverksvirksomheten. MiST vil stå som leietager av eiendommene fra Statsbygg.

Se omtale under kap. 533, postene 01 og 45.

Post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, kan overføres

Bevilgningen til pilotanlegg for biogass foreslås redusert med 13 mill. kroner, og tilbakeført til kap. 1428, post 50. Ifølge Innovasjon Norge (IN), som forvalter ordningen, har det vært stor interesse

for oppstart av biogassanlegg, men det har vist seg vanskelig å utløse nye prosjekter. For inneværende år vurderes overført bevilgning fra 2016 og 2017, samt resterende (7 mill. kroner) av bevilgningen for 2018 som tilstrekkelig til formålet.

Kap. 1411 Artsdatabanken

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 8,9 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon over post 50, som foreslås avvirket, jf. omtale under post 50 nedenfor.

Videre foreslås det å øke bevilgningen med 14,5 mill. kroner som følge av forventede oppdragsinntekter på 0,5 mill. kroner, samt økt bevilgning på 13,9 mill. kroner som følge av overgangen fra nettobudsjettert virksomhet. Inntektene foreslås økt tilsvarende, jf. omtale under kap. 4411, post 02 nedenfor.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 23,3 mill. kroner.

Den økte bevilgning som følge av overgangen fra nettobudsjettert virksomhet er bundet opp i allerede inngåtte forsknings-/kartleggingskontrakter. Kontraktene går over flere år, og en del av midlene vil komme til utbetaling etter 2018. Det foreslås derfor at posten tilføres stikkordet «kan overføres».

Som følge av at post 50 avvikles, foreslås det dessuten at post 21 endrer sitt stikkord fra «kan nyttes under postene 50 og 70» til «kan nyttes under post 70». Det foreslås i tillegg at posten knyttes til en merinntektsfullmakt under kap. 4411 post 02, jf. omtale under denne.

Post 50 Arter og naturtyper, kan overføres, kan nyttes under postene 21 og 70

Bevilgningen på posten ble i Prop. 1 S (2017–2018) budsjettert ut fra at midlene på 50-posten utbetales til norske statlige universitetsmiljøer. I ettertid fremstår det som hensiktsmessig at utbetalingene til disse enten bør håndteres som tilskudd, eller som anskaffelser. Bevilgningen til post 50 foreslås følgelig avvirket og satt til 0. Det innebærer redusert bevilgning på 16,9 mill. kroner. Reduksjonen motsvares av forslag til økt bevilgning på hhv. 8 mill. kroner på post 70, og 8,9

mill. kroner på post 21, jf. omtale under disse postene.

Post 70 Tilskudd til arter og naturtyper, kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen foreslås økt med 8 mill. kroner, jf. omtale under post 50.

Som følge av at post 50 avvikles, foreslås det samtidig at post 70 endrer sitt stikkord fra «kan nyttes under postene 21 og 50» til «kan nyttes under post 21».

Videre foreslås det å opprette en tilsagnsfullmakt på 27 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak. Forslaget skyldes at Artsdatabanken gir tilsagn som strekker seg over flere år. Tilsagn om utgifter for 2019 og senere år vil kunne dekkes innenfor Klima- og miljødepartementets gjeldende budsjetterrammer.

Kap. 4411 Artsdatabanken

Post 02 (Ny) Diverse inntekter

Artsdatabanken var inntil 31. desember 2017 en nettobudsjettert virksomhet tilknyttet Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim (NTNU). Fra 1. januar 2018 er Artsdatabanken en bruttobudsjettert virksomhet under Klima- og miljødepartementet. Fra 2017 står det 13,9 mill. kroner på konto under NTNU tilhørende Artsdatabanken. Midlene er bundet opp i flerårige forsknings- og kartleggingskontrakter som kommer til utbetaling i 2018 og senere. Som følge av overgang fra nettobudsjettert virksomhet, betales disse midlene nå inn til statskassen og inntektene foreslås bevilget på kap. 4411, post 02. Utgiftsbevilgning under kap. 1411, post 21 foreslås økt tilsvarende, jf. omtale ovenfor.

Grunnet ekstern finansiering fra Norges forskningsråd og EU til prosjekter administrert av Artsdatabanken ventes også inntekter på 0,5 mill. kroner i 2018.

Det kan i tillegg bli aktuelt med nye oppdragsfinansieringer i løpet av året utover dem man har oversikt over nå. Det foreslås derfor opprettet en merinntektsfullmakt, slik at eventuelle merinntekter under kap. 4411, post 02 gir anledning til å øke utgiftene under kap. 1411, post 21 tilsvarende, jf. forslag til romertallsvedtak.

Samlet foreslås det bevilgning på posten på 14,5 mill. kroner.

Kap. 1412 Meteorologiformål*Post 70 Internasjonale samarbeidsprosjekt*

Bevilgningen foreslås redusert med 14,9 mill. kroner grunnet forventninger om reduserte utbetalinger til kontingenter, både som følge av endrede kontingenter og valutasingninger.

Kap. 1420 Miljødirektoratet*Post 21 Spesielle driftsutgifter*

I lys av behovet for lokal forankring og ivaretagelse av tradisjonell kunnskap knyttet til gjennomføringen av Tanaavtalen, foreslås det at 0,6 mill. kroner omdisponeres fra post 21 til post 70, jf. omtale under post 70.

Post 22 Statlige vannmiljøtiltak

Det foreslås at bevilgningen over post 22 økes med 4 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på post 70. Forslaget skyldes behovet for økt arbeidsinnsats hos fylkesmannen for å legge et godt grunnlag for de neste vannforvaltningsplanene.

Videre foreslås det opprettet en bestillingsfullmakt på 36,9 mill. kroner i forbindelse med etablering av genbank for laksefiske i Hardanger. Den økte bevilgningen fra budsjettforliket for 2018 på 33,4 mill. kroner skal brukes til formålet. Etableringen av genbanken skal gjennomføres i perioden 2018–2020, og investeringskostnadene fordeles over disse årene. Kostnadene dekkes innenfor Klima- og miljødepartementets gjeldende budsjetttrammer.

I tråd med anskaffelsesregelverket, vil det bli gjennomført en anbudskonkurranse om bygging av genbanken, med sikte på å inngå kontrakt med en leverandør. For at kontrakten skal kunne dekke hele entreprisen og dermed innebærer en forpliktelse ut over bevilgningsåret, er det behov for en bestillingsfullmakt, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 23 Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet, kan overføres

Som følge av endrede inntektsestimater for gebyrordninger under kap. 4420 post 04, er det behov for å øke bevilgningen på 23 posten med 1,8 mill. kroner. Fordi inntekter knyttet til deklarasjonssystemet for farlig avfall også inkluderer mva. på utgiftene til drift av systemet, er behovet

for endring i kostnadsbevilgning 0,4 mill. kroner høyere enn inntektsbevilgningen. Bevilgningen på posten foreslås økt med 1,8 mill. kroner.

Se også omtale under kap. 4420, post 04.

Post 32 Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, kan overføres

Det foreslås opprettet en tilsagnsfullmakt på 7 mill. kroner til vern av Tyrifjorden, jf. forslag til romertallsvedtak. Utbetalinger som følger av fullmakten vil dekkes innenfor Klima- og miljødepartementets gjeldende budsjetttrammer.

Posten hadde i perioden 2014–2017 tilsagnsfullmakt for vern av Tyrifjorden, men vernevedtaket har blitt utsatt. Posten har i saldert budsjett 2018 ingen tilsagnsfullmakt ettersom det under utarbeidelsen av 2018-budsjettet ble antatt at vernet av området ville skje innen utgangen av 2017 og alle utbetalinger foretatt i 2018. Avklaring av vernevedtaket for Tyrifjorden ble imidlertid forsinket.

Post 33 Statlige erverv, nytt vern, kan overføres

I forbindelse med utvidelsen av Dovrefjell-Sunnalsfjella nasjonalpark og opprettelsen av Hjerkinns landskapsvernområde, foreslås det å øke tilsagnsfullmakten med 0,5 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak. Utgifter knyttet til tilbakeføring og vern av Hjerkinns dekkes innenfor gjeldende bevilgning for berørte departementer.

Post 34 (Ny) Statlig erverv, nasjonalparker, kan overføres

Det er behov for en bevilgning på 19,2 mill. kroner til ferdigstilling av nasjonalparkplanen, jf. St.meld. nr. 62 (1991–1992) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*.

Posten dekker utgifter ved vern, primært i form av erstatninger, men også i form av utgifter til grensemerking og andre saksomkostninger.

Posten har ikke bevilgning i 2018, fordi det ble antatt at resterende utbetalinger under nasjonalparkplanen enten ville skje i 2017 eller ville bli dekket av overført beløp fra 2017 til 2018. Miljødirektoratets siste anslag viser imidlertid at det er behov for 56,1 mill. kroner i utbetalinger i 2018. Det er 19,2 mill. kroner mer enn overført beløp fra 2017. Årsaken er at erstatningene for noen av de tidligere vernede områdene antas å bli dyrere enn tidligere beregnet. Det foreslås derfor bevilgning på posten på 19,2 mill. kroner.

Post 61 Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing, kan overføres

Det foreslås å redusere bevilgningen til tilskuddsordningen for kommunale klimatiltak, Klimasats, med 74 mill. kroner. Tilskuddsordningen er relativt nystartet. Disponibelt på posten er bevilgning i 2018 på 153,9 mill. kroner pluss overføring av ubrukte midler i 2017 på 70,7 mill. kroner.

Forslaget skyldes at flere prosjekter knyttet til tilskuddsordningen er forsinket. Utbetalingene og dermed belastningen på posten skjer først når prosjektene er gjennomført og rapportert til Miljødirektoratet. Også i 2018 vil det være en mindre andel som kommer til utbetaling, med tilsvarende behov for å inngå tilsagn til tilskudd i kommende år. Inngåtte forpliktelser håndteres innenfor eksisterende tilsagnsfullmakt i 2018.

Det understrekes at det på nåværende tidspunkt er usikkert hvor mye tilskudd som vil komme til utbetaling i inneværende år. Tildeling fra posten beslattes endelig i juni. Forslaget til bevilgningsreduksjon er derfor basert på et estimat inkludert et usikkerhetspåslag.

Post 69 Oppryddingstiltak, kan overføres, kan nyttes under postene 39 og 79

Opprydding i Puddefjorden i Bergen blir rimeligere enn antatt og posten foreslås dermed redusert med 10 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til vannmiljøtiltak, kan overføres

Det foreslås omdisponert 0,6 mill. kroner til post 70 fra post 21 til lokale prosjekter i regi av Tanavassdragets fiskeforvaltning, primært som tilskudd for å styrke det pågående lokale prosjektet for uttak av mink. Videre skal noe av midlene brukes til et prosjekt for en systematisk sammenstilling av tradisjonell kunnskap om predatorers påvirkning på laksebestandene i Tanavassdraget.

Bevilgningen foreslås redusert med 4 mill. kroner som følge av en tilsvarende økning under post 22, jf. omtale under denne posten.

Bevilgningen foreslås økt med 6,6 mill. kroner til rehabilitering av laksetrappet i Vefsna. Vassdraget ble i oktober 2017 friskmeldt etter behandling mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. For at fiskebestandene skal reetableres er det startet et arbeid med å rehabilitere de viktigste fisketrappepene i vassdraget. Ansvarlig for rehabiliteringen er Vefsnlaks AS.

4,6 mill. kroner av bevilgningsforslaget gjelder ny trapp i Laksforsen. Den er nylig kostnadsberegnet til 17,1 mill. kroner. Gjennom budsjettforliket for 2017-budsjettet ble det bevilget 10 mill. kroner til laksetrappet i Vefsna, jf. Innst. 9 S (2016–2017). Av disse ble 2 mill. kroner benyttet i 2017 til planlegging og prosjektering. De resterende 8 mill. kronene er overført til 2018. I tillegg bidrar Statskog og Statkraft med hhv. 1,5 mill. kroner og 1 mill. kroner til tiltaket. Det gjenstår dermed et udekket finansieringsbehov for Laksforsen på 4,6 mill. kroner.

Videre gjelder 2 mill. kroner av forslaget reparasjon av fisketrappa i Fellingsforsen (5 km oppstrøms Laksforsen), for å unngå skader på oppvandrende laks ved visse vannføringer.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 3,2 mill. kroner.

Post 76 Refusjonsordninger, overslagsbevilgning

Mengden spillolje som det ble utbetalt refusjon for i 2017 var noe høyere enn forhenværende år. Med utgangspunkt i et gjennomsnitt for de siste fire årene foreslås det å øke posten med 2 mill. kroner.

Videre er det i Prop 1 S (2017–2018) budsjettet med utbetaling av 60 mill. kroner knyttet til refusjonsordningen for avgift på hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK) i 2018. Som følge av økt refusjonssats i budsjettforliket 2017, og at mer brukt gass leveres inn til destruksjon, foreslås det å øke budsjettanslaget med 8 mill. kroner. Refusjonssatsen følger avgiftssatsen for HFK/PFK. Formålet med refusjonsordningen er å stimulere til økt innsamling av HFK- og PFK-holdig avfall og forsvarlig sluttbehandling, og således begrense utslipp av disse klimagassene. Refusjonsbeløpet er identisk med importavgiften som innbetales til Skatteetaten.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 10 mill. kroner.

Kap. 1428 Energiomlegging, energi- og climateknologi

Post 50 Overføring til Klima- og energifondet

Bevilgningen foreslås økt med 13 mill. kroner. Det foreslås tilbakeført 13 mill. kroner fra kap. 1400, post 76 som følge av ubenyttet andel av midler avsatt til pilotanlegg for biogass. Se omtale under kap. 1400, post 76.

Kap. 1429 Riksantikvaren*Post 21 Spesielle driftsutgifter*

Posten foreslås økt med 2,1 mill. kroner. Se omtale under post 60.

Post 60 Kulturminnearbeid i kommunene

I 2015 ble det omdisponert 2,1 mill. kroner fra post 21 til post 60 for å finansiere midlertidige byantikvarstillinger i kommunene, en særskilt satsing under kunnskapsløftet. Prosjektet er avsluttet og midlene foreslås tilbakeført til post 21. Bevilgningen på posten foreslås derfor redusert med 2,1 mill. kroner.

Kap. 1473 Kings Bay AS*Post 70 Tilskudd*

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2017 fikk Kings Bay AS 12 mill. kroner til utbedring av setningsskader i administrasjons- og servicebygget som følge av endringene av grunnforholdene på Svalbard. Bevilgningen var basert på vurderinger av at sikring av bygget lot seg gjennomføre med pæling under eksisterende bygg. Som følge av ny kunnskap og erfaring med endringene i permafrosten fant Kings Bay AS det nødvendig å innhente ytterligere eksterne vurderinger. Hittil er det benyttet om lag 1 mill. kroner til konsulenter for å avklare metode, kostnader og risiko for istandsettingen. Konsulentrapporten tilsier at det er nødvendig med en refundamentering av hele bygget for å sikre bygget mot ytterligere setningsskader, med et samlet kostnadsestimat på 44 mill. kroner, hvorav 8 mill. kroner først kommer til utbetaling i 2019. 11 mill. kroner kan dekkes av overførte midler fra 2017. Det foreslås dermed å øke bevilgningen på kap. 1473 Kings Bay AS, post 70 Tilskudd med 25 mill. kroner i 2018 til sikring og istandsetting av administrasjons- og servicebygget i Ny-Ålesund.

Forslaget går ut på at bygget pæles, og gulv og vegger erstattes eller repareres og sikres. I tillegg må byggets inventar og innretning fornyes etter refundamentering. Denne typen refundamentering under forholdene i Ny-Ålesund innebærer en høy risiko for uforutsette hendelser og kostnadsavvik som det er tatt høyde for i bevilgningsforslaget. Alternativet å bygge et nytt servicebygg, ble av styret i Kings Bay AS vurdert som en vesentlig dyrere løsning.

Kap. 4420 Miljødirektoratet*Post 04 Gebyrer, forurensningsområdet*

Bevilgningen foreslås økt med til sammen 1,4 mill. kroner, som følge av justerte estimater for deklarasjonsgebyr for farlig avfall (-2,1 mill. kroner), gebyr for import og ekspert av avfall (-0,9 mill. kroner), gebyr for konsesjonsbehandling etter forurensningsloven (0,8 mill. kroner), gebyrinntekter fra tilsyn og kvoteinspeksjoner (3 mill. kroner) og gebyrinntekter fra godkjenning av biocider og biocidprodukter (0,6 mill. kroner). Se omtale under kap. 1420, post 23.

Post 07 Gebyrer, kvotesystemet

Bevilgningen foreslås økt med 450 000 kroner.

Tildeling av vederlagsfrie klimakvoter, grunnlaget for øregebyret, blir noe høyere enn tidligere forutsatt. Det medfører en økning i inntekter knyttet til kvotegebyret. Øregebyret representerer den største inntekten under posten.

Kap. 4429 Riksantikvaren*Post 02 Refusjoner og diverse inntekter*

Bevilgningen foreslås redusert med 2 mill. kroner.

Riksantikvaren har opplevd en dreining mot mer internasjonal aktivitet. Blant annet har oppdrag fra UD ført til mer restaurering i enkelte EØS-land. Det foreslås derfor å justere Riksantikvarens inntektsposter tilsvarende.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner. Se omtale under post 02.

Andre saker*Eventuell kompensasjon for redusert fiskekortsalg etter Tana-avtalen*

Tanaavtalen innebærer en betydelig reduksjon i fiskepresset i hele Tanavassdraget. Reduksjonene fordeles både på finsk og norsk side gjennom inndeling av hovedvassdraget i soner med reduserte fisketider, og reduserte rammer for antall solgte fiskekort.

Erfaringene fra 2017-sesongen viser imidlertid at soneinndelingen av vassdraget kan gi en utilsikket begrensning i mulighetene for å selge kort, som etter avtalen er allokert til enkelte av sonene på norsk side. Dette er soner som ligger langt fra

bebyggelse, er lite tilgjengelig og mindre tilrettelagt for fiske. Gjennom endring av fiskereglene i henhold til artikkel 6 i Tanaavtalen i mars 2018, er det oppnådd enighet med Finland om flytting av en mindre andel kort (600 stk.) til andre, mer populære soner. Dette er forventet å gi noe økte inntekter fra kortsalg i 2018. I tillegg vil Tanavassdragets fiskeforvaltning også kunne øke kortsalgene noe gjennom redusert pris på kort i de dårlige sonene, og på sikt gjennomføre tilretteleggingstiltak i disse sonene.

Det er imidlertid sannsynlig at den gjeldende soneinndelingen kan innebære et inntektstap for den lokale forvaltningen også i normale fiskesonger. Dette vil i så fall innebære en sterkere begrensning i fiskepresset på norsk side, enn det avtalen forutsetter.

Dersom det viser seg at det også i 2018 blir et betydelig lavere kortsalg i flere av fiskesonene, kan det i lys av ovennevnte være behov for å styrke inntektsgrunnlaget for Tanavassdragets fiskeforvaltning ved et generelt tilskudd fra kap. 1420 Miljødirektoratet, post 70 Tilskudd til vannmiljøtiltak. Departementet vil fastsette nærmere kriterier og krav til dokumentasjon for eventuell tildeling av tilskudd som følge av ovennevnte.

Utvidelse av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og nye Hjerkinns landskapsvernområde

Stortinget vedtok i 1999 (jf. Innst. S. nr. 129 (1998–99)) å legge ned skytefeltet på Hjerkinns som ledd i en omfattende plan for å innlemme arealet i omkringliggende nasjonalparker. Forsvaret har deretter brukt betydelige ressurser på å tilbakeføre og restaurere naturverdiene i området. I prosjektplanen var det lagt opp til at samtlige veistrekkninger i området skulle fjernes.

I forbindelse med behandlingen av representantforslag 8:8 (2007–2008) om å bevare Snøheimvegen ble det besluttet å innhente ytterligere kunnskap, jf. Innst. S. nr. 131 (2007–2008). På bakgrunn av blant annet anbefalinger og rapporter fra Norsk Institutt for naturforskning (NINA), ble det i 2017 besluttet at Snøheimvegen skulle bestå. Forutsetningen var stabilt skyttelbussregime på Snøheimvegen i overskuelig fremtid og at annen ferdsel på veien, både motorisert og ikke-motorisert, reguleres slik at den positive effekten av busstransporten ikke motvirkes, jf. Prop. 1 S (2017–2018) side 160–162. Klima- og miljødepartementet opplyste i proposisjonen at siktemålet var å behandle verneplanen for det tidligere skytefeltet i statsråd i løpet av april 2018, og

varslet at informasjon om verneplanen og løsningsen for to andre veier i skytefeltet – Vålåsjøhøvegen og veien frem til Vesllie/Rollstadsætra – ville bli gitt i revidert nasjonalbudsjett for 2018.

Gjennom kongelig resolusjon 20. april 2018 ble det vedtatt å verne det tidligere skytefeltet gjennom en utvidelse av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark med ca. 131 km² og opprettelse av et nytt Hjerkinns landskapsvernområde med biotopvern på ca. 47 km². Det ble også vedtatt mindre endringer i Fokstugu landskapsvernområde. Samtidig ble det besluttet at Vålåsjøhøvegen skal bestå frem til rett over våtmarksområdet mellom Simon-tjønnin og Storslågåvatnet. I vurderingen er det lagt avgjørende vekt på beitenæringens behov, på bekostning av hensyn til villrein, naturmiljø og landskap. Videre ble det besluttet at veien inn til Vesllie og Rollstadsætra skal tilbakeføres av hensyn til villrein og landskap. Den kongelige resolusjonen inneholder utdypende redegjørelse for de ulike hensynene som gjør seg gjeldende i saken.

Kostnader ved tilbakeføring og vern vil dekkes innenfor gjeldende bevilgninger for berørte departementer.

2.13 Finansdepartementet

Kap. 21 Statsrådet

Post 01 Driftsutgifter

I statsråd 17. januar 2018 ble det gjort endringer blant regjeringens medlemmer og øvrig politisk ledelse i departementene. Endringene fører med seg en merutgift på 4 mill. kroner.

Endringene gir også engangsutgifter på 4 mill. kroner. Utgiftene er knyttet til fratredelsesyttelser og godtgjørelse under karantene for avgåtte politikere, og installering og demontering av sikkerhetsutstyr.

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på posten med 8 mill. kroner.

Kap. 41 Stortinget

Post 01 Driftsutgifter

Stortingets presidentskap har formidlet at bevilgningen på kap. 41, post 01 bør økes med 4 mill. kroner. Dette skyldes blant annet økt innkjøp til Stortingets restaurant med tilhørende økt salg, og gjennomføring av utredninger.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 4 mill. kroner.

Post 21 (Ny) Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Stortinget forventes å treffe vedtak i vårsesjonen om mandat og sammensetning av kommisjon vedrørende fornorskingspolitikk og urett begått mot det samiske og kvenske folk i Norge, jf. Stortingets vedtak av 20. juni 2017 og Innst. 493 S (2016–2017). Utgiftene til kommisjonen anslås til 2 mill. kroner i 2018.

Det foreslås bevilget 2 mill. kroner på posten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Etter innspill fra Stortingets presidentskap foreslås bevilgningen til Stortingets prosjekt for rehabilitering av Prinsens gt. 26, nytt post- og varemotak og innkjøringstunnel økt med 376,7 mill. kroner. Ny kostnadsramme for prosjektet er 2 321 mill. kroner, og arbeidet er planlagt slutført i 2019. På grunn av det nye kostnadsanslaget er det også behov for en ny bestillingsfullmakt, jf. forslag til romertallsvedtak.

Stortingets administrasjon fikk ved nysalderingen av 2017-budsjettet en fullmakt til å nettoføre refusjoner fra Oslo kommune og andre aktører for bygge- og sikringsarbeider. Stortingets administrasjon har formidlet at en tilsvarende fullmakt bør foreligge i 2018, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 70 Tilskudd til partigruppene

På bakgrunn av valgresultatet i 2017 foreslås bevilgningen til tilskudd til partigruppene økt med 6 mill. kroner. Økningen skyldes at det er kommet til et nytt parti på Stortinget.

Kap. 3041 Stortinget*Post 01 Salgsinntekter*

Etter innspill fra Stortingets administrasjon foreslås bevilgningen på kap. 3041, post 01 økt med 1 mill. kroner som følge av økt salg i Stortingets restaurant.

Kap. 1600 Finansdepartementet*Post 01 Driftsutgifter*

I forbindelse med et pågående samarbeid om et forenklingsprosjekt er saksbehandlere fra Finansdepartementet utlånt til Skatteetaten. På denne

bakgrunn foreslås bevilgningen på posten redusert med 2 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 1618 Skatteetaten, post 01 Driftsutgifter.

Kap. 1605 Direktoratet for økonomistyring*Post 01 Driftsutgifter*

Det forventes en økning i utgifter og inntekter for Direktoratet for økonomistyring som følge av opptak av nye kunder, sammenslåinger og endringer i tjenesteavtaler. Bevilgningen på posten foreslås økt med 37 mill. kroner mot en tilsvarende økning i inntektsbevilgningen på kap. 4605, post 01.

Kap. 4605 Direktoratet for økonomistyring*Post 01 Økonomitjenester*

Inntektene på kap. 4605, post 01 gjelder i hovedsak viderefakturering av utgifter til andre virksomheter (kunder). Bevilgningen på posten foreslås økt med 37 mill. kroner, jf. omtale av tilsvarende utgiftsøkning på kap. 1605, post 01.

Kap. 1610 Tolletaten*Post 01 Driftsutgifter**Utleie av parkeringsareal*

Bevilgningen foreslås økt med 1,1 mill. kroner mot tilsvarende økning av inntektsbevilgningen på kap. 4610, post 02. Det vises til omtale under kap. 4610, post 02.

Tiltak på personvernområdet

Tolletaten har nylig kartlagt håndteringen av personvern i etaten. Kartleggingen har avdekket utfordringer for etaten med hensyn til etterlevelse av dagens regelverk. Det foreligger flere avvik både i organisasjonen (organisering, roller og ansvar, kompetanse og kultur) og i tekniske løsninger (manglende eller utdatert teknisk systemstøtte). Tolletaten har identifisert hvilke tiltak som er nødvendig å gjennomføre i 2018 for å etablere et tilstrekkelig rammeverk for å etterleve dagens personvernregelverk. Etaten må i dette arbeidet gjennomføre både organisatoriske, prosessuelle og tekniske tiltak. Datatilsynet er orientert om utfordringene, og de videre tiltakene vil gjennomføres i dialog med tilsynet. Bevilgningen på posten foreslås økt med 30 mill. kroner til tiltak på personvernområdet.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 1610, post 01, med 31,1 mill. kroner.

Kap. 4610 Tolletaten*Post 02 Andre inntekter*

Tolletaten har inngått en avtale om utleie av parkeringsareal i Oslo til NSB AS. Avtalen løper hele 2018 med en månedlig inntekt på 90 000 kroner. Bevilgningen på posten foreslås økt med 1,1 mill. kroner mot tilsvarende økning av utgiftsbevilgningen på kap. 1610, post 01.

Kap. 1618 Skatteetaten*Post 01 Driftsutgifter**Kommune- og regionreformen – systemtilpasninger*

I kommune- og regionreformen er hovedregelen at alle nye kommuner og fylkeskommuner skal få nye kommune- og fylkesnumre. Det er likevel gjort unntak for de fire største kommunene som skal slå seg sammen, slik at disse fremdeles kan benytte sine gamle kommunenumre. Funksjonaliteten i Skatteetatens IKT-system for skatteregnskapet (SOFIE) er bygget rundt forutsetningen om at kommuner som slås sammen, skal ha nytt kommunenummer. Unntaket som er gjort for de fire største kommunene innebærer at Skatteetaten må gjøre tekniske tilpasninger i SOFIE for å kunne håndtere korrekt regnskapsføring, fordeling av inntekter til skattekreditorene og rapportering, hvor det må skilles mellom ny og gammel kommune. Utviklingskostnadene er estimert til om lag 20 mill. kroner, hvorav 10 mill. kroner påløper i 2018. Bevilgningen på posten foreslås økt med 10 mill. kroner.

Skatteklagenemnda

Ordnningen med ny skatteklagenemnd ble etablert 1. juli 2016. Siden nemnda ble opprettet har det bygget seg opp betydelige klagesaksrestanser. I Prop. 86 LS (2017–2018) foreslås det å overføre behandlingen av enkelte typer klager fra Skatteklagenemnda til Skattedirektoratet. Formålet med lovforslaget er å forbedre skattepliktiges rettssikkerhet, øke saksbehandlingsskapasiteten og redusere saksbehandlingstiden i Skatteklagenemnda. Bevilgningen på posten foreslås økt med 12 mill. kroner. Den foreslåtte bevilgningsøkningen vil legges til rette for at Skattedirektoratet kan overta

klagebehandlingen uten at det går ut over utførelsen av andre oppgaver i Skattedirektoratet. Kostnadene til tiltaket vil fra og med 2019 øke til 15,2 mill. kroner.

Enklere regler for utenlandske arbeidstakere – systemtilpasninger

I Prop. 86 LS (2017–2018) foreslås det en ordning med kildeskatt for utenlandske arbeidstakere. Ordningen innebærer blant annet at lønnsinntekter skal skattlegges etter en bruttometode med en fast sats. For å motvirke at høye inntekter blir beskattet særlig gunstig i ordningen, foreslås det fastsatt et inntektstak. Det legges til grunn at iverksettelsestidspunktet er 1. januar 2019. Skatteetaten må i 2018 klargjøre etatens systemer for ordningen. Bevilgningen på posten foreslås økt med 10 mill. kroner til denne klargjøringen.

Organisasjonsprosjekter i Skatteetaten

Skatteetaten gjennomfører for tiden flere store organisasjonsprosjekter, herunder ny overordnet organisering av etaten og ny kontorstruktur, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Finansdepartementet. Kostnadene til tiltakene omfatter blant annet innføringskostnader, flyttekostnader og tilpasning av IKT-systemer. Bevilgningen på posten foreslås økt med 55 mill. kroner til en mer smidig gjennomføring av organisasjonsendringene.

Utgifter til rettssaker og innfordringsutgifter (rettsgebyr)

Skatteetatens utgifter i rettssaker vedrørende merverdiavgift og petroleumsskatt posteres i dag på post 21. Utgifter i rettssaker på etatens øvrige områder (særavgifter og krav gjennom Statens innkrevingsentral) belastes post 01. Sistnevnte rettssaksutgifter bør imidlertid også posteres på post 21. Som følge av overføringen av NAV Innkreving til Skatteetaten bør også innfordringsutgiftene herfra posteres på post 21. Bevilgningen på posten foreslås derfor redusert med til sammen 8,9 mill. kroner, mot tilsvarende økning på post 21.

Lån av ansatte fra Finansdepartementet

I forbindelse med et pågående samarbeidsprosjekt er saksbehandlere utlånt fra Finansdepartementet til Skatteetaten. På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på posten økt med 2 mill. kro-

ner, mot tilsvarende reduksjon på kap. 1600, post 01.

Oppsummering

Samlet foreslås det å øke bevilgningen på post 01 med 80,1 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det vises til omtale under av utgifter til rettssaker og innfordringsutgifter under post 01. Bevilgningen på posten foreslås økt med 8,9 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon på post 01.

Post 22 Større IT-prosjekter, kan overføres

Ny digital skattemelding (SIRIUS) – SSBs andel av utviklingskostnadene

På post 22 er det i 2018 bevilget 120 mill. kroner til Skatteetatens prosjekt for ny digital skattemelding (SIRIUS). 10 mill. kroner av bevilgningen gjelder tilpasningstiltak som må gjennomføres i SSB som følge av prosjektet. Bevilgningen under Skatteetaten foreslås derfor redusert med 10 mill. kroner, mot økninger på 5 mill. kroner på hhv. kap. 1620 Statistisk sentralbyrå, postene 01 Driftsutgifter og 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

SOFUS-prosjektet – endret periodisering

Skatteetatens prosjekt for modernisering av systemene for forskuddsutskrivning og skatteutregning (SOFUS) var opprinnelig planlagt ferdigstilt i 2018. En nylig gjennomgang av prosjektet har vist at det vil være mest hensiktsmessig å skyve noen av prosjektets leveranser fra 2018 til 2019. Bakgrunnen for forsinkelsen er blant annet at arbeidet med tilpasninger i skatteforvaltningsloven tar noe lengre tid enn planlagt. Kostnadsrammen forblir uendret, og endringen vil ikke påvirke beregnet samfunnsøkonomisk nytte eller gevinster fra prosjektet. Bevilgningen på posten foreslås redusert med 30 mill. kroner.

Oppsummering

Samlet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 1618, post 22 med 40 mill. kroner.

Kap. 4618 Skatteetaten

Post 01 Refunderte utleggs- og tinglysingsgebyr

NAV Innkreving er fra 1. april 2018 en del av Skatteetaten. Fra samme dato posteres også innfordringsutgifter (rettsgebyr mv.) for denne del av Skatteetaten på kap. 4618 Skatteetaten, post 01 Refunderte utleggs- og tinglysingsgebyr. Disse gebyrene har i NAV Innkreving vært postert på kap. 5701, post 87. Bevilgningen på posten foreslås økt med 18 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 5701, post 87, jf. omtale under Arbeids- og sosialdepartementet.

Post 07 Gebyr for bindende forhåndsuttalelser

I regnskapet for 2017 var utgiftene på posten om lag 1,1 mill. kroner høyere enn lagt til grunn i saldert budsjett. Dette skyldtes både høyere gebyrer og volumvekst samt at det fra 2017 av er anledning til å søke om bindende forhåndsuttalelser om særavgifter. Denne økningen forventes å vedvare i 2018. Bevilgningen på posten foreslås derfor økt med 1,1 mill. kroner.

Post 89 Overtredelsesgebyr

Regnskapet for 2017 viste en inntekt på posten på 3,9 mill. kroner, mot et opprinnelig budsjett for 2017 på 13 mill. kroner. Etter tre år med kontroll av personallister tilsier en vurdering av resultatene av kontrollene at antall kontroller kan reduseres. Fremover vil dermed kontroller i større utstrekning baseres på etatens vurdering av risiko for feil eller overtredelser. På bakgrunn av dette foreslås bevilgningen på posten redusert med 9 mill. kroner.

Kap. 1620 Statistisk sentralbyrå

Post 01 Driftsutgifter

Det vises til omtale av SSBs del av kostnadsrammen for SIRIUS-prosjektet under kap. 1618, post 22. Bevilgningen på posten foreslås økt med 5 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det vises til omtale av SSBs del av kostnadsrammen for SIRIUS-prosjektet under kap. 1618, post 22. Bevilgningen på posten foreslås økt med 5 mill. kroner.

Kap. 1632 Kompensasjon for merverdiavgift

Post 72 Tilskudd til private og ideelle virksomheter, overslagsbevilgning

Utbetalinger av merverdiavgiftskompensasjon til private og ideelle virksomheter var lavere enn ventet mot slutten av 2017, og regnskapet endte 70,9 mill. kroner (3,4 pst.) lavere enn bevilgningen. Utviklingen hittil i 2018 har vært omtrent som i 2017. På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på posten redusert med 60 mill. kroner.

Kap. 1651 Statsgjeld, avdrag og innløsning

Post 98 (Ny) Avdrag på innenlandsk statsgjeld, overslagsbevilgning

Staten har i dag utestående sju obligasjonslån. I hvert av disse lånene har staten en egenbeholdning på 8 mrd. kroner. Denne egenbeholdningen kan lånes ut kortvarig til bankene som utgjør ordningen for primærhandlere. Etter hvert har primærhandlerens utnyttelse av låneordningen blitt mindre. Norges Bank anslår nå at behovet for å låne papirer er redusert så mye at beholdningen av statsobligasjoner tilgjengelig for utlån kan reduseres. Normalt innfris statsgjeld bare annet hvert år, og posten er derfor ny i 2018.

Det foreslås at kap. 1651, ny post 98 bevilges med 20 000 mill. kroner, mot tilsvarende bevilgning på kap. 5341, ny post 98.

Kap. 2309 Tilfeldige utgifter

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen er motpost til tilleggsbevilgninger til blant annet forhandlinger hvor staten er part, herunder lønnsoppgjøret for statsansatte, takstopp-gjøret for privatpraktiserende leger, fysioterapeuter og psykologer samt til uforutsette utgifter.

Bevilgningsbehovet til inntektsoppgjør mv. er usikkert og avhenger av utfallet av lønnsforhandlingene. I lys av at lønnsvekstanslaget for 2018 nå er lavere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2018, foreslås bevilgningen redusert med 160 mill. kroner.

Kap. 5309 Tilfeldige inntekter

Post 29 Ymse

På dette kapitlet inntektsføres uforutsette inntekter det ikke er naturlig å føre under andre kapitler. I Saldert budsjett 2018 er det på post 29 bevilget

150 mill. kroner. Blant annet i lys av regnskapsførte inntekter hittil i 2018 foreslås bevilgningen økt med 200 mill. kroner.

Kap. 5341 Avdrag på utestående fordringer

Post 98 (Ny) Avdrag på egenbeholdning statsobligasjoner

Det vises til omtale under kap. 1651, ny post 98, om reduksjon av egenbeholdningen av statsobligasjoner. Det foreslås at posten bevilges med 20 000 mill. kroner mot en tilsvarende bevilgning på kap. 1651, ny post 98.

Kap. 5351 Overføring fra Norges Bank

Post 85 Overføring

Det er i Saldert budsjett 2018 anslått at overføringen fra Norges Bank blir på 14 500 mill. kroner inneværende år. Norges Banks representantskap har i årsregnskapet for 2017 fastsatt overføringen til 14 332,6 mill. kroner. Bevilgningen på posten foreslås derfor redusert med 167,4 mill. kroner.

Kap. 5491 Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift

Post 30 Avskrivninger

På denne posten inntektsføres summen av avskrivninger på statens kapital som bevilges på underpost 3 i statens forretningsdrift (kap. 2445–2490). På bakgrunn av endringer på disse underpostene foreslås bevilgningen på kap. 5491, post 30 økt med 19,3 mill. kroner.

Kap. 5521 Merverdiavgift

Post 70 Merverdiavgift

Det vises til forslag om fritak for engangsavgift og fradragsrett for inngående merverdiavgift for kjøp, drift og vedlikehold av snøscootere og terenggående motorsykler med fire hjul som brukes i reindriften. Se omtale i Prop. 86 LS (2017–2018) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga* punkt 7. Iverksettingen skjer fra den tid Finansdepartementet bestemmer.

Stortinget vedtok fritaket i statsbudsjettet for 2018, og det ble budsjettert med et provenytap på 25 mill. kroner i 2018. Iverksetting fra 1. juli gir et anslått bokført provenytap i 2018 på om lag 15 mill. kroner. Provenytapet i 2018 blir dermed om

lag 10 mill. kroner mindre enn lagt til grunn i saldert budsjett. De 10 mill. kronene fordeler seg med anslagsvis 5 mill. kroner i økt merverdiavgift og 5 mill. kroner i økt engangsavgift.

Bevilgningen på kap. 5521, post 70 foreslås på denne bakgrunn økt med 5 mill. kroner.

Kap. 5526 Avgift på alkohol

Post 70 Avgift på alkohol

Det vises til forslag om lettelse i alkoholavgiften for småbryggerier. Se omtale i Prop. 86 LS (2017–2018) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollovgivinga* punkt 10.

Bevilgningen på kap. 5526, post 70 foreslås på denne bakgrunn redusert med 7 mill. kroner.

Kap. 5536 Avgift på motorvogner mv.

Post 71 Engangsavgift

Det vises til forslag om fritak for engangsavgift og fradragsrett for inngående merverdiavgift for kjøp, drift og vedlikehold av snøscootere og terrenggående motorsykler med fire hjul som brukes i reindriften. Se omtale i Prop. 86 LS (2017–2018) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollovgivinga* punkt 7. Iverksettingen skjer fra den tid Finansdepartementet bestemmer.

Stortinget vedtok fritaket i statsbudsjettet for 2018, og det ble budsjettert med et provenytap på 25 mill. kroner i 2018. Iverksetting fra 1. juli gir et anslått bokført provenytap i 2018 på om lag 15 mill. kroner. Provenytapet i 2018 blir dermed om lag 10 mill. kroner mindre enn lagt til grunn i saldert budsjett. De 10 mill. kronene fordeler seg med anslagsvis 5 mill. kroner i økt merverdiavgift og 5 mill. kroner i økt engangsavgift.

Bevilgningen på kap. 5536, post 71 foreslås på denne bakgrunn økt med 5 mill. kroner.

Andre saker

Bestillingsfullmakt til nye lokaler for EOS-utvalget

Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) har behov for å skifte lokaler, blant annet på bakgrunn av en sikkerhetsvurdering. Etter innspill fra Stortingets administrasjon foreslås det en bestillingsfullmakt slik at det kan inngås avtaler i forbindelse med nye lokaler, flyttingen mv., jf. forslag til romertallsvedtak.

2.14 Forsvarsdepartementet

Kap. 1700 Forsvarsdepartementet

Post 01 Driftsutgifter

Program Space skal bidra til at Forsvarets behov for satellittbaserte tjenester dekkes mer effektivt. Videre har programmet til hensikt å etablere klare roller og ansvarsforhold for forsvarssektorens romvirksomhet. Tiltaket har en nøktern og trinnvis utvikling. Det foreslås å øke bevilgningen med 5,6 mill. kroner knyttet til en videreføring av *Program Space*. Den foreslåtte bevilgningsøkningen motsvares av bevilgningsreduksjoner på kap. 1732, post 01 (2,8 mill. kroner) og kap. 1735, post 21 (2,8 mill. kroner).

I forbindelse med arbeidet for å vurdere eventuelt nedsalg i Aerospace Industrial Maintenance Norway SF (AIM Norway) har det oppstått et merbehov på 3,1 mill. kroner til ekstern bistand og kvalitetssikring av arbeidet i Forsvarsdepartementet. Bevilgningen foreslås derfor økt med 3,1 mill. kroner. Forslaget til bevilgningsøkning motsvares av et tilsvarende forslag til bevilgningsreduksjon på kap. 1733, post 01 (1,6 mill. kroner) og kap. 1760, post 45 (1,5 mill. kroner).

Kommunikasjonsenheten i Forsvarsdepartementet skal dekke NATO-øvelsen *Trident Juncture* i 2018. Dette vil medføre merutgifter for enheten. Bevilgningen foreslås økt med 0,5 mill. kroner. Økningen foreslås dekket inn gjennom en tilsvarende bevilgningsreduksjon på kap. 1700, post 71.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 9,2 mill. kroner.

Post 71 Overføringer til andre, kan overføres

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 0,5 mill. kroner for å dekke inn utgiftene til Forsvarsdepartementets kommunikasjonsenhets arbeid med NATO-øvelsen *Trident Juncture* i 2018, jf. omtale under kap. 1700, post 01.

Post 78 Norges tilskudd til NATOs og internasjonale driftsbudsjetter, kan overføres

I tidligere budsjettår har innbetalingene til tilskudd til NATO vært høyere enn planene som har eksistert for NATO, og som Norge har lagt til grunn. Tilskudd til NATO utover det som er planlagt blir ikke refundert. I stedet vil de store innskuddene i tidligere år, særlig til programmet *Strategic Airlift Capability*, bli kompensert ved at behovet for tilskudd i 2018 er lavere enn forventet.

Dette resulterer i at bevilgningsbehovet på posten i 2018 blir om lag 50 mill. kroner lavere enn lagt til grunn i saldert budsjett. Bevilgningsreduksjonen foreslås brukt til å dekke økte utgifter under Hæren og Luftforsvaret. De økte utgiftene gjelder ammunisjonsinnkjøp til øvingsformål i Hæren (18,6 mill. kroner) og reservedeler til maritime patruljefly i Luftforsvaret (31,4 mill. kroner).

Bevilgningen foreslås videre redusert med 10,7 mill. kroner for å dekke inn økte utgifter til kjøp av reservedeler og drivstoff på kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås i tillegg redusert med 1,4 mill. kroner for å dekke inn utgifter til å bemanne to stillinger i *Heavy Airlift Wing*. Det vises til omtale under kap. 1720, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med 62,0 mill. kroner.

Kap. 1720 Felleskapasiteter i Forsvaret

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen foreslås økt med 94,3 mill. kroner som følge av en tilsvarende økning av inntektskravet, jf. omtale under kap. 4720, post 01. Bevilgningen foreslås videre økt med 10,7 mill. kroner for å dekke merbehov til kjøp av reservedeler og drivstoff. Denne økningen motsvares av en tilsvarende reduksjon på kap. 1700, post 78.

Bevilgningsreduksjonen fra Forsvarets intern-effektiviseringer er i saldert budsjett budsjettet under Forsvarets logistikkorganisasjon på kap. 1720, post 01. Effektiviseringen består imidlertid av ulike tiltak under flere av Forsvarets avdelinger. Effektiviseringsgevinsten er på til sammen 9,1 mill. kroner, og bevilgningen på posten foreslås derfor økt med dette beløpet. Økningen foreslås dekket inn gjennom bevilgningsreduksjoner på de kapitler der effektiviseringstiltakene har blitt iverksatt: kap. 1731, post 01 (2,8 mill. kroner), kap. 1732, post 01 (3,6 mill. kroner), kap. 1733, post 01 (2,1 mill. kroner), kap. 1734, post 01 (0,4 mill. kroner), kap. 1735, post 21 (0,1 mill. kroner) og kap. 1792, post 01 (0,1 mill. kroner).

Det foreslås å avvikle horisontal samhandel for leveranser uten systemunderstøttelse. Dette medfører at midler for vedlikeholds- og forsyningsstudier overføres fra Forsvarsmateriell til Forsvarets logistikkorganisasjon. Bevilgningen foreslås økt med 4 mill. kroner, samtidig som bevilgningen på kap. 1760, post 01 foreslås redusert tilsvarende.

Forsvaret gjennomførte i 2017 en omfattende utdanningsreform hvor det ble etablert én felles

høyskole. I etterkant har det vist seg at den budsjettmessige fordelingen av pensjonsutgiftene til høyskolen bør justeres. Dette gjelder særlig forhold knyttet til overføringen av Krigsskolen, Hærens befalsskole og Operasjonsstøtteavdelingen i Linderud leir til Forsvarets høgskole. Det foreslås derfor en bevilgningsøkning på 3,9 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1731, post 01.

Forsvarsmateriell hadde frem til høsten 2017 ansvaret for ammunisjonsforvaltning i Forsvaret. Høsten 2017 ble ansvaret overført til Forsvarets logistikkorganisasjon, mens utgiftene i Saldert budsjett 2018 ble liggende under Forsvarsmateriell på kap. 1760, post 01. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 3,7 mill. kroner og å redusere bevilgningen på kap. 1760, post 01 tilsvarende.

Støttetjenestene i Bodø er overført fra Luftforsvaret til Forsvarets operative hovedkvarter, og det er i etterkant identifisert et behov for justering av de budsjettmessige konsekvensene av overføringen. Bevilgningen foreslås økt med 3,5 mill. kroner knyttet til forsyningsutgifter til Forsvarsbygg i Bodin leir. Økningen motsvares av en tilsvarende reduksjon på kap. 1733, post 01.

Videre foreslås bevilgningen økt med 3,4 mill. kroner knyttet til justeringer i forbindelse med utdanningsreformen, jf. omtale under kap. 1733, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner til grunnleggende militær utdanning av vernepliktige akademikere. Bakgrunnen er at bevilgningen i saldert budsjett er lagt under Hæren, mens det er Forsvarets sanitet som utfører utdanningen. Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 1731, post 01 tilsvarende.

Det foreslås å øke bevilgningen til Forsvarets personell- og vernepliktsenter for å håndtere gjennomføring av Forsvarets opptak og seleksjon. Dette er en del av sentraliseringen av oppgaver i Forsvaret. Bevilgningen foreslås økt med 1,9 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1731, post 01 (1,0 mill. kroner), kap. 1732, post 01 (0,5 mill. kroner) og kap. 1733, post 01 (0,4 mill. kroner).

I henhold til avtalen knyttet til programmet *Strategic Airlift Capability* skal Norge stå for bemanningen av ytterligere to stillinger i flytransportstyrken *Heavy Airlift Wing*. Bevilgningen på posten foreslås økt med 1,4 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1700, post 78.

Forsvarets kompetansesenter for logistikk og operativ støtte er i budsjettet for 2018 overført fra Hæren til Forsvarets logistikkorganisasjon. Det viser seg nå at bevilgningen som er flyttet er for

lav, og at det er behov for en justering. Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1731, post 01.

Det foreslås å øke bevilgningen med 0,9 mill. kroner knyttet til at Forsvarets logistikkorganisasjon i 2018 har overtatt ansvaret for velferdstjenester for soldater i Sessvollområdet. Tidligere var det Hæren som hadde denne oppgaven. Det foreslås en tilsvarende reduksjon på kap. 1731, post 01. Videre foreslås det at bevilgningen økes med 0,7 mill. kroner grunnet at Forsvarets operative hovedkvarter har fått overført soldater fra Luftforsvaret. Utgiftene til allmennhelsetjenesten for disse soldatene skal belastes kap. 1720, post 01 og ikke kap. 1733, post 01 som i dag. Bevilgningen på kap. 1733, post 01 foreslås redusert tilsvarende.

Forsvarets sanitet utdanner sanitetsoldater fra andre avdelinger. Midler til sanitetsutdanningen er bevilget på de enkelte avdelinger. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 0,7 mill. kroner knyttet til gjennomførte sanitetskurs for vernepliktig akademisk befal mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1731, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 0,2 mill. kroner knyttet til overføring av eiendommer, bygg og anlegg (EBA) fra Luftforsvaret til Forsvarets logistikkorganisasjon. Dette medfører en tilsvarende bevilgningsreduksjon på kap. 1733, post 01.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 38,4 mill. kroner som inndekning for utgiftene til flyttingen av *UK Royal Marines* fra Åsegarden til Bardufoss-området. Flyttingen medfører merutgifter knyttet til økte utgifter til leie og drift av EBA for Hæren. Reduksjonen motsvares av en tilsvarende økning på kap. 1731, post 01.

Det foreslås en bevilgningsreduksjon på 26,1 mill. kroner knyttet til at Etterretningstjenestens våpenskole (tidligere Forsvarets etterretningshøgskole) er overført til E-tjenesten og nå vil bevilges på kap. 1735, post 21, jf. omtale under kap. 1735, post 21.

I tråd med langtidsplanen for forsvarssektoren for 2017–2020 (LTP) er det i budsjettet for 2018 avsatt et betydelig beløp til vedlikehold og anskaffelse av reservedeler og annet beredskapsmaterieell i Forsvaret. En rekke forhold medfører at fordelingen av midlene til vedlikehold og anskaffelse av reservedeler og materieell mellom de ulike forsvarsgrenene bør justeres. Bevilgningen på kap. 1720, post 01 foreslås redusert med 18,1 mill. kroner og bevilgningen på kap. 1732, post 01 med 39,3 mill. kroner. Reduksjonene motsvares av økninger på kap. 1731, post 01 (20,0 mill. kroner), kap. 1733, post 01 (22,4 mill. kroner) og kap. 1734, post 01 (15,0 mill. kroner).

Bruttobudsjetterte virksomheter har fra 2017 budsjettert arbeidsgiverandelen av pensjonspremie og medlemsandelen i Statens pensjonskasse i sine budsjetter. En gjennomgang viser at behovet for pensjonsmidler på enkelte kapitler er høyere enn forutsatt på budsjetteringstidspunktet, grunnet flytting av personell. Bevilgningen foreslås redusert med 14,9 mill. kroner på kap. 1720, post 01, og 0,6 mill. kroner på kap. 1732, post 01. Reduksjonene motsvares av økninger på kap. 1731, post 01 (7,6 mill. kroner), kap. 1733, post 01 (4,7 mill. kroner), kap. 1734, post 01 (0,8 mill. kroner), kap. 1790, post 01 (1,7 mill. kroner) og kap. 1792, post 01 (0,8 mill. kroner).

Bevilgningen foreslås redusert med 8,8 mill. kroner knyttet til overføring av EBA og tilhørende driftsmidler fra Forsvarets operative hovedkvarter til Luftforsvaret. Dette medfører en tilsvarende bevilgningsøkning på kap. 1733, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 6,9 mill. kroner for å dekke inn tilsvarende økte utgifter til redning og reparasjon av et Bell 412 helikopter, jf. omtale under kap. 1733, post 01.

Videre foreslås bevilgningen redusert med 6,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 1733, post 01. Endringen skyldes at Luftforsvaret overtar tjenesten for trening i opptreden ved frihetsberøvelse (*Conduct After Capture*) fra Etterretningstjenestens våpenskole.

Oppgaver knyttet til Forsvarets felles integrerte forvaltningssystem foreslås videreført etter at prosjektorganisasjonen for implementering er avviklet. Fire årsverk foreslås overført til Luftforsvaret, og fire årsverk foreslås overført til Sjøforsvaret. Årsverkene til Luftforsvaret blir overført senere i 2018, og dette medfører at et lavere beløp foreslås omdisponert. Bevilgningen på kap. 1720, post 01 foreslås redusert med 6,4 mill. kroner mot bevilgningsøkninger på kap. 1732, post 01 (4,0 mill. kroner) og kap. 1733, post 01 (2,4 mill. kroner).

Det foreslås en bevilgningsreduksjon på 6 mill. kroner som følge av at kurs og fagutdanning ble overført til Forsvarets høgskole i forbindelse med utdanningsreformen, jf. omtale under kap. 1732, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,6 mill. kroner som følge av at flytteutgifter foreslås budsjettert under Forsvarsmaterieell, jf. omtale under kap. 1760, post 01.

Som følge av innføring av ny regnskapsløsning for Forsvaret fra januar 2018, jf. omtale under kap. 1731, post 01, foreslås bevilgningen redusert med 1,6 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,9 mill. kroner som inndekning for merutgifter til eksterne konsulenter i forbindelse med innføringen av ny regnskapsløsning for Forsvarsmateriell, jf. omtale under kap. 1760, post 01.

Bevilgningen foreslås videre redusert med 0,9 mill. kroner knyttet til hjemmel for en PhD-stipendiat på Etterretningstjenestens våpenskole, jf. omtale under kap. 1735, post 21.

I forbindelse med utdanning av vernepliktige til Vardøhus festning foreslås bevilgningen redusert med 0,4 mill. kroner, jf. omtale under kap. 1731, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,4 mill. kroner knyttet til overføring av EBA til Sjøforsvaret, jf. omtale under kap. 1732, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 1720, post 01 økt med 3,4 mill. kroner.

Kap. 4720 Felleskapasiteter i Forsvaret

Post 01 Driftsinntekter

Bevilgningen foreslås økt med 69,9 mill. kroner knyttet til økt salg av verkstedtjenester fra Forsvarets logistikkorganisasjon og IKT-tjenester levert av Cyberforsvaret. Salget krever også tilsvarende økte utgifter til produksjon av disse tjenestene.

Forsvarets forskningsinstitutt har overtatt ansvaret for Innovasjons- og eksperimenteringsvirksomheten i Forsvaret. Cyberforsvarets utgifter til formålet vil faktureres oppdragsgiver, dvs. Forsvarets forskningsinstitutt. Som følge av dette foreslås bevilgningen økt med 8,2 mill. kroner. De økte inntektene vil dekke utgiftene Cyberforsvaret pådrar seg ved gjennomføring av disse oppdragene.

Bevilgningen foreslås økt med 7,5 mill. kroner knyttet til refusjon av utgifter for leverte IKT-tjenester til *Nordic Defence Cooperation* og NATO. I tillegg foreslås bevilgningen økt med 3,6 mill. kroner knyttet til refusjoner ved utleie av basesett.

Bevilgningen foreslås videre økt med 3 mill. kroner knyttet til refusjon av utgifter for utleie av en prosjektoffiser til Forsvarets forskningsinstitutt.

Bevilgningen foreslås økt med 2,2 mill. kroner knyttet til salg av uniformseffekter ved Forsvarets uniformsutvalg.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,2 mill. kroner som følge av at Luftforsvaret overtar tjenesten *Conduct After Capture* fra Etterretningstjenestens våpenskole. Denne tjenesten er knyttet til trening i opptreden ved frihetsberøvelse. Overføring av tjenesten medfører reduserte inntekter på

kap. 4720, post 01 og økte inntekter på kap. 4733 post 01. Dette medfører tilsvarende endringer på kap. 1720, post 01 og kap. 1733, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 4720, post 01 økt med 94,3 mill. kroner. Den foreslåtte inntektsøkningen motsvares av forslag om tilsvarende økning av utgiftene, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Kap. 1723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Post 01 Driftsutgifter

Ny lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven, jf. Prop. 53 L (2016–2017)) er nå vedtatt av Stortinget. Den nye loven innebærer utvidet ansvarsområde og oppgaveportefølje for Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). NSM skal støtte departementene i arbeidet med å kartlegge grunnleggende nasjonale funksjoner og virksomheter som understøtter disse. Videre skal NSM gi råd og veiledning til sektormyndigheter og sektortilsyn. Det er også nødvendig for NSM å utvikle metoder, krav og anbefalinger blant annet for kartlegging av grunnleggende nasjonale funksjoner. Utover dette er det viktig raskt å få etablert et verktøy for digitalisert samhandling mellom NSM, departementene og sektortilsyn. NSM kan ved en bevilgningsøkning starte forberedelsene til ny sikkerhetslov og ansette nødvendig personell.

Bevilgningen på posten foreslås økt med 10 mill. kroner til implementering av ny sikkerhetslov.

Kap. 1731 Hæren

Post 01 Driftsutgifter

Stortinget har besluttet at Åsegarden leir skal legges ned. Nedleggelsen skal være gjennomført innen utgangen av 2019. Under deler av treningen og øvingen som *UK Royal Marines* gjennomfører i Norge har man benyttet Åsegarden leir. Videre har det vært lagt opp til at alliert trening som har foregått i Åsegarden leir flyttes til Indre Troms i løpet av 2019. Treningsvirksomheten til *Royal Marines* er imidlertid flyttet til Indre Troms allerede i 2018. Denne flyttingen medfører økte utgifter til leie og drift av bygg og anlegg for Hæren. Det foreslås å øke bevilgningen med 45,6 mill. kroner som følge av flyttingen. Økningen motsvares av reduksjoner på kap. 1720, post 01 (38,4 mill. kroner) og kap. 1760, post 45 (7,2 mill. kroner).

Det foreslås å øke bevilgningen med 21,2 mill. kroner til økt ammunisjonsinnkjøp til øvingsfor-

mål. Bevilgningsøkningen motsvares av reduksjoner på kap. 1700, post 78 (18,6 mill. kroner) og kap. 1760, post 45 (2,6 mill. kroner). Det foreslås også å øke bevilgningen med 20 mill. kroner til vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger i Hæren mot tilsvarende reduksjon under kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 7,6 mill. kroner som følge av omdisponeringer av midler til pensjonspremie, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Videre foreslås bevilgningen økt med 6,6 mill. kroner knyttet til justeringer i forbindelse med utdanningsreformen, jf. omtale under kap. 1733, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 1,6 mill. kroner som følge av innføring av ny regnskapsløsning for Forsvaret fra januar 2018. Økningen skyldes blant annet at Forsvaret og Forsvarsmateriell har fått separate regnskap. De økte utgiftene foreslås dekket inn gjennom en tilsvarende reduksjon på kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås videre økt med 0,4 mill. kroner i forbindelse med utdanning av vernepliktige til Vardøhus festning. Bevilgningen til Vardøhus festning på kap. 1720, post 01 foreslås redusert tilsvarende.

Forsvarets kompetansesenter for objektsikring ble overført fra Hæren til Heimevernet fra 1. januar 2018. Midlene for kompetansesenteret er bevilget på kap. 1731, post 01. Det er behov for å overføre driftsmidlene knyttet til Forsvarets kompetansesenter for objektsikring fra Hæren til Heimevernet. Bevilgningen foreslås derfor redusert med 19,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 1734, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 3,9 mill. kroner knyttet til justering av pensjonsutgiftene etter utdanningsreformen som Forsvaret gjennomførte i 2017, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 2,8 mill. kroner knyttet til interneffektiviseringer i Forsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01. I tillegg foreslås bevilgningen redusert med 2,0 mill. kroner knyttet til grunnleggende militær utdanning av vernepliktige akademikere, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Bakgrunnen er at bevilgningen i saldert budsjett er lagt under Hæren, mens det er Forsvarets sanitet som utfører utdanningen.

Bevilgningen foreslås videre redusert med 1 mill. kroner knyttet til gjennomføring av Forsvarets opptak og seleksjon, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 1 mill. kroner knyttet til at Forsvarets kompetansesenter for logistikk og operativ støtte

er overført fra Hæren til Forsvarets logistikkorganisasjon, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,9 mill. kroner knyttet til at Forsvarets logistikkorganisasjon i 2018 skal sørge for velferdstjenester for soldater i Sessvollområdet. Det foreslås en tilsvarende økning på kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,8 mill. kroner knyttet til opprettholdelse og videreutvikling av kompetansen innen ytreballistikk, jf. omtale under kap. 1760, post 45. Videre foreslås bevilgningen redusert med 0,7 mill. kroner knyttet til sanitetsutdanningen, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 1731, post 01 økt med 70,3 mill. kroner.

Kap. 1732 Sjøforsvaret

Post 01 Driftsutgifter

Forsvaret gjennomførte i 2017 en omfattende utdanningsreform, og det ble etablert en felles høyskole. I etterkant har det vist seg at de bevilgningsmessige konsekvensene av overføringen bør justeres. Bevilgningen foreslås økt med 6 mill. kroner til kurs og fagutdanning som ble overført til Forsvarets høyskole i forbindelse med overføring av Sjøkrigsskolen og Sjøforsvarets befalskole. Bevilgningen på kap. 1720, post 01 foreslås redusert tilsvarende.

Bevilgningen foreslås økt med 4 mill. kroner som følge av at fire årsverk knyttet til felles integrert forvaltningssystem foreslås overført til Sjøforsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Videre foreslås bevilgningen økt med 3 mill. kroner knyttet til justeringer i forbindelse med utdanningsreformen, jf. omtale under kap. 1733, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 2,7 mill. kroner knyttet til overføring av leieforhold av en landingsplass for helikopter på Haakonsværn orlogsstasjon i Bergen fra Luftforsvaret til Sjøforsvaret. Bevilgningen på kap. 1733, post 01 foreslås redusert tilsvarende.

Norge er medlem i *Maritime Theatre Missile Defence Forum*. Medlemskapet bidrar til å forbedre Norges evne til å forsvare egne og allierte marinefartøy mot missiler. Norge har i 2018 påtatt seg formannskapet i *forumet*, og dette vil medføre merutgifter på posten. Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 1760, post 45.

Det er overført EBA til Sjøforsvaret fra Forsvarets logistikkorganisasjon, og driftsmidlene fore-

slås overført sammen med eieransvaret for bygningsmassen. Bevilgningen foreslås økt med 0,4 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 1720, post 01.

I tråd med langtidsplanen for forsvarssektoren for 2017–2020 (LTP) er det i budsjettet for 2018 avsatt et betydelig beløp til vedlikehold og anskaffelse av reservedeler og annet beredskapsmaterieell i Forsvaret. En rekke forhold medfører at fordelingen av midlene til vedlikehold og anskaffelse av reservedeler og materiell mellom de ulike forsvarsgrenene bør justeres. Bevilgningen på posten foreslås redusert med 39,3 mill. kroner, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Fartøyet Magnus Lagabøte er tidligere overført fra Kystvakten til Sjøforsvaret. Det ble samtidig overført midler knyttet til fartøyet. I etterkant viser det seg at økningen av bevilgningen til Sjøforsvaret var høyere enn utgiftene til fartøyet tilsier. Bevilgningen foreslås derfor redusert med 7,0 mill. kroner, mot en tilsvarende økning på kap. 1790, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 3,6 mill. kroner knyttet til interneffektiviseringer gjennomført i Forsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 2,8 mill. kroner knyttet til videreføring av *Program Space*, jf. omtale under kap. 1700, post 01, samt 0,8 mill. kroner knyttet til opprettholdelse og videreutvikling av kompetansen innen ytreballistikk, jf. omtale under kap. 1760, post 45.

Bevilgningen foreslås videre redusert med 0,6 mill. kroner som følge av omdisponeringer av midler til pensjonspremie, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Bevilgningen foreslås redusert med 0,5 mill. kroner knyttet til gjennomføring av Forsvarets opptak og seleksjon, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 1732, post 01 redusert med 36,4 mill. kroner.

Kap. 4732 Sjøforsvaret

Post 01 Driftsinntekter

I forbindelse med avviklingen av kapitalelementet i husleien til Forsvarsbygg i 2017 ble forsvarssektorens utgiftsramme og inntektskapitlet for Forsvarsbygg redusert med om lag 1,1 mrd. kroner. Sjøforsvaret står som leietaker for bygningsmassen til *Joint Warfare Center* og viderefakturerer NATO for husleien. Frem til og med 2017 var kapitalelementet en del av denne husleien, som ble refundert til Sjøforsvaret fra NATO. I Saldert budsjett 2018 er utgiftsrammen til Sjøforsvaret redu-

sert med 6,4 mill. kroner, hvilket tilsvarer kapitaldelen av refusjonen. Inntektsdelen ble imidlertid ikke redusert tilsvarende. Bevilgningen på inntektsposten foreslås derfor redusert med 6,4 mill. kroner.

Kap. 1733 Luftforsvaret

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten foreslås økt med 96,3 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1790, post 01. Økningen er knyttet til operativ testing og evaluering av kystvakt- og fregatthelikoptrene NH90. Forsinkelse av leveransen av nye NH90 til Kystvakten har medført høyere utgifter til operativ testing og evaluering enn forutsatt. Kystvakten har avsatt et beløp til leveranser av helikoptertjenester fra Luftforsvaret som er en del av den planlagte totalkostnaden for NH90. Disse midlene foreslås derfor omdisponert fra Kystvakten til Luftforsvaret.

Det foreslås å øke bevilgningen med 31,4 mill. kroner til anskaffelse av reservedeler til maritime patruljefly. Bevilgningsøkningen motsvares av tilsvarende reduksjon på kap. 1700, post 78. Det foreslås også å øke bevilgningen med 20 mill. kroner til vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger i Sjøforsvaret mot tilsvarende reduksjon under kap. 1720, post 01. Bevilgningen på posten foreslås økt med 22,4 mill. kroner, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Bevilgningen foreslås økt med 8,8 mill. kroner knyttet til overføring av EBA fra Forsvarets operative hovedkvarter til Luftforsvaret. Dette medfører en tilsvarende bevilgningsreduksjon på kap. 1720, post 01.

Ved trening på landing i myrterreng med helikopter Bell 412 satte et helikopter seg fast. Helikopteret ble skadet og måtte reddes. Redningsoperasjonen og reparasjonen av helikopteret medførte merutgifter for Luftforsvaret. Bevilgningen foreslås derfor økt med 6,9 mill. kroner med en tilsvarende bevilgningsreduksjon på kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 6,7 mill. kroner mot en reduksjon på kap. 1720, post 01 (6,5 mill. kroner) og en økning på kap. 4733, post 01 (0,2 mill. kroner). Endringen er knyttet til at Luftforsvaret overtar tjenesten *Conduct After Capture* fra Etterretningstjenestens våpenskole. Videre foreslås bevilgningen økt med 4,7 mill. kroner som følge av omdisponeringer av midler til pensjonspremie, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Som følge av at fire årsværk knyttet til Forsvarets felles integrerte forvaltningssystem foreslås overført til

Luftforsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01, foreslås bevilgningen økt med 2,4 mill. kroner.

Forsvaret gjennomførte i 2017 en omfattende utdanningsreform, og det ble etablert en felles høyskole. I etterkant av etableringen har det vist seg at de bevilgningsmessige endringene som er innarbeidet i Saldert budsjett 2018 bør justeres. Bevilgningen på posten foreslås redusert med 13,0 mill. kroner mot økninger på kap. 1720, post 01 (3,4 mill. kroner), kap. 1731, post 01 (6,6 mill. kroner), og kap. 1732, post 01 (3,0 mill. kroner).

Bevilgningen foreslås redusert med 3,5 mill. kroner knyttet til korrigerende av forsyningsutgifter til Forsvarsbygg i Bodin leir, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 2,7 mill. kroner knyttet til overføring av leieforholdet for en helikopterlandingsplass, jf. omtale under kap. 1732, post 01. I tillegg foreslås bevilgningen redusert med 2,1 mill. kroner knyttet til interneffektiviseringer gjennomført i Forsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,6 mill. kroner for å dekke utgifter til arbeidet med å vurdere et eventuelt nedslag i AIM Norway, jf. omtale under kap. 1700, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 0,9 mill. kroner i forbindelse med omdisponering av flytteutgifter til Forsvarsmateriell, jf. omtale under kap. 1760, post 01. I tillegg foreslås bevilgningen redusert med 0,8 mill. kroner knyttet til opprettholdelse og videreutvikling av kompetansen innen ytreballistikk, jf. omtale under kap. 1760, post 45.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,7 mill. kroner knyttet til allmennhelsetjenesten for soldater, som er overført til Forsvarets operative hovedkvarter, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Bevilgningen foreslås redusert med 0,4 mill. kroner knyttet til gjennomføring av Forsvarets opptak og seleksjon, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Bevilgningen foreslås redusert med 0,2 mill. kroner knyttet til overføring av EBA fra Luftforsvaret til Forsvarets logistikkorganisasjon. Dette medfører en tilsvarende bevilgningsøkning på kap. 1720, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 1733, post 01 økt med 153,8 mill. kroner.

Kap. 4733 Luftforsvaret

Post 01 Driftsinntekter

Bevilgningen foreslås økt med 0,2 mill. kroner som følge av at Luftforsvaret overtar tjenesten *Conduct After Capture* fra Etterretningstjenestens

våpenskole, jf. omtale under kap. 4720, post 01. Inntektsøkningen medfører en tilsvarende økning av utgiftene, jf. omtale under kap. 1733, post 01.

Kap. 1734 Heimevernet

Post 01 Driftsutgifter

Det ble i 2016 etablert en prøveordning med en amerikansk rotasjonsstyrke på Værnes. Amerikanske styrker vil reetablere vinterkompetanse og forbedre kriseberedskapen knyttet til forhåndslagrene i Norge. Videre ønsker allierte styrker å forsterke det bilaterale samarbeidet med norske styrker basert på gode erfaringer fra tidligere samarbeid. Bevilgningen foreslås derfor økt med 31,5 mill. kroner for å dekke merutgifter knyttet til ivaretagelse av Norges vertslandsstøtteansvar. Som inndekning for de økte utgiftene foreslås en tilsvarende reduksjon på kap. 1760, post 45.

Forsvarets kompetansesenter for objektsikring ble overført fra Hæren til Heimevernet fra 1. januar 2018. Bevilgningen på posten foreslås i den forbindelse økt med 19,5 mill. kroner. Bevilgningen på kap. 1731, post 01 foreslås redusert tilsvarende.

I tråd med langtidsplanen for forsvarssektoren for 2017–2020 (LTP) er det i budsjettet for 2018 avsatt et betydelig beløp til vedlikehold og anskaffelse av reservedeler og annet beredskapsmaterieell i Forsvaret. En rekke forhold medfører at fordelingen av midlene til vedlikehold og anskaffelse av reservedeler og materieell mellom de ulike forsvarsgrenene bør justeres. Bevilgningen på posten foreslås økt med 15 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon under kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 11 mill. kroner til en økning i områdestrukturen og gjennomføring av kurs, trening og øving for å heve kompetansen hos befal og soldater. I HV-16 økes den årlige treningen i områdestrukturen tilsvarende den økte treningen og øvingen som allerede er implementert i HV-17.

Det har siden 2017 vært stasjonert tre kjøkkenmedarbeidere ved Heimevernets messe i Lutvann leir, hvor Etterretningstjenesten er stasjonert. Siden Etterretningstjenesten benytter denne messen, foreslås det at Heimevernet kompenseres for utgiftene denne bruken medfører. Bevilgningen foreslås økt med 2,3 mill. kroner, med en tilsvarende reduksjon på kap. 1735, post 21. I tillegg foreslås bevilgningen økt med 0,8 mill. kroner som følge av omdisponeringer av utgifter til pensjonspremie, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,4 mill. kroner knyttet til interneffektiviseringer gjennomført i Forsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 1734, post 01 økt med 79,6 mill. kroner.

Kap. 1735 Etterretningstjenesten

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Etterretningstjenestens våpenskole er overført til Etterretningstjenesten fra kap. 1720, post 01. Det foreslås å øke bevilgningen med 26,1 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1720, post 01.

I budsjettet for 2015 ble det innført en nettoppordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen. Forsvarsbudsjettet ble i den forbindelse redusert med om lag 2,0 mrd. kroner. Etterretningstjenesten er av skjermingsmessige årsaker unntatt fra nettoføringsordningen for merverdiavgift, og bevilgningen på kap. 1735, post 21 ble derfor ikke redusert som følge av omleggingen. Forsvarets militærgeografiske tjeneste og Etterretningstjenestens våpenskole er i etterkant lagt under Etterretningstjenesten. Grunnet overføringen av virksomhetene til Etterretningstjenesten faller de nå utenfor mva.-reformen, og bevilgningen på posten foreslås økt med 3,6 mill. kroner.

Det er behov for å omdisponere midler fra Forsvarets høgskole til Etterretningstjenestens våpenskole etter overføring av finansieringsansvaret for et PhD-stipendiat. Bevilgningen foreslås økt med 0,9 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1720, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 2,8 mill. kroner knyttet til videreføring av *Program Space*, jf. omtale under kap. 1700, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 2,3 mill. kroner i forbindelse med betaling av tre kjøkkenmedarbeidere ved Heimevernets messe i Lutvann leir, jf. omtale under kap. 1734, post 01. I tillegg foreslås bevilgningen redusert med 0,1 mill. kroner knyttet til interneffektiviseringer gjennomført i Forsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 1735, post 21 økt med 25,4 mill. kroner.

Kap. 1760 Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 1760, post 45

Bevilgningen foreslås økt med 22,3 mill. kroner knyttet til økte inntekter, jf. omtale under kap. 4760, post 01. Videre foreslås bevilgningen økt med 15 mill. kroner knyttet til høyere usikkerhetsavsetning ved avhending av utstyr og materiell. Bevilgningen på kap. 1760, post 44 foreslås redusert tilsvarende.

Bevilgningen foreslås økt med 7,5 mill. kroner som følge av forsering og økt omfang av verkstedtjenester fra Forsvarets verksteder knyttet til gjennomføring av investeringer. Dette gjelder spesielt prosjekt P5447 Artillerisystem 155 mm. Økningen motsvares av forslag om en tilsvarende reduksjon på kap. 1760, post 45.

Ved en feil er gevinstuttaket fra avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen lagt til grunn to ganger for Forsvarsmateriells bevilgning i saldert budsjett. Bevilgningen foreslås økt med 6,5 mill. kroner for å korrigere denne feilen. Økningen motsvares av en tilsvarende reduksjon på kap. 1760, post 45.

Flytteutgifter når offiserer beordres til nye stillinger skal belastes etaten offiserene tilhører. Flytteutgifter for offiserer som tjenestegjør i Forsvarsmateriell ble tidligere dekket av Forsvaret, uten at disse midlene ble overført. Bevilgningen til Forsvarsmateriell foreslås derfor økt med 1,6 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 1720, post 01.

Innføringen av ny regnskapsløsning for Forsvarsmateriell fra januar 2018 har medført bruk av eksterne konsulenter. Bevilgningen foreslås derfor økt med 0,9 mill. kroner, mot en tilsvarende bevilgningsreduksjon på kap. 1720, post 01.

Det foreslås å øke bevilgningen med 0,9 mill. kroner til reiseutgifter tilknyttet systemene på leveranseavtalen som Forsvarsmateriell tidligere belastet Luftforsvaret. Økningen motsvares av forslag om en tilsvarende bevilgningsreduksjon på kap. 1733, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 4 mill. kroner knyttet til avvikling av horisontal samhandel for leveranser uten systemunderstøttelse, jf. omtale under kap. 1720, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 3,7 mill. kroner knyttet til ammunisjonsforvaltning i Forsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01. I tillegg foreslås bevilgningen redusert med 1,5 mill. kroner knyttet til opprettholdelse og videreutvikling av kom-

petansen innen ytreballistikk, jf. omtale under kap. 1760, post 45.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 45,5 mill. kroner.

Post 44 Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel, kan overføres

Bevilgningen foreslås redusert med 15 mill. kroner knyttet til høyere usikkerhetsavsetning ved avhending av materiell og utstyr på kap. 1760, post 01. Bevilgningen på kap. 1760, post 01 foreslås økt tilsvarende.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45

Norge produserer missilet Naval Strike Missile til bruk på blant annet fregattene. Da det ble vedtatt å anskaffe nye ubåter, ble det inngått et strategisk samarbeid med Tyskland som blant annet innebærer samarbeid om videreutvikling av missilet. Etter fremlegget av 2018-budsjettet ble det inngått en avtale mellom Tyskland og Norge om å gjennomføre aktiviteter for risikoreduksjon i prosjektet for perioden 2017–2019. Det foreslås derfor å øke utgiftene på posten med 44,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 4760, post 45.

Videre foreslås bevilgningen økt med 10,3 mill. kroner for å dekke økte utgifter til Nasjonalt begrenset nett, jf. omtale under kap. 4760, post 45.

Bevilgningen foreslås økt med 25 mill. kroner knyttet til oppstart av kvalitetsreformen i Heimevernet. Kvalitetsreformen innebærer at Heimevernets soldater settes opp med moderne bekledning og utrustning, som inkluderer moderne våpen til den enkelte soldat. Det anskaffes materiell for vakthold og sikring av objekter i kystsonen.

Videre foreslås bevilgningen økt med 3,8 mill. kroner knyttet til økte utgifter i investeringsporteføljen. Bevilgningen på kap. 1760, post 48 foreslås redusert tilsvarende.

Fagansvaret for ytreballistikk har til nå ligget hos Forsvarets forskningsinstitutt, som har opprettholdt og videreutviklet kompetansen på fagfeltet. Det foreslås å overføre budsjetteringen for ytreballistikk til strategisk forskning og utvikling, og bevilgningen foreslås økt med 3,9 mill. kroner. Bevilgningsøkningen foreslås dekket inn av reduksjoner på kap. 1731, post 01 (0,8 mill. kroner), kap. 1732, post 01 (0,8 mill. kroner), kap. 1733, post 01 (0,8 mill. kroner) og kap. 1760, post 01 (1,5 mill. kroner).

Bevilgningen foreslås redusert med 31,5 mill. kroner for å dekke inn økte utgifter til ivaretagelse

av Heimevernets vertslandsstøtteansvar, jf. omtale under kap. 1734, post 01. Videre foreslås bevilgningen redusert med 7,5 mill. kroner knyttet til økt omfang av verkstedtjenester fra Forsvarets verksteder, jf. omtale under kap. 1760, post 01. Det foreslås å redusere bevilgningen med 7,2 mill. kroner for å dekke utgifter til flyttingen av *UK Royal Marines* fra Åsegarden til Bardufoss-området, jf. omtale under kap. 1731, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 6,5 mill. kroner mot tilsvarende økte utgifter på kap. 1760, post 01 knyttet til dobbelt gevinstuttak fra avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen under Forsvarsmateriell, jf. omtale under post 01. Det foreslås å redusere bevilgningen med 2,6 mill. kroner til økt ammunisjonsinnkjøp til øvingsformål, jf. omtale under kap. 1731, post 01. Bevilgningen foreslås redusert med 2 mill. kroner knyttet til formannskapet i *Maritime Theatre Missile Defence Forum*, jf. omtale under kap. 1732, post 01. I tillegg foreslås bevilgningen redusert med 1,5 mill. kroner for å dekke utgifter til arbeidet med å vurdere et eventuelt nedslag i AIM Norway, jf. omtale under kap. 1700, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 1760, post 45 økt med 28,6 mill. kroner.

Post 48 Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel, kan overføres

Bevilgningen foreslås redusert med 3,8 mill. kroner knyttet til forventede lavere utbetalinger i 2018. Bevilgningen på kap. 1760, post 45 foreslås økt tilsvarende.

Kap. 4760 Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold

Post 01 Driftsinntekter

Det foreslås å øke bevilgningen med 20 mill. kroner knyttet til høyere royalties fra enkelte utviklingsprosjekter. I hovedsak dreier det seg om royalties knyttet til ammunisjon der Forsvarsmateriell har betalt midler til utvikling. De økte inntektene foreslås benyttet som inndekning for utgiftene Forsvarsmateriell har hatt til utvikling av ammunisjonen.

Forsvaret leier ut kjøretøy til politiet, men leieinntekter fra dette er ikke tatt høyde for i bevilgningen i saldert budsjett. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 2,3 mill. kroner. Inntektene inkluderer fakturerte forvaltningsutgifter.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 22,3 mill. kroner. Inntektsøkningen motsva-

res av en tilsvarende økning av utgiftene, jf. omtale under kap. 1760, post 01.

Post 45 (Ny) Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, inntekter

Det forventes høyere inntekter fra salg av tjenester knyttet til Nasjonalt begrenset nett. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 10,3 mill. kroner med en tilsvarende økning på kap. 1760, post 45.

Norge produserer missilet Naval Strike Missile til bruk på blant annet fregattene. Da det ble vedtatt å anskaffe nye ubåter, ble det inngått et strategisk samarbeid med Tyskland som blant annet innebærer samarbeid om videreutvikling av missilet. Etter fremlegget av 2018-budsjettet ble det inngått en avtale mellom Tyskland og Norge om å gjennomføre aktiviteter for risikoreduksjon i prosjektet for perioden 2017–2019. Deler av denne innbetalingen vil komme i 2018. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 44,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 1760, post 45.

Samlet foreslås det en bevilgning under kap. 4760, ny post 45 med 54,8 mill. kroner.

Kap. 1790 Kystvakten

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen foreslås økt med 7 mill. kroner som følge av overføring av fartøyet Magnus Lagabøte, jf. omtale under kap. 1732, post 01. Videre foreslås bevilgningen økt med 1,7 mill. kroner som følge av justering av kompensasjon for pensjonspremie, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Bevilgningen på posten foreslås redusert med 96,3 mill. kroner som inndekning for økte utgifter til operativ testing og evaluering av kystvakt- og fregatthelikoptrene NH90, jf. omtale under kap. 1733, post 01. Dette gjelder testing og evaluering av Kystvaktens helikoptre.

Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med 87,6 mill. kroner.

Kap. 1791 Redningshelikoptertjenesten

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen foreslås økt med 96,8 mill. kroner som følge av en tilsvarende økning av inntektene, jf. omtale under kap. 4791, post 01.

Kap. 4791 Redningshelikoptertjenesten

Post 01 Driftsinntekter

Oppgraderingsplanen for Sea King 2020 ble forsinket i 2017, og dette medfører økte utgifter for Forsvaret i 2018. Utgiftene skal dekkes av Justis- og beredskapsdepartementet. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på posten med 109,6 mill. kroner med en tilsvarende økning av utgiftene på kap. 1791, post 01.

Justis- og beredskapsdepartementet legger til grunn at gjennomføring av nødvendig trening og øving knyttet til offshore antiterrorbistand til politiet håndteres med tilgjengelige Sea King-skrog og personell, og at det ikke vil være behov for innleie av sivil redningshelikopterkapasitet i 2018. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 12,8 mill. kroner med en tilsvarende reduksjon av utgiftene på kap. 1791, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 96,8 mill. kroner.

Kap. 1792 Norske styrker i utlandet

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen foreslås økt med 0,9 mill. kroner som følge av omdisponeringer av midler til pensjonspremie, jf. omtale under kap. 1720, post 01. I tillegg foreslås bevilgningen redusert med 0,1 mill. kroner knyttet til interneffektiviseringer gjennomført i Forsvaret, jf. omtale under kap. 1720, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 0,8 mill. kroner.

Kap. 4792 Norske styrker i utlandet

Post 01 Driftsinntekter

Norges bidrag til Operasjon Triton i Middelhavet er nå avsluttet. Det foreslås å redusere bevilgningen med 8,4 mill. kroner grunnet bortfall av refusjoner fra EU for norsk deltagelse.

Andre saker

Regnskapene for Forsvaret og Forsvarsmateriell

Under omtalen av Forsvarsdepartementet i Dokument 1 (2017–2018) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2016* konkluderte Riksrevisjonen at den ikke kunne uttale seg om årsregnskapene til Forsvaret og Forsvarsmateriell for 2016. De to etatene har fått innvilget et tidsbegrenset unntak fra enkelte krav i regelverket om økonomistyring i staten for årene

2016 og 2017 av Direktoratet for økonomistyring, med forutsetning om at økonomiregelverket blir etterlevd fullt ut fra og med regnskapsåret 2018. I Innst. 115 S (2017–2018) fremkommer det to merknader fra kontroll- og konstitusjonskomiteen som er nærmere omtalt nedenfor.

Forsvaret og Forsvarsmateriell fremla ikke reviderbare regnskaper i 2016 og 2017:

«Komiteen mener det er sterkt kritikkverdigg at Forsvaret og Forsvarsmateriell ikke fremla reviderbare regnskaper i 2016 og 2017. Komiteen ber statsråden orientere Stortinget om fremdriften i arbeidet med å få rutinene på plass i løpet av våren 2018.»

Med periodisert regnskap vil etatene ha tilgang på bedre styringsinformasjon, og mulighetene for å sammenligne etatene med andre virksomheter vil bli betydelig forbedret. Både Forsvaret og Forsvarsmateriell har iverksatt omfattende tiltak for å imøtekomme Riksrevisjonens kritikk. Periodisert regnskap ble innført for Forsvaret og Forsvarsmateriell i 2016. Innføringen av et periodisert regnskap som supplement til det kontantbaserte regnskapet er omfattende og krever et betydelig arbeid.

Forsvaret og Forsvarsmateriell har etablert egne tiltaksplaner og gjennomført en rekke tiltak for å heve kvaliteten på regnskapet for 2017. Riksrevisjonen har gjennom året gitt verdifull tilbakemelding og veiledning i arbeidet. Nye tiltaksplaner for 2018 er utarbeidet i begge etatene for ytterligere forbedringer av regnskapet som skal avlegges for 2018. Unntakene fra økonomiregelverket var midlertidige, og Forsvarsdepartementet har stilt som krav at Forsvaret og Forsvarsmateriell skal være i stand til å avlegge selvstendige reviderbare regnskaper for 2018.

Internkontroll i Forsvarsmateriell:

«Komiteen mener manglende internkontroll i Forsvarsmateriell, som har som konsekvens at anskaffelseskostnaden for kampflyene F-35 ikke kan bekrefte, samt feil ved verdsettelsen av F-35 i både Forsvarsmateriells og Forsvarets årsregnskaper, er kritikkverdigg. Komiteen ber statsråden orientere Stortinget om fremdriften i arbeidet med å få rutinene på plass i løpet av våren 2018.»

Forsvarsmateriell har etablert et dokumentert internkontrollsystem. For kampflyavdelingen er det laget et eget vedlegg til internkontrollsystemet som tar for seg de aspekter som ikke er fanget opp i det sentrale systemet. Internkontrollen gjennomføres etter gjeldende prinsipper i kamp-

flyanskaffelsen samt overvåkes og følges tett opp i etaten. Riksrevisjonen har gjennomgått det nye internkontrollsystemet for F-35 og har ingen merknader til dette.

Forsvarsmateriell har nå etablert full sporbarhet mellom utbetalingene til leverandørene for anskaffelse av F-35 og virksomhetsregnskapet i en egen økonomimodell utviklet av Forsvarets forskningsinstitutt. Forsvarsmateriell har videre, i dialog med Direktoratet for økonomistyring og Riksrevisjonen, endelig fastsatt hvordan de statlige regnskapsstandardene skal benyttes for kampflyanskaffelsen. På bakgrunn av dette arbeidet er tidligere avdekkede feil knyttet til verdsettelsen av F-35 identifisert og korrigert. Også for Forsvaret er dette korrigert.

Utdanningsreformen

Regjeringen vil tilpasse befalsutdanningen i Forsvaret til ordningen for militært tilsatte. Den fremtidige befalsutdanningen vil omfatte militære fellesfag og være en felles befalsutdanning for Forsvaret lokalisert til Sessvollmoen. Lagfører- og instruktørutdanning for Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret, som er utdanning for grenaderer og konstabler, vil bli etablert i tilknytning til våpenskolene i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret.

For spesialister i gradssjiktet OR 2–4 vil det bli etablert en egen instruktør- og lagførerutdanning som skal kvalifisere personell til leder- og instruktørstillinger på OR 2–4 nivå. Denne utdanningen etableres i tilknytning til grenenes eksisterende våpenskoler og bygger videre på allerede etablerte og relevante ressurser i Hæren, Luftforsvaret og Sjøforsvaret. Styrkesjefene og Forsvarets høgskole er gitt i oppdrag å koordinere dette arbeidet, herunder ivareta det omstillingsberørte personellet på best mulig måte.

Maritime patruljefly

På bakgrunn av Stortingets behandling av Innst. 127 S (2016–2017) til Prop. 27 S (2016–2017) er det fremforhandlet kontrakt om anskaffelse av P-8A Poseidon, som skal innføres i Forsvaret 2022–2023. Forsvaret maritime patruljefly består i dag av en flåte på seks fly fordelt mellom to ulike versjoner. De fire P-3C og to P-3N Orion er forskjellig utstyrt og har alltid dekket forskjellige roller i Forsvaret. Hovedforskjellen på P-3N og P-3C er at P-3N primært benyttes til treningsflyging, og ikke til operative oppdrag i Barentshavet. Ett av P-3N-flyene har ikke gjennomført treningsflyging eller vært i luften siden 2015.

Forsvarssjefen har anbefalt å redusere antall maritime patruljefly med ett fly av typen P-3N for å øke den operative evnen til de gjenværende patruljeflyene frem til mottak av nye P-8 Poseidon.

Det viktigste argumentet for en forsert utfasing er at det er et langsiktig risikoreducerende tiltak for å opprettholde aktivitet og bemanning, samt legge forholdene til rette for innfasing av P-8. Dersom P-3N videreføres, kan tilgjengeligheten av antall skrog øke, men i overgangsfasen til P-8 vil den reduserte tilgjengeligheten på operativt personell uansett medføre reduksjoner i antall tokt og flytimer. Utdanning og konvertering av personell til P-8 starter i 2019, og det er derfor fornuftig at ett fly tas ut av strukturen allerede nå.

Vedlikeholdsorganisasjonen kan fokusere på færre flymaskiner og vil videreføres med dagens bemanningsnivå, som gjør at belastningen på dette personellet reduseres. Utfasingen vil også kunne frigjøre nødvendige reservedeler til de øvrige flyene. I tillegg utgjør delebehovet som er meldt inn for dette flyet i stor grad de samme delene som mangler for to P-3C.

Videre utfasing av P-3 vil gi en smidig plan for overgang mellom P-3 og P-8, samtidig som operative leveranser opprettholdes i best mulig grad. Dette tiltaket vil ikke ha negative konsekvenser for Andøya-samfunnet, eller for aktivitetsnivået til de maritime patruljeflyene.

2.15 Olje- og energidepartementet

Kap. 1811 Statoil ASA

Post 96 Aksjer

Statoil ASA innførte i 2016 et utbytteaksjeprogram som ga aksjeeierne i Statoil et valg mellom å motta utbytte helt eller delvis i form av kontanter eller nyutstedte aksjer i selskapet til rabatterte pris. Programmet ble avsluttet med utbytte for tredje kvartal 2017 som ble utbetalt i mars 2018. Staten deltok i programmet med forutsetning om at eierandelen ble holdt konstant på 67 prosent gjennom hele programmets varighet. Dette skjedde ved at staten tegnet seg proratarisk for det samme andel aksjer som øvrige aksjonærer valgte. Staten mottok utbyttet fra Statoil i form av kontanter og nyutstedte aksjer gjennom hele programmets varighet. Dette innebar at statens kontantutbytte ble redusert i perioden utbytteaksjeprogrammet pågikk.

Den delen av utbyttet som ble benyttet til å utstede nye aksjer for staten, inntektsføres under kap. 4811, post 96 og utgiftsføres under kap. 1811,

post 96. Økt bokført verdi av utbytteaksjer anslås samlet til 1 754 mill. kroner i 2018, en reduksjon på 146 mill. kroner fra gjeldende bevilgning. Reduksjonen skyldes valutaforhold. Bevilgningen til kap. 1811, post 96 foreslås følgelig redusert med 146 mill. kroner.

Kap. 4811 Statoil ASA

Post 96 Utbytteaksjer

Den delen av utbyttet som ble benyttet til å utstede nye aksjer for staten, inntektsføres under kap. 4811, post 96 og utgiftsføres under kap. 1811, post 96. Økt bokført verdi av utbytteaksjer anslås samlet til 1 754 mill. kroner i 2018, en reduksjon på 146 mill. kroner fra gjeldende bevilgning. Det vises for øvrig til omtale under kap. 1811, post 96 Aksjer. Bevilgningen til kap. 4811, post 96 foreslås følgelig redusert med 146 mill. kroner.

Kap. 1840 CO₂-håndtering

Post 70 Administrasjon, Gassnova SF, kan overføres, kan nyttes under postene 21 og 72

Det foreslås økt bevilgning på 11 mill. kroner i 2018 på posten, jf. omtale under post 72 nedenfor.

Post 72 Fullskala CO₂-håndtering, kan overføres, kan nyttes under postene 21 og 70

Det foreslås å videreføre arbeidet med fangst, transport og lagring av CO₂ inn i forprosjekteringsfasen. Samlet budsjettbehov i 2018 for å dekke utgifter til industriaktørene og Gassnovas oppfølging av fullskalaprojektet er beregnet til om lag 280,5 mill. kroner, hvorav om lag 200 mill. kroner dekkes av overførte midler fra 2017. Foruten utgifter til Gassnovas oppfølging av prosjektet, omfatter budsjettbehov i 2018 ventekostnader og utgifter til remobilisering og forprosjektering av fangstanlegg. Videre omfatter dette utgifter til ferdigstillelse av konseptstudier for lager, samt forprosjektering av transport og lager.

Det foreslås økt bevilgning i 2018 på 69 mill. kroner under kap. 1840, post 72 Fullskala CO₂-håndtering. I tillegg kommer forslag om økt bevilgning på 11 mill. kroner over post 70.

Forslaget til bevilgning for 2018 vil dekke forprosjektering av transport, lager og inntil to fangstanlegg. Det vises for øvrig til nærmere omtale av arbeidet med fullskala CO₂-håndtering under avsnitt 3.2 Status i arbeidet med et demonstrasjonsanlegg for fangst og lagring av CO₂.

Kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

Tabell 2.4 Endring av bevilgninger under kap. 2440 og 5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (i mill. kroner)

Kap/post/underpost		Gjeldende bevilgning 2018	Forslag til ny bevilgning for 2018	Endring
<i>Kap. 2440</i>				
30	Investeringer	25 000	25 000	-
	Sum kap. 2440	25 000	25 000	-
<i>Kap. 5440</i>				
24.1	Driftsinntekter	130 200	153 200	23 000
24.2	Driftsutgifter	-26 300	-28 300	-2 000
24.3	Lete- og feltutviklingsutgifter	-1 500	-2 100	-600
24.4	Avskrivninger	-22 200	-26 000	-3 800
24.5	Renter av statens kapital	-3 300	-3 300	-
24	Driftsresultat	76 900	93 500	16 600
30	Avskrivninger	22 200	26 000	3 800
80	Renter av statens kapital	3 300	3 300	-
	Sum kap. 5440	102 400	122 800	20 400
Kontantstrøm til SDØE:				
	Innbetalinger	130 200	153 200	23 000
	Utbetalinger	52 800	55 400	2 600
	Netto kontantstrøm fra SDØE	77 400	97 800	20 400

Anslaget på kap. 5440, underpost 24.1 Driftsinntekter er økt med 23 000 mill. kroner hovedsakelig som følge av høyere olje- og gassprisforutsetninger. Anslagene baserer seg på en oljepris for 2018 på 519 kroner per fat sammenliknet med 438 kroner per fat i saldert budsjett 2018.

Anslaget under kap. 5440, underpost 24.2 Driftsutgifter er økt med 2 000 mill. kroner. Økningen skyldes økte kostnader for kjøp av gass for videresalg på grunn av høyere volum og pris. I tillegg er kostnadene til fjerning og nedstengning noe høyere sammenliknet med saldert budsjett 2018.

Anslaget under kap. 5440, underpost 24.3 Lete- og feltutviklingskostnader er økt med 600 mill. kroner. Økningen skyldes endringer i boreplaner og prioritering av brønner.

Anslaget under kap. 5440, underpost 24.4 Avskrivninger er økt med 3 800 mill. kroner. Økningen skyldes økt salg og oppdaterte reserveanslag.

Ovennevnte endringer i underposter medfører at SDØEs anslåtte driftsresultat er økt med 16 600 mill. kroner.

Som følge av ovennevnte endringer foreslås netto kontantstrøm fra SDØE økt med 20 400 mill. kroner fra saldert budsjett 2018. Det foreslås samlet å øke bevilgningen til kap. 5440, post 24 med 16 600 mill. kroner og å øke bevilgningen til kap. 5440, post 30 med 3 800 mill. kroner.

Kap. 5680 Statnett SF*Post 85 Utbytte*

Konsernets overskudd etter skatt for 2017, justert for endring i saldo for mer-/mindreinntekt etter skatt, utgjør 1 304 mill. kroner. For regnskapsåret 2017 er utbyttet fastsatt til 25 prosent av konsernets årsresultat etter skatt, justert for endring i saldo for mer-/mindreinntekt etter skatt.

Det foreslås på denne bakgrunn å redusere bevilgningen med 10 mill. kroner.

Andre saker

SDØEs forpliktelser knyttet til Snorre Expansion Project

Eierne i Snorrefeltet har over flere år arbeidet med løsninger for økt utvinning fra feltet. Olje- og energidepartementet mottok 21. desember 2017 søknad om godkjenning av endret plan for videreutvikling av feltet; Snorre Expansion Project. Investeringene er anslått til 19,3 mrd. 2017-kroner. Staten, gjennom SDØE, har en eierandel i feltet på 30 pst.

Olje- og energidepartementet har fullmakt til å godkjenne utbyggingsplaner når prosjektet ikke anses å ha prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning, samlede investeringer er under 20 mrd. kroner samt at prosjektet er vurdert å ha akseptabel samfunnsøkonomisk lønnsomhet og være rimelig robust mot endringer i prisutviklingen for olje og naturgass, jf. Prop. 1 S (2017–2018), forslag til vedtak XI. Snorre Expansion Project er innenfor denne fullmaktsrammen.

Olje- og energidepartementet har videre fullmakt til å pådra staten forpliktelser ut over bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, hvor øvre grense for statens forholdsmessige andel for det enkelte prosjekt/fase utgjør inntil 5 mrd. kroner blant annet knyttet til deltakelse i utbyggingsprosjekter på norsk sokkel, jf. Prop. 1 S (2017–2018), forslag til vedtak IX. Statens andel av investeringen i Snorre Expansion Project er anslått til om lag 5,8 mrd. 2017-kroner. Da statens investeringsandel er høyere enn fullmaktsgrensen på 5 mrd. kroner ber Olje- og energidepartementet i denne proposisjonen om Stortingets samtykke til å godkjenne at staten pådras budsjettmessige forpliktelser for SDØEs deltakelse i Snorre Expansion Project, jf. forslag til romertallsvedtak. Det er bevilgningsmessig dekning for statens andel av investeringene som påløper i 2018 innenfor gjeldende bevilgninger under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten. Petoro AS er rettighets-haver for SDØE og stemte for investeringsbeslutningen i partnerskapet.

Snorrefeltet ligger i den nordlige delen av Nordsjøen, om lag 150 kilometer vest for Florø. Eksisterende utbygging på Snorrefeltet er dekket av tre tidligere utbyggingsplaner, den første godkjent i 1988. Produksjonen startet i 1992. Det er to

plattformer på feltet, Snorre A og Snorre B. Et undervannsanlegg er knyttet til Snorre A. Vigdisfeltet er også knyttet til Snorre A.

Snorre Expansion Project omfatter installasjon av seks havbunnsrammer som knyttes opp mot Snorre A-plattformen, modifikasjonsarbeid på Snorre A og import av injeksjonsgass fra Gullfaksfeltet. Utbyggingsløsningen har fleksibilitet for fremtidig utvidelse. Eksisterende prosessutstyr og støttesystemer på feltet vil bli benyttet. Utvinnbare reserver fra prosjektet er beregnet til 31,1 mill. Sm³ olje, tilsvarende 196 mill. fat. Planlagt produksjonsstart er 1. kvartal 2021, med antatt produksjon til 2040. Driften av Snorre Expansion Project vil være en integrert del av driften av Snorrefeltet, og innebærer ingen endring i nåværende lokalisering av drifts- og basefunksjoner for feltet.

Operatørens økonomiske analyser viser at prosjektet har en forventet nåverdi før skatt på 23,5 mrd. 2017-kroner. Prosjektet er samfunnsøkonomisk lønnsomt med en oljepris over 36 USD per fat olje. Klimarisikoen ved utbyggingen er synliggjort av selskapene i utbyggingsplanen. Det fremgår av planen at prosjektet er robust både mot lavere oljepriser og høyere driftskostnader enn forventet.

Energi behovet vil dekkes av eksisterende utstyr på Snorre A og B. Prosjektet medfører, isolert sett, utslipp av 65 000 tonn CO₂ i et gjennomsnittlig driftsår. CO₂-utslipp fra plattformene er både underlagt kvoteplikt og en høy CO₂-avgiftsats. Det er gjennomført en separat mulighetsstudie for forsyning av Snorrefeltet med kraft fra land. Det er sett på to alternative løsninger. Tilleggsinvestering for en kraft fra land-løsning er av operatøren anslått til 3,9–5,1 mrd. kroner avhengig av alternativet. Operatøren har beregnet de tilhørende tiltakskostnadene med syv pst. diskonteringsrente til 1 645 og 1 745 kroner per tonn redusert CO₂ (med fem pst. diskonteringsrente viser operatørens beregninger tiltakskostnader på 1 360 og 1 411 kroner per tonn redusert CO₂). Begge alternativene vurderes av operatøren som klart bedrifts- og samfunnsøkonomisk ulønnsomme, og vil ikke bli gjennomført som en del av Snorre Expansion Project. Det er også foretatt en ekstern vurdering der hovedkonklusjonen er at kraft fra land til Snorrefeltet ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt i noen av scenarioene som er studert.

3 Andre saker

3.1 Oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak om landmaktproposisjonen

I Stortingets behandling av Innst. 50 S (2017–2018) til Prop. 2 S (2017–2018) la Utenriks- og forsvarskomiteen til grunn at regjeringen skulle komme tilbake i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett våren 2018 med oppdateringer i sakene omtalt nedenfor. Regjeringen følger opp den videre utvikling av landmakten ved å identifisere konkrete løsninger for implementering av Stortingets beslutninger. Regjeringen presenterte i Prop. 2 S (2017–2018) de samlede økonomiske, administrative og operative konsekvensene av sine anbefalinger. Regjeringen er opptatt av at alternative tiltak, herunder følgekonskvenser som tiltak på ett område har for kostnader og operativ evne på andre områder, vurderes i en helhetlig sammenheng. Det er derfor hensiktsmessig å presentere sakene samlet for Stortinget.

De økonomiske størrelsene er angitt i 2019-kroner, dersom ikke annet er spesifisert.

Anmodningsvedtak nr. 80 om helhetlig kostnadsplan

Det vises til anmodningsvedtak nr. 80 (2017–2018) av 5. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen om i revidert nasjonalbudsjett 2018 å legge fram en oppdatert investerings- og kostnadsplan for langtidsplanperioden, både for perioden 2017 til og med 2020 og for hele langtidsplanperioden fram til og med 2034.»

Gjennom arbeidet med Prop. 151 S (2015–2016) og Stortingets behandling av Innst. 62 S (2016–2017) ble det etablert en bred og felles forståelse for den økonomiske opptrappingen i langtidsplanen. Det økonomiske løftet i langtidsplanen vil legge til rette for et gradvis hevet ambisjonsnivå, både innenfor drift og investering, for forsvarssektoren. Innhentning av det identifiserte etterslepet er allerede godt i gang. Dette bidrar til at tilgjengelighet bedres og utholdenhet øker. I 2018 er

bevilgningene økt for å bidra til at Forsvarets kapasiteter er bemannet, trent og øvet slik at de kan benyttes til oppgavene de er tiltenkt, når det er behov for dem. Neste trinn i langtidsplanen er å investere i fremtidsrettede, strategiske kapasiteter, for blant annet å opprettholde situasjonsforståelsen og kontrollen i nordområdene.

Oppdateringen av det økonomiske grunnlaget for inneværende langtidsplan, jf. Stortingets behandling av Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016) og Innst. 50 S (2017–2018) til Prop. 2 S (2017–2018), samt de flerårige konsekvensene av budsjettavtalen for 2017 med samarbeidspartiene Venstre og Kristelig folkeparti, jf. Stortingets behandling av Innst. 7 S (2016–2017) til Prop. 1 S (2016–2017), er gjennomført med bruk av samme metodikk som beregningene som ligger til grunn for Prop. 151 S (2015–2016).

Samlet merbehov i perioden 2017–2034 er gjennom den oppdaterte kostnadsberegningen beregnet til å utgjøre i overkant av 189 mrd. kroner, sammenholdt med referansebudsjettbanen som lå til grunn ved inngangen til inneværende planperiode. Endringen i beløpets størrelse fra tidligere 180 mrd. 2017-kroner skyldes oppjustering av kroneverdien fra 2017-kroner til 2019-kroner med 7,6 mrd. kroner, og de økonomiske konsekvensene som følger av den videre utviklingen av landmakten med 1,7 mrd. kroner, gitt hittil kjent ambisjonsnivå.

I det oppdaterte kostnadsbildet forutsettes det stadig at forsvarssektoren skal bidra med i overkant av 2,4 mrd. kroner i varig årlig effekt fra 2020, knyttet til forbedring og effektivisering i forsvarssektoren samt frigjøring av ressurser gjennom nedbemanning og strukturendring.

Tilhørende vedtatt langtidsplan legges det opp til at forsvarsrammen skal løftes til et nivå i 2020 som ligger 8,16 mrd. kroner (7,96 mrd. 2018-kroner, jf. Prop. 1 S (2017–2018)) høyere enn referansenivået for 2016. Merbehovet som følger av Stortingets innstilling til den videre utviklingen av landmakten innebærer imidlertid at dette nivået økes med ytterligere 177 mill. kroner, slik at det nye nivået i 2020 ligger 8,34 mrd. kroner (8,16

mrd. kroner pluss 0,18 mrd. kroner) høyere enn referansenivået for 2016.

I tallene over er det tatt høyde for de flerårige konsekvensene av budsjettforliket med samarbeidspartiene for 2017-budsjettet. I den videre utviklingen av landmakten er det kun for Heimevernet at det nå skisseres et ytterligere investeringsbehov utover det regjeringen la opp til i Prop. 2 S (2017–2018). Investeringene vil være i størrelsesorden 356 mill. kroner i perioden 2019–2034.

Anmodningsvedtak nr. 81, 82 og 83 om helikopterløsning

Det vises til anmodningsvedtak nr. 81, 82 og 83 (2017–2018) av 5. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn en delt løsning mellom Bardufoss og Rygge. Bardufoss flystasjon videreutvikles som base med egen ledelse, budsjett- og resultatansvar.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett våren 2018 legge frem en plan som sikrer dedikert helikopterstøtte til Hæren, herunder muligheten for alternativ supplerende kapasitet, samt sikrer økt helikopterkapasitet for spesialstyrkene.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for en hensiktsmessig organisering av helikoptrene som ivaretar lokal ledelse og forvaltning av disse.»

Regjeringen anbefalte i Prop. 151 S (2015–2016) å samle Luftforsvarets Bell 412-helikoptre på Rygge som dedikert støtte til Forsvarets spesialstyrker. Grunnen var behovet for å øke spesialstyrkenes kapasitet og en tydelig prioritering for anvendelse av en viktig kapasitet, som til nå ikke har vært optimalt utnyttet. Saken ble vurdert på ny i landmaktutredningen og arbeidet med Prop. 2 S (2017–2018). Konklusjonen her var den samme. Bell 412-helikoptrene kan best utnyttes dersom de får en bedre modell for styrkeproduksjon og prioriteres for støtte til spesialstyrkene.

På bakgrunn av Stortingets vedtak under behandlingen av Innst. 62 S (2016–2017) og Innst. 50 (2017–2018), er det gjennomført nye vurderinger av hvordan Hæren kan gis dedikert helikopterstøtte, samt økt helikopterkapasitet for spesialstyrkene.

Ulike alternativer har vært vurdert. Tre Bell 412-helikoptre på Bardufoss og 15 på Rygge er den løsningen som vil kunne gi støtte til Hæren og som samtidig sikrer økt helikopterkapasitet for

spesialstyrkene. Bruk av Forsvarets helikoptre prioriteres på bakgrunn av operative behov. Grunnet høyere kompetansekrav til helikopterbesetningen for å støtte spesialstyrkene, ligger det en fleksibilitet til å omprioritere helikoptre til å støtte Hæren ved behov. Helikopterkapasitet til Hæren vil ikke gi en tilsvarende kapasitet til å støtte spesialstyrkene ved behov. Regjeringen vil videreføre en lokal ledelse på Bardufoss med et budsjett- og resultatansvar i tråd med Stortingets vedtak. Med løsningen som regjeringen her foreslår vil det være mer helikopterkapasitet i Nord-Norge enn regjeringens anbefaling i Prop. 151 S (2015–2016). Regjeringen planlegger at endringene for å innføre denne løsningen starter i 2019.

Løsningen med 15 helikoptre på Rygge ivaretar behovene til støtte for spesialstyrkene, viderefører beredskapen for håndhevelsesbistand til politiet, samtidig som den gir mulighet for nødvendig egentrening og utdanning. Færre enn 15 helikoptre på Rygge vil medføre at denne ambisjonen må reduseres og dermed ikke oppfylle Stortingets vedtak om økt helikopterkapasitet for spesialstyrkene.

I tillegg er det vurdert å anskaffe brukte Bell 412-helikoptre som supplerende kapasitet for støtte til Hæren. Dette vil være svært ressurskrevende, primært på grunn av behovet for å ansette og utdanne flere besetninger. Det er underdekning på helikopterpiloter i dag, og utdanningsløpet er langt og krevende. En slik anskaffelse vil følgelig ikke kunne ha noen operativ effekt før på lengre sikt og anbefales ikke.

Innleie av sivile helikoptre som supplerende kapasitet har også vært vurdert. De sivile helikoptrene vil kunne frigjøre de militære ressursene for innsats i de skarpeste delene av oppdragsspektret. Regjeringen vurderer det til å være et viktig supplement som bidrar til økt løftekapasitet for Forsvaret. Denne typen anvendelse av sivile ressurser er i tråd med totalforsvarskonseptet, og gjør det mulig å fremskaffe løftekapasitet til logistikk og støtteformål i utover den kapasiteten Forsvaret innehar. Det jobbes for å inngå en rammeavtale for sivil innleie med forventet slutføring i løpet av 2018. Når en rammeavtale om innleie av sivile helikoptre er på plass, vil det være mulig å justere omfang og innretning for å tilpasse ordningen til Forsvarets behov.

En løsning med tre Bell 412-helikoptre fast stasjonert på Bardufoss gjør at dagens transportberedskap for politiet ikke kan videreføres. Dette er basert på det nødvendige personell- og helikopterbehovet for å kunne ivareta en slik beredskap, sett

opp mot de totale ressursene tilgjengelig for samtidig å understøtte behovene på Rygge.

Ved å benytte samme metodikk som i det økonomiske grunnlaget for langtidsplanen, er merutgiftene i perioden frem til 2034, som følge av det anbefalte alternativet, beregnet til 947 mill. kroner. Frem til og med 2020 er merutgiftene 49 mill. kroner. Årlig driftsrelaterede merutgifter er om lag 65 mill. kroner når alle tiltakene planlegges med full effekt fra og med 2022.

Anmodningsvedtak nr. 86 om stridsvogner

Det vises til anmodningsvedtak nr. 86 (2017–2018) av 5. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at landmakten skal ha en moderne stridsvognkapasitet, og ber regjeringen legge frem en sak om lån eller leasing av stridsvogner tilgjengelige fra 2019 for å oppnå en raskest mulig oppgradering av brigadens stridsvognkapasitet.»

Regjeringens anbefaling i Prop. 2 S (2017–2018) var å stanse det vedtatte oppgraderingsprosjektet for eksisterende stridsvogner, og i stedet anskaffe moderne stridsvogner. Dette baserte seg på faglige anbefalinger fra landmaktutredningen. Landmaktutredningen dokumenterte at det planlagte oppgraderingsprogrammet ikke ville gi en stridsvogn med tilstrekkelig evne til å svare på utviklingen i trusselbildet, fordi trusselen fra moderne våpen- og ammunisjonsstyper har utviklet seg. Regjeringen anbefalte en innfasing med tilhørende utbetalinger i perioden 2025–2028.

På bakgrunn av Stortingets vedtak under behandlingen av Innst. 50 S (2017–2018) ble det innledet samtaler med Tyskland for å undersøke muligheter for lån eller innleie av stridsvogner fra 2019.

Tyskland og Norge opererer begge Leopard 2 stridsvogner, men Tyskland har en mer oppdatert versjon. En oppgradering til en moderne stridsvognkapasitet i det tidsrommet Stortinget indikerer, innebærer at Forsvaret må bygge videre på en moderne versjon av det kjente Leopard 2-systemet. En annen stridsvogn ville innebære et systemskifte i Forsvaret, og anskaffelsen vil således ha et vesentlig lengre tidsperspektiv og en høyere risiko.

I motsetning til signaler innledningsvis, har det fremkommet at utlån eller utleie av stridsvogner er lite ønskelig sett fra tysk side. Den sikkerhetspolitiske utviklingen med vekt på kollektivt forsvar har medført at moderne stridsvogner har

økt relevans. Oppgraderingsbehovet hos europeiske nasjoner er stort, og det er derfor heller ikke lengre et overskudd på stridsvogner hos øvrige nasjoner som opererer Leopard 2. En løsning med lån eller innleie av stridsvogner er derfor ikke et realistisk alternativ.

Regjeringen arbeider videre med gjennomføringen av anskaffelse av moderne stridsvogner. Det planlegges med et anskaffelsesløp der ulike alternativer inngår, med sikte på anskaffelse av moderne stridsvogner i perioden 2025–2028. En eventuell raskere oppgradering av stridsvognkapasiteten innebærer å forsere materiellinvesteringen. Dette vil medføre økt behov for bevilgninger i en periode hvor det allerede er planlagt betydelig opptrapping av de årlige budsjettene for å ivareta andre prioriterte kapasiteter som for eksempel nye maritime patruljefly (P-8), kystvakt fartøyer og ubåter.

Anmodningsvedtak nr. 87 om kostnader ved økt oppsetting 2. bataljon

Det vises til anmodningsvedtak nr. 87 (2017–2018) av 5. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen innen 1. kvartal 2018 komme tilbake med en kostnadsoversikt for å beholde 2. bataljon oppsatt med minimum én stridsgruppe med ett til to kompanier med støtteelementer på Skjold. Før endelig beslutning om endret sammensetning i 2. bataljon skal kostnadsoversikten foreligge.»

Regjeringen viser til brev til Stortingets president-skap, datert 7. mars 2018, der det gis en kostnadsoversikt for en oppsetting slik Stortinget etterspør i sitt vedtak. Regjeringen har i sin oppfølging av Stortingets vedtak om 2. bataljon vært opptatt av å finne en operativt god løsning og samtidig minimere behovet for ny infrastruktur på Skjold. Videre er det viktig at en løsning for 2. bataljon ses i sammenheng med den nye ordningen for grunnleggende soldatutdanning på Skjold, som skal gi økt operativ tilgjengelighet for Hærens kampavdelinger. Foreløpige beregninger viser at en løsning med økt oppsetting i tråd med det Stortinget beskriver i anmodningsvedtaket, vil gi en varig og årlig økning i driftsutgiftene på om lag 188 mill. 2018-kroner når tiltakene tar full effekt rundt 2022. I tillegg vil det være nødvendig med investeringer i infrastruktur på Skjold i størrelsesorden 220 mill. 2018-kroner i perioden 2020–2025.

Anmodningsvedtak nr. 88 om helhetlig vurdering av økt oppsetting av 2. bataljon

Det vises til anmodningsvedtak nr. 88 (2017–2018) av 5. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig vurdering av hvilken innvirkning det vil ha på rekruttering og operativ evne til Brigade Nord å oppsette minimum én stridsgruppe, med ett til to kompanier med støtteelementer, på Skjold.»

En oppsettingsgrad i 2. bataljon, slik Stortinget beskriver, vil gi en økt operativ evne for avdelingen, sammenlignet med en mobiliseringsbasert avdeling. Hovedeffekten av tiltaket vil være at bataljonen får noe økt reaksjonsevne.

Økt oppsettingsgrad i 2. bataljon vil innebære at noen flere vil gjennomføre førstegangstjeneste enn forutsatt i Prop. 2 S (2017–2018). Dermed styrkes rekrutteringsgrunnlaget til offisers- og spesialistutdanning, grenaderer, innsatsreserven og til Heimevernet. Ettersom Hæren får en større stående styrke, reduseres antallet stillinger som skal bemannes i reserven. En økning av militært tilsatte vil i noen grad øke utdanningsvolumet ved befalsskolene og for Krigsskolen. Ledetid gjennom utdanningsløp for militært tilsatte vil imidlertid kunne påvirke hvor raskt oppbemanningen vil kunne gjennomføres.

Regjeringens anbefaling i Prop. 2 S (2017–2018) om 2. bataljon bygger på de samlede vurderingene i Landmaktutredningen. Økt oppsettingsgrad i 2. bataljon vil øke den operative evnen til brigaden, men innebærer økte utgifter som legger press på bærekraften i langtidsplanen og dermed muligheten til å gjennomføre andre viktige og nødvendige tiltak. En høyere oppsettingsgrad vil dermed gå på bekostning av ambisjonene for andre kapasiteter i Forsvarssektoren som Stortinget har sluttet seg til. Gitt den økonomiske planrammen for langtidsplanen, vil en økt oppsettingsgrad i 2. bataljon gi redusert operativ evne, da ambisjonene for andre kapasiteter må reduseres. Selv med en økning av den økonomiske planrammen vil det være andre tiltak som bør prioriteres høyere enn 2. bataljon, da disse vil ha en bedre effekt på Forsvarets operative evne. Regjeringen opprettholder derfor sin anbefaling i Prop. 2 S (2017–2018) om å ikke prioritere økt oppsetting i 2. bataljon nå.

Anmodningsvedtak nr. 84 og 85 om oppfølging av vedtak om Heimevernet

Det vises til anmodningsvedtak nr. 84 og 85 (2017–2018) av 5. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en kvalitetsreform for Heimevernet med økte midler til utstyr og trening.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Heimevernet har 40 000 soldater inkludert områdestruktur og innsatsstyrker. Det foretas en ny politisk vurdering etter at regjeringen har innhentet en helhetlig faglig vurdering av Heimevernets behov for bemanning, trening og utstyr for å løse sine oppgaver samt hvordan sikring og vakthold av objekter i kystsonen best kan ivaretas etter nedleggelsen av Sjøheimevernet.»

Regjeringen legger til grunn Stortingets beslutning i behandlingen av Innst. 50 S (2017–2018) om å øke områdestrukturen med 2 000 til 37 000 soldater i den videre oppfølging av vedtaket knyttet til økt kvalitet for Heimevernet. Inkludert innsatsstyrken på 3 000, innebærer dette at antall soldater i Heimevernet er 40 000.

Til grunn for regjeringens oppfølging om utvikling av Heimevernet ligger fagmilitære vurderinger, som vil tas med i den kontinuerlige langtidsplanleggingen for videreutvikling av forsvarssektoren. Dette sikrer sammenheng i Forsvarets oppgaver og innretning.

Regjeringen følger opp Stortingets vedtak om en kvalitetsreform i Heimevernet og øker evnen til objektsikring og vakthold i kystsonen. Regjeringen vil prioritere at Heimevernets soldater har moderne bekledning og utrustning som inkluderer moderne våpen til den enkelte soldat. For ytterligere å øke den operative evnen, økes den årlige øvingen for områdestrukturen i HV-16 i Troms, tilsvarende som for HV-17 i Finnmark. Dette er en satsing på Heimevernet i nord, og følger opp regjeringens prioriteringer fra Prop. 2 S (2017–2018). Et viktig tiltak blir også å sørge for at Heimevernet kan gjennomføre flere kurs årlig for å øke kompetansen hos befal og soldater.

For vakthold og sikring av objekter i kystsonen går regjeringen inn for å anskaffe et mindre antall kommersielle småbåter og maritimt merke- og sperremateriell. I tillegg vil det være et system for rekvirering av sivile fartøy på plass i 2019, som ved behov kan benyttes til å løse oppdrag i kystsonen.

I denne proposisjonen foreslår regjeringen å øke bevilgningen til Heimevernet med 11 mill. kroner knyttet til økningen i områdestrukturen og til gjennomføring av kurs, trening og øving for å heve kompetansen hos befal og soldater. I HV-16 økes den årlige treningen i områdestrukturen. I tillegg foreslår regjeringen å øke bevilgningen med 25 mill. kroner for å raskt å komme i gang med anskaffelser av moderne bekledning og utrustning, som inkluderer moderne våpen til den enkelte soldat samt materiell for vakt hold og sikring av objekter i kystsonen. Til sammen gir dette en foreslått bevilgningsøkning på 36 mill. kroner.

Ved å benytte samme metodikk som i det økonomiske grunnlaget for langtidsplanen, er merutgiftene i perioden 2017–2034, som følge av det anbefalte alternativet, beregnet til 777 mill. kroner, hvorav 412 mill. kroner til drift og 365 mill. kroner til investering. Frem til og med 2020 er merutgiftene 299 mill. kroner. Årlig driftsrelaterte merutgifter er om lag 25 mill. kroner når alle tiltakene er gjennomført.

3.2 Status i arbeidet med et fullskala demonstrasjonsanlegg for fangst og lagring av CO₂

Innledning og sammendrag

Regjeringen vil bidra til en kostnadseffektiv teknologi for fangst, transport og lagring av CO₂. Regjeringen har ambisjon om å realisere en kostnadseffektiv løsning for fullskala CO₂-håndtering i Norge, gitt at dette gir teknologiutvikling i et internasjonalt perspektiv.

Både FNs klimapanel og Det internasjonale energibyrået (IEA) mener at det vil være nødvendig med fangst og lagring av CO₂ for å redusere globale klimagassutslipp i tråd med klimamålene i Parisavtalen til lavest mulig kostnader.

Klimautfordringen krever stor innsats i årene fremover som må møtes innenfor et smalere handlingsrom i budsjettene. Det prioriteres betydelige ressurser til klimatiltak i budsjettene. Beslutning om å bidra til å finansiere investering og drift av et fullskala prosjekt for fangst og lagring av CO₂ må vurderes opp mot andre klimatiltak. Vi må velge effektive tiltak som gir størst mulig klimaeffekt.

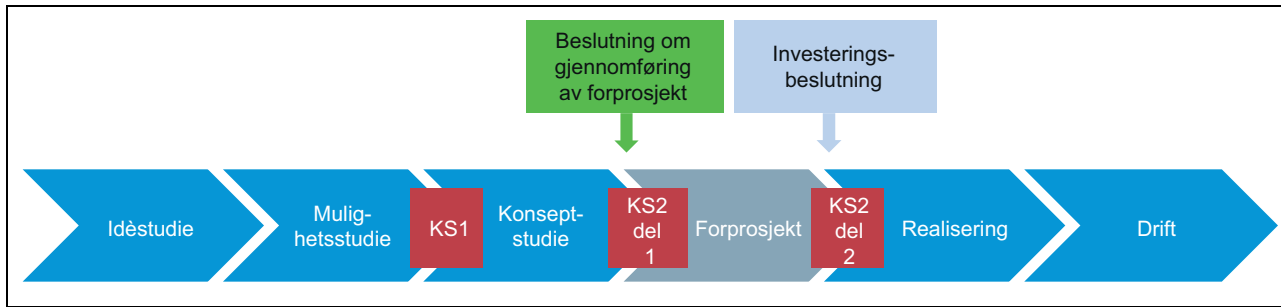
Regjeringen varslet i Prop. 1 S (2017–2018) for Olje- og energidepartementet et helhetlig fremlegg for Stortinget om status i arbeidet med å realisere ambisjonen om et fullskala demonstrasjonsprosjekt for fangst og lagring av CO₂. Som oppføl-

ging av dette gis det i denne proposisjonen en vurdering av samfunnsøkonomisk lønnsomhet, kostnader, industriaktørenes bidrag og insentiver til kostnadsreduksjoner, statens kostnader og risiko samt nytte av et demonstrasjonsprosjekt, herunder potensialet for kostnadsreduksjoner og teknologispredning til prosjekter internasjonalt.

Ekstern kvalitetssikrer, Atkins og Oslo Economics, har vurdert kostnader, nytte og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. KS1-rapporten ble lagt frem høsten 2016. Ekstern kvalitetssikrer viser i KS1-rapporten til at FNs internasjonale klimapanel har identifisert CO₂-håndtering som ett av mange tiltak som er nødvendig for å nå togradersmålet. Det er likevel i dag få anlegg under planlegging, fordi aktørene som slipper ut CO₂ ikke betaler høy nok pris for sine utslipp og dermed ikke har insentiver til å investere i utslippsreducerende teknologi. Et demonstrasjonsanlegg kan gi læring som reduserer teknologikostnadene noe, men omfanget av andre utbyggere som vil komme etter og ta læring i bruk er usikkert. Det anbefales derfor ikke å gå videre med et fullskala demonstrasjonsanlegg, før prosjektet i større grad kan sannsynliggjøre nyttesiden. Kvalitetssikrerne mener det bør jobbes videre med å sikre bærekraftige finansieringsmekanismer for CO₂-håndtering gjennom internasjonale samarbeidskonstellasjoner, og at det må sikres at et demonstrasjonsprosjekt faktisk vil gi de ønskede virkningene med tanke på læring og kostnadsreduksjoner.

Demonstrasjonsprosjektet for fangst og lagring av CO₂ i industriell skala er fulgt opp gjennom idéstudier, mulighetsstudier og konseptstudier. For hver fase blir prosjektet mer modent og planene mer detaljerte. Figur 3.1 viser hvordan prosjektløpet for demonstrasjonsprosjektet er lagt opp. Forprosjektfasen er normalt siste fasen som gir nødvendig informasjon før en eventuell investeringsbeslutning. På bakgrunn av resultatene fra forprosjektering og ekstern kvalitetssikring (KS2 del 2), vil både staten og de ulike selskapene involvert i prosjektet avgjøre om en vil investere i bygging og drift. Dersom investeringen blir besluttet gjennomført, går prosjektet inn i realiseringsfasen og deretter driftsfasen.

Konseptstudiene for fangst og transport ble ferdigstilt høsten 2017. Industriaktørene har ikke avdekket elementer som vil hindre gjennomføring av prosjektet. Lagerdelen av prosjektet vil gjøre ferdig konseptstudien høsten 2018. Som en del av arbeidet med konseptstudiene har Olje- og energidepartementet, Gassnova SF og industriaktørene i prosjektet arbeidet med gevinstrealisering av prosjektet. Arbeidet skal legge til rette for at nyttesi-

Figur 3.1 Prosjektløpet for demonstrasjonsprosjektet

den av et eventuelt prosjekt blir så stor som mulig og at læring og kostnadsreduksjoner som følger av et demonstrasjonsprosjekt kommer eventuelle etterfølgende prosjekt til gode.

Ekstern kvalitetssikrer har våren 2018, i forbindelse med dette fremlegget, gjennomført en oppdatering av kostnadsanslag, usikkerhet og vurdert planene for gevinstrealisering i prosjektet. Dette er del 1 av KS2 for prosjektet. Ekstern kvalitetssikrer mener at den samfunnsøkonomiske lønnsomheten er ytterligere svekket fra KS1, hovedsakelig på grunn av økte kostnadsanslag. Kvalitetssikrer mener at det er gjort et godt arbeid med å følge opp anbefalingene fra KS1-rapporten og at gevinstrealiseringsplanen som er lagt frem er på rett nivå gitt den fasen prosjektet er i. For å bli samfunnsøkonomisk lønnsomt må demonstrasjonseffekten gi vesentlige bidrag til å fremskynde utvikling av CO₂-håndtering. Som følge av arbeidet har sannsynligheten økt noe, men det knytter seg fortsatt betydelig usikkerhet til hvorvidt det vil komme etterfølgende anlegg. Ekstern kvalitetssikrer mener det må påregnes behov for statsstøtte også i kommende prosjekt i lang tid fremover.

Det skal nå tas stilling til om det skal gjennomføres forprosjektering for alle leddene i kjeden. Under forprosjektet vil de usikkerhetsmomentene som fremdeles er uavklart etter konseptstudiene bli avklart, kostnadsanslagene vil ha et mindre usikkerhetsspenn og prosjektet vil ha mulighet til å finne løsninger på ulike tekniske utfordringer som er avdekket gjennom konseptstudiene samt kvalitetssikringen av disse.

Av de tre fangstanleggene som er utredet og vurdert har Norcem de beste forutsetningene for å gjennomføre et vellykket prosjekt. Ekstern kvalitetssikrer vurderer at Norcem har de beste forutsetningene for å lykkes med gevinstrealiseringen. Norcem har god gjennomføringsevne, og relativt lav kostnad per tonn CO₂ fanget sammenlignet med de andre prosjektene. Norcem har engasjement for å spre læring og det ligger til rette for

dette både innad i Heidelbergkonsernet og i sementindustrien ellers. Sementindustrien er også en vesentlig bidragsyter til globale klimagassutslipp. Regjeringen foreslår derfor å gi Norcem tilskudd til å gjennomføre forprosjektering av CO₂-fangst på sitt anlegg.

Det tilrås ikke forprosjektering på Yaras anlegg. Yara har ikke like sterk forretningsmessig drivkraft som de andre aktørene til å prioritere CO₂-håndtering på sine anlegg, de har lavere læringspotensial og det er usikkerhet rundt andre forhold ved anlegget. Yaras prosessgassalternativ har lavest totale kostnader og stor sannsynlighet for å bli et vellykket anlegg dersom det blir realisert. Likevel anses alternativet som svakere enn Norcem, fordi alternativet gir lite læring knyttet til optimalisering og oppskalering. Yara har opplyst til Olje- og energidepartementet at produksjonsvolumet for Yaras ammoniakfabrikk er usikkert. En omlegging til bruk av LNG som råstoff, vil redusere CO₂-utslippene fra Yaras anlegg, men også gi lavere fangstvolum. Yara vil etter planen fatte en eventuell beslutning om å starte forprosjektering for omlegging til LNG mot slutten av 2018. En slik fremdrift er ikke forenlig med den planlagte fremdriften for resten av det norske demonstrasjonsprosjektet.

Fortum Oslo Varme har større risiko i gjennomføringen enn de andre fangstaktørene, både knyttet til lang rørledning, frykt for aminutslipp nær storby og organisasjonens prosjekterfaring. Samtidig er kostnadsanslaget betydelig høyere enn hos de andre fangstaktørene. Dette kom frem gjennom konseptstudien og den påfølgende kvalitetssikringen. Ut fra Fortum Oslo Varmes opprinnelige forslag ville fangstprosjektet ikke utgjøre en reell konkurrent for de andre fangstaktørene. Høye kostnader og høy gjennomføringsrisiko øker faren for negativ demonstrasjonseffekt som kan avskrekke mulige påfølgende CO₂-håndteringsprosjekter. Dette taler mot å gå videre med forprosjektering av Fortum Oslo Varme. Etter at kvalitetssikringen ble lagt frem har Fortum Oslo

Varme presentert nye opplysninger om prosjektet for Olje- og energidepartementet. Det vil være nødvendig med ekstern kvalitetssikring av de nye opplysningene før regjeringen kan vurdere støtte til forprosjektering hos Fortum Oslo Varme. En slik kvalitetssikringsprosess er igangsatt. Basert på disse vurderingene vil regjeringen ta stilling til om det også skal gis tilskudd til forprosjektering på anlegget til Fortum Oslo Varme.

Forprosjekteringen er et nødvendig skritt før en eventuell investeringsbeslutning om prosjektet. Regjeringen fremmer i denne proposisjonen forslag om bevilgning i 2018 til forprosjektering av transport- og lager, og inntil to fangstanlegg.

Det er usikkerhet om enkelte elementer i prosjektet som er vesentlige for en investeringsbeslutning, og det er nødvendig å gjøre videre utredninger før en kan fatte beslutning om bygging og drift. Forprosjekteringen vil redusere risikoen i prosjektet og ytterligere avklare mulighetene for gevinstrealisering. Parallelt med forprosjekteringen vil risiko for staten og størrelsen på det statlige bidraget avklares.

Når forprosjektering er fullført og ekstern kvalitetssikring (KS2, del 2) gjennomført, vil regjeringen vurdere om et demonstrasjonsprosjekt bør realiseres. Regjeringens vurdering vil legges frem for Stortinget.

Ved investeringsbeslutningen vil blant annet følgende forhold være viktige:

- Informasjon fra forprosjekteringsfasen, herunder kostnadsutvikling, risiko, læringseffektene opp mot ressursbruk og om et CO₂-håndteringsprosjekt i Norge vil være et effektivt bidrag i den samlede globale klimainnsatsen.
- Det økonomiske handlingsrommet som gjør det krevende å finansiere prosjektet uten betydelig finansiering fra andre kilder.
- At tilsvarende ressursbruk til andre klimatiltak kan gi mye større utslippsreduksjoner.

Om fangst og lagring av CO₂

Fangst og lagring av CO₂ er et klimatiltak som reduserer utslipp av CO₂ til atmosfæren. CO₂ blir fanget fra utslippspunkt, transportert og permanent lagret i et geologisk lager. Fangst og lagring av CO₂ heter på engelsk carbon capture and storage (CCS), kortformen CCS er også mye brukt på norsk. CO₂-håndtering som klimatiltak forutsetter at CO₂ blir permanent fjernet fra atmosfæren.

Fangst av CO₂ kan gjennomføres ved større punktutslipp i industri- og kraftproduksjon eller ved utvinning av petroleum. Det finnes mange

ulike måter å fange CO₂ på, og det er flere teknologier på markedet som egner seg for ulike utslippskilder.

CO₂ kan bli transportert i rør eller i tanker på eksempelvis skip eller biler.

Lagring av CO₂ i Norge kan skje under havbunnen i egnede geologiske formasjoner. CO₂ fra gassutvinning har blitt lagret på norsk kontinentalsokkel siden 1996. CO₂ kan også brukes i andre industriprosesser som innsatsfaktor. Bruk av CO₂ som innsatsfaktor i industri vil i mange tilfeller ikke resultere i permanent lagring, men bare utsette utslippet. CO₂ til økt oljeutvinning er ikke brukt i Norge, men har i mange år vært benyttet ved landbasert oljeproduksjon, særlig i USA, basert på underjordiske forekomster av CO₂. Størstedelen av CO₂ som blir brukt til økt utvinning kan lagres permanent i de tømte oljereservoarene.

Fangst og lagring av CO₂ er først og fremst et tiltak for å redusere CO₂-utslipp. Samtidig kan tiltaket potensielt bedre konkurransekraften til industrien i fremtidige markeder med stadig økende klimakrav. Fangst og lagring av CO₂ kan bli viktig for industri som ikke kan redusere CO₂-utslipp i stor nok grad ved andre tiltak, som å bytte energikilde. Dette gjelder eksempelvis stål- og sementindustri.

Klimaendringene oppstår i hovedsak som følge av den totale økningen i mengden CO₂ som er i atmosfæren. For å stanse global oppvarming må utslippene av CO₂ enten reduseres, eller kompenseres for ved at CO₂ fjernes fra atmosfæren. Fangst og lagring av CO₂ kan gjøre begge deler. De fleste scenarioene i FN's klimapanelers rapporter viser at det ikke vil være mulig å nå togradersmålet uten fangst og lagring av CO₂. I sin femte hovedrapport viser klimapanelet at de totale kostnadene ved å nå togradersmålet vil kunne bli mer enn dobbelt så høye uten fangst og lagring av CO₂.

Status for fangst og lagring av CO₂ i verden

Ifølge siste oversikt fra Det globale CCS-instituttet (GCCSI) er det 37 fullskalaprojekter i planleggings-, bygge- og driftsfasen, jf. tabell 3.1. GCCSI påpeker at tilveksten av nye fullskalaprojekter er svært lav, og at antallet slike prosjekter under planlegging går nedover. I 2010 var det 69 fullskalaprojekter i planleggings- og byggefasen, mens det i 2016 bare var 20.

Det er 17 fullskala CO₂-håndteringsanlegg i drift og fire prosjekt under bygging i verden i dag.

Tabell 3.1 Status for fullskala CO₂-handteringsprosjekt globalt per 2016.

Land	Fase				Totalt
	Tidlig utvikling	Moden planleggingsfase	Byggefase	I drift	
USA		2		9	11
Canada			2	3	5
Brasil				1	1
Kina	6	1	1		8
Australia	1	1	1		3
Sør-Korea	2				2
Norge		1		2	3
Storbritannia	2				2
Saudi Arabia				1	1
De forente emirater				1	1
Totalt	11	5	4	17	37

Kilde: http://www.globalccsinstitute.com/sites/www.globalccsinstitute.com/files/uploads/global-status/1-0_4529_CCS_Global_Status_Book_layout-WAW_spreads.pdf

GCCSI antar at prosjektene under bygging blir satt i drift i løpet av 2018. Videre antar GCCSI at fem andre prosjekter, herunder det norske fullskalaprojektet, vil være i drift i første halvdel av 2020-tallet. Til sammenligning var det i 2010 under 10 prosjekter i drift. Prosjekter i drift eller under utvikling inkluderer CO₂-fangst fra kullkraftverk, gasskraftverk, stålproduksjon og raffinering av oljesand og lagring både på land, under havbunnen og bruk av CO₂ til økt oljeutvinning. De norske prosjektene på Sleipner og Snøhvit er inkludert i denne oversikten. Mer enn 6 000 kilometer rør for transport av CO₂ er lagt, og prosjektene i drift kan samlet fange 37 millioner tonn CO₂ per år.

I tillegg viser oversikten til GCCSI at det i dag er 40 ulike pilot- og demonstrasjonsprosjekter i planleggings- og bygge- og driftsfasen i rundt 20 land.

Ti land har inkludert CO₂-håndtering i sine nasjonalt fastsatte bidrag under Parisavtalen. Disse landene inkluderer USA, Kina, Sør-Afrika og Norge som samlet utgjør en stor del av globale CO₂-utslipp. Japan, Malaysia, Polen, Sør-Afrika, Storbritannia og EU har utviklet planer, reguleringer og insentiver for CO₂-håndtering. Dette viser at flere land har ambisjoner om å kunne ta i bruk CO₂-håndtering på sikt.

Alle prosjektene som i dag er under planlegging, utbygging eller drift er drevet frem av mulig-

heten for økt oljeutvinning, utvinning av gassresurser fra felt med høyt CO₂-innhold, skatteinsentiver, statlig støtte til investeringer og drift, utslippsreguleringer, skatterabatter ved gjennomføring av fangst og lagring av CO₂ eller av CO₂-skatter. Tre fjerdedeler av prosjektene for fangst og lagring av CO₂ i drift har en inntektskilde fra salg av CO₂ til bruk i økt oljeutvinning.

Utviklingen i verden til nå har i hovedsak vært dominert av USA og Canada. 12 av 17 anlegg i drift er i USA eller Canada, og de har de tre største prosjektene i verden. Det ene, Petra Nova, er det største prosjektet i verden for fangst og lagring av CO₂ fra et kullkraftverk. Amerikanske myndigheter tilbyr skattefradrag til prosjekter som bruker løsninger for fangst, lagring eller bruk av CO₂. Denne insentivordning ble det nylig vedtatt å forsterke. Videre har både USA og Canada utviklet sine forsknings- og teknologigrunnlag ved hjelp av omfattende offentlig finansiering.

I 2017 ble det fattet vedtak om investering i det første fullskalaprojektet for fangst og lagring av CO₂ i Kina. I tillegg har Kina flere prosjekter på pilot- og demonstrasjonsnivå. CO₂ til økt oljeutvinning er den mest sentrale drivkraften for prosjektene.

I EU er det på overordnet nivå gitt tydelig politisk støtte for fangst og lagring av CO₂ som et viktig klimatiltak i flere år. Ambisjonen fra 2007 var å

Boks 3.1 Bruk av CO₂ til økt oljeutvinning

CO₂ har blitt brukt til økt oljeutvinning i mange år. Særlig på felt på land i USA og Canada er dette en stor industri. CO₂ blir injisert i oljereservoar for å utvinne olje som det ellers ikke er mulig å utvinne med tradisjonelle metoder, som for eksempel vanninjeksjon.

Selv om CO₂ til økt oljeutvinning ikke primært har et klimaformål, vil 90–95 pst. av injisert CO₂ bli værende i oljereservoaret etter at oljen er produsert dersom injeksjon og utvinning gjøres riktig. Total CO₂-mengde som blir lagret kan i noen tilfeller være større enn CO₂-mengden som vil bli sluppet ut i forbindelse med forbrenning av den inkrementelle oljen som blir produsert.

Det er flere grunner til at CO₂ til økt oljeutvinning ikke har blitt brukt på norsk sokkel. Metoder for økt oljeutvinning med CO₂ har stort sett vært utviklet for felt på land. Det kreves mange brønner og utstyr som tåler høye konsentrasjoner av CO₂. Dette er mye dyrere å gjøre til havs enn for oljefelt på land. Samtidig har norsk sokkel allerede en høy utvinningsgrad ved bruk av tradisjonelle metoder. Det har derfor ikke vært økonomisk forsvarlig å bruke CO₂ til økt oljeutvinning på norske felt.

bygge 12 demonstrasjonsprosjekter innen 2015. Til tross for ambisjonen er det ikke andre prosjekter i drift i Europa enn prosjektene på norsk sokkel. I 2017 ble planleggingen av ROAD-prosjektet i Nederland stanset etter at industriaktørene bak prosjektet trakk støtten sin på grunn av usikker fremtid for kullkraft i Nederland.

Kvotepriene har holdt seg på et lavere nivå enn det som opprinnelig var ventet, og lavere enn det som er nødvendig for å gjøre fangst og lagring av CO₂ økonomisk attraktivt. Samtidig har ikke de lave kvotepriene i tilstrekkelig grad blitt motvirket av økonomisk eller politisk støtte til prosjekter i medlemslandene. EU-institusjonene i Brussel har bekreftet sin støtte til fangst og lagring av CO₂, men medlemslandene har ikke fulgt opp med konkrete prosjekter. Årsakene til dette er sammensatt. Folkelig motstand mot lagring på land, lave kvotepriene og mangel på politisk prioritering har i ulik grad vært avgjørende.

EU har innført flere støtteordninger som blant annet kan gi støtte til CO₂-håndtering. Blant annet vil Innovasjonsfondet, som erstatter NER 300 under kvotesystemet, fortsette å være et aktuelt støttesystem for CO₂-håndtering. Innovasjonsfondet revideres nå og virkeområdet blir utvidet til også å omfatte støtte til tiltak for å redusere CO₂-utslipp i industrien. Kommisjonen tar sikte på å ferdigstille revisjonen i andre halvdel av 2018. Fondet er anslått til å ligge mellom 3 og 11 mrd. euro. Flere andre støttesystemer i EU er også åpne for fangst- og lagringsprosjekter. EU støtter også forskingsprosjekter gjennom forskingsprogrammet Horisont 2020.

Nederland og Storbritannia er de to EU-landene med sterkest fokus på CO₂-håndtering. Nederland har et ambisiøst mål om at 20 mill. tonn CO₂ skal bli fanget og lagret innen 2030. Regjeringen i Storbritannia la høsten 2017 frem Clean Growth Strategy som blant annet støtter opp om videre satsing på CO₂-håndtering, og de har som mål at CO₂-håndtering skal bli et kommersielt klimatililtak i løpet av 2030-tallet. I begge landene jobber industrien med ulike prosjekter.

Barrierer for videre utvikling av fangst og lagring av CO₂

Til tross for økende oppmerksomhet om CO₂-håndtering i flere land, advarer Det globale CCS-instituttet i sin siste statusrapport om at tilveksten av nye prosjekter er svært lav, og at antallet prosjekter under planlegging går nedover. I 2010 var det 69 fullskalaprojekter i planleggings-, bygge- og driftsfasen, mens det i 2016 bare var 20. Videre er det nå færre prosjekter under utvikling enn i bygge- og driftsfasen. IEA har også observert at medlemslandene har lavere budsjetter for støtte til forskning og utvikling av teknologi for fangst og lagring av CO₂ enn tidligere.

For at fangst og lagring av CO₂ skal utvikles til å bli et klimatililtak som monner, er demonstrasjon neste steg for å oppnå ytterligere læring og kostnadsreduksjoner. Alle leddene i fangst- og lagringskjeden er kjente, og i så måte består kjeden av flere modne teknologikomponenter. Det er flere prosjekter for fangst og lagring av CO₂ i drift i dag, men det er fremdeles betydelige barrierer for utvikling av fangst og lagring av CO₂. Barrierene kan deles inn i tekniske-, regulatoriske- og økonomiske barrierer.

Høye investerings- og driftskostnader kombinert med lavt inntektspotensial og teknisk risiko gjør det utfordrende for kommersielle aktører å

Boks 3.2 CO₂-lagring på Sleipner og Snøhvit

Brønnstrømmen på Sleipner og Snøhvit inneholder så mye CO₂ at denne må separeres ut før naturgassen kan transporteres og selges. CO₂ blir separert ut under høyt trykk. Dette er velprøvd teknologi. I 1991 innførte Norge en avgift på CO₂-utslipp fra petroleumsnæringen. Denne CO₂-avgiften har gitt selskapene insentiver til å lagre CO₂ i stedet for å slippe den ut til luft. Norge har derfor betydelig kompetanse på lagring av CO₂ i geologiske formasjoner. Siden 1996 er det skilt ut rundt en million tonn CO₂ årlig fra gasstrømmen i Sleipnerfeltet. CO₂ er lagret under havbunnen i den geologiske formasjonen Utsira. Gassen fra Gudrunfeltet, som startet produksjon i 2014, blir også håndtert på Sleipner. Dermed blir CO₂ fra Gudrun gassen også skilt ut og lagret i Utsiraformasjonen. På Snøhvit, som startet produksjon i 2007, må CO₂ fjernes fra naturgassen før det er mulig å gjøre gassen flytende før transport til markedet (LNG). Årlig blir det separert ut rundt 700 000 tonn CO₂ fra gasstrømmen, som blir lagret i en separat geologisk formasjon. CO₂ fra gasskraftverket på Melkøya blir derimot sluppet ut til luft. Avanserte måle- og overvåkingsprogrammer viser at det ikke er lekkasjer av CO₂ fra lagrene på norsk sokkel. Disse to prosjektene tilsvarer 3–4 pst. reduksjon av norske utslipp årlig og er viktige storskalaerfaringer som har gitt global læring.

investere i fangst og lagring av CO₂. Flere av delene i kjeden for fangst- og lagring av CO₂ har svært høye investeringskostnader. Dette gjelder for industriselskaper med store utslipp som eventuelt må investere i fangstanlegg. Samtidig må det investeres i transportinfrastruktur som rør eller skip og det må investeres i anlegg for mottak, prosessering og lagring av CO₂, og driften av hele kjeden må finansieres. Dette er komplekst, omfattende og kostnadskrevenende, og dermed er det en høy økonomisk barriere for å realisere fangst og lagring av CO₂.

Det er ikke sannsynlig at kvoteprisen i EUs kvotesystem blir høy nok til at industrien tar i bruk fangst og lagring av CO₂ på kort eller mellomlang sikt. På kort sikt er det andre tiltak som

kan gi større reduksjon i klimagassutslipp til en lavere kostnad enn fangst og lagring av CO₂. Det vil være behov for insentivordninger over mange år i flere land dersom fangst og lagring av CO₂ skal bli en kostnadseffektiv klimateknologi. Deres verdien av teknologiutvikling er større for samfunnet som helhet enn for bedriftene som tar investeringsbeslutninger, kan det føre til for lite teknologiutvikling i et samfunnsøkonomisk perspektiv, jf. Grønn skattekommisjon NOU 2015: 15.

En annen økonomisk barriere er at CO₂-håndteringsprosjekter er avhengig av nye og uprøvde reguleringer og med tekniske komponenter som får nye anvendelser. Dette kan gjøre det vanskelig å vurdere risiko i enkeltprosjekter både for industriaktører og finansinstitusjoner. Derfor blir finansierings- og forsikringskostnader høye.

Støtte til et prosjekt i Europa må håndteres etter EUs og EØS-avtalens regler om statsstøtte.

For at fangst og lagring av CO₂ skal bli et kostnadseffektivt klimatiltak over tid, trenger industrien stabile rammer og forretningsmodeller. En høyere pris på CO₂-utslipp vil være den viktigste driveren, men er på kort sikt ikke tilstrekkelig for å utløse prosjekter. Utslppsreguleringer, mulighet for høyere pris på sluttprodukter, regelverk for innkjøp, ulike tilskuddsordninger for lageraktører eller industriaktører kan være eksempler på mulige drivere for kommende CO₂-håndteringsprosjekter. Det kan være viktig med et internasjonalt samarbeid om slike løsninger.

Fangst og lagring av CO₂ er teknisk mulig å gjennomføre, og det er bygd flere prosjekter globalt. Derfor er de tekniske barrierene relativt små. Likevel er fangst og lagring av CO₂ komplekse prosjekter der fangst- og lagringsdelene krever svært ulik kunnskap og kompetanse. Det kan derfor være behov for å realisere demonstrasjonsprosjekter som tar for seg hele kjeden av fangst, transport og lagring i industriell skala. Slike prosjekter vil gi erfaring med optimalisering av kjeden, logistikk og grensesnittene mellom de ulike delene.

I det en ny kjede for fangst, transport og lagring blir realisert i Europa er det flere EU-regelverk som blir anvendt for første gang. Dette vil gi erfaringer om hvordan regelverket kan forbedres og om det er behov for ytterligere reguleringer.

Londonprotokollen fra 1996 under International Maritime Organization (IMO) forbyr dumping av avfallsstoffer på havet og under havbunnen. Slik protokollen ble vedtatt i 1996 forbød den også eksport av CO₂ med skip over landegrensener for lagring under havbunnen. I 2009 ble det vedtatt en endring til protokollen som tillater transport over

landegrenser på bestemte vilkår. For at endringen skal tre i kraft må to tredeler av partene til Londonprotokollen ratifisere endringen. Foreløpig har fem av totalt 50 parter til protokollen ratifisert endringen.

En annen regulatorisk barriere er at regelverket i EUs kvotesystem ikke er prøvd på en kjede av fangst, transport og lagring av CO₂. Disse forholdene medfører usikkerhet for selskaper som kan være interessert i fangst og lagring av CO₂.

Fangst og lagring av CO₂ i norsk klimapolitikk

Norge har ambisiøse klimamål:

1. Norge skal frem til 2020 kutte i de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 prosent av Norges utslipp i 1990.
2. Norge har tatt på seg en betinget forpliktelse om minst 40 prosent utslippsreduksjon i 2030 sammenlignet med 1990.
3. Norge skal være klimanøytralt i 2030.
4. Norge har lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050.
5. Reduserte utslipp av klimagasser fra avskoging og skogdegradering i utviklingsland, i samsvar med bærekraftig utvikling.
6. Politisk mål om at samfunnet skal være forbedret på og tilpasset til klimaendringene.

Målet for 2020 skal følges opp under Kyotoprotokollen, mens 40-prosentmålet for 2030 er meldt inn som Norges bidrag under Parisavtalen og lovfestet i klimaloven. Regjeringen arbeider for at forpliktelsen for 2030 skal bli oppfylt sammen med EU.

Regjeringen har pekt ut fem satsingsområder for å kutte utslipp: transport, styrking av Norges rolle som leverandør av fornybar energi, utvikling av lavutslippsteknologi i industrien og ren produksjonsteknologi, et grønt skifte i skipsfarten samt fangst og lagring av CO₂.

Sektorovergrepene økonomiske virkemidler i form av avgifter og deltakelse i det europeiske kvotesystemet er hovedvirkemidlene i norsk klimapolitikk. Over 80 prosent av klimagassutslippene i Norge er dekket av kvoteplikt eller CO₂-avgift. I tillegg til kvoter og avgifter bruker myndighetene også andre virkemidler som direkte regulering, standarder, avtaler og ulike støtteordninger til utslippsreducerende tiltak.

Regjeringen presenterte sin strategi for arbeidet med CO₂-håndtering i Prp. 1 S (2014–2015) *Olje- og energidepartementet*. Regjeringen vil bidra til å utvikle teknologi for fangst, transport og lagring av CO₂ og har en ambisjon om å realisere en

kostnadseffektiv løsning for fullskala CO₂-håndtering i Norge, gitt at dette gir teknologiutvikling i et internasjonalt perspektiv. Fangst og lagring av CO₂ er, i tillegg til å være ett av fem satsingsområder for regjeringens klimapolitikk, også en del av regjeringens strategi for grønn konkurransekraft og regjeringens havstrategi. Regjeringens arbeid med fangst og lagring av CO₂ er også omtalt i Meld. St. 27 (2016–2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende*. Regjeringen ønsker å bidra til å redusere de økonomiske, tekniske og regulatoriske barrierene for at fangst og lagring av CO₂ kan bli et kostnadseffektivt klimatiltak.

Den norske satsingen på fangst og lagring av CO₂ har et bredt spekter av aktiviteter, fra forskning og utvikling til fullskala demonstrasjon og internasjonalt arbeid for å fremme fangst og lagring av CO₂. Boks 3.3 beskriver de viktigste aktørene i den norske satsingen på fangst og lagring av CO₂.

Det finnes en rekke regionale og internasjonale nettverk, programmer, samarbeid og fora som arbeider med fangst og lagring av CO₂. Olje- og energidepartementet, Gassnova og/eller Forskningsrådet deltar i de fleste av disse. En viktig ramme for dette arbeidet er handlingsplanen for å fremme utvikling og bruk av CO₂-håndtering internasjonalt, jf. Prop. 1 (2008–2009) og Meld. St. 9 (2010–2011). Olje- og energidepartementet har sammen med Utenriksdepartementet og relevante utenriksstasjoner fulgt opp dette arbeidet siden 2008. Målet er å få større aksept for fangst og lagring av CO₂ som et viktig klimatiltak. Målet er også å etablere en bred forståelse for potensialet for utslippsreduksjoner og medvirke til at CO₂-håndtering blir tatt i bruk utenfor Norge.

Olje- og energidepartementet samarbeider tett med myndigheter fra flere land i flere regionale og internasjonale fora, jf. nærmere omtale i Prop. 1 S (2014–2015) *Olje- og energidepartementet*. Videre samarbeider Norge tett med EU og deltar i flere av EU sine organer og fora, som for eksempel Strategic Energy Technology Plan (SET Plan) som blant annet utarbeider implementeringsplaner for viktige teknologiområder innenfor Europas energisystem, også CO₂-håndtering.

Norge har også en sentral rolle i koordineringen av europeisk forskningsinfrastruktur for CO₂-håndtering. Sammen med fire andre land driver Norge ECCSEL ERIC, som er et konsortium som gir tilgang til europeiske forskningsfasiliteter for CO₂-håndtering i verdensklasse. Gjennom ECCSEL ERIC blir om lag 50 laboratorier i fem europeiske land koordinert fra Trondheim.

Boks 3.3 Aktører i den norske satsingen på fangst og lagring av CO₂

Gassnova SF

Gassnova SF er statens foretak for arbeidet med fangst og lagring av CO₂. Gassnova skal bidra til teknologiutvikling og kompetanseoppbygging gjennom konkrete fangst- og lagringsprosjekt. Gassnova har sammen med Norges forskingsråd ansvar for gjennomføring av programmet for forskning, utvikling og demonstrasjon, CLIMIT. Gassnova skal gi råd til Olje- og energidepartementet om CO₂-håndtering. Gassnova forvalter statens interesser i Teknologisenteret på Mongstad (TCM). Gassnova har erfaring fra planlegging av prosjektene for CO₂-fangst og -lagring ved Kårstø og Mongstad. Gassnova SF har fått ansvaret for å inngå avtaler om og følge opp gjennomføringen av konseptstudier og forprosjektering av fullskala CO₂-håndtering i Norge. Gassnova har et administrasjonsbudsjett på om lag 100 mill. kroner i året.

CLIMIT

CLIMIT er et nasjonalt program for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologier for fangst, transport og lagring av CO₂ fra fossilt basert kraftproduksjon og industri. Programmet er forvaltet av Gassnova og Norges forskingsråd og gir økonomisk støtte til forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologier for fangst og lagring av CO₂. Støtten skal bidra til utnytting av nasjonale fortrinn og utvikling av ny teknologi og tjenestekonsept med kommersielt og internasjonalt potensial. CLIMIT har i 2017 og finansiert internasjonale prosjekt gjennom Accelerating CCS Technology (ACT) i samarbeid med EU og sju andre land. ACT er et samlet fond mellom flere land som skal bidra til tettere samarbeid og mer kunnskapsdeling på tvers av landegrensene og til raskere utvikling og modning av CCS-teknologi. Flere land viser interesse for ACT, og det er ventet flere deltakerland i neste ACT-utlysning i juni 2018. Stortinget har for 2018 bevilget 180 mill. kroner til CLIMIT.

Forskningssenter for miljøvennlig energi (FME)

Norge har et forskningssenter for miljøvennlig energi (FME) dedikert til fangst og lagring av CO₂. Norwegian CCS Research Centre (NCCS)

startet opp i 2016 og varer i åtte år. NCCS har rundt 30 forsknings- og industripartnere og et budsjett på 570 mill. kroner over åtte år. SINTEF Energi leder senteret i tett samarbeid med NTNU og UiO.

Teknologisenteret på Mongstad (TCM)

Teknologisenteret på Mongstad er en arena for utvikling, testing og kvalifisering av teknologi for CO₂-fangst. TCM bidrar til internasjonal spredning av disse erfaringene, slik at kostnader og risiko for fullskala CO₂-fangst kan bli redusert. TCM og Gassnova har omfattende erfaring med å spre kunnskap og erfaringer fra TCM. TCM har blant annet gjennomført erfaringsutveksling og etablert samarbeidsavtaler med fangstaktørene i fullskalaprojektet.

TCM har vært i drift siden 2012. Blant annet Alstom (nå GE), Shell Cansolv og Aker Solutions har gjennomført testkampanjer på TCM. Alle disse er potensielle leverandører til CO₂-fangstprosjekter i industriell skala. I alt har fem fangstteknologileverandører gjennomført omfattende tester på TCM. I tillegg har TCM også testet ulikt måleutstyr og prosesskomponenter og gjennomført testkampanjer med åpne resultater alene eller i samarbeid med norske og utenlandske universiteter og forskingsinstitusjoner. Et viktig mål med de åpne kampanjene er å publisere resultatene offentlig.

TCM er også en del av et internasjonalt test-senternetverk og samarbeider tett med blant annet amerikanske aktører og myndigheter. Teknologieiere med offentlig støtte fra amerikanske myndigheter har testet teknologien sin på TCM, og i februar 2018 ble det klart at USA har bevilget 33,7 mill. amerikanske dollar til fire nye prosjekter for avansert fangstteknologi, der eierne planlegger å teste på TCM. I 2017 undertegnet teknologisenteret en intensjonsavtale med et kinesisk CO₂-håndteringsprosjekt.

Staten, Statoil, Shell og Total har videreført driften ved TCM, i første omgang i tre år fra august 2017, jf. Prp. 129 S (2016–2017). I sammenheng med den nye samarbeidsavtalen ble det også utarbeidet en ny strategi for TCM der det er vektlagt at TCM skal støtte fullskalaprojektet og kunnskapsdeling generelt. Stortinget har bevilget 195 mill. kroner til TCM i 2018.

Norge har bilateralt samarbeid og relasjoner med blant annet Storbritannia, Nederland og USA. Norge har sammen med EU deltatt i det kinesiske prosjektet Near Zero Emission Coal og har bidratt med finansiering i de tidlige fasene av prosjektet. Norge bidrar også med støtte til prosjekter i Mexico og Sør-Afrika gjennom Verdensbanken og med teknisk rådgiving og delfinansiering av en testpilot for CO₂-injeksjon i Sør-Afrika. Samlet statlig støtte de siste 10 årene til Verdensbankens fond for CO₂-håndtering har vært 1 143,5 mill. kroner.

I land som mottar EØS-midler fra Norge er det mange store punktutslipp. Regjeringen arbeider for at deler av EØS-midlene blir brukt til å støtte europeiske prosjekter for CO₂-håndtering. Gjennom EØS-midlene for perioden 2009–2014, som ikke er avsluttet enda, er Norge med på å finansiere aktiviteter for fangst og lagring av CO₂ i tre land, og det er gitt støtte tilsvarende om lag 190 mill. kroner.

Foreløpig er programmene for perioden 2014–2021 under etablering, og derfor er det ikke lyst ut EØS-midler ennå. Det er et mål at EØS-midlene skal bidra til mest mulig bilateralt samarbeid mellom giver- og mottakerland. Dette vil bidra til erfaringsoverføring og kompetansebygging for CO₂-håndtering i mottakerlandene. I tillegg til økt

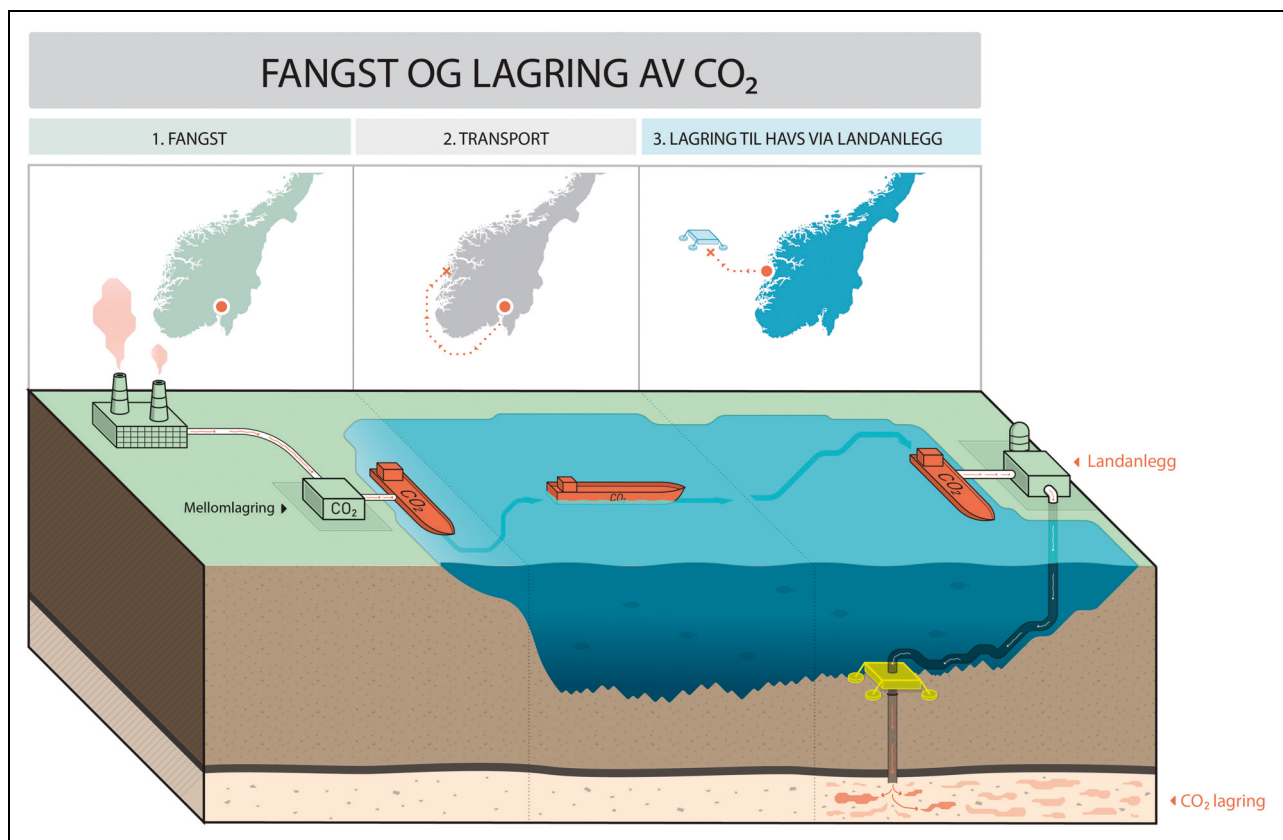
kunnskap om teknologi og løsninger for CO₂-håndtering, kan aktivitetene være et første steg mot anlegg i industriell skala i fremtiden.

Regjeringen har gitt sin tilslutning til at Norge kan delta i et samarbeid med minst to andre europeiske land under Europakommisjonens forskningsprogram Horisont 2020 for å medvirke til utvikling av et europeiske fangst- og lagringsprosjekt.

Utredning av et norsk demonstrasjonsprosjekt

Et demonstrasjonsprosjekt i Norge, slik det har blitt utredet, er illustrert av figur 3.2. Planene baserer seg på at det fanges CO₂ fra utslippskilder på Østlandet. Etter fangst vil CO₂ bli transportert med skip til et landanlegg i Øygarden kommune. Fra landanlegget vil CO₂ bli sendt i rør til sikker lagring i et geologisk lager under havbunnen i nærheten av Trollfeltet.

Prosjektet har gjennomført idé- og mulighetsstudier. Det er også gjennomført konseptstudier av CO₂-fangst og -transport. Konseptstudier av CO₂-lagring vil bli avsluttet høsten 2018. Statsstøtte til konseptstudier og forprosjektering av fangst og lagring av CO₂ er notifisert til og godkjent av Eftas overvåkingsorgan, ESA, som lovlig statsstøtte under EØS-avtalen. Prosjektet er nå

Figur 3.2 Illustrasjon av et norsk prosjekt

ved punktet der det skal avgjøres om det skal gjennomføres forprosjektering.

Idé- og mulighetsstudiene

Regjeringen la frem sin strategi for arbeidet med CO₂-håndtering i Prop. 1 S (2014–2015) *Olje- og energidepartementet*. På bakgrunn av strategien utarbeidet Gassnova en idéstudie, «Utredning av mulige fullskala CO₂-håndteringsprosjekter i Norge», som ble presentert våren 2015. Denne identifiserte flere utslippskilder og lagerlokasjoner som kunne være teknisk egnet for fangst og lagring av CO₂, og industrielle aktører som kunne være interessert i å delta i videre studier. Høsten 2015 ble prosjektet videreført til mulighetsstudiefasen.

Tre industriaktører gjennomførte mulighetsstudier for fangst av CO₂ på industrianleggene sine. Norcem AS vurderte muligheten for fangst av CO₂ fra røykgassen ved sementfabrikken i Brevik. Yara Norge AS vurderte fangst av CO₂ fra tre ulike kilder ved ammoniakfabrikken på Herøya i Porsgrunn. Energigjenvinningsetaten i Oslo kommune vurderte fangst av CO₂ fra energigjenvinningsanlegget på Klemetsrud i Oslo som nå eies av Fortum Oslo Varme AS. Videre gjennomførte Gassco en skipstransportstudie med bistand fra Larvik Shipping AS og Knutsen OAS Shipping AS. Statoil ASA gjennomførte en mulighetsstudie for CO₂-lagring ved tre ulike lokasjoner på norsk kontinentalsokkel.

Statoil konkluderte i mulighetsstudien for lager at en løsning med et landanlegg og et rør til CO₂-lageret øst for Trollfeltet var den beste løsningen for CO₂-lagring. Videre ble skipstransport av CO₂ mellom fangstlokasjonene og lagerlokasjonene vurdert for tre ulike trykk- og temperaturbetingelser. Gassco vurderte løsningene for alle de tre studerte transportbetingelsene som teknisk mulige å gjennomføre.

Resultatene av mulighetsstudiene viste at det er teknisk mulig å realisere en kjede for fangst og lagring av CO₂ i Norge. Basert på resultatene fra mulighetsstudiene ble det bestemt at prosjektet skulle videreføres til konseptstudier, jf. Prop.1 S (2016–2017) *Olje- og energidepartementet*.

Status for konseptstudier

Gassnova lyste i desember 2016 ut en konkurranse om statsstøtte til å utføre konsept- og forprosjektstudier av fangst av CO₂ fra industrielle anlegg. Gassnova tildelte våren 2017 kontrakter for gjennomføring av konsept- og forprosjektering

til alle tilbyderne; Fortum Oslo Varme AS (tidligere Klemetsrudanlegget AS), Norcem AS og Yara AS. Endelige rapporter for konseptfasen ble levert Gassnova høsten 2017.

Fortum Oslo Varme har studert fangst av CO₂ fra røykgassen fra energigjenvinningsanlegget på Klemetsrud i Oslo kommune. De har hatt flere leverandører av aminteknologi med i studien, men viser til Shell Cansolv, som har testet på TCM, som det mest aktuelle alternativet. De vil fange om lag 400 000 tonn CO₂ per år. I tillegg til selve fangstanlegget har Fortum Oslo Varme også studert transport fra Klemetsrud til kai ved Oslo havn og flytendegjøring og mellomlagring av CO₂ ved kaianlegget. Det er studert både transport i rør og transport i tank på lastebil. Det ekstra transportleddet fra anlegget til kai skiller prosjektet til Fortum Oslo Varme fra Norcem og Yara. Konseptstudiene viser at denne transportløsningen er gjennomførbar, men medfører økt prosjektrisiko.

Norcem har studert fangst av CO₂ fra røykgassen fra sementfabrikken i Brevik i Porsgrunn kommune. De vil fange om lag 400 000 tonn CO₂ per år ved å bruke Aker Solutions' aminteknologi. Norcem har også studert flytendegjøring og mellomlagring av CO₂. Norcems prosjekt har i likhet med de andre prosjektene noe særskilt risiko. Det er risiko ved bygging på et trangt område, samt noe risiko knyttet til integrering av fangstanlegget med eksisterende anlegg. Konseptstudien konkluderer med at risikoene er håndterbare.

Yara har studert fangst av CO₂ fra ulike utslippspunkt ved ammoniakfabrikken på Herøya i Porsgrunn kommune. Det er to alternativer for å fange CO₂ fra Yaras anlegg; fangst fra prosessgass og fangst fra røykgass. Konseptstudien til Yara er basert på dagens råstoff til fabrikken, som er LPG (flytende petroleumsgass/etan). Grunnet usikker fremtid for fabrikken dersom disse endringene ikke blir gjennomført, mener Yara det bare vil være aktuelt å bygge CO₂-fangstanlegg dersom fabrikken bygges om til å bruke LNG (flytende naturgass/metan) som råstoff. Yara vil beslutte om de skal gjennomføre forprosjektering av ombygging til LNG i løpet av 2018.

Ved fangst av CO₂ fra prosessgassen er det lagt opp til bruk av tradisjonell aminteknologi fra Linde/BASF. Denne type teknologi er standard for nye anlegg i prosessindustrien, og er ulik mer umodne aminteknologien for rensing av røykgass. Yara legger opp til å fange om lag 300 000 tonn CO₂ per år i prosessgassalternativet. Yaras vurdering er at det ikke er aktuelt å bygge ut fangst fra

Tabell 3.2 Ulike konsept for CO₂-fangst.

Støttmottaker/ konsept	Fangst fra	Kontraktør/ teknologileverandør	Fangstteknologi	Tonn CO ₂ per år som kan fanges
Fortum Oslo Varme	Røykgass	Technip FMC / Shell-Cansolv	Amin	Om lag 400 000
Norcem	Røykgass	Aker Solutions / Aker Solutions	Amin	Om lag 400 000
Yara – Case 1	Prosessgass	Linde / BASF	Amin	Om lag 300 000
Yara – Case 2	Røykgass	GE / GE	Kjølt ammoniakk	Om lag 300 000

Kilde: Gassnovas rapport for konseptstudier

både prosessgass og røykgass samtidig, fordi kompleksiteten blir stor. Yara mener prosessgass er det mest aktuelle alternativet, selv om potensialet for læring er lavere for dette alternativet.

En oversikt over konseptene fangstaktørene har beskrevet i konseptstudiene er vist i tabell 3.2.

Konseptstudiene har ikke avdekket forhold på noen av fangstprosjektene som vil hindre gjennomføring av prosjektet. Risikohåndtering er en sentral aktivitet i all prosjektplanlegging og gjennomføring. Fangstprosjektene er nå ferdige med konseptfasen. Det er naturlig at prosjektene fremdeles har risiko som må reduseres videre i forprosjektfasen før en eventuell investeringsbeslutning. Modningen av prosjektet gjennom de ulike fasene skal bidra til å redusere identifisert risiko til et akseptabelt nivå før investeringsbeslutning.

Gassco har gjennom konseptstudien for skipstransport av CO₂ dokumentert at det er mulig å gjennomføre prosjektet med fire ulike størrelser på skip. Videre har de anslått investerings- og driftskostnader for de ulike størrelsene. Enhetskostnaden for CO₂-transport på skip blir redusert når skipsstørrelsen øker. Det kan være mulig å benytte eksisterende skrog og bygge nye tanksystem. Hvorvidt dette vil lønne seg avhenger blant annet av hvilke krav som stilles til fremdriftssystemet for skipene. Brevik Engineering AS og Larvik Shipping AS har gjennomført konseptstudiene for Gassco.

Hvilket drivstoff skipene benytter vil påvirke utslippene fra transporten og prosjektet. Som en del av studien er det derfor vurdert utslipp og kostnader ved bruk av ulike drivstoff. Gassco har lagt til grunn «beste tilgjengelige teknologi» (BAT) for drivstoff på skipene. I maritim bransje er dette vurdert å være LNG som drivstoff for hovedmaskineri i kombinasjon med batteri og landstrøm. CO₂-utslippet fra transportleddet varierer mellom 0,91 pst. og 1,22 pst. av transportert

mengde CO₂, forutsatt bruk av landstrøm. Utslippene fra transport vil være innenfor ikke-kvotepliktig sektor, hvor Norge har betydelige forpliktelser frem til 2030.

Etter at mulighetsstudien ble gjennomført, lyste Gassnova ut en konkurranse om å studere og planlegge et permanent undersjøisk CO₂-lager, med tilhørende landanlegg og annen nødvendig infrastruktur. Oppdraget ble tildelt Statoil i juni 2017. Konseptstudien bygger videre på mulighetsstudien, og Statoils og Gassnovas tilrådinger om lagerlokalisering øst for Trollfeltet.

I oktober 2017 signerte Statoil ASA en samarbeidsavtale med A/S Norske Shell og Total E&P Norge AS, som gjør selskapene til partnere i prosjektet. I konsept- og forprosjekteringsfasen har alle partnerne en deltakerandel på 33,33 pst. og skal bidra med personell, erfaring og finansiell støtte. Statoil er operatør og leder prosjektet. Avtalen med Statoil innebærer at staten støtter konsept- og forprosjekteringsstudiene av CO₂-lager med totalt 110 mill. kroner av en total kostnad på vel 400 mill. kroner.

Statoil har som operatør av Sleipner og Snøhvit lang erfaring med CO₂-lagring på norsk kontinentalsokkel. Shell og Total har erfaring med fangst og lagring av CO₂ i Norge og internasjonalt.

Konseptstudien av CO₂-lager er ennå ikke avsluttet. Dette skal etter planen skje høsten 2018. Konseptstudien vil munne ut i en konklusjon om hvilke løsninger som er best for prosjektet. Deretter vil disse løsningene utvikles videre for å få et mer nøyaktig kostnadsestimat. Konseptet Statoil, Shell og Total studerer er å transportere CO₂ med skip fra CO₂-kilden til landanlegg og med rør videre til en eller flere injeksjonsbrønner på sokkelen. Etter en omfattende gjennomgang av mulige lokasjoner planlegges det at det landbaserte mottaksanlegget for CO₂ skal lokaliseres

ved Naturgassparken i Øygarden kommune. Denne lokaliseringen gir den beste kombinasjonen av havneforhold, tilgang på LNG-drivstoff til skipene, god ilandføring av rør, muligheter for utvidelse, byggerisiko og kostnader.

Statoil har gjort flere studier av CO₂-lagring på norsk kontinentalsokkel. Det aktuelle området er lokalisert i nærheten av Trollfeltet. Konseptstudien vil også gi en oppdatert vurdering av kapasiteten i CO₂-lageret.

Regulering av fullskalaprojektet

De ulike delene av kjeden vil bli behandlet etter og vil trenge tillatelse under forskjellig regelverk. Kartlegging av hvilke regelverk som er relevante skjer fortløpende gjennom planleggingsfasen. Aktørene i de ulike delene av kjeden er ansvarlige for å søke om nødvendige tillatelser, og for å følge regelverket og oppfylle eventuelle vilkår for tillatelsene.

EUs lagringsdirektiv er gjennomført i norsk rett gjennom forskrift til kontinentalsokkeloven og kapittel 35 i forurensingsforskriften. For dette prosjektet er det nødvendig med tillatelse etter lagringsforskriften, som blant annet krever tillatelse til «utnyttelse av et undersjøisk reservoar til injeksjon og lagring av CO₂», en såkalt utnyttelsestillatelse. En utnyttelsestillatelse vil bli tildelt på bakgrunn av offentliggjorte, objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Olje- og energidepartementet tar sikte på å invitere interessenter til å søke utnyttelsestillatelse i løpet av første halvår 2018.

De som får utnyttelsestillatelse må forelegge en plan for utbygging og drift av lagringskomplekset for Olje- og energidepartementet til godkjenning. Planen for utbygging og drift skal inneholde en beskrivelse av utbyggingen og en konsekvensutredning. Konsekvensutredningsprosessen starter ved at rettighetshaver sender et utredningsprogram på offentlig høring. Programmet fastsettes deretter av departementet. Basert på utredningsprogrammet gjennomfører rettighetshaver selve konsekvensutredningen. Konsekvensutredningen sendes på offentlig høring før den inngår i utbyggingsplanen.

Plan for utbygging og drift, som også omfatter sikkerhet og arbeidsmiljø, skal sendes Olje- og energidepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Klima- og miljødepartementet med kopi til Oljedirektoratet, Petroleumstilsynet og Miljødirektoratet. Olje- og energidepartementet koordinerer godkjennelsesprosessen.

Før driften av kjeden kan starte, vil det kreves samtykke til injeksjon og lagring av CO₂ etter de krav som stilles i kapittel 5 i lagringsforskriften.

Statens kostnader, risiko og nytten av et prosjekt

Det er lagt til grunn at risikoen for grensesnittene mellom fangst- og lagringsleddet vil ligge på staten. Dette innebærer at fangstaktørene ikke må ta risiko for stans i transport- og lagring, og at lagringsaktørene ikke må ta risiko dersom det blir stans i CO₂-leveransene. For fangstaktørene har dette vært en forutsetning for å engasjere seg i prosjektet siden kvotekostnaden ikke er høy nok til å forsvare CO₂-fangst.

Foreløpige kostnadsanslag har gjennomgått ekstern kvalitetssikring, som omtalt nedenfor. Et endelig bilde av statens totale kostnader og risiko vil ikke være klart før etter gjennomført forprosjektering og ferdigforhandlede avtaler om utbygging og drift.

Det legges til grunn at fangst- og lagerselskapene skal bygge, eie og drive anleggene, og at statens kostnader og risiko er regulert i en støtteavtale mellom staten og den enkelte aktør. Staten har bedt aktørene om å komme med tilbud på egenbidrag i prosjektet. Alle fangstaktørene har levert tilbud basert på informasjonen de har på dette tidspunktet i prosjektet. Aktørene har et begrenset investeringsbudsjett slik at dette prosjektet vil fortrenge andre investeringer selskapene kunne gjennomført. Da har aktørene insentiv til å holde investeringskostnadene så lave som mulig for at egenbidraget ikke skal øke.

Tilbudene fra selskapene inneholder kommersielle opplysninger som er konfidensielle. Endelige avtaler om rammer for tilskudd til investering og drift i fangst og lagring av CO₂ vil bli ferdigstilt, og kostnadsanslag og usikkerhet kvalitetssikres (KS2, del 2), før grunnlag for investeringsbeslutning blir lagt frem for Stortinget. Når avtalene er ferdigforhandlet vil det også gis en grundigere beskrivelse av innholdet i avtalene.

Resultatene fra konseptstudiene på fangst og transport av CO₂, og det pågående arbeidet med konseptstudier av CO₂-lager, viser at realisering av et prosjekt i Norge vil kreve store ressurser og ta opp en betydelig del av handlingsrommet i statsbudsjettet i investeringsfasen. Det er derfor avgjørende at statens forventede kostnader i prosjektet blir redusert frem mot investeringsbeslutning. Dette kan skje på tre måter: 1) totale, estimerte prosjektkostnader reduseres, 2) industriaktørene dekker en større del av kostnadene eller 3)

prosjektet får støtte fra andre finansieringskilder som for eksempel EU eller andre land.

Det overordnede målet for prosjektet er å bidra til læring og kostnadsreduksjoner for etterfølgende prosjekter. Prosjektet kan bidra til å redusere de tekniske-, økonomiske og regulatoriske utfordringene for prosjekter innen fangst og lagring av CO₂. Potensielle gevinster av prosjektet kan være produktivetsgevinster, utslippsreduksjoner nasjonalt, nye næringsmuligheter og annen nytte som inkluderer læring om regulering og etablering av støttemodell.

Produktivetsgevinster er definert som den kostnadsreduksjonen som etterfølgende prosjekter globalt kan oppnå når flere prosjekter innen fangst og lagring av CO₂ blir bygget ut. Disse prosjektene kan bli gjennomført til lavere kostnader som følge av gjennomføringen av demonstrasjonsprosjektet. Størrelsen på produktivetsgevinstene er avhengig av størrelsen på læringen, stordriftsfordelene og teknologiutviklingen som kommer ut av prosjektet. Videre må det faktisk komme prosjekter etter som drar nytte av gevinstene. Dersom det ikke er etterfølgende prosjekter som kan lære av demonstrasjonsprosjektet, kan en ikke oppnå produktivetsgevinster.

Prosjektet kan også føre til reduserte utslipp av CO₂ i Norge. For industrianlegg som er kvotepfiktige er de europeiske utslippene bestemt av EUs kvotetak.

Å vise at CO₂-håndtering i industrien er mulig å gjennomføre i praksis i Europa kan ha verdi for samfunnet. Et vellykket prosjekt med et realistisk kostnadsnivå kan øke troen på CO₂-håndtering som klimatiltak. Derimot kan et mislykket prosjekt med høyt kostnadsnivå ha negativ nytte ved at det virker avskrekkende for andre fremtidige prosjekter.

Norge har bygget opp betydelig kompetanse og sterke industrimiljøer for fangst og lagring av CO₂. Etablering av infrastruktur for transport og lagring av CO₂, der nye aktører kan knyttes til, vil kunne utløse nye prosjekter i Norge og internasjonalt, eksempelvis ved produksjon av hydrogen fra naturgass med CO₂-lagring. Fangst og lagring av CO₂ kan også bidra til å styrke industriens konkurransekraft i et lavutslippssamfunn og er identifisert som en viktig løsning for å kunne redusere utslippene fra prosessindustrien.

Prosjektet kan gi myndighetene erfaring med hvordan kontrakter og støtteavtaler med aktører kan og bør utformes i et CO₂-håndteringsprosjekt.

Dersom det kommer etterfølgende prosjekter vil finansmarkedene få bedre informasjon om

risiko i denne type prosjekter og finansierings- og forsikringskostnader kan bli redusert.

Videre prosess frem til investeringsbeslutning

I den neste fasen av prosjektet, forprosjektering, vil fangst- og lageraktørene modne sine løsninger fra konseptstudiene. Etter at forprosjektfasen er gjennomført skal kostnadsestimater og det tekniske underlaget ha et usikkerhetsnivå på om lag +/-20 pst. Dette innebærer et høyere detaljeringsnivå på tegninger og analyser, samt videre arbeid med HMS-studier, teknologikvalifisering, regularitetsanalyse, søknader til ulike myndigheter, definering av grensesnitt mot andre aktører og konkretisering av gevinstrealiseringsplanen. I forprosjektfasen skal aktørene også ferdigstille kontraktsstrategier og innhente tilbud for innkjøp av nødvendige utstyrspakker og tjenester. Videre skal detaljerte planer for gjennomføringen av prosjektet legges.

For å redusere antallet grensesnitt i prosjektet vil lagerprosjektet ha ansvar for gjennomføring av videre studier på transport i forprosjektfasen. Planleggingen av CO₂-lager med tilhørende infrastruktur er en kompleks oppgave. Partnerskapet i prosjektet er derfor svært tydelige på at det er viktig å ta seg god nok tid i planleggingsfasen for å unngå store kostnadsøkninger i gjennomføringsfasen.

En grunnleggende forutsetning i prosjektet er at det skal bli gjennomført etter god industriell praksis. Neste fase i prosjektet er forprosjekteringsstudier, som er ventet å ta 15 måneder. Oppstart av forprosjekteringsstudiene er planlagt sommeren 2018. Dette er siste del i planleggingsfasen. Etter forprosjekteringsfasen og ekstern kvalitetssikring vil regjeringen vurdere investeringsbeslutning og eventuelt legge frem et forslag for Stortinget. Dersom Stortinget og selskapene beslutter å investere i prosjektet går en inn i byggefasen. En investeringsbeslutning kan etter den nåværende fremdriftsplanen bli fattet i 2020/2021. Dersom vi legger til grunn tre års byggeperiode, kan prosjektet etter denne tidsplanen ha driftsoppstart i 2024.

Kvalitet og kostnader er prioritert høyere i prosjektet enn tid. Det betyr at regjeringen vil legge til rette for et best mulig prosjekt til lavest mulig kostnader og risiko. Det har ikke vært aktuelt å forsere studiearbeidet i et forsøk på å spare tid. Generell erfaring fra prosjektgjennomføring tilsier også at dersom tid prioriteres i planleggingsfasen, øker sannsynligheten for høyere total-

kostnader fordi det blir flere prosjektendringer gjennom byggefasen.

Gassnovas vurdering

Etter Gassnovas vurdering har man i dag et svært godt teknisk grunnlag for å kunne lykkes med å realisere et fullskala CO₂-håndteringsprosjekt.

Fortum Oslo Varme, Norcem og Yara ferdigstilte sine konseptstudier for CO₂-fangst høsten 2017. Gassnova har foretatt en teknisk evaluering og rangering av de tre konseptstudiene, og blant annet vurdert valg av teknologi, gjennomførings- evne og potensial for kunnskapsdeling og teknologitvilling. I Gassnovas tekniske evaluering kommer Yara og Norcem ut omtrent likt, mens Fortum Oslo Varme er vurdert som noe svakere på grunn av manglende dokumentasjon av teknologimodenhet. Teknologikvalifisering kan gjennomføres i løpet av forprosjektet, og resultatet vil eventuelt være avgjørende for hvordan Fortum Oslo Varmes prosjekt kan videreføres.

Gassnova anbefaler at minst to fangstprosjekter blir videreført i forprosjekt siden det er en risiko for at aktører kan falle fra. Å opprettholde konkurransen mellom industriaktører og teknologileverandører frem mot investeringsbeslutning, kan også bidra til å styrke statens forhandlingsposisjon, og gi et bedre og mindre kostbart prosjekt totalt sett. Beslutning om fangstprosjekt bør først tas etter at forprosjektering er gjennomført og de kommersielle forhandlingene er konkludert.

Alle de tre fangstprosjektene kan gi gode muligheter for oppnåelse av statens mål med prosjektet. Prosjektene kan gi en god demonstrasjon av en hel CO₂-håndteringskjede ved å vise at CO₂ kan fanges, transporteres og lagres på en trygg måte. Samtidig vil det å lykkes med å etablere gode avtaler mellom staten og de kommersielle aktørene innenfor gjeldende regelverk være en viktig del av demonstrasjonseffekten. Videre kan prosjektene bidra til kostnads- og risikoreduksjoner for kommende CO₂-håndteringsprosjekter.

Det vil kreve god kontroll med prosjektets kostnader dersom prosjektet skal få den ønskede demonstrasjonseffekten. Konseptstudien viser en kostnadsøkning sammenliknet med mulighetsstudien. Basert på erfaring fra andre store utbyggingsprosjekter er det også risiko for at kostnadene vil øke ytterligere i forprosjekteringsfasen. Gassnova vil i samarbeid med aktørene som skal videreføre arbeidet med forprosjektering gjennomføre kost/nyttevurderinger og vurdere muligheter for å endre utforming på konkrete elemen-

ter i prosjektet. Det vil også arbeides videre med optimalisering av CO₂-håndteringskjeden.

Konseptstudien for lagerprosjektet skal ferdigstilles sommeren 2018. Det planlegges å legge til rette for at fremtidige fangstaktører skal kunne bruke lagringsinfrastrukturen gjennom en viss overdimensjonering av rørledning og ekstra landareal for fremtidig utbygging av mottaksanlegget for CO₂. Gassnova er i dialog med enkeltbedrifter og næringsklynger i Norge og Europa vedrørende utnyttelse av lagringsinfrastrukturen, og sammen med industriaktørene i prosjektet er det identifisert industrielle muligheter knyttet til dette. Statoils hydrogenplaner er et eksempel på dette, hvor man vurderer å foredle naturgass til hydrogen og lagre CO₂.

Ekstern kvalitetssikrers vurdering

Prosjektet har blitt kvalitetssikret etter statens ordning for kvalitetssikring av store investeringsprosjekter. Det er selskapene Atkins og Oslo Economics som har gjennomført kvalitetssikringen. Kvalitetssikrer har vurdert kostnader, nytte og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. KS1-rapporten ble lagt frem høsten 2016. I løpet av konseptstudiefasen har kvalitetssikrer også gjennomført KS2 del 1. Dette er en vurdering av rammene for konseptstudier og forprosjektering, oppdatering av kostnadsanslag, usikkerhet og en vurdering av planer for gevinstrealisering. Rapport for dette arbeidet ble lagt frem 2. mars 2018. Det er gjennomført noe tilleggsarbeid for å utdype enkelte av vurderingene.

Sammendrag av KS1-rapporten

Ekstern kvalitetssikrer viser til at FNs internasjonale klimapanel har identifisert CO₂-håndtering som ett av mange tiltak som er nødvendig for å nå togradersmålet. Det er likevel i dag få anlegg under planlegging fordi aktørene som slipper ut CO₂ ikke betaler høy nok pris for sine utslipp og dermed ikke har insentiver til å investere i utslippsreducerende teknologi. Et demonstrasjonsanlegg kan gi læring som reduserer teknologikostnadene noe, men omfanget av andre utbyggere som vil komme etter og ta læringen i bruk er usikkert. Kvalitetssikrers analyse viser at det ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt å igangsette et demonstrasjonsprosjekt for CO₂-håndtering. Ekstern kvalitetssikrer anbefaler derfor at en ikke går videre med prosjektet, før prosjektet i større grad kan sannsynliggjøre nyttesiden. Det bør jobbes videre med å sikre bærekraftige finansierings-

mekanismer for CO₂-håndtering gjennom internasjonale samarbeidskonstellasjoner, og det må sikres at et demonstrasjonsprosjekt faktisk vil gi de ønskede virkningene når det gjelder læring og kostnadsreduksjon.

Ekstern kvalitetssikrer viser i sitt basisscenario i KS1-rapporten at det ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt å sette i gang et demonstrasjonsprosjekt for CO₂-håndtering nå. I basisscenarioet legger kvalitetssikrer til grunn en forutsetning om at prisen på utslipp av CO₂ i fremtiden er i tråd med dagens markedspriser i det europeiske kvotesystemet frem til 2020, Thomson Reuters' fremskrivninger i perioden 2020–2030 og årlig vekst på fire prosent etter 2030. Med de relativt lave prisene på CO₂-utslipp legger kvalitetssikrer til grunn at få CO₂-håndteringsanlegg blir bygget etter demonstrasjonsanlegget, og kun et fåtall offentlig finansierte prosjekter vil kunne realiseres. Dermed vil læringen som oppstår av demonstrasjonsanlegg ikke bidra til fremtidige kostnadsreduksjoner og ha begrenset verdi.

For å gi størst mulig demonstrasjons- og læringsvirkninger mente kvalitetssikrer at følgende forhold som et minimum bør være til stede; prosjektet bør demonstrere et tilstrekkelig lavt kostnadsnivå, prosjektet bør kunne sannsynliggjøre at andre utbyggere vil komme etter og prosjektet bør sannsynliggjøre at læringen som oppstår i demonstrasjonsanlegget vil spres til etterfølgende utbyggere.

Kvalitetssikrers vurdering i KS2 del 1

KS2 i dette prosjektet er delt i to deler. Den første delen er gjennomført, mens del 2 skal gjennomføres etter forprosjektering. Kvalitetssikrer viser til at det er gjort et godt arbeid i prosjektet siden KS1.

I den oppdaterte vurderingen av samfunnsøkonomisk lønnsomhet i prosjektet i første kvartal 2018 holder kvalitetssikrer fast ved at prosjektet ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Deres vurdering er at lønnsomheten er svekket siden KS1-rapporten som følge av økte kostnader uten tilsvarende økning i samfunnsøkonomisk nytte. Kvalitetssikrer understreker at det ikke er gjennomført en ny samfunnsøkonomisk analyse, men bare gjort partielle vurderinger. For å bli samfunnsøkonomisk lønnsomt må demonstrasjonseffekten gi vesentlige bidrag til å fremskynde utvikling av CO₂-håndtering. Som følge av arbeidet har sannsynligheten økt noe, men det knytter seg fortsatt betydelig usikkerhet til hvorvidt det vil komme etterfølgende anlegg. Ekstern kvalitetssikrer

mener det må påregnes behov for statsstøtte også i kommende prosjekt i lang tid fremover.

Ekstern kvalitetssikrer har vurdert de ulike fangstaktørens forutsetninger for gevinstrealisering, jf. figur 3.3. Det er gitt vurdering for 12 ulike kriterier som påvirker gevinstrealiseringen.

Kvalitetssikrer konkluderer med at Norcem har de beste forutsetningene for å lykkes med gevinstrealiseringen. Dette er begrunnet med at risikoen i gjennomføringen er begrenset og organisasjonen synes å ha gode forutsetninger for å gjennomføre et godt demonstrasjonsprosjekt, med en relativt lav kostnad per fanget tonn CO₂. Kvalitetssikrer mener Norcem uttrykker et engasjement for å spre læring, og at det ligger til rette for dette både i Heidelbergssystemet og i sementindustrien ellers. Denne industrien er en vesentlig bidragsyter til globale klimagassutslipp, og fangst og lagring av CO₂ kan være ett av få virkemidler for å redusere disse utslippene. Kvalitetssikrer viser til usikkerhet om eierbeslutninger i Heidelbergssystemet som kan gjøre at de velger å ikke gjennomføre prosjektet.

Kvalitetssikrer mener Yaras prosjekt med prosessgass gir størst sannsynlighet for at prosjektet blir gjennomført etter planen og gir den laveste totale tiltakskostnaden. Likevel mener kvalitetssikrer at dette alternativet er svakere enn Norcem, fordi alternativet gir lite læring knyttet til optimalisering og oppskalering og dermed lite bidrag til forskning. Kvalitetssikrer mener også at Yara uttrykker et begrenset engasjement for prosjektet, noe som kan redusere kunnskapsspredningen. Yaras røykgassalternativ gir ingen klare fordeler sammenlignet med Norcems alternativ og en ulempe knyttet til engasjement og potensial for fremtidig CO₂-utslippsreduksjon og har derfor dårligere forutsetninger enn Norcem. Kvalitetssikrer viser også til usikkerhet om eierbeslutninger i Yara som vil gjøre at de velger å ikke gjennomføre prosjektet.

Kvalitetssikrer mener at Fortum Oslo Varme har en større risiko i gjennomføringen, både knyttet til lang rørledning, frykt for aminutslipp nær storby og organisasjonens prosjekterfaring. Denne høyere risikoen, kombinert med betydelig høyere kostnad, gir en risiko for at Fortum Oslo Varmes prosjekt ikke blir et like godt demonstrasjonsprosjekt som Norcem. Fortum Oslo Varmes tydelige engasjement for kunnskapsspredning vurderes ikke som tilstrekkelig til å veie opp for disse ulempene.

Ekstern kvalitetssikrer har gjennomført en kostnads- og usikkerhetsanalyse for transportprosjektet. Ekstern kvalitetssikrer mener transport-

Effektmål	Kriterier	Yara			
		FOV	Norcem	Prosessgass	Yara røykgass
1: Kunnskap som viser at det er mulig og trygt å gjennomføre fullskala CO ₂ -håndtering	~ 1.1 Sannsynlighet for at prosjektet lykkes (trygghet, teknologisk og org. Modenhet, risikovilje, mm.)	+	++	+++	++
	~ 1.1 Så lav kostnad som mulig	+	+++	+++	++
2: Læring og spredning om teknologi og skalering	2.1 Legge til rette for forskning	++	++	+	++
	2.2 Optimalisering av teknologi	++	++	+	++
	2.3 / 2.4 Læring om støttemodell	Dekkes av effektmål 3			
	2.6 Redusert oppskaleringsrisiko	++	++	+	++
	2.7 Utvikle leverandører	+	+	+	+
	Viktigheten av CO ₂ -håndtering i bransjen	+	+++	++	++
3: Læring om regulering og finansiering	Engasjement for spredningsaktiviteter	+++	++	+	+
	3.1 Læring om finansiering	+	+	+	+
4: Næringsutvikling	3.2 Læring om regulering	+	+	+	+
	~ Verdi av infrastruktur	+	+	+	+
	~ Norsk næringsutvikling	+	+	+	+

Figur 3.3 Ekstern kvalitetssikrers vurdering av forutsetninger for gevinstrealisering.

delen av prosjektet er godt dokumentert med et realistisk bilde av usikkerheten. De viser også til at det er en mulig oppside ved at båter kan bli bygget om slik at de har en restverdi.

Kvalitetssikrers kostnadsestimater

Ekstern kvalitetssikrer har vurdert estimatene for investerings- og driftskostnader i prosjektet og gjennomført en kostnads- og usikkerhetsanalyse. Siden lagerprosjektet er midt i konseptfasen, har estimatet for lagerdelen av kjeden fremdeles samme usikkerhetsnivå som kostnadsestimatet fra mulighetsstudien, og det er i stor grad basert på erfaringstall. Ekstern kvalitetssikrer mener det er godt dokumenterte kostnadsestimater for fangst og transport, men at usikkerheten for lager er noe høyere, siden konseptstudien av CO₂-lager ikke er ferdigstilt og det dermed er begrenset hvor mye ny informasjon en har sammenliknet med KS1-rapporten. Ekstern kvalitetssikrer mener fangstaktørene undervurderer usikkerheten i sine estimater. Fortum Oslo Varmes estimat er vurdert å ha noe høyere usikkerhet på grunn

av mindre erfaren prosjektorganisasjon. Dette innebærer at kvalitetssikrers estimat blir høyere enn selskapenes egne estimater. Ekstern kvalitetssikrer påpeker at dersom investeringsbeslutning er fattet er det vanskelig for både staten og industrien å gå fra prosjektet selv om kostnadene øker. Dette er en risiko for staten. Kvalitetssikrers kostnadsestimater er gjengitt i tabell 3.3. Kostnadene kan bli høyere eller lavere som følge av usikkerheten i kostnadsanslagene for prosjektet. Usikkerhetsanalysen angir sannsynligheten for at kostnadene holdes innenfor et gitt nivå. P50-tall betyr at det er 50 prosent sannsynlighet for at kostnadene er på dette nivået eller lavere og 50 prosent sannsynlighet for at kostnadene blir høyere. Forprosjektfasen skal bidra til å redusere denne usikkerheten.

De anslåtte kostnadene nå er høyere enn anslaget fra KS1-rapporten. Kvalitetssikrer vurderer at kostnadene for en hel kjede med fangst fra Norcem har økt med 20 prosent siden KS1-rapporten. Kostnadene for en hel kjede med fangst fra Fortum Oslo Varme har økt med 30 prosent siden KS1-rapporten. For Yara har konseptet endret seg

Tabell 3.3 Ekstern kvalitetssikrers vurdering av kostnadene, mill. kroner. Alle anslag er på p50-nivå.

	Kostnader for fangstdel			Hel kjede
	Investering	Drift per år	Totalkostnad (fem års drift)	Totalkostnad (fem års drift)
Norcem	3 100	160	3 900	11 200
Fortum Oslo Varme	4 500	260	5 800	13 100
Yara prosessgass	3 200	60	3 500	10 800

Tabell 3.4 Budsjettkonsekvenser for staten, mill. kroner. Alle anslag er på p50-nivå.

	2020	2021	2022	2023	Årlige drifts- kostnader fra 2024
	Hel kjede med fangst fra Norcem, transport og lager	1 700	2 700	2 800	1 900
Hel kjede med fangst fra Forum Oslo Varme, transport og lager	2 000	3 100	3 300	2 200	500
Hel kjede med fangst fra Yara prosessgass, transport og lager	1 700	2 700	2 800	2 000	300

Kilde: Atkins og Oslo Economics

for mye siden KS1 til at kvalitetssikrer kan gjøre en relevant sammenligning av kostnadsanslagene. For transport er det små endringer i kostnadsanslagene siden KS1, mens kostnadsanslagene for lager er betydelig høyere. Kvalitetssikrer mener økte kostnader reduserer demonstrasjonseffekten i prosjektet. Kvalitetssikrer peker på at forskningen i Concept-programmet ved NTNU viser at det er vanlig at kostnadene øker mellom konseptvalg og investeringsbeslutning i statlige prosjekter.

Ekstern kvalitetssikrer mener at teknologileverandørene mangler insentiv til kostnadsmoderasjon utover konkurranse. Samtidig viser de også til at teknologileverandørene har insentiver til å sikre en god referansepris for bruk i videre markedsføring.

Kvalitetssikrers vurdering av kostnader og risiko

Ekstern kvalitetssikrer har gjort en vurdering av statens kostnader og risiko basert på resultatene i konseptstudiene av CO₂-fangst og Statoils oppdatering av kostnadene fra mulighetsstudien. Vurderingen viser hvilke budsjettkonsekvenser gjennomføring av prosjektet kan få for staten. Dette er oppsummert i tabell 3.4 som viser hvordan utgiftene fordeler seg på investeringsfasen i årene

2020–2023 og årlige driftskostnader i årene anlegget er i drift. Det er lagt til grunn at staten dekker alle kostnader i prosjektet og at midlene blir avsatt når aktiviteten er gjennomført, uavhengig av når betalingen til leverandøren blir gjort. Dersom industriaktørene dekker en del av kostnadene eller en lykkes med å sikre finansiering fra andre lands myndigheter eller EU, vil dette redusere årlige budsjettkonsekvenser for staten. Som et minimum skal årlige sparte kvotekostnader ved Norcem og Yara trekkes fra statens kostnader i driftsfasen fra 2024.

I KS2 del 1, har ekstern kvalitetssikrer ikke gjennomført en ny samfunnsøkonomisk analyse, men vurdert om endringer i etterkant av KS1 kan ha påvirket tiltakets samfunnsøkonomiske lønnsomhet. Kvalitetssikrer holder fast ved at prosjektet ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Deres vurdering er at lønnsomheten er svekket siden KS1-rapporten som følge av økte kostnader uten tilsvarende økning i samfunnsøkonomisk nytte. Tiltaket kan likevel fortsatt tenkes å bli samfunnsøkonomisk lønnsomt dersom det bidrar vesentlig til å fremskynde utvikling av CO₂-håndtering som klimatiltak gjennom demonstrasjonseffekten. Sannsynligheten for dette fremstår likevel ikke som vesentlig økt fra KS1 og det hefter seg fort-

satt betydelig usikkerhet til hvorvidt det vil komme etterfølgende anlegg.

Den teknologiske læringen som fremkommer i prosjektet fremstår som begrenset, men varierer noe mellom de ulike fangstalternativene. Oppskalering kan gi noe læring, men teknologien som benyttes i alle ledd er i stor grad moden. Læringsvirkningene kan således være større knyttet til regulering og finansiering. Kvalitetssikrer vurderer at potensiale for næringsutvikling er svært usikkert, og det er også usikkert om utviklingen vil skje i Norge eller andre steder innenfor rimelig transportavstand fra et lager i Nordsjøen.

En viktig forutsetning for realisering av størstedelen av nytten i prosjektet er at det kommer flere, lignende prosjekter som kan lære av den norske fullskalasatsingen. Kvalitetssikrer er tydelig på at selv om mange instanser mener CO₂-håndtering er nødvendig for å realisere klimamålene, er det ikke gitt at det vil stilles nødvendige midler til disposisjon. I basisscenarioet fra KS1 er det lagt til grunn at ingen fremtidig utbygging av teknologien vil skje. Kvalitetssikrer vurderer at det kan sies at sannsynligheten for kommende anlegg er noe økt som følge av synligheten til det norske prosjektet, men endringen er ikke vesentlig. I det videre arbeidet bør det derfor særlig fokuseres på den finansielle siden for å få forpliktet stater og organisasjoner til å finansiere kommende prosjekter.

Dersom prosjektet blir svært kostbart, eller i liten grad lykkes med gjennomføringen, vil det kunne avskrekke potensielle, påfølgende CO₂-håndteringsprosjekter.

Anbefalinger dersom prosjektet blir videreført

Ekstern kvalitetssikrer mener at prosjektet ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt og at det derfor ikke bør bli videreført. Dersom man likevel velger å videreføre prosjektet har kvalitetssikrer følgende anbefalinger:

Videre modning av prosjektene vil gi et bedre informasjonsgrunnlag og sikrere anslag for kostnad og nytte i de ulike konseptene. Kombinert med risikoen for at beslutninger hos eierne i både Norcem og Yara vil sette en stopp for realisering av prosjektene og for å opprettholde konkurransesituasjonen, anbefaler ekstern kvalitetssikrer å videreføre tre fangstalternativer; Norcem, Yara prosessgass og Fortum Oslo Varme. Kvalitetssikrer mener at det vil være større risiko for at det bare står igjen ett mulig prosjekt på tidspunkt for investeringsbeslutning dersom bare to aktører blir videreført i forprosjektfasen i stedet for tre.

Ekstern kvalitetssikrer mener det kan argumenteres for at det ikke er likegyldig hvilke to fangstaktører som blir videreført. Dersom Norcem og Yara blir videreført vil det kunne gi en betydelig risiko for at konkurransen faller bort, mens risikoen vil være noe mindre dersom Norcem og Fortum Oslo Varme blir videreført.

Kvalitetssikrer anbefaler at tid fra oppstart av forprosjektering til fangstaktørens fremlegg av tilbud til staten blir 15 måneder. Kvalitetssikrer mener videre at det er flere argumenter for å vurdere en lengre støtteperiode i driftsfasen.

Dersom et norsk prosjekt for fangst og lagring skal realiseres, mener ekstern kvalitetssikrer at det er viktig at det blir arbeidet videre med å motivere andre stater, EU og andre internasjonale organisasjoner til å bidra i finansieringen av kommende prosjekter.

Regjeringens vurdering av forprosjektering

Regjeringen vil bidra til en kostnadseffektiv teknologi for fangst, transport og lagring av CO₂. Regjeringen har ambisjon om å realisere en kostnadseffektiv løsning for fullskala CO₂-håndtering i Norge, gitt at dette gir teknologiutvikling i et internasjonalt perspektiv. Klimautfordringen krever stor innsats i årene fremover som må møtes innenfor et smalere handlingsrom i budsjettet. Det prioriteres betydelige ressurser til klimatiltak i budsjettene. Beslutning om å bidra til å finansiere investering og drift av et fullskala prosjekt for fangst og lagring av CO₂ må vurderes opp mot andre klimatiltak. Vi må velge effektive tiltak som gir størst mulig klimaeffekt.

Norge gjør en betydelig innsats for å utvikle CO₂-håndtering gjennom Gassnova, Climit, Forskningscenter for miljøvennlig energi og Teknologisenter Mongstad.

Resultatene fra konseptstudiene av fangst og transport av CO₂ og det pågående arbeidet med konseptstudier av CO₂-lager viser at realisering av et prosjekt i Norge er mulig, men det vil kreve store ressurser og nytteverdien er usikker. Det vil være krevende å finansiere et prosjekt for fangst og lagring av CO₂ i Norge uten betydelig finansiering fra andre kilder enn staten.

Av de tre fangstanleggene som er prosjektert og vurdert av kvalitetssikrerne, har Norcem de beste forutsetningene for å gjennomføre et vellykket prosjekt. Ekstern kvalitetssikrer vurderer at Norcem har de beste forutsetningene for å lykkes med gevinstrealiseringen. Norcem har god gjennomføringsevne, og relativ lav kostnad per tonn CO₂ fanget sammenlignet med de andre prosjek-

tene. Norcem har engasjement for å spre læring og det ligger til rette for dette både innad i Heidelbergkonsernet og i sementindustrien ellers. Sementindustrien er også en vesentlig bidragsyter til globale klimagassutslipp. Regjeringen foreslår derfor å gi tilskudd til Norcem for å gjennomføre forprosjektering på sitt anlegg.

Det tilrås ikke forprosjektering på Yaras anlegg. Yara har ikke like sterk forretningsmessig drivkraft som de andre aktørene til å prioritere CO₂-håndtering på sitt anlegg, de har lavere læringspotensial og det er usikkerhet rundt andre forhold ved anlegget. Yaras prosessgassalternativ har lavest total kostnader og stor sannsynlighet for å bli et vellykket anlegg dersom det blir realisert. Likevel anses alternativet som svakere enn Norcem, fordi alternativet gir lite læring knyttet til optimalisering og oppskalering. Yara har opplyst til Olje- og energidepartementet at produksjonsvolumet for Yaras ammoniakfabrikk er usikkert. En omlegging til bruk av LNG som råstoff, vil redusere CO₂-utslippene fra Yaras anlegg, men også gi lavere fangstvolum. Yara vil etter planen fatte en eventuell beslutning om å starte forprosjektering for omlegging til LNG mot slutten av 2018. En slik fremdrift er ikke forenlig med den planlagte fremdriften for resten av det norske demonstrasjonsprosjektet.

Fortum Oslo Varme har større risiko i gjennomføringen enn de andre fangstaktørene, både knyttet til lang rørledning, frykt for amin-utslipp nær storby og organisasjonens prosjekterfaring. Samtidig er kostnadsanslaget høyere enn hos de andre fangstaktørene. Dette kom frem gjennom konseptstudien og den påfølgende kvalitetssikringen. Ut fra Fortum Oslo Varmes opprinnelige forslag ville fangstprosjektet ikke utgjøre en reell konkurrent for de andre fangstaktørene. Høye kostnader og høy gjennomføringsrisiko øker faren for negativ demonstrasjonseffekt som kan avskrekke mulige påfølgende CO₂-håndteringsprosjekter. Dette taler mot å gå videre med forprosjektering av Fortum Oslo Varme. Etter at kvalitetssikringen ble lagt frem har Fortum Oslo Varme presentert nye opplysninger om prosjektet for Olje- og energidepartementet. Det vil være nødvendig med ekstern kvalitetssikring av de nye opplysningene før regjeringen kan vurdere støtte til forprosjektering hos Fortum Oslo Varme. En slik kvalitetssikringsprosess er igangsatt. Basert på disse vurderingene vil regjeringen ta stilling til om det også skal gis tilskudd til forprosjektering av anlegget til Fortum Oslo Varme.

Regjeringen vil gjennomføre forprosjektering av et demonstrasjonsanlegg for fangst, transport

og lagring av CO₂ i Norge. Forprosjekteringen er et nødvendig skritt før en eventuell investeringsbeslutning om prosjektet. Regjeringen fremmer i denne proposisjonen forslag om bevilgninger i 2018 for å gjennomføre forprosjektering av transport, lager og inntil to fangstanlegg.

Når forprosjektering er fullført og ekstern kvalitetssikring (KS2, del 2) er gjennomført, vil regjeringen vurdere om et demonstrasjonsprosjekt bør realiseres. Regjeringens vurdering vil legges frem for Stortinget.

Ved investeringsbeslutningen vil blant annet følgende forhold være viktige:

- Informasjon fra forprosjekteringsfasen, herunder kostnadsutvikling, risiko, læringseffektene opp mot ressursbruk og om et CO₂-håndteringsprosjekt i Norge vil være et effektivt bidrag i den samlede globale klimainnsatsen.
- Det økonomiske handlingsrommet som gjør det krevende å finansiere prosjektet uten betydelig finansiering fra andre kilder.
- At tilsvarende ressursbruk til andre klimatiltak kan gi mye større utslippsreduksjoner.

Regjeringen legger stor vekt på kostnadene i prosjektet. Et rimelig kostnadsnivå er avgjørende for at prosjektet skal kunne bli et godt demonstrasjonsprosjekt som viser at fangst og lagring er mulig og økonomisk realistisk. Den ønskede lærings- og demonstrasjonseffekten i prosjektet blir redusert dersom kostnadene i prosjektet blir for høye. Kostnadene i prosjektet må derfor bli så lave som mulig, og industriaktørene må ha insentiv til å gjennomføre prosjektet på en kostnads-effektiv måte.

Olje- og energidepartementet vil fortsette de kommersielle forhandlingene med fangstaktørene og starte forhandlinger med lageraktørene. Endelige avtaler må inneholde insentiver til kostnadsreduksjoner i både investerings- og driftsfasen. Det skal være en deling av kostnader og risiko mellom staten og industriaktørene. Olje- og energidepartementet vil arbeide med å redusere statens del av kostnadene i prosjektet. Dette kan være gjennom å redusere totale prosjektkostnader, at industriaktørene dekker en større del av kostnadene eller at en får støtte fra alternative finansieringskilder som for eksempel EU eller andre land.

Hovedformålet med prosjektet er å bidra til læring og kostnadsreduksjoner for etterfølgende prosjekt. For å oppnå dette målet vil et demonstrasjonsprosjekt være avhengig av flere etterfølgende prosjekter som både lærer av den første satsingen og investerer i egne anlegg. Teori og

erfaring fra teknologiutvikling tilsier at kostnadene ved fangst og lagring av CO₂ kan bli redusert dersom flere anlegg blir bygget. Det er få prosjekter under planlegging internasjonalt i dag, og ekstern kvalitetssikrer påpeker at det er usikkert om det vil komme nye prosjekter etter et eventuelt norsk prosjekt. Den samfunnsøkonomiske vurderingen er tydelig på at det er avgjørende at arbeidet med å identifisere etterfølgende prosjekt og utvikle internasjonale finansieringsmekanismer fortsetter. Olje- og energidepartementet vil arbeide aktivt for å identifisere etterfølgende prosjekter som kan lære av et eventuelt demonstrasjonsprosjekt.

3.3 Opptappingsplan om klimatilpasset landbruk og matsikkerhet i utviklingsland

Det vises til anmodningsvedtak nr. 70 (2017–2018) av 4. desember 2017:

«Stortinget støtter regjeringens ambisjon om å lansere et eget ernæringsprogram som vist til i Prop. 1 S (2017–2018), og ber regjeringen legge til rette for at matsikkerhet og klimatilpasset landbruk blir et eget satsingsområde, som prioriteres i Kunnskapsbanken i Norad, og i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018 presentere en opptappingsplan som løfter bistand innen klimatilpasset landbruk og matsikkerhet»

Vedtaket ble fattet i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 1 S (2017–2018) og Innst. 2 S (2017–2018).

Mat er kjernen i menneskers eksistens. Produksjon, høsting, lagring, transport, foredling, pakking, distribusjon, handel, konsum – en verdikjede mennesker ikke kan være foruten. Verdikjeden dekker ikke bare menneskets primærbehov, den er også en motor for fattigdomsreduksjon, økonomisk vekst og jobbskaping.

Det er i dag millioner av mennesker som sulter eller lider av under- og feilernæring. FN har beregnet at i 2016 var 815 mill. mennesker underernærte, en økning på nesten 40 mill. fra 2015. Tallet inkluderer 155 mill. barn under fem år som er rammet av veksthemning/underutvikling som fører til store kognitive og fysiske konsekvenser.¹ Totalt er det 2 mrd. som har mangel på mikronæ-

ringsstoffer og i tillegg har 2 mrd. voksne overvekt/fedme.

Økningen i antall underernærte skyldes et stort antall alvorlige matkriser på grunn av skade-gjørere som gir avlingstap, sult og *matusikkerhet*, fra menneskeskapt konflikter eller klimaendringer. Det er fortsatt usikkert om økningen av underernærte er en trend. Dersom 2030-agendaens 17 bærekraftsmål skal oppnås, må verden samlet trappe opp innsatsen.

Mat er samtidig den faktoren som forårsaker flest dødsfall i verden. Enten det er direkte av matmangel, redusert immunforsvar som konsekvens av mangel på mikronæringsstoffer, eller fra overvekt- og fedmerelaterte sykdommer. Matproduksjon som ikke er bærekraftig skader miljøet. Avskogingen som følger med jordbruket fører både til økte klimagassutslipp og tap av biologisk mangfold.

Norge forholder seg til og støtter opp om et overordnet internasjonalt rammeverk for arbeidet med klimatilpasset landbruk og matsikkerhet. Det setter klare overordnede mål og legger ramme for Norges nasjonale og internasjonale forpliktelser. Dette inkluderer 2030-agendaen med bærekraftsmålene (inkludert målsetningen om at ingen skal utelates), Parisavtalen om klimaendringer, Sendai-rammeverket om katastrofe-forebygging, Addis Abeba-handlingsplanen om finansiering for utvikling, menneskerettighetene samt verdens toppmøter om matsikkerhet og konferanser om ernæring². Vår innsats innen matsikkerhet og klimatilpasset landbruk må bidra til bærekraftig forvaltning og bruk av begrensede naturressurser som jord, vann og skog. De samme naturressursene skal bidra til energi, matsikkerhet og næringsutvikling, samtidig som miljø- og klimamål skal nås.

Matsikkerhet omfatter tilgjengelighet, tilgang, utnyttelse og stabilitet for at mennesker skal ha nok, trygg og ernæringsrik mat og trygt drikkevann for å kunne leve et aktivt og sunt liv.

Mattrygghet handler om at maten er fri for skadelige kjemikalier, bakterier, andre sykdomsfremkallende organismer og miljøgifter.

Klimatilpasset landbruk omhandler bærekraftig produksjon, god vannressursforvaltning, tilpassing til endringer i klima og reduksjon av klimautslipp. Konseptet her omfatter jordbruk, husdyrbruk, skogbruk, fiskeri og akvakultur. Samtidig legges det til grunn at bærekraftig matproduksjon har en målsetting om å utvikle *lønnsom drift*

¹ FAO (2017) State of Food Security and Nutrition: <http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/>

² *World Summit on Food Security* i 1996 og 2009, samt *International Conference on Nutrition* i 1992 og 2014.

for bønder, fiskere og oppdrettere for å oppnå matsikkerhet. Landbruk må derfor også sees i sammenheng med arbeidet for næringsutvikling og jobbskaping.

2030-agendaen med bærekraftsmålene representerer en ny tilnærming til utvikling. Målene er et brudd med den tradisjonelle tankegangen om at utvikling først og fremst er et spørsmål om bistand. Kjernen er at det kreves nasjonal innsats og nasjonale ressurser for å nå bærekraftsmålene. I dette ligger en viktig erkjennelse: Skal verden lykkes med å nå målene, må alle land ta eierskap til sine utfordringer og prioritere sine ressurser til det som virker.

Denne opptrappingsplanen gir en kortfattet oversikt over Norges arbeid for og støtte til matsikkerhet og klimatilpasset landbruk i dag, og over regjeringens prioriteringer i arbeidet fremover.

Føringer

Regjeringen har i stortingsmeldinger og strategier lagt de politiske rammene for prioriteringer i arbeidet innen dette temaet. Dette inkluderer bl.a. utviklingsmeldingen (Meld. St. 24 (2016–2017)), havmeldingen (Meld. St. 22 (2016–2017)), næringsutviklingsmeldingen (Meld. St. 35 (2014–2015)), menneskerettighetsmeldingen (Meld. St. 10 (2014–2015)), utdanningsmeldingen (Meld. St. 22 (2013–2014)), helsemeldingen (Meld. St. 11 (2011–2012)) samt strategisk rammeverk for sårbare stater.

I 2018 vil regjeringen også lansere en handlingsplan om bærekraftige matsystemer som inkluderer tiltak innen matsikkerhet og klimatilpasset landbruk og det nye ernæringsprogrammet. Handlingsplanen vil konkretisere regjeringens prioriteringer.

Analyse – dagens situasjon

Utviklingen i verden bekrefter at bærekraftsmål 2 om å utrydde sult er et mål som det vil kreve stabilitet og politisk vilje over tid å oppfylle. Implisitt i dette målet ligger at riktig mat til rett tid og i riktig mengde er grunnleggende for å bygge bærekraftige samfunn. Av de 17 bærekraftsmålene er det hele 12 som kan relateres til mat, ernæring og kosthold. Globalt produseres det i dag nok mat til å sikre et næringsrikt kosthold til alle. I 2050 vil det trolig være 10 mrd. mennesker i verden. Dette krever økt innsats.

Befolkningen i Afrika sør for Sahara er forventet å vokse fra 900 mill. i 2015 til 2,1 mrd. i 2050. I

dag importerer Afrika matvarer for 35 mrd. dollar uten å dekke alle behov.³ For at kontinentet skal være selvforsynte viser beregninger at afrikanske bønder og fiskere må øke produksjon 4,4 ganger i forhold til nivået i 2006. Afrika er på samme tid det kontinentet som vil rammes hardest av klimaendringer.⁴

FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) slo i 2018 fast at Den afrikanske unionen (AU) ikke er i rute for å nå sin egen målsetting om å utrydde sult i Afrika innen 2025.⁵ Det er behov for mer bistand og private investeringer til utvikling av landbruket.

Fiskeri og akvakultur bidrar til matforsyning, og disse sektorenes betydning for matsikkerhet varierer regionalt og nasjonalt. Matproduksjon fra akvakultur i Afrika er foreløpig relativt lav. Nesten all fisk fra småskala-fiskere konsumeres av lokal befolkning. Forsyningen preges av stort svinn fra fisker til forbruker, bl.a. på grunn av mangel på investeringer i bearbeiding og infrastruktur (slik som kjøling). FAO har vedtatt retningslinjer for å styrke småskala fiske for å øke matsikkerhet og bekjempe fattigdom.⁶

Vann er grunnleggende for matsikkerhet og ernæring. Landbruk er den desidert største bruker av vann globalt. Det er anslått at 70 pst. av uttak av vann (fra elver og grunnvann) benyttes i landbruket.⁷

I de fleste utviklingsland har kvinner nøkkelroller når det gjelder produksjon, fangst og tilgang av mat for familiene.⁸ Kvinner har ofte dårligere tilgang til ressurser og tjenester enn menn. Forbedring av kvinners eierskap til land, utdanning og status i husholdninger og lokalsamfunn har en direkte positiv innvirkning på familiens matsikkerhet og ernæring. Kvinner må i større grad bli del av den formelle økonomien.

Matsikkerhet avhenger av vær og klima. Så mye som 95 pst. av landbruksarealet i Afrika sør

³ African Development Bank (2016) Feed Africa Strategy for agricultural transformation in Africa https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Policy-Documents/Feed_Africa-Strategy-En.pdf

⁴ CGIAR (2015) Climate change impacts on African crop production, Working paper no. 119 https://cgspace.cgiar.org/bitstream/handle/10568/66560/WP119_FINAL.pdf

⁵ FAO (2018) Note to Editors. FAO at the 30th African Union Summit. <http://www.fao.org/news/story/en/item/1099163/icode/>

⁶ FAO (2015) Voluntary guidelines for securing Sustainable Small-Scale Fisheries. <http://www.fao.org/3/a-i4356e.pdf>

⁷ FAO (2015) Water for food security and nutrition. <http://www.fao.org/3/a-av045e.pdf>

⁸ FAO Women and sustainable food security <http://www.fao.org/docrep/x0171e/x0171e02.htm>

for Sahara er avhengig av naturlig nedbør, og således svært sårbar for svingninger i vær og endringer i klima.⁹ Det er avgjørende i et matsikkerhetsperspektiv å fokusere på forebygging av naturkatastrofer og klimatilpasning av landbruket.

Matusikkerhet kan være både medvirkende årsak til- og virkning av uro og konflikt. FAO forklarer økt matusikkerhet i 2016 med økt antall og omfang av voldelige konflikter koblet med naturkatastrofer forårsaket av klimaendringer. Sult og underernæring er betydelig verre der konflikter har foregått i lengre tid. Matusikkerhet er mange steder en hovedårsak til migrasjon.¹⁰

Underernæring og mangel på mikronæringsstoff som følge av blant annet matmangel er fortsatt utbredt, særlig blant barn. Underernæring bidrar til nedsatt kognitiv utvikling, og er medvirkende årsak til om lag halvparten av all barnedødelighet. Samtidig øker feilernæring, overvekt og fedme globalt og gir økning i sykdom og død av ikke-smittsomme sykdommer (hjerte- og karsykdommer, kreft og diabetes). Usunt kosthold er den viktigste risikofaktor for tidlig død globalt. Det er særlig i lav- og middelinntektsland fedme og ikke-smittsomme sykdommer øker.

Landbrukssektoren er viktig for Afrikas industrialisering og verdiskaping – noe som gjenspeiler seg i både Verdensbanken og Den afrikanske utviklingsbankens prioriteringer. Også Norfund og Norads næringslivsordninger har landbruk som en prioritert sektor. Afrikanske regjeringer har doblet landbruksinvesteringene i perioden mellom 2010 og 2014. Det er imidlertid betydelige utfordringer knyttet til nasjonal landbruks- og handelspolitikk som holder sektoren nede.

Landbruk er i dag hovedinntekt for 40–65 pst. av befolkningen i Afrika.¹¹ 440 mill. unge afrikanere skal inn på arbeidsmarkedet frem til 2030.¹² Landbruket og det uformelle arbeidsmarkedet er for de fleste ofte eneste alternative sysselsetting. Ungdom med riktig utdanning og ambisjoner om endring vil være en sentral drivkraft i en afrikansk landbrukstransformasjon.

⁹ <http://www.iwmi.cgiar.org/issues/rainfed-agriculture/summary/>

¹⁰ FAO-IFPRI (2017) Conflict, migration and food security. <http://www.fao.org/3/a-i7896e.pdf>

¹¹ African Development Bank (2016) Feed Africa Strategy for agricultural transformation in Africa https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Policy-Documents/Feed_Africa-Strategy-En.pdf

¹² Cirad (2016) A new emerging rural world 2nd edition <https://www.cirad.fr/en/publications-resources/publishing/studies-and-documents/atlas-a-new-emerging-rural-world-in-africa-2nd-edition>

Bønder i utviklingsland har problemer med å nå både nasjonale og internasjonale markeder, på grunn av manglende muligheter for lagring, manglende infrastruktur, kunnskap og investeringer. Utvikling av verdikjeder fra bonde til forbruker krever kunnskap, teknologi og investeringer. I tillegg kreves det fungerende institusjoner som kan håndheve eiendomsretten, avtaler, lover og reguleringer. Bedre verdikjeder i landbruket vil også være et viktig virkemiddel for å bekjempe matsvinnet fra produsent til forbruker som FAO har beregnet til 30–40 pst. i Afrika.¹³

Selv om det er piler som peker i riktig retning, er forutsetningene for å nå bærekraftsmål 2 innen 2030 svært usikre. Målet vil være under press i lang tid, men enda viktigere – status for dette målet vil ha alvorlige konsekvenser for oppnåelsen av de andre målene.

Norsk bistand til matsikkerhet og klimatilpasset landbruk (i 2017–2018)

Viktige premisser for norsk støtte til matsikkerhet og landbruk i utviklingspolitikken inkluderer:

- Matsikkerhet, dvs. tilstrekkelig, sunn og trygg mat til hele befolkningen.
- Et bærekraftig og klimatilpasset landbruk, inkludert fiskeri og akvakultur.
- Næringsutvikling i landbruket vil være et sentralt bidrag til fattigdomsbekjempelse og økonomisk og sosial utvikling. Landbruk er fortsatt den viktigste næringsveien i mange utviklingsland.
- Bekjempelse av plante- og dyresykdommer og matbårne sykdommer. Det er avgjørende for å redusere avlings- og produksjonstap, en bedre folkehelse og dessuten sikre at jordbruksvarene har en tilstrekkelig kvalitet og en hygienisk standard som gjør at de kan omsettes både lokalt, regionalt og globalt.

Norge brukte vel 2,1 mrd. kroner på tiltak innen matsikkerhet og klimatilpasset landbruk i 2017 (jf. tabell 3.5). Tabellen inkluderer også anslag for indirekte støtte til landbruk og fiskeri/akvakultur innen næringsutvikling. Det tas forbehold om at tallene er foreløpige. I tillegg bruker KLD midler, gjennom klima og skogsatsningen, på landbruksrelaterte tiltak. I UD er det flere budsjettposter som brukes på matsikkerhet og landbruk, men det er kun én budsjettlinje som har tematikken som hovedformål; kap. 170, post 81 *Matsikkerhet*

¹³ FAO (2018) Food loss and food waste <http://www.fao.org/food-loss-and-food-waste/en/>

og klimatilpasset landbruk som brukes til multilaterale tiltak gjennom bl.a. FN og Verdensbanken. I 2018 utgjør støtten 285 mill. kroner. Fra 2019 vil

støtte til IFAD legges til denne budsjettlinjen. WFPs humanitære arbeid støttes over den humanitære bevilgningen.

Tabell 3.5 Norsk bistand relatert til matsikkerhet¹ i 2017². Norske kroner.

DAC Hovedsektor	DAC Undersektor	Foreløpig 2017 Total
311 – Agriculture	10 – Agricultural policy and administrative management	80 042 974
	20 – Agricultural development	308 014 320
	30 – Agricultural land resources	15 471 984
	40 – Agricultural water resources	7 729 277
	50 – Agricultural inputs	24 618 402
	61 – Food crop production	14 343 002
	62 – Industrial crops/export crops	3 087 083
	63 – Livestock	3 323 780
	66 – Agricultural extension	58 112 958
	81 – Agricultural education and training	47 068 155
	82 – Agricultural research	34 251 092
	92 – Plant and post-harvest protection and pest control	-239 466
	94 – Agricultural co-operatives	49 777 473
95 – Livestock/veterinary services	3 800 000	
311 – Agriculture Total		649 401 033
313 – Fishing	10 – Fishing policy and administrative management	207 371 849
	20 – Fishery development	45 615 158
	82 – Fishery research	-366 233
	91 – Fishery services	797 847
313 – Fishing Total		253 418 621
720 – Emergency	40 – Emergency food aid	638 704 039
720 – Emergency Response Total		638 704 039
GCDT – Global Crop Diversity Trust		41 600 000
Bilateral bistand relatert til matsikkerhet		1 583 123 693
CGIAR – Consultative Group on International Agricultural Research		110 000 000
FAO – Food and Agricultural Organization of the United Nations		17 265 277
IFAD – International Fund for Agricultural Development		105 000 000
WFP – World Food Programme		277 000 000

Tabell 3.5 fortsetter

DAC Hovedsektor	DAC Undersektor	Foreløpig 2017 Total
Kjernerstøtte til CGIAR, FAO, IFAD og WFP		509 265 277
Annen næringsutvikling relatert til landbruk og fiskeri (DAC-kode 321.61 (Agro-industries) og 331.10 (Trade policy and administrative management))		3 669 000
Total bistand (ODA) relatert til matsikkerhet		2 096 057 970
Total norsk bistand (ODA)		34 265 000 000
Bistand til matsikkerhet som % av total norsk bistand (ODA) ³		6,12 %

¹ DAC-sektor 311 - Agriculture, 313 - Fishing, 520 - Developmental food aid, 720.40 - Emergency food aid og støtte gjennom GCDT. Kjernerstøtte til CGIAR, FAO, IFAD og WFP.

² 2017-tall er ikke kvalitetssikrede og dermed ikke endelige. Hentet fra PTA (26.02.2018), og ekskluderer avtaler i fase A og bistandsavtaler forvaltet av andre enheter enn UD, ambassadene og Norad.

³ Tabellen baserer seg på foreløpige tall, både med tanke på utbetalt beløp og total norsk bistand (ODA). Den utregnede andelen til matsikkerhet er dermed også et foreløpig tall, og må benyttes med forbehold om justeringer.

Kilde: Norads statistikkseksjon.

Støtte til matsikkerhet og klimatilpasset landbruk gis også over Regionbevilgningen (programkategori 03.10). De senere årene har særlig matsikkerhet- og landbruksinnsatsen i Afrika blitt trappet opp. Det gis også støtte fra denne programkategorien gjennom multilaterale kanaler, særlig i sårbare områder.

Næringsutvikling og jobbskaping er et prioritert felt for matsikkerhet og landbruk (kap. 161, post 70 *Næringsutvikling* og kap. 161, post 75 og 95 *Norfund – tapsavsetting* og *Norfund – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland*). Norge har en rekke initiativ relatert til matproduksjon og ernæring både med henblikk på oppdrett og landbruk. En helhetlig, kommersiell tankegang må være driveren i dette arbeidet. Regjeringen har derfor spisset ordningene i retning av verdikjedefokus. Det fordrer samtidig et aktivt engasjement og etterspørsel etter partnerskap fra privat sektor. Det må skapes økonomisk bærekraftige virksomheter som leverer mat som er sunn, næringsrik og klimavennlig produsert gjennom markedsorientert utvikling av landbruks- og fiskerivirksomheter. Markedsorienteringen kan også være eksportrettet.

Ifølge en foreløpig oversikt planlegges det for tiltak innen matsikkerhet og klimabasert landbruk (inkl. forskning) for nesten 380 mill. kroner i Afrika i 2018. I tillegg er det satt av 48 mill. kroner til regionale tiltak i regi av Det internasjonale fondet for jordbruksutvikling (IFAD) og *New Partnership for Africa's Development* (NEPAD).¹⁴

Regjeringens prioriteringer i det videre arbeidet med matsikkerhet og klimatilpasset landbruk

I 2018 vil regjeringen lansere en handlingsplan om bærekraftige matsystemer som inkluderer tiltak innen matsikkerhet og klimatilpasset landbruk og det nye ernæringsprogrammet. Handlingsplanen vil konkretisere regjeringens prioriteringer.

Tematisk blir det viktig å:

- *Identifisere sammenhenger.* Arbeidet med mat og landbruk må ses i sammenheng med Norges andre satsninger på fornybar energi, klima og miljø, helse, utdanning, næringsutvikling og jobbskaping samt humanitær assistanse. Det legges også opp til tette forbindelser med arbeidet med hav samt at Norge fremmer retten til mat. Norges klima- og skogsatsning arbeider strategisk for å fremme avskogingsfrie verdikjeder i landbruket.
- *Ta utgangspunkt i verdikjeden.* Matsystemene i mange utviklingsland er ikke bærekraftige eller effektive i dag. Verdikjedene blir mer globale, og gjennomslag for endring krever et større internasjonalt engasjement. Norge må finne nisjer i verdikjedene hvor norske bidrag ses i sammenheng og utgjør en forskjell slik som offentlig-privat samarbeid (eksempelvis *Food and Land Use Coalition* og *Farm to Market Alliance*). Samtidig må yrkesfaglig opplæ-

¹⁴ Støtte til NEPAD vurderes når resultatet av en ekstern evaluering av organisasjonen foreligger og ut fra de pågående reformer i AU som også omfatter NEPADs rolle og struktur.

ring styrkes for å få kvalifisert arbeidskraft i hele verdikjeden.

- *Inkludere mer enn bistand.* I mange land er behovet for kunnskap og kompetanseoverføring større enn behovet for penger. På flere områder – for eksempel mattrygghet – kan Norge ha mye å bidra med. Det er etterspørsel etter norsk kompetanse. I Norad er kunnskapsbanken etablert og skal bistå land som etterspør faglig kompetanseheving bl.a. innen matsikkerhet, jordbruk og havbruk.

Overordnede prioriteringer for det videre arbeidet om matsikkerhet og klimatilpasset landbruk:

- *Økt matproduksjon.* Norge kan bidra til økt matproduksjon i landbruket gjennom støtte til nye, kunnskapsbaserte produksjonssystemer og innsatsvarer som også møter krav om bærekraft og klimatilpasning. Det kreves stadig ny kunnskap på området, og derfor må Norge støtte opp om relevante kunnskapsmiljøer innen genetiske ressurser, frøutvikling, husdyr og jordbrukssystemer.
- *Fremme entreprenører i landbruket og næringsutvikling.* Også småbønder og småskala fiskere er selvstendig næringsdrivende. Det er viktig å se, fremme, støtte og eventuelt bidra til å organisere disse mindre virksomhetene for å oppnå større muligheter i markeder. Næringsutvikling og jobbskaping innen landbruket for å oppnå matsikkerhet og inntektsvekst prioriteres.
- *Bruke teknologi og innovative løsninger.* Utvikling av ny teknologi innen landbruk vil skape uante muligheter i tiden fremover. Disse må tilpasses lokale behov og forbehold. Alt fra bruk av mobile varslings tjenester til nyvinnende gjødslingsteknologi til ressursbesparende irrigasjon, må vurderes. Noreps¹⁵ arbeid på den humanitære siden må kobles mot langsiktig utvikling. Prosjekter som fremmer ny teknologi og innovasjon vil prioriteres
- *Økt vekt på forebygging.* Klimarelaterte katastrofer vil øke i omfang, og Afrika er særskilt utsatt. Klimatilpasning i landbruket vil bidra til økt robusthet samt styrke kapasiteten for lokale samfunn til å stå imot kriser. For å styrke særlig sårbare grupper som internt fordrevne og flyktningers matsikkerhet samt gi muligheter for inntektsgivende arbeid, er det viktig å styrke samspillet mellom humanitær assistanse og langsiktig utvikling. Uten fore-

bygging forblir sårbare grupper og områder sårbare og utsatt for gjentagende humanitære kriser. Programmer som fremmer tiltak som kan dokumentere resultater for bønder og lokalsamfunn vil bli prioritert.

- *Fremme kvinners nøkkelrolle.* Kvinner har fortsatt en nøkkelrolle for familiens matsikkerhet, men de møter mange hindringer. I landbruket i Afrika har for eksempel kvinner nøkkelrollen for å produsere mat, men ikke rettighetene til å eie land, få opplæring og utdanning. Norge skal arbeide for å styrke kvinners rettigheter og roller i jordbruk og fiske. Kvinner må i større grad bli del av den formelle økonomien.
- *Sette fokus på veksthemning blant barn.* Norge etablerer en moderat satsning på ernæringsprogram som skal komplimentere utdannings- og helsesatsingene samt arbeidet med mat og landbruk.

Hovedinnsatser for opptrapping

Den kommende handlingsplanen for bærekraftige matsystemer vil konkretisere prioriteringene, vurdere innsatsnivå og hvilke samarbeidspartnere som er best egnet.

Om vi skal inngå samarbeid på landnivå, må prioriteringene speile landets behov og våre muligheter. Det generelle utviklingsnivået i et land vil ha stor betydning for effekten av sektortiltak innen mat og landbruk. Blant annet kan landets veinett, strømtilgang, vann- og landforvaltning og utdanningsnivå ha avgjørende betydning for effektiv matproduksjon og tilgang til markeder. I flere afrikanske land er landbruket ofte lite profesjonalisert. Den kanskje viktigste betingelsen for å lykkes er god nasjonal politikk for landbruk og matsikkerhet. Nasjonale myndigheter legger premisset for hva som er mulig å oppnå lokalt. Dette inkluderer landrettigheter, markedsforstyrrelser, ulovlig import, korrupsjon med mere.

For de fleste land i Afrika sør for Sahara inngår landbruk og matsikkerhet i Utenriksdepartementets dialog med nasjonale myndigheter. Ambassadens kunnskap om nasjonale behov, hva andre aktører bidrar med og ambassadens vurdering av hvilke bistandstiltak som vil gi resultater har stor betydning.

Samarbeid om elver og vannressursforvaltning på tvers av landegrensene blir stadig viktigere. Dette vil, i tillegg til å bidra til matsikkerhet, være viktig for regional og grensekryssende integrasjon. Norge har over tid støttet samarbeid om

¹⁵ *Norwegian Emergency Preparedness System* (Noreps) som er en del av Innovasjon Norge.

vannressursene, en innsats som kan fornyes i en utvidet satsing på mat og landbruk.

Regjeringen vil også vurdere strategiske partnerskap med aktører som arbeider for ernæring, klimasmart landbruk og matsikkerhet. Spesielt vil partnere som har et resultatorientert verdikjede-perspektiv prioriteres.

Det er lagt opp til en jevn økning under kap. 170, post 81 *Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk* fra 2018. Regjeringen foreslår at posten økes med 10 mill. kroner til 285 mill. kroner i, 2018, jf. omtale av kap. 170, post 81 i kapittel 2 ovenfor. For denne budsjettposten er det planlagt en opptrapping innenfor gjeldende bistandsrammer til et nivå på om lag 350 mill. kroner i 2022.

Norges totale bidrag i 2017 til mat og landbruk var i overkant av 2 mrd. kroner, jf. tabell 3.5. I 2019 planlegges det at støtte til NEPAD og frivillige bidrag utover påfyllingsmidlene til IFAD, overføres fra kap. 150, post 78 Regionbevilgning Afrika til kap. 170, post 81 *Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk*. De tematiske budsjettlinjene er bedre egnet for denne typen regionale tiltak. Dette bedrer koordineringen og den tematiske oppfølgingen.

Innenfor bevilgningen vil a) arbeidet med Kon-sortiet for internasjonal landbruksforskning (CGIAR-systemet¹⁶) om forskning fortsette, b) midler gå til Den globale stiftelsen for avlingsmangfold (Global Crop Diversitet Trust), c) det opprettes et nytt ernæringsprogram fra 2018 og d) fortsette arbeidet mot antibiotikaresistente bakterier i landbruket (dyrehold). Økningen er blant annet tenkt brukt på etableringen av en flerårig programavtale med FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) fra 2019 (inkl. genetiske ressurser, fiskeriområdet, kvinners rolle for mat-systemer, bekjempelse av skadegjørere/pest, sikre god dyrehold og mattrygghet m.m.) og ernæringsprogrammet.

Midler til de multilaterale finansinstitusjonene (Verdensbankgruppen, Afrikabanken, IFAD, m.fl.) støttes over kap. 171 *Multilaterale finansinstitusjoner*. De fleste utviklingsbankene har landbruk, matsikkerhet og ernæring som integrert del av sin kjernevirksomhet, og de har egne målrettede programmer. Samtidig er bankene opptatt av helheten og bidrar til å styrke offentlige systemer og styresett, som er grunnleggende for at naturressursplanlegging og landbrukspolitik

skal fungere i praksis. Norge bidrar med betydelige kjernebidrag til utviklingsbankene. Norge, gjennom deltagelse i styrende organer og årsmøter, vektlegger viktigheten av mat/landbruk som del av det helhetlige utviklingsarbeidet finansinstitusjonene arbeider med. Regjeringen vil vurdere å øke støtten til IFAD i årene fremover.

Innenfor denne tematikken er Verdens matvareprogram (WFP) Norges viktigste humanitære partner som gir nødvendig mat- og ernæringsassistanse til mennesker i akutt og langvarig nød. De er også en aktør som arbeider i skjæringsfeltet mellom ren humanitær bistand og langsiktige utviklingstiltak for å fremme varige løsninger for å unngå sult- og underernæring. Erfaringer WFP bringer med seg fra krisearbeidet, slik som tidlig varsling og forsikringsordninger, bør det arbeides videre med. Forebygging av kriser er både menneskelig og økonomisk smart. Slikt arbeid, i samarbeid med andre relevante FN-organisasjoner, bør fremmes av Norge. WFP er også en innovativ aktør og ledende når det gjelder kontantbasert humanitær bistand og samarbeid med privat sektor.

Innen handelsrettet utviklingssamarbeid (kap. 170, post 76 *FN og globale utfordringer*) gis det støtte til multilaterale tiltak for bærekraftig landbruk, inkludert bedre plante- og dyrehold. Blant annet øker Norge støtten i 2018 til Standards and Trade Development Facility (STDF) som setter utviklingsland i stand til å etterleve veterinære og plantesanitære krav. Dette hjelper landene til å oppfylle krav til kvalitet og mattrygghet for eksport av landbruksprodukter og sjømat.

3.4 Opptrappingsplan for yrkesfaglig utdanning i utviklingsland

Det vises til anmodningsvedtak nr. 74 (2017–2018) av 4. desember 2017:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for den videre opptrappingen av yrkesfaglig utdanningstilbud i utviklingsland i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018, hvor det framgår hvilket omfang og innretning denne satsingen har og hvordan den vil bli økt gjennom stortingsperioden.»

Vedtaket ble fattet i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 1 S (2017–2018) og Innst. 2 S (2017–2018).

¹⁶ CGIAR består av 15 internasjonalt anerkjente forskningsorganisasjoner.

Innledning

Grunnleggende rammebetingelser for næringsutvikling og vekst er godt styresett, overholdelse av grunnleggende rettsstatsprinsipper, et lovverk som sikrer godt investeringsklima og tilgang på finansiering og *kompetent arbeidskraft* (Meld. St. 25 (2013–2014) Utdanning for utvikling, s. 14). Til tross for dette ser man i dag manglende kobling mellom behovene i arbeidsmarkedet og den kompetansen ungdom får gjennom utdanning i mange land (Meld. St. 35 (2014–2015) Sammen om jobben, s. 15). For å oppnå vekst må vi satse på yrkesopplæring som er etterspurt av næringslivet.

Verdensbanken anslår at det er behov for 40 millioner nye arbeidsplasser hvert år de neste 15 årene for å kunne øke sysselsettingsratene og absorbere de unge som kommer ut i arbeidsmarkedet.¹⁷

Den norske opptrappingsplanen bør sees i lys av økende fokus på yrkesopplæring internasjonalt. Utdanning står blant annet høyt på agendaen under Argentina sitt G20-formannskap. «The future of work» er en av deres hovedprioriteringer. Det vil bli lagt stor vekt på samarbeid med andre land som har yrkesopplæring som prioritet.

Føringer for arbeidet med yrkesopplæring

Yrkesopplæring inngår i den norske utdannings-satsingen. Det vi definerer som yrkesopplæring i vårt bistandssamarbeid er i utgangspunktet avgrenset til nivået videregående opplæring og lavere. Det er på dette nivået sysselsettingspotensialet er størst globalt. Der hvor opplæringen er etterspørselsdrevet, og sees i sammenheng med øvrige norske virkemidler for næringsutvikling, kan det også være aktuelt å gå utover videregående nivå. En hovedvekt på videregående og lavere opplæring videreføres likevel i opptrappingsplanen, som for øvrig forankres i føringene under.¹⁸

Bærekraftsmålene/2030-agendaen

FNs medlemsland har vedtatt 17 globale felles mål for en bærekraftig utvikling de neste 15 årene, og Norge har forpliktet seg til å jobbe for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Bærekraftsmål

4 handler om god utdanning. To av delmålene er særlig rettet mot yrkesopplæring. I tillegg er også andre bærekraftsmål nært knyttet til yrkesutdanning, som delmål 3.c om utdanning av helsearbeidere og 3.8 om universell helsedekning.

I tråd med 2030-agendaen arbeider regjeringen for å oppnå likestilling og styrke alle jenters og kvinners rettigheter. Kvinner rettigheter og likestilling som tverrgående hensyn skal redusere risiko for at tiltakene vi støtter forårsaker utilsiktet forskjellsbehandling av kvinner eller menn (Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles framtid*, s. 29).

Stortingsmeldinger, strategier og andre politiske føringer

Meld. St. 25 (2013–2014) Utdanning for utvikling

Delkapittel 3.5.2 i meldingen omhandler yrkesopplæring. Det pekes på utfordringer knyttet til høy arbeidsledighet (særlig blant unge, ufaglærte) og behov for arbeidskraft med fagkompetanse. Samarbeid mellom privat og offentlig sektor blir pekt på som helt sentralt. Det står blant annet at «for å sikre relevans og kvalitet må yrkesopplæring planlegges, utvikles og leveres gjennom samarbeid mellom offentlig utdanning og privat sektor i mottakerlandet, og gjerne med rådgivning fra kompetente miljøer i Norge eller andre land med gode ordninger» (s. 35).

Innsatsen innenfor yrkesopplæring skal hovedsakelig innrettes mot lavinntektsland, men Norge skal i tillegg bidra med dialog og samarbeid i mellominntektsland på utvalgte områder der hvor det er tilstedeværelse av norsk næringsliv og/eller der hvor Norge allerede har faglig samarbeid.

Jenters utdanning står helt sentralt i utdanningssatsingen. Meldingen slår fast at det er et spesielt stort behov for å engasjere jenter i yrkesrettet opplæring, og det understrekes at regjeringen spesielt vil arbeide for at unge jenter i Afrika sør for Sahara begynner på og fullfører ungdomsskolen og videregående opplæring. Målet bør være full likestilling i fullføring av videregående opplæring (s. 21).¹⁹

Meld. St. 35 (2014–2015) Sammen om jobben

I meldingen om næringsutvikling ser man utfordringen knyttet til mangel på reell yrkeskompe-

¹⁷ <http://www.worldbank.org/en/topic/jobsanddevelopment/overview>

¹⁸ I tillegg har Norge relevante programmer for utdanning på høyere nivå. De omtales ikke her, ettersom de faller utenfor denne planen.

¹⁹ I den senere tid har det også blitt fokusert på at det er behov for yrkesfaglig opplæringsinnsats for gutter i sårbare stater.

tanse som et av de viktigste hindrene for næringsutvikling. Relevant yrkesopplæring er et sentralt element i satsingen på næringsutvikling og samarbeid med privat sektor. En tettere tilknytning mellom opplæring og marked er et førende prinsipp.

Andre føringer

Yrkesopplæring er omtalt i Stortingsmeldingen *Felles ansvar for felles framtid* (Meld. St. 24 (2016–2017)). Her står det at ønsket om å bidra til arbeids- og inntektsmuligheter er grunnen til at yrkesfaglig og teknisk opplæring har blitt en viktig prioritering for regjeringen. Samarbeid med privat sektor skal sikre at undervisningen bidrar til ferdigheter i tråd med arbeidslivets behov (s. 30). I samme melding er også universell helsedekning omtalt og økt tilgang på helsepersonell i lav- og mellominntektsland (s. 67).

I tillegg er yrkesopplæring nevnt i Meld. St. 22 (2016–2017) *Hav i utenriks- og utviklingspolitikken*, hovedsakelig under delen som omhandler programmet Fisk for utvikling (FfU). Yrkesopplæring er også nevnt i det strategiske rammeverket for norsk innsats i sårbare stater og regioner.

Jeløya-plattformen²⁰ understreker at den norske innsatsen skal bidra til næringsutvikling og jobbskaping i lavinntektsland, primært Afrika sør for Sahara. Gitt koblingen mellom yrkesopplæring og næringsutvikling vil det være naturlig å ta utgangspunkt i samme føring.

Innretning for videre satsing

Gitt erfaringer fra utdanningssatsingen så langt, politiske føringer og eksisterende tiltak, vil opptrappingen av innsatsen for yrkesfaglig opplæring legges opp som følger:

Type tiltak

Den norske satsingen vil i tråd med tidligere innretning på støtten følge to hovedspor:

i. Styrking av nasjonale systemer rundt yrkesopplæringen

Denne delen av innsatsen vil skje primært gjennom multilaterale kanaler. Eksempler på tiltak vil være støtte til utvikling av nasjonale lærlingordninger, sertifisering av yrkesutdanning og pensumutvikling. Utvikling av felles rammer for yrkesopplæringen i samarbeid med privat sektor vil bidra til at opplæringen

anerkjennes av flere aktører og at næringslivets behov for faglært arbeidskraft møtes. Det er viktig at den norske innsatsen understøtter nasjonal finansiering av yrkesopplæring (nasjonal ressursmobilisering) for å sikre langvarig effekt.

ii. Innsats på opplærings- og arbeidsmarkedsnivå

Denne delen av innsatsen vil skje på lokalt nivå i utvalgte sektorer eller verdikjeder hvor det etterspørres lokal faglært arbeidskraft. Opplæringen skal utvikles og gjennomføres i samarbeid med lokalt næringsliv, og det tilstrebes læretid eller praksis i bedrifter. Opplæringen skal gi dokumenterte og overførbare ferdigheter og ikke være bedriftsspesifikk.

Sektortilnærming og etterspørsel

I flere stortingsmeldinger poengteres behovet for konsentrasjon om innsatser der Norge har god sektorkompetanse. Det kommer blant annet frem i Meld. S 35 (2014–2015) *Sammen om jobben* (kap. 4.5.):

«Regjeringen vil satse spesielt på fem sektorer i det næringsrettede samarbeidet med utviklingsland: energi, IKT, landbruk, fisk/marine ressurser og maritim sektor. Tiltak relatert til disse sektorene vil gis prioritet ved tildeling av midler og i dialog om samarbeid, men det vil også kunne gis støtte til prosjekter innen andre sektorer.»

Samtidig sier meldingen at «*Samarbeidet vil ta utgangspunkt i prosjekter som er prioritert fra utviklingslandenes side.*» Det er viktig at den norske innsatsen tilpasses lokale og nasjonale behov, slik det blir uttrykt av myndigheter og næringsliv. Den norske innsatsen vil derfor ta utgangspunkt i sektorer der Norge har kompetanse, men en vil samtidig ta høyde for behov som identifiseres av lokale aktører for å nå målet om yrkesopplæring som er relevant for arbeidslivet.

Støtte til næringsutvikling og arbeidsrelevant yrkesopplæring går i økende grad i retning av verdikjedetilnærming og ferdigheter som er overførbare mellom sektorer. Ferdigheter som etterspørres i én sektor, kan ha like stor relevans for andre sektorer. Det kan for eksempel gjelde ferdigheter innen bygg og anlegg, HMS, matproduksjon, transport, regnskap med mere. I noen tilfeller er det som skal til for å få en jobb knyttet til ferdigheter innen språk, kommunikasjon, samarbeid og problemløsning.

²⁰ <https://www.regjeringen.no/contentassets/e4c3cfd7e4d4458fa8d3d2bb1e43bcbb/plattform.pdf>

Geografi

Norske midler til yrkesopplæring har i stor grad gått til Øst-Afrika, samt enkelte tiltak i Asia. Dette er i tråd med føringene for utdanning/yrkesopplæring. En videreføring i disse regionene prioriteres. Innsats vil generelt rettes mot partnerland og land der Norge har tilstedeværelse gjennom utenriksstasjoner.

Dersom man skal oppnå ønskede synergier mellom yrkesopplæring og andre innsatser (som næringsutvikling, fisk for utvikling, næringsfremme) bør også enkelte mellominntektsland i større grad vurderes, eksempelvis i Vest-Afrika. Det vil trolig forsterke effekten av innsatsen om man i enda større grad samordner tiltak med Norfund-prosjekter. Det kan også være hensiktsmessig å samspille med større investeringer fra norske bedrifter når det er grunnlag for et yrkesutdanningstilbud med utviklingseffekt. Yrkesopplæring i tilknytning til Yaras gruveinvestering i Etiopia er et godt eksempel på dette. Her samarbeider blant annet norske myndigheter, Utviklingsfondet og Yara om opplæring i relevante fag for ungdom i regionen.

I 2017 ble det gitt midler til tre nye yrkesopplæringsprosjekter i Sahel-området gjennom en utlysning rettet mot sivilt samfunn. På politisk nivå har Norge og Frankrike blitt enige om å utrede hvordan våre land kan jobbe tettere sammen på utdanning i Afrika. Dette følges nå opp. Sahel-området vil trolig stå sentralt i et slikt samarbeid.

Det er en sammenheng mellom migrasjon og jakten på jobb og en bedre fremtid. Mange opprinnelsesland for asylsøkere mangler folk med yrkesbakgrunn, og det er en hemske i den hjemlige utviklingen. Et godt utdanningstilbud innen yrkesopplæring kan sikre flere jobbmuligheter i hjemlandet og dermed bidra til å minske migrasjonspresset på sikt. Det er også viktig at personer som blir reintegrert i eget hjemland blir sluset inn i et utdanningsløp (fortrinnsvis yrkesutdanning). Sammenhengen mellom bistand og migrasjon vil derfor også vektlegges av regjeringen.

Kanal

For de to hovedtilnærmingene (systembygging og opplæringstiltak) vil det være ulike kanaler som best bidrar til måloppnåelse. På systemnivå vil samarbeid med multilaterale aktører, f.eks. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) og de multilaterale bankene, stå sentralt. Opplæringstiltak vil i hovedsak skje gjennom bilate-

rale innsatser (eks. gjennom sivilt samfunnsorganisasjoner, i samarbeid med andre givere, samt gjennom strategiske partnerskap på næringsutvikling).

Et sentralt premiss bør være å finne partnere som har god kunnskap om de reelle behovene, særlig hos næringslivet. Partnerskapet med Tyskland har vist seg å være svært vellykket, og det er allerede igangsatt et arbeid for å styrke samarbeidet innenfor yrkesopplæring. Mer generelt søker Norge samarbeid med Tyskland gjennom Compact with Africa.

Støtte til yrkesopplæring i dag og fremover (opptrapping)

I perioden 2013–2017 doblet regjeringen sin bevilgning til global utdanning fra 1,7 mrd. kroner til 3,4 mrd. kroner. En oversikt over tiltak innen yrkesopplæring i perioden 2012–2016 viser stor økning fra et relativt beskjedent nivå (fra 27 til 83 mill. kroner). Tall for 2017 viser at støtten har økt til 129 mill. kroner. Dette gir imidlertid et begrenset bilde av den totale innsatsen, da rapporten kun inkluderer innsatser som har yrkesopplæring som hovedformål.

Nedenfor illustreres bredden i det Norge gjør på yrkesopplæring og muligheter for opptrapping. Hovedinnsatsene, alle finansiert over utdanningsposten (kap. 169, post 73), er nevnt i første del. Øvrige tiltak, der yrkesopplæring inngår i andre ordninger, finansieres over flere budsjettposter, inkludert utdanningsposten.

Hovedinnsatser som videreføres eller trappes opp

E4D/SOGA-programmet

E4D/SOGA – *Employment and Skills for Eastern Africa* er et program for yrkesopplæring i Kenya, Mosambik, Tanzania og Uganda. Programmet er finansiert av Tyskland, Storbritannia, Norge og Shell. Fra norsk side er det gjort avtale med Tyskland om et bidrag på 80 mill. kroner for perioden 2016–2019. E4D/SOGA administreres av Tyskland (GIZ). SOGA inngår som en del av et større tysk program (E4D – Employment for Sustainable Development in Africa) som omfatter flere land i Afrika. Formålet med E4D/SOGA er å kvalifisere ungdom og unge voksne for arbeidsmuligheter som vil oppstå i en fremvoksende petroleumsindustri. Store internasjonale oljeselskap bidrar til arbeidet gjennom deltakelse i *Advisory Forum*.

Vurdering: Til tross for utsettelse i investeringsbeslutninger i petroleumssektoren i flere av

partnerlandene som har ført til færre nye jobbmuligheter, får SOGA samlet sett gode skussmål av blant annet myndighetene i de aktuelle landene og næringslivet. Programmet har oppnådd gode resultater. 100 bedrifter har fått støtte slik at de kan kvalifisere seg for internasjonale kontrakter og 3 200 har fått jobb. I 2016 ble det gitt yrkesopp-læring til mer enn 6 500 personer, hvorav 47 pst. var jenter.

Økt støtte til pågående SOGA-aktiviteter på landnivå og utvikling av et «SOGA 2»-program når det inneværende programmet utløper i 2019, vil inngå i opptrappingen. I arbeidet med videreføringen bør muligheten for å utvide til andre sektorer og større involvering av norsk næringsliv vurderes.

Building Skills for Jobs-programmet

Building Skills for Jobs (BSFJ) er et norsk program som skal fremme relevant yrkesopplæring i utviklingsland gjennom partnerskap mellom aktører fra privat sektor og utdanningsaktører. Den overordnede rammen for programmet er inntil 500 mill. kroner over en femårsperiode (fra 2016)²¹. Programmet har to hoveddeler:

- En søknadsbasert del hvor hovedsøker skal være en norskregistrert enhet. Forvaltningen er delegert til Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) via Norad. Det har vært foretatt to utlysninger med en ramme på totalt 100 mill. kroner. Ni prosjekter er tildelt midler og disse løper til 2021.
- En søknadsbasert del som forvaltes av Norad. Gjennom en utlysning for strategiske partnerskap har Norad valgt ut prosjekter der yrkesopplæring er hovedkomponent (ikke alle avtaler inngått). Denne støtten ses i sammenheng med Norads øvrige ordninger for tilskudd til næringsutvikling og jobbskaping.

Vurdering: Etter to års erfaring vil det nå foretas eventuelle nødvendige justeringer i programmet for å sikre at innsatsen gir best mulig resultater ved at flest mulig får tilgang til relevant yrkesopplæring og jobb i det lokale arbeidsmarkedet bl.a. gjennom samarbeid med lokalt næringsliv.

I den videre opptrappingen av programmet må det også utredes muligheter for å utvide program-

met til samarbeid med andre aktører (giverland som Tyskland og Frankrike, samt Verdensbanken). Det må også sees i sammenheng med opptrappingsplanen om mat, ernæring og klimasmart landbruk siden flere prosjekter i BSFJ er i landbrukssektoren.

ILO

Norge har en samarbeidsavtale med ILO der «mykt øremerkede» midler går til arbeid med yrkesopplæring i lavinntektsland i Afrika (Malawi, Mosambik og Tanzania) og til et prosjekt med yrkesopplæring i Afghanistan. Fra 2018 vil innsatsen utvides til Ghana.

Vurdering: I de tre afrikanske landene har ILO oppnådd resultater på lærlingordninger, sertifisering av kompetanse, opplæringsaktiviteter rettet mot næringsutvikling i rurale strøk, samt styrking av trepartssamarbeid om yrkesopplæringen. Utvidelsen til Ghana ansees som positiv, særlig med tanke på eventuelle synergier med andre norske initiativ. Afghanistan-prosjektet er fortsatt i en tidlig fase og har i 2017 fokusert på kapasitetsbygging av offentlige og private aktører innen yrkesutdanning. Foreløpige resultater fra prosjektet vurderes som tilfredsstillende.

Støtten til ILO er økt i 2018 fra 25 til 30 mill. kroner, og i en videre satsing bør denne økningen videreføres.

Flegiverfond i Verdensbanken

Multi-Donor Education and Skills Fund (MESF) er et fond i Verdensbanken som var ment å være et flegiverfond. Norge var eneste giver. MESF støttet myndigheter og andre aktører i Afrika sør for Sahara i arbeidet med å utvikle en kompetent arbeidsstyrke, særlig innrettet mot yrkesopplæring for ungdom, for dermed å bidra til vekst og utvikling. Fondet ble avsluttet i 2017.

Vurdering: Erfaringene med fondet og resultatene er gode. Det pågår en diskusjon med Verdensbanken om hvordan arbeidet bør videreføres. En forutsetning er at dette kan skje sammen med andre givere. Ny innretning bør vurderes for å ta høyde for økende interesse for yrkesopplæring.

Det er avsatt midler i 2018 til en videreføring av arbeidet, men i vurderingen som gjøres bør man også vektlegge andre relevante fond og initiativ, som for eksempel Solutions for Youth Employment (S4YE), i regi av Verdensbanken. Innsatsen bør samles i færrest mulig bilaterale kanaler.

²¹ Utenriksminister Børge Brende lansert i februar 2016 en styrket innsats på yrkesopplæring i samarbeid med privat næringsliv gjennom en søknadsbasert støtteordning med en ramme på inntil 500 mill. NOK over fem år.

*Andre innsatser som videreføres eller trappes opp**Støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner*

Norge bidrar med støtte til yrkesopplæringstiltak gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner. Avtalene om støtte til yrkesopplæring i Sahel er tidligere nevnt. I tillegg får flere norske organisasjoner støtte til yrkesrettet opplæring, gjerne som en integrert komponent av et større tiltak.

Innsatsen videreføres på samme nivå.

Bilateral støtte

Flere ambassader gir støtte til yrkesopplæring gjennom avtaler på landnivå, eksempler inkluderer Pakistan, Madagaskar, Mosambik, Tanzania og Haiti.

Når det gjelder det bilaterale samarbeidet er det avgjørende å følge nøye med på behovene på landnivå og planlegge i henhold til disse. En opptrapping på landnivå vil måtte skje over tid og i dialog med blant annet nasjonale myndigheter for å sikre at prosjektene gir varige resultater og bidrar til nasjonal ressursmobilisering.

I sårbare stater er det særlig viktig å ha et langsiktig perspektiv på opptrappingen. Økning i tilbudet av relevant yrkesutdanning kan ha positiv påvirkning på migrasjon, kriminalitet og sikkerhet.

I utenrikskomiteens innstilling til Prop. 1 S for 2018 ble regionbevilgningen for Afrika (kap. 150, post 78) økt med 400 mill. kroner til Afrika sør for Sahara. Midlene skal i hovedsak gå til tiltak innen utdanning, helse og matsikkerhet/jordbruk.

Gjennom denne økningen vil tiltak innen yrkesopplæring prioriteres.

Støtte gjennom NORHED-programmet

Satsingen på yrkesopplæring er som nevnt hovedsakelig avgrenset til nivået videregående opplæring og lavere. Det gjøres imidlertid unntak for prosjekter som bidrar til utdanning av yrkesfaglærere. Gjennom Norges program for kapasitetsutvikling innen høyere utdanning og forskning (NORHED) støtter Norge utviklingen av et masterprogram i *Vocational Pedagogy* ved Kyambogo University (Uganda) i samarbeid med OsloMet – Storbyuniversitet.

Programmet har kartlagt betydelig behov for yrkespedagogikk-programmer i samme region.

Avhengig av samlet budsjetttramme er det potensiale for å trappe opp innsatsen.

Støtte gjennom Visjon 2030

Visjon 2030-initiativet har som overordnet mål å fremme fattigdomsreduksjon gjennom videreutvikling og oppskalering av norske innovative løsninger innen helse og utdanning. Flere av prosjektene som støttes gjennom mekanismen gir tilgang til yrkesopplæring og entreprenørskapsopplæring.

Avhengig av samlet budsjetttramme er det potensiale for å trappe opp innsatsen.

Støtte gjennom Fredskorpset

Fredskorpset finansierer utveksling av personell mellom partnere i Norge og i utviklingsland, eller mellom partnere i to eller flere utviklingsland. Fredskorpset støtter ni partnerskapsprosjekter med gjensidig kompetanseutveksling for å styrke fag- og yrkesopplæring. Seks av Fredskorpsets prosjekter innen yrkesopplæring er sør-sør-samarbeid.

Fredskorpsets utvekslingsprogrammer kan gi merverdi der Norge er tilstede med andre virkemidler gjennom kompetanseoverføring.

Innsatsen videreføres på samme nivå.

Multilaterale utviklingsbanker

De multilaterale utviklingsbankene arbeider for å sikre inkluderende vekst gjennom utvikling av privat sektor og jobbskaping. Kjernestøtten fra Norge til utviklingsbankene bidrar til å finansiere utviklingslandenes egne utviklingsplaner, og mange utviklingsland har yrkesopplæring som del av sine utdanningsprogrammer finansiert av utviklingsbankene.

Verdensbanken finansierer yrkesopplæringsprogrammer i mange land, både som del av nasjonale planer for utvikling av hele utdanningssektoren, og som rene yrkesopplæringsprogrammer.

Afrikabanken har definert *yrkesfaglig opplæring og teknologi* som ett av fem innsatsområder i sin 10-års strategi (2013–2022). I 2016 bidro Afrikabanken til jobbrelatert opplæring for 650 000 mennesker. Norge støtter et Trust Fund som er del av Afrikabankens strategi «Jobs for Youth in Africa» med et øremerket bidrag på 25 mill. kroner (2017). Jobbrelatert opplæring er en viktig komponent i denne strategien.

Asiabanken har definert utdanning som et innsatsområde i sin langtidsstrategi. Innen utdanning fokuserer banken særlig på yrkesopplæring og videreutdanning, og vektlegger nær dialog og

samarbeid mellom utdanningsmyndighetene, yrkesskoler og privat sektor.

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) har også prosjekter på yrkesopplæring. De siste fem årene har IDB bidratt med USD 752,2 millioner til tiltak rettet mot yrkesopplæring i regionen, i tillegg til USD 9,1 millioner i teknisk assistanse. Ytterligere USD 590 millioner har blitt gitt gjennom policybaserte lån for å forbedre det juridiske og institusjonelle rammeverket som støtter ulike yrkesfaglige tiltak.

I en videre opptrapping vil regjeringen spesielt vurdere styrket samarbeid med regionale utviklingsbanker (Afrikabanken og/eller Asiabanken) om yrkesopplæring.

FN-systemet

Fostering skills for life and work er ett av tre prioriterte områder i Capacity Development for Education Programme (CapED), som Norge støtter gjennom Programsamarbeidsavtalen med UNESCO.

Norge er en stor giver til Unicef, særlig innen utdanning. I nylig vedtatt strategisk fireårs-plan (2018–2021) er «Skills development» ett av tre hovedarbeidsområder innen utdanning. Gitt også Unicefs økte vektlegging av *Second decade* i et barns/ungdoms liv, vil «skills» være et tema som kommer høyere på agendaen i Unicef-sammenheng fremover.

Som en stor bidragsyter, og bl.a. som leder av Unicefs styre, vil Norge bidra aktivt til å påvirke og utvikle relevante FN-organisasjoners innsats innen yrkesopplæring.

Yrkesopplæring og synergi med andre prioriterte områder

Helse

Norge gjør en god del på opplæring i utviklingsland av helsepersonell innen høyere utdanning dvs. sykepleier-, jordmor- og legeutdanning etc.

Norge har i mindre grad prioritert yrkesopplæring for helsepersonell i utviklingsland (tilsvarende videregående nivå), men dette kan bli aktualisert i forbindelse med økt satsing på blant annet SRHR, seksualundervisning og i forbindelse med målsettingen om universell helsedekning. I tillegg vil helsepersonell knyttet til skolene kunne avlaste lærere som allerede er i en presset situasjon med store klasser mange steder, og dermed bidra til bedre kvalitet i læring og til at ungdom fullfører skolegangen.

Matsikkerhet, landbruk

Landbruk er en av de prioriterte sektorene i næringsutviklingsmeldingen. Verdikjedetanken fra produsent til konsument står sentralt. Opplæring i effektive produksjons-, lagrings- og foredlingsmetoder er blant annet nevnt som nødvendig for å få til denne overgangen.

Norge samarbeider blant annet med FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Det internasjonale fondet for jordbruksutvikling (IFAD) og Verdens matvareprogram (WFP) innenfor landbruk og matsikkerhet. Næringsutvikling og jobbskaping er en integrert del av dette samarbeidet. Programmene vil ofte inneholde elementer av yrkesopplæring.

I opptrappingsplanen for klimatilpasset landbruk og matsikkert, og kommende handlingsplan, er kvalifisert arbeidskraft nevnt som et sentralt element.

Næringsutvikling/jobbskaping

Ordningene innenfor næringsutvikling har blant annet som mål å bidra til å løse opp i flaskehalsen i ulike verdikjeder i utviklingsland. Mye av dette arbeidet organiseres rundt strategiske partnerskap mellom næringslivet, sivilt samfunn og lokale institusjoner. Yrkes- og fagopplæring søkes integrert i dette. Næringslivsrettet yrkesopplæring er ikke bare viktig for unge som skal inn i arbeidslivet, men også for næringslivet som er avhengig av denne arbeidskraften.

Opptrapping innenfor næringsutvikling sees i sammenheng med en opptrapping av programmet «Building Skills for Jobs» omtalt over.

Digitalisering og digital opplæring

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi gir helt nye muligheter for næringsutvikling og næringslivsaktører, og kan potensielt bidra til nye arbeidsplasser. Samtidig er IKT og digitalisering en potensiell trussel mot eksisterende arbeidsplasser. Kompetansebygging og omstillingsevne er sentrale stikkord. Ferdigheter i IKT vil i økende grad etterspørres i arbeidslivet (Meld. St. 35, sammen om jobben, s. 54).

Utviklingsland står overfor enorme omstillingsbehov innenfor digitalisering dersom de skal bli konkurransedyktige i et globalisert marked.

Nye små- og mellomstore bedrifter må skapes lokalt med lokale entreprenører i førersetet. Mange av disse bedriftene vil oppstå innenfor ulike tech-næringer. Det er derfor sentralt å også

tilby etterspørselsdrevet yrkes- og fagopplæring i samarbeid og forståelse med sentrale aktører innenfor entreprenørskap i de ulike landene.

Sektorprogrammer (Fisk for utvikling, Olje for utvikling, fornybar energi)

Det er ønskelig å se hvordan Kunnskapsbanken og satsingen på næringsutvikling, jobbskaping og yrkesopplæring kan ses i sammenheng.

To av søknadene innenfor *Building skills for jobs* dreier seg om fiskeri/akvakultur og kan sees i sammenheng med satsingen på fisk for utvikling (Ffu). I Prop.1 S (2017–2018) ønskes det et regionalt samarbeid innen yrkesfag knyttet til Fisk for utvikling.

Olje for utviklingsprogrammet er basert på erfaringsutveksling og kompetansebygging. Det meste av læringen foregår ved at de norske ekspertene deler sin erfaring med eksperter i samarbeidslandet på tema knyttet til ressursutvinning, miljø, sikkerhet, finans og skatt. Yrkesfaglige komponenter følges opp gjennom andre programmer (eks. SOGA). Innenfor fornybar energi pågår det også samarbeid om yrkesopplæring, men i begrenset omfang.

Denne komponenten kan ev. styrkes innen disse programmene på områder der Norge har overførbart kompetanse og ev. knyttes opp mot den nye kunnskapsbanken.

Inndekning og resultatmåling

De skisserte hovedinnsatsene nevnt over har utgangspunkt i den tematiske satsingen på utdanning. Gjennom omdisponering av midler på utdanningsposten er det frigjort ca. 50 mill. kroner ekstra til yrkesopplæring i 2018.

For utvidelse av allerede eksisterende og nye tiltak på landnivå i Afrika sør for Sahara bør det i 2018 i tillegg kunne trekkes på økningen på regionbevilgningen for Afrika. Dette gjelder spesielt tiltak forvaltet av ambassadene.

En videre opptrapping f.o.m 2019 til 2021 må finansieres over en økning på utdanningsposten, øremerket yrkesutdanning, og ev. gjennom videreføring og/eller økning på regionale poster. Økningen vil dekkes innenfor gjeldende bistandsramme.

For å kunne måle og synliggjøre resultater av opptrappingen vil det utarbeides en kortfattet plan

for monitorering og evaluering. Planen vil foreslå en omforent metode for måling av omfang og resultater for satsingen og angi en definert base-line som opptrappingen kan måles ut ifra.

Oppsummering

Nye arbeidsplasser vil i all hovedsak komme i privat sektor, ofte i uformell sektor, og på alle nivå. Industrien har en egen interesse i å bidra til å kvalifisere arbeidskraft. Det kan på sikt føre til store kostnadsbesparelser og økt langsiktig lønnsomhet (Meld. St. 25 (2013–2014) *Utdanning for utvikling*, s. 35).

For den videre opptrappingen av yrkesopplæring i utviklingsarbeidet vil regjeringen i stortingsperioden prioritere:

- sektorer der Norge har kompetanse, men samtidig ta høyde for behov som identifiseres av lokale aktører for å sikre yrkesopplæring som er relevant for det lokale arbeidslivet. Å understøtte nasjonal ressursmobilisering for å sikre langvarige effekter er viktig.
- lavinntektsland, med hovedvekt på Afrika sør for Sahara, inkludert sårbare stater med store ungdomskull. Innsatsen skal i større grad sees i sammenheng med andre norske innsatser (næringsutvikling, næringsfremme, sektorsatsinger, Norfund, og der det er naturlig og gir medverdi, investeringer fra norskbaserte bedrifter).
- samarbeid med aktører som kjenner lokale behov godt. Muligheten for utvidet samarbeid med Tyskland og Frankrike skal utredes.
- jenter/unge kvinner sin mulighet til å starte på og fullføre yrkesopplæring for å bli en del av den formelle økonomien.
- styrking av nasjonale strukturer for yrkesfaglig opplæring.

I tillegg vil regjeringen legge til rette for synergier med andre satsinger gjennom å:

- øke innsatsen på yrkesopplæring av helsepersonell.
- styrke yrkesfaglig opplæring i verdikjeden til landbruk (ref. den kommende handlingsplanen om ernæring, matsikkerhet og klimatilpasset landbruk).
- integrere digital kompetansebygging i yrkesopplæringen for i større grad å svare på næringslivets (og fremtidens) behov.

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018 i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018

I

I statsbudsjettet for 2018 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
21		Statsrådet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 173 061 000 til kr 181 061 000	8 000 000
41		Stortinget:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 961 300 000 til kr 965 300 000	4 000 000
(NY)	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , bevilges med	2 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 593 400 000 til kr 970 100 000	376 700 000
	70	Tilskudd til partigruppene, forhøyes med fra kr 186 000 000 til kr 192 000 000	6 000 000
61		Høyesterett:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 109 750 000 til kr 111 150 000	1 400 000
100		Utenriksdepartementet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 2 253 292 000 til kr 2 244 692 000	8 600 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 12 931 000 til kr 17 931 000	5 000 000
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner:	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner, nedsettes med fra kr 1 499 500 000 til kr 1 349 500 000	150 000 000
118		Nordområdetiltak mv.:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70 og 71</i> , forhøyes med fra kr 38 204 000 til kr 43 204 000	5 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
150		Bistand til Afrika:	
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 2 728 640 000 til kr 2 713 640 000	15 000 000
151		Bistand til Asia:	
	72	Bistand til Afghanistan, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 565 000 000 til kr 571 000 000	6 000 000
162		Overgangsbiand/sårbare stater og regioner:	
	70	Overgangsbiand/sårbare stater og regioner, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 343 000 000 til kr 353 000 000	10 000 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter:	
	70	Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 4 511 000 000 til kr 4 627 202 000	116 202 000
	72	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 360 000 000 til kr 370 000 000	10 000 000
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering:	
	71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 428 658 000 til kr 441 658 000	13 000 000
166		Klima, miljø og fornybar energi:	
(NY)	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , bevilges med	65 000 000
	72	Klima og miljø, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 917 200 000 til kr 1 050 200 000	133 000 000
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA):	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med fra kr 1 425 477 000 til kr 1 027 675 000	397 802 000
168		Kvinnens rettigheter og likestilling:	
	70	Kvinnens rettigheter og likestilling, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 346 700 000 til kr 354 300 000	7 600 000
169		Global helse og utdanning:	
	70	Global helse, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 3 218 916 000 til kr 3 233 916 000	15 000 000
170		FN-organisasjoner mv.:	
	76	FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 212 300 000 til kr 222 300 000	10 000 000
	81	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 275 000 000 til kr 285 000 000	10 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	83	Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 183 500 000 til kr 203 500 000	20 000 000
171		Multilaterale finansinstitusjoner:	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 840 000 000 til kr 837 000 000	3 000 000
225		Tiltak i grunnopplæringen:	
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge, nedsettes med fra kr 111 351 000 til kr 111 141 000	210 000
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 199 608 000 til kr 297 853 000	98 245 000
	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen, forhøyes med fra kr 287 542 000 til kr 292 542 000	5 000 000
226		Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 1 040 466 000 til kr 1 066 711 000	26 245 000
	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats på 1.-10. trinn, nedsettes med fra kr 1 529 048 000 til kr 1 517 513 000	11 535 000
240		Fagskoleutdanning:	
	60	Tilskudd til fagskoler, forhøyes med fra kr 651 079 000 til kr 658 209 000	7 130 000
241		Felles tiltak for fagskolesektoren:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> , nedsettes med fra kr 20 248 000 til kr 13 118 000	7 130 000
255		Tilskudd til freds- og menneskerettssentre:	
	70	Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, forhøyes med fra kr 33 858 000 til kr 34 680 000	822 000
	75	Det europeiske Wergelandsenteret, forhøyes med fra kr 9 218 000 til kr 9 718 000	500 000
257		Kompetansepluss:	
	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 157 167 000 til kr 156 345 000	822 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
258		Tiltak for livslang læring:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i> , forhøyes med fra kr 123 391 000 til kr 133 391 000	10 000 000
260		Universiteter og høyskoler:	
	50	Statlige universiteter og høyskoler, forhøyes med fra kr 34 355 141 000 til kr 34 362 361 000	7 220 000
270		Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter:	
	74	Tilskudd til velferdsarbeid, forhøyes med fra kr 87 044 000 til kr 88 044 000	1 000 000
280		Felles enheter:	
	51	Drift av nasjonale fellesoppgaver, forhøyes med fra kr 85 091 000 til kr 95 091 000	10 000 000
	71	Tilskudd til UNIS, forhøyes med fra kr 132 349 000 til kr 138 349 000	6 000 000
281		Felles tiltak for universiteter og høyskoler:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> , forhøyes med fra kr 351 664 000 til kr 366 664 000	15 000 000
	73	Tilskudd til internasjonale programmer, forhøyes med fra kr 64 475 000 til kr 65 675 000	1 200 000
285		Norges forskningsråd:	
	55	Virksomhetskostnader, forhøyes med fra kr 801 868 000 til kr 803 868 000	2 000 000
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak:	
	53	NUPI, forhøyes med fra kr 4 904 000 til kr 5 439 000	535 000
288		Internasjonale samarbeidstiltak:	
	72	Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner, nedsettes med fra kr 338 558 000 til kr 310 756 000	27 802 000
	73	EUs rammeprogram for forskning, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 2 199 232 000 til kr 2 208 010 000	8 778 000
	75	UNESCO-kontingent, nedsettes med fra kr 24 341 000 til kr 23 214 000	1 127 000
290		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 241 314 000 til kr 248 064 000	6 750 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere:	
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 44 572 000 til kr 46 072 000	1 500 000
	60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 11 254 978 000 til kr 11 399 132 000	144 154 000
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 3 329 422 000 til kr 2 872 949 000	456 473 000
	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet, forhøyes med fra kr 107 860 000 til kr 109 402 000	1 542 000
292		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere:	
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, forhøyes med fra kr 1 997 096 000 til kr 2 012 393 000	15 297 000
315		Frivillighetsformål:	
	72	Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge, nedsettes med fra kr 6 000 000 til kr 3 420 000	2 580 000
	78	Ymse faste tiltak, forhøyes med fra kr 8 350 000 til kr 12 850 000	4 500 000
	79	Til disposisjon, nedsettes med fra kr 14 500 000 til kr 12 580 000	1 920 000
	82	Merverdiavgiftskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg, forhøyes med fra kr 185 000 000 til kr 285 000 000	100 000 000
(NY)	87	Tilskudd til X Games, bevilges med	3 000 000
322		Bygg og offentlige rom:	
	50	Kunst i offentlige rom, nedsettes med fra kr 25 440 000 til kr 4 940 000	20 500 000
323		Musikk og scenekunst:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 93 477 000 til kr 92 157 000	1 320 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 59 458 000 til kr 62 458 000	3 000 000
325		Allmenne kulturformål:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 95 887 000 til kr 92 007 000	3 880 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	21	Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 16 173 000 til kr 19 173 000	3 000 000
	75	EUs program for kultur og audiovisuell sektor m.m., <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 47 550 000 til kr 45 550 000	2 000 000
	78	Ymse faste tiltak, nedsettes med fra kr 50 440 000 til kr 45 440 000	5 000 000
334		Film- og medieformål:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 166 653 000 til kr 168 599 000	1 946 000
	50	Filmfondet, forhøyes med fra kr 489 300 000 til kr 510 300 000	21 000 000
335		Mediestøtte:	
	71	Produksjonstilskudd, nedsettes med fra kr 320 000 000 til kr 313 000 000	7 000 000
(NY)	72	Innovasjon og utvikling, bevilges med	7 000 000
339		Pengespill, lotterier og stiftelser:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 79 724 000 til kr 79 024 000	700 000
340		Den norske kirke:	
	70	Rammetilskudd til Den norske kirke, forhøyes med fra kr 2 041 100 000 til kr 2 042 100 000	1 000 000
342		Kirkebygg og gravplasser:	
	60	Rentekompensasjon – kirkebygg, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 33 341 000 til kr 49 341 000	16 000 000
400		Justis- og beredskapsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 464 234 000 til kr 465 234 000	1 000 000
	23	Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskapsinnhenting, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 24 692 000 til kr 29 692 000	5 000 000
	71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner, forhøyes med fra kr 14 020 000 til kr 14 057 000	37 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
410		Domstolene:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 2 451 320 000 til kr 2 477 720 000	26 400 000
430		Kriminalomsorgen:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 4 670 787 000 til kr 4 610 420 000	60 367 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 23 619 000 til kr 51 019 000	27 400 000
432		Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 242 958 000 til kr 266 025 000	23 067 000
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 17 101 318 000 til kr 17 147 318 000	46 000 000
	73	Tilskudd til EUs grense- og visumfond, forhøyes med fra kr 184 000 000 til kr 191 700 000	7 700 000
442		Politi høgskolen:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 627 039 000 til kr 625 139 000	1 900 000
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST):	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 861 215 000 til kr 865 315 000	4 100 000
445		Den høyere påtalemyndighet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 252 753 000 til kr 254 753 000	2 000 000
451		Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 456, post 1</i> , forhøyes med fra kr 757 881 000 til kr 760 781 000	2 900 000
454		Redningshelikoptertjenesten:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 687 887 000 til kr 675 087 000	12 800 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 2 513 208 000 til kr 2 271 502 000	241 706 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
455		Redningstjenesten:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 103 978 000 til kr 106 978 000	3 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 8 717 000 til kr 5 717 000	3 000 000
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten, forhøyes med fra kr 47 652 000 til kr 59 752 000	12 100 000
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester, nedsettes med fra kr 109 536 000 til kr 107 036 000	2 500 000
456		Nød- og beredskapskommunikasjon:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 451, post 1</i> , forhøyes med fra kr 121 102 000 til kr 168 452 000	47 350 000
	21	Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett, nedsettes med fra kr 357 001 000 til kr 338 101 000	18 900 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 34 352 000 til kr 44 352 000	10 000 000
467		Norsk Lovtidend:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 4 276 000 til kr 5 752 000	1 476 000
470		Fri rettshjelp:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 687 039 000 til kr 599 892 000	87 147 000
471		Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning:	
	72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 59 702 000 til kr 89 702 000	30 000 000
	73	Stortingets rettferdsvederlagsordning, nedsettes med fra kr 31 388 000 til kr 24 988 000	6 400 000
474		Konfliktråd:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 118 433 000 til kr 117 633 000	800 000
475		Bobehandling:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 90 223 000 til kr 103 223 000	13 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
480		Svalbardbudsjettet:	
	50	Tilskudd, forhøyes med fra kr 238 370 000 til kr 291 370 000	53 000 000
490		Utlendingsdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 992 010 000 til kr 983 010 000	9 000 000
	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak, nedsettes med fra kr 1 019 623 000 til kr 795 168 000	224 455 000
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse, nedsettes med fra kr 31 876 000 til kr 21 453 000	10 423 000
(NY)	30	Ombygginger, ankomstsenter for asylregistrering og mottak, <i>kan overføres</i> , bevilges med	97 900 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 117 170 000 til kr 120 770 000	3 600 000
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak, nedsettes med fra kr 208 053 000 til kr 185 894 000	22 159 000
	70	Stønader til beboere i asylmottak, nedsettes med fra kr 147 739 000 til kr 116 986 000	30 753 000
	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 103 847 000 til kr 87 597 000	16 250 000
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 11 194 000 til kr 11 920 000	726 000
491		Utlendingsnemnda:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i> , nedsettes med fra kr 309 867 000 til kr 308 867 000	1 000 000
500		Kommunal- og moderniseringsdepartementet:	
(NY)	27	Felles IKT-løsning, <i>kan overføres</i> , bevilges med	13 000 000
510		Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon:	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 20 087 000 til kr 26 787 000	6 700 000
530		Byggeprosjekter utenfor husleieordningen:	
	31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 80 000 000 til kr 150 000 000	70 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 1 955 000 000 til kr 2 125 000 000	170 000 000
533		Eiendommer utenfor husleieordningen:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 20 200 000 til kr 22 410 000	2 210 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 27 000 000 til kr 62 500 000	35 500 000
542		Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 5 757 000 til kr 5 392 000	365 000
560		Sametinget:	
	50	Sametinget, forhøyes med fra kr 310 954 000 til kr 312 954 000	2 000 000
571		Rammetilskudd til kommuner:	
	60	Innbyggertilskudd, nedsettes med fra kr 125 679 688 000 til kr 125 643 888 000	35 800 000
585		Husleietvistutvalget:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 28 717 000 til kr 29 217 000	500 000
587		Direktoratet for byggkvalitet:	
	22	Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling, nedsettes med fra kr 53 181 000 til kr 48 381 000	4 800 000
601		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.:	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med fra kr 53 035 000 til kr 52 235 000	800 000
	70	Tilskudd, nedsettes med fra kr 34 530 000 til kr 32 430 000	2 100 000
605		Arbeids- og velferdsetaten:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 11 494 243 000 til kr 11 494 233 000	10 000
606		Trygderetten:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 71 771 000 til kr 74 671 000	2 900 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
611		Pensjoner av statskassen:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 18 400 000 til kr 17 000 000	1 400 000
612		Tilskudd til Statens pensjonskasse:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 4 566 000 000 til kr 4 777 000 000	211 000 000
	70	For andre medlemmer av Statens pensjonskasse, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 174 000 000 til kr 175 000 000	1 000 000
613		Arbeidsgiveravgift til folketrygden:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 4 000 000 til kr 3 000 000	1 000 000
	70	For andre medlemmer av Statens pensjonskasse, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 22 000 000 til kr 21 000 000	1 000 000
614		Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 26 000 000 til kr 28 000 000	2 000 000
	90	Utlån, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 3 400 000 000 til kr 4 300 000 000	900 000 000
616		Gruppelivsforsikring:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 200 000 000 til kr 199 000 000	1 000 000
634		Arbeidsmarkedstiltak:	
	76	Tiltak for arbeidssøkere, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 7 477 135 000 til kr 7 407 535 000	69 600 000
	77	Varig tilrettelagt arbeid, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 1 395 460 000 til kr 1 399 160 000	3 700 000
635		Ventelønn:	
	1	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 19 000 000 til kr 20 000 000	1 000 000
660		Krigspensjon:	
	70	Tilskudd, militære, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 70 000 000 til kr 69 000 000	1 000 000
	71	Tilskudd, sivile, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 184 000 000 til kr 180 000 000	4 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
664		Pensjonstrygden for sjømenn:	
	70	Tilskudd, nedsettes med fra kr 47 000 000 til kr 44 000 000	3 000 000
666		Avtalefestet pensjon (AFP):	
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 2 200 000 000 til kr 2 210 000 000	10 000 000
701		E-helse, helseregistre mv.:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 250 933 000 til kr 237 433 000	13 500 000
710		Vaksiner mv.:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 270 107 000 til kr 316 007 000	45 900 000
732		Regionale helseforetak:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 19 587 000 til kr 18 587 000	1 000 000
	70	Særskilte tilskudd, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 72, 73, 74 og 75</i> , nedsettes med fra kr 700 607 000 til kr 685 607 000	15 000 000
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 51 985 750 000 til kr 51 332 950 000	652 800 000
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 18 327 061 000 til kr 18 096 961 000	230 100 000
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 13 865 726 000 til kr 13 691 626 000	174 100 000
	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 12 403 447 000 til kr 12 247 647 000	155 800 000
	77	Laboratorie- og radiologiske undersøkelser, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 3 129 988 000 til kr 3 059 988 000	70 000 000
	80	Kompensasjon for merverdiavgift, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 6 414 149 000 til kr 6 385 949 000	28 200 000
	86	Driftskreditter, forhøyes med fra kr 157 000 000 til kr 657 000 000	500 000 000
733		Habilitering og rehabilitering:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> , forhøyes med fra kr 14 749 000 til kr 16 749 000	2 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	72	Kjøp av opptrening mv., <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 2 812 000 til kr 1 812 000	1 000 000
	79	Andre tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i> , forhøyes med fra kr 6 162 000 til kr 7 162 000	1 000 000
740		Helsedirektoratet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 1 172 992 000 til kr 1 169 292 000	3 700 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 30 576 000 til kr 18 576 000	12 000 000
745		Folkehelseinstituttet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 1 059 233 000 til kr 1 019 633 000	39 600 000
746		Statens legemiddelverk:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 296 510 000 til kr 286 320 000	10 190 000
761		Omsorgstjeneste:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79</i> , forhøyes med fra kr 133 796 000 til kr 148 296 000	14 500 000
	63	Investeringsstilskudd, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 4 038 857 000 til kr 4 098 157 000	59 300 000
	64	Kompensasjon for renter og avdrag, forhøyes med fra kr 834 500 000 til kr 887 800 000	53 300 000
	65	Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 1 274 183 000 til kr 1 414 183 000	140 000 000
	75	Andre kompetansetiltak, nedsettes med fra kr 11 314 000 til kr 10 814 000	500 000
762		Primærhelsetjeneste:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i> , nedsettes med fra kr 136 527 000 til kr 129 527 000	7 000 000
	61	Fengselshelsetjeneste, forhøyes med fra kr 172 418 000 til kr 174 718 000	2 300 000
	63	Allmennlegetjenester, forhøyes med fra kr 94 672 000 til kr 123 672 000	29 000 000
	64	Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering, nedsettes med fra kr 91 736 000 til kr 89 736 000	2 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
765		Psykisk helse og rusarbeid:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 72,</i> forhøyes med fra kr 103 867 000 til kr 146 867 000	43 000 000
	72	Frivillig arbeid mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21,</i> nedsettes med fra kr 348 632 000 til kr 345 632 000	3 000 000
780		Forskning:	
	50	Norges forskningsråd mv., forhøyes med fra kr 330 624 000 til kr 331 624 000	1 000 000
783		Personell:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 79,</i> forhøyes med fra kr 39 783 000 til kr 52 583 000	12 800 000
800		Barne- og likestillingsdepartementet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med fra kr 9 918 000 til kr 10 063 000	145 000
844		Kontantstøtte:	
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning,</i> forhøyes med fra kr 1 752 180 000 til kr 1 790 000 000	37 820 000
845		Barnetrygd:	
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning,</i> nedsettes med fra kr 15 070 000 000 til kr 14 930 000 000	140 000 000
860		Forbrukerrådet:	
	51	Markedsportaler, nedsettes med fra kr 26 537 000 til kr 25 637 000	900 000
867		Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukerklageutvalget:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 13 520 000 til kr 13 820 000	300 000
868		Forbrukertilsynet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 27 171 000 til kr 26 871 000	300 000
871		Likestilling og ikke-diskriminering:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70,</i> forhøyes med fra kr 11 592 000 til kr 11 992 000	400 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
900		Nærings- og fiskeridepartementet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 52 475 000 til kr 41 275 000	11 200 000
	22	Trygg håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 58 000 000 til kr 53 000 000	5 000 000
	31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 141 000 000 til kr 167 000 000	26 000 000
	71	Miljøtiltak Raufoss, forhøyes med fra kr 6 200 000 til kr 10 700 000	4 500 000
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 8 800 000 til kr 11 200 000	2 400 000
(NY)	79	Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab, bevilges med	41 000 000
(NY)	83	Tilskudd til senter for hav og arktiske spørsmål, bevilges med	10 000 000
902		Justervesenet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 123 185 000 til kr 125 585 000	2 400 000
904		Brønnøysundregistrene:	
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 274 418 000 til kr 324 418 000	50 000 000
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard:	
	31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 36 700 000 til kr 5 200 000	31 500 000
907		Norsk nukleær dekommisjonering:	
(NY)	1	Driftsutgifter, bevilges med	5 000 000
909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk:	
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 2 030 000 000 til kr 2 025 000 000	5 000 000
910		Sjøfartsdirektoratet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 386 240 000 til kr 409 240 000	23 000 000
912		Klagenemndssekretariatet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 18 195 000 til kr 19 095 000	900 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
917		Fiskeridirektoratet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 401 411 000 til kr 408 931 000	7 520 000
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 67 664 000 til kr 77 664 000	10 000 000
919		Diverse fiskeriformål:	
(NY)	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, bevilges med	2 366 400 000
(NY)	72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere, bevilges med	200 000
	76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 22 056 000 til kr 12 056 000	10 000 000
920		Norges forskningsråd:	
	51	Tilskudd til atomforskning, nedsettes med fra kr 102 500 000 til kr 0	102 500 000
922		Romvirksomhet:	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA), forhøyes med fra kr 217 310 000 til kr 221 210 000	3 900 000
	71	Internasjonal romvirksomhet, forhøyes med fra kr 426 770 000 til kr 434 270 000	7 500 000
923		Havforskningsinstituttet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 613 693 000 til kr 606 213 000	7 480 000
924		Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer:	
	70	Tilskudd, nedsettes med fra kr 29 520 000 til kr 16 220 000	13 300 000
926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 157 771 000 til kr 164 771 000	7 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 55 000 000 til kr 99 900 000	44 900 000
928		Annen marin forskning og utvikling:	
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet, nedsettes med fra kr 57 787 000 til kr 57 547 000	240 000
929		Institutt for energiteknikk:	
(NY)	22	Sikring av atomanlegg, bevilges med	10 000 000
(NY)	51	Tilskudd til atomforskning, bevilges med	178 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
940		Internasjonaliseringstiltak:	
	73	Støtte ved kapitalvareeksport, forhøyes med fra kr 81 000 000 til kr 84 000 000	3 000 000
950		Forvaltning av statlig eierskap:	
(NY)	70	Ansvarlig lån, Andøya Space Center, bevilges med	20 000 000
1100		Landbruks- og matdepartementet:	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold – ordinære forvaltningsorganer, <i>kan overføres, kan nyttes under post 50</i> , forhøyes med fra kr 2 720 000 til kr 19 412 000	16 692 000
1115		Mattilsynet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 1 323 239 000 til kr 1 338 239 000	15 000 000
1136		Kunnskapsutvikling m.m.:	
	50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi, nedsettes med fra kr 235 465 000 til kr 233 940 000	1 525 000
1137		Forskning og innovasjon:	
	50	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd, nedsettes med fra kr 242 306 000 til kr 242 029 000	277 000
	51	Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd, nedsettes med fra kr 187 452 000 til kr 186 269 000	1 183 000
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket:	
	71	Tilskudd til verdiskapningstiltak i skogbruket, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 92 300 000 til kr 69 300 000	23 000 000
1300		Samferdselsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 189 999 000 til kr 192 035 000	2 036 000
	74	Tilskudd til Redningssselskapet, forhøyes med fra kr 93 500 000 til kr 103 500 000	10 000 000
1301		Forskning og utvikling mv.:	
	21	Utredninger vedrørende miljø, trafiksikkerhet mv., nedsettes med fra kr 15 968 000 til kr 13 968 000	2 000 000
	50	Samferdselsforskning, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 167 014 000 til kr 165 014 000	2 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1320		Statens vegvesen:	
	23	Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m., <i>kan overføres, kan nyttes under post 29, post 30, post 31 og post 72,</i> forhøyes med fra kr 11 759 844 000 til kr 11 788 344 000	28 500 000
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene, forhøyes med fra kr 181 700 000 til kr 272 500 000	90 800 000
1352		Jernbanedirektoratet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 457 458 000 til kr 458 958 000	1 500 000
1357		Mantena AS:	
(NY)	71	Kapitaltilførsel, <i>kan overføres,</i> bevilges med	200 000 000
1370		Posttjenester:	
	70	Kjøp av post- og banktjenester, forhøyes med fra kr 261 700 000 til kr 603 700 000	342 000 000
1400		Klima- og miljødepartementet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med fra kr 84 509 000 til kr 67 299 000	17 210 000
	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overføres,</i> nedsettes med fra kr 115 230 000 til kr 102 230 000	13 000 000
1411		Artsdatabanken:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70,</i> forhøyes med fra kr 6 275 000 til kr 29 592 000	23 317 000
	50	Arter og naturtyper, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 21 og 70,</i> nedsettes med fra kr 16 861 000 til kr 0	16 861 000
	70	Tilskudd til arter og naturtyper, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21,</i> forhøyes med fra kr 11 441 000 til kr 19 441 000	8 000 000
1412		Meteorologiformål:	
	70	Internasjonale samarbeidsprosjekt, nedsettes med fra kr 166 297 000 til kr 151 424 000	14 873 000
1420		Miljødirektoratet:	
	21	Spesielle driftsutgifter, nedsettes med fra kr 257 570 000 til kr 256 970 000	600 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	22	Statlige vannmiljøtiltak, forhøyes med fra kr 279 369 000 til kr 283 369 000	4 000 000
	23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 132 462 000 til kr 134 282 000	1 820 000
(NY)	34	Statlige erverv, nasjonalparker, <i>kan overføres</i> , bevilges med	19 200 000
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 153 920 000 til kr 79 920 000	74 000 000
	69	Oppryddingstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 39 og 79</i> , nedsettes med fra kr 96 962 000 til kr 86 962 000	10 000 000
	70	Tilskudd til vannmiljøtiltak, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 42 755 000 til kr 45 955 000	3 200 000
	76	Refusjonsordninger, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 119 462 000 til kr 129 462 000	10 000 000
1428		Energiomlegging, energi- og klimateknologi:	
	50	Overføring til Klima- og energifondet, forhøyes med fra kr 2 720 000 000 til kr 2 733 000 000	13 000 000
1429		Riksantikvaren:	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med fra kr 36 727 000 til kr 38 827 000	2 100 000
	60	Kulturminnearbeid i kommunene, nedsettes med fra kr 15 716 000 til kr 13 616 000	2 100 000
1473		Kings Bay AS:	
	70	Tilskudd, forhøyes med fra kr 21 642 000 til kr 46 642 000	25 000 000
1600		Finansdepartementet:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 372 865 000 til kr 370 865 000	2 000 000
1605		Direktoratet for økonomistyring:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 457 344 000 til kr 494 344 000	37 000 000
1610		Tolletaten:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 1 487 947 000 til kr 1 519 047 000	31 100 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1618		Skatteetaten:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 5 762 275 000 til kr 5 842 375 000	80 100 000
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med fra kr 195 300 000 til kr 204 200 000	8 900 000
	22	Større IT-prosjekter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 576 500 000 til kr 536 500 000	40 000 000
1620		Statistisk sentralbyrå:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 564 874 000 til kr 569 874 000	5 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 14 600 000 til kr 19 600 000	5 000 000
1632		Kompensasjon for merverdiavgift:	
	72	Tilskudd til private og ideelle virksomheter, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 2 160 000 000 til kr 2 100 000 000	60 000 000
1651		Statsgjeld, avdrag og innløsning:	
(NY)	98	Avdrag på innenlandsk statsgjeld, <i>overslagsbevilgning</i> , bevilges med	20 000 000 000
1700		Forsvarsdepartementet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 801 119 000 til kr 810 269 000	9 150 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 65 234 000 til kr 64 709 000	525 000
	78	Norges tilskudd til NATOs og internasjonale driftsbudsjetter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 305 523 000 til kr 243 520 000	62 003 000
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 9 609 482 000 til kr 9 612 835 000	3 353 000
1723		Nasjonalt sikkerhetsmyndighet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 268 947 000 til kr 278 947 000	10 000 000
1731		Hæren:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 5 066 104 000 til kr 5 136 434 000	70 330 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1732		Sjøforsvaret:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 4 114 269 000 til kr 4 077 852 000	36 417 000
1733		Luftforsvaret:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 4 936 621 000 til kr 5 090 386 000	153 765 000
1734		Heimevernet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 1 241 819 000 til kr 1 321 423 000	79 604 000
1735		Etterretningstjenesten:	
	21	Spesielle driftsutgifter, forhøyes med fra kr 1 905 510 000 til kr 1 930 879 000	25 369 000
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i> , forhøyes med fra kr 1 587 607 000 til kr 1 633 142 000	45 535 000
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 96 331 000 til kr 81 331 000	15 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45</i> , forhøyes med fra kr 5 914 782 000 til kr 5 943 403 000	28 621 000
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 71 500 000 til kr 67 684 000	3 816 000
1790		Kystvakten:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 1 027 838 000 til kr 940 213 000	87 625 000
1791		Redningshelikoptertjenesten:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 854 745 000 til kr 951 569 000	96 824 000
1792		Norske styrker i utlandet:	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 1 009 909 000 til kr 1 010 666 000	757 000
1811		Statoil ASA:	
	96	Aksjer, nedsettes med fra kr 1 900 000 000 til kr 1 754 000 000	146 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1840		CO ₂ -håndtering:	
	70	Administrasjon, Gassnova SF, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 21 og 72</i> , forhøyes med fra kr 106 127 000 til kr 117 127 000	11 000 000
	72	Fullskala CO ₂ -håndtering, <i>kan overføres, kan nyttes under postene 21 og 70</i> , forhøyes med fra kr 20 000 000 til kr 89 000 000	69 000 000
2309		Tilfeldige utgifter:	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med fra kr 4 498 022 000 til kr 4 338 022 000	160 000 000
2410		Statens lånekasse for utdanning:	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i> , forhøyes med fra kr 391 399 000 til kr 394 448 000	3 049 000
	50	Avsetning til utdanningsstipend, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 6 929 577 000 til kr 7 054 592 000	125 015 000
	70	Utdanningsstipend, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 2 806 225 000 til kr 2 957 714 000	151 489 000
	71	Andre stipend, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 775 837 000 til kr 721 272 000	54 565 000
	72	Rentestøtte, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 1 011 612 000 til kr 1 204 437 000	192 825 000
	73	Avskrivninger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 610 420 000 til kr 602 896 000	7 524 000
	74	Tap på utlån, nedsettes med fra kr 385 550 000 til kr 376 200 000	9 350 000
	90	Økt lån og rentegjeld, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 27 218 070 000 til kr 27 186 876 000	31 194 000
2412		Husbanken:	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 11 263 000 til kr 10 763 000	500 000
2421		Innovasjon Norge:	
	51	Tapsavsetning, såkornfond og koinvesteringsfond, forhøyes med fra kr 37 200 000 til kr 44 625 000	7 425 000
	53	Risikoavlastning, såkornfond og koinvesteringsfond, forhøyes med fra kr 18 800 000 til kr 22 500 000	3 700 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	70	Basiskostnader, nedsettes med fra kr 167 767 000 til kr 166 267 000	1 500 000
	74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 535 000 000 til kr 546 500 000	11 500 000
	76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 565 500 000 til kr 555 500 000	10 000 000
(NY)	80	Nærings tiltak på Svalbard, bevilges med	6 400 000
	95	Egenkapital, såkornfond og koinvesteringsfond, forhøyes med fra kr 106 300 000 til kr 127 500 000	21 200 000
2445		Statsbygg:	
	24	Driftsresultat:	
		1 Driftsinntekter	-4 860 000 000
		2 Driftsutgifter	2 115 069 000
		3 Avskrivninger	1 123 814 000
		4 Renter av statens kapital	86 000 000
		5 Til investeringsformål	1 279 976 000
		6 Til reguleringsfondet	-150 000 000
			<u>-405 141 000</u>
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 206 401 000 til kr 349 401 000	143 000 000
	31	Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 100 000 000 til kr 35 000 000	65 000 000
	32	Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 250 000 000 til kr 400 000 000	150 000 000
2470		Statens pensjonskasse:	
	24	Driftsresultat:	
		1 Driftsinntekter, <i>overslagsbevilgning</i>	-664 825 000
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	434 922 000
		3 Avskrivninger	123 760 000
		4 Renter av statens kapital	1 249 000
		5 Til investeringsformål	75 000 000
		6 Til reguleringsfond	11 691 000
			<u>-18 203 000</u>
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 40 741 000 til kr 90 741 000	50 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
2530		Foreldrepenger:	
	70	Foreldrepenger ved fødsel, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 20 061 000 000 til kr 19 190 000 000	871 000 000
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 625 000 000 til kr 615 000 000	10 000 000
	72	Feriepenger av foreldrepenger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 490 000 000 til kr 475 000 000	15 000 000
	73	Foreldrepenger ved adopsjon, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 58 000 000 til kr 61 000 000	3 000 000
2541		Dagpenger:	
	70	Dagpenger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 13 348 000 000 til kr 11 610 000 000	1 738 000 000
2542		Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.:	
	70	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv., <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 795 000 000 til kr 840 000 000	45 000 000
2620		Stønad til enslig mor eller far:	
	70	Overgangsstønad, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 2 170 000 000 til kr 1 930 000 000	240 000 000
	73	Tilleggsstønader og stønad til skolepenger, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 91 275 000 til kr 92 000 000	725 000
	76	Bidragsforskott, nedsettes med fra kr 745 000 000 til kr 725 000 000	20 000 000
2650		Sykepenger:	
	70	Sykepenger for arbeidstakere mv., <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 37 490 000 000 til kr 36 290 000 000	1 200 000 000
	71	Sykepenger for selvstendige, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 1 490 000 000 til kr 1 450 000 000	40 000 000
	72	Pleie-, opplærings- og omsorgspenger mv., <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 1 271 000 000 til kr 995 000 000	276 000 000
	75	Feriepenger av sykepenger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 2 070 000 000 til kr 2 010 000 000	60 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
2651		Arbeidsavklaringspenger:	
	70	Arbeidsavklaringspenger, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 34 812 000 000 til kr 33 810 000 000	1 002 000 000
	71	Tilleggsstønad, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 267 260 000 til kr 240 000 000	27 260 000
	72	Legeerklæringer, forhøyes med fra kr 415 000 000 til kr 425 000 000	10 000 000
2655		Uførhet:	
	70	Uføretrygd, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 86 330 000 000 til kr 87 200 000 000	870 000 000
	75	Menerstatning ved yrkesskade, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 83 000 000 til kr 84 000 000	1 000 000
2661		Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.:	
	70	Grunnstønad, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 1 900 870 000 til kr 1 910 000 000	9 130 000
	71	Hjelpestønad, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 1 549 375 000 til kr 1 560 000 000	10 625 000
	73	Hjelpemidler mv. under arbeid og utdanning, nedsettes med fra kr 128 000 000 til kr 126 000 000	2 000 000
	74	Tilskudd til biler, nedsettes med fra kr 809 875 000 til kr 740 000 000	69 875 000
	75	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler, forhøyes med fra kr 3 211 180 000 til kr 3 370 000 000	158 820 000
	76	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler som tjenester, nedsettes med fra kr 309 600 000 til kr 305 000 000	4 600 000
	77	Ortopediske hjelpemidler, forhøyes med fra kr 1 533 025 000 til kr 1 600 000 000	66 975 000
	78	Høreapparater, nedsettes med fra kr 711 975 000 til kr 710 000 000	1 975 000
2670		Alderdøm:	
	70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 73 430 000 000 til kr 72 840 000 000	590 000 000
	71	Tilleggspensjon, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 142 030 000 000 til kr 140 920 000 000	1 110 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	72	Inntektpensjon, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 1 520 000 000 til kr 1 400 000 000	120 000 000
	73	Sært tillegg, pensjonstillegg mv., <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 6 080 000 000 til kr 6 180 000 000	100 000 000
2680		Etterlatte:	
	71	Tilleggspensjon, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 820 000 000 til kr 835 000 000	15 000 000
	72	Sært tillegg, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 81 000 000 til kr 86 000 000	5 000 000
	75	Stønad til barnetilsyn, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 4 900 000 til kr 5 000 000	100 000
2686		Stønad ved gravferd:	
	70	Stønad ved gravferd, <i>overslagsbevilgning</i> , nedsettes med fra kr 190 110 000 til kr 189 000 000	1 110 000
2711		Spesialisthelsetjeneste mv.:	
	70	Spesialisthjelp, nedsettes med fra kr 2 007 600 000 til kr 1 980 000 000	27 600 000
	71	Psykologhjelp, nedsettes med fra kr 305 600 000 til kr 300 000 000	5 600 000
	72	Tannbehandling, nedsettes med fra kr 2 411 600 000 til kr 2 410 000 000	1 600 000
	76	Private laboratorier og røntgeninstitutt, nedsettes med fra kr 998 200 000 til kr 990 000 000	8 200 000
2751		Legemidler mv.:	
	70	Legemidler, nedsettes med fra kr 10 162 200 000 til kr 9 947 000 000	215 200 000
	71	Legeerklæringer, forhøyes med fra kr 6 000 000 til kr 7 000 000	1 000 000
	72	Medisinsk forbruksmateriell, nedsettes med fra kr 2 018 300 000 til kr 1 980 000 000	38 300 000
2752		Refusjon av egenbetaling:	
	70	Egenandelstak 1, forhøyes med fra kr 5 098 200 000 til kr 5 152 500 000	54 300 000
	71	Egenandelstak 2, nedsettes med fra kr 1 089 500 000 til kr 990 000 000	99 500 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
2755		Helsetjenester i kommunene mv.:	
	62	Fastlønnsordning fysioterapeuter, <i>kan nyttes under post 71</i> , forhøyes med fra kr 380 000 000 til kr 390 000 000	10 000 000
	70	Allmennlegehjelp, nedsettes med fra kr 4 996 000 000 til kr 4 907 500 000	88 500 000
	71	Fysioterapi, <i>kan nyttes under post 62</i> , nedsettes med fra kr 1 161 800 000 til kr 1 080 000 000	81 800 000
	72	Jordmorhjelp, nedsettes med fra kr 62 000 000 til kr 60 000 000	2 000 000
	73	Kiropraktorbehandling, forhøyes med fra kr 157 000 000 til kr 165 000 000	8 000 000
	75	Logopedisk og ortoptisk behandling, nedsettes med fra kr 162 000 000 til kr 161 000 000	1 000 000
2756		Andre helsetjenester:	
	70	Helsetjenester i annet EØS-land, nedsettes med fra kr 23 000 000 til kr 22 000 000	1 000 000
	71	Helsetjenester i utlandet mv., nedsettes med fra kr 485 000 000 til kr 460 000 000	25 000 000
	72	Helsetjenester til utenlandsboende mv., forhøyes med fra kr 215 000 000 til kr 230 000 000	15 000 000
2790		Andre helsetiltak:	
	70	Bidrag, nedsettes med fra kr 247 800 000 til kr 235 000 000	12 800 000

Inntekter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
3041		Stortinget:	
	1	Salgsinntekter, forhøyes med fra kr 8 300 000 til kr 9 300 000	1 000 000
3225		Tiltak i grunnopplæringen:	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, nedsettes med fra kr 55 119 000 til kr 43 567 000	11 552 000
3287		Forskningsinstitutter og andre tiltak:	
(NY)	96	Aksjekapital – CESSDA AS, bevilges med	50 000
3291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere:	
	1	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter, forhøyes med fra kr 197 200 000 til kr 220 175 000	22 975 000
	2	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter, nedsettes med fra kr 113 874 000 til kr 51 782 000	62 092 000
3292		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere:	
	1	Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter, nedsettes med fra kr 50 505 000 til kr 20 962 000	29 543 000
3410		Domstolene:	
	1	Rettsgebyr, nedsettes med fra kr 385 310 000 til kr 381 510 000	3 800 000
3440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten:	
	6	Gebyr – utlendingssaker, nedsettes med fra kr 268 284 000 til kr 264 892 000	3 392 000
3445		Den høyere påtalemyndighet:	
(NY)	2	Refusjoner, bevilges med	2 000 000
3456		Nød- og beredskapskommunikasjon:	
	1	Abonnementsinntekter, nedsettes med fra kr 338 696 000 til kr 337 496 000	1 200 000
	2	Refusjoner driftsutgifter, nedsettes med fra kr 42 204 000 til kr 32 954 000	9 250 000
3469		Vergemålsordningen:	
	1	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter, nedsettes med fra kr 9 360 000 til kr 3 930 000	5 430 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
3490		Utlendingsdirektoratet:	
	1	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter, nedsettes med fra kr 115 468 000 til kr 100 028 000	15 440 000
	3	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter, forhøyes med fra kr 12 445 000 til kr 14 150 000	1 705 000
	4	Asylmottak, ODA-godkjente utgifter, nedsettes med fra kr 706 714 000 til kr 485 253 000	221 461 000
3587		Direktoratet for byggkvalitet:	
	4	Gebyrer, nedsettes med fra kr 50 070 000 til kr 44 370 000	5 700 000
3605		Arbeids- og velferdsetaten:	
	1	Administrasjonsvederlag, nedsettes med fra kr 14 830 000 til kr 8 520 000	6 310 000
	6	Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag, nedsettes med fra kr 27 720 000 til kr 25 700 000	2 020 000
3614		Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse:	
	1	Gebyrinntekter, lån, forhøyes med fra kr 22 000 000 til kr 23 000 000	1 000 000
	90	Tilbakebetaling av lån, nedsettes med fra kr 13 600 000 000 til kr 12 300 000 000	1 300 000 000
3616		Gruppelivsforsikring:	
	1	Premieinntekter, nedsettes med fra kr 118 000 000 til kr 106 000 000	12 000 000
3635		Ventelønn mv.:	
	1	Refusjon statlig virksomhet mv., nedsettes med fra kr 13 000 000 til kr 12 000 000	1 000 000
	85	Innfordring av feilutbetaling av ventelønn, nedsettes med fra kr 400 000 til kr 300 000	100 000
3740		Helsedirektoratet:	
	4	Gebyrinntekter, nedsettes med fra kr 42 635 000 til kr 37 935 000	4 700 000
	5	Helsetjenester til utenlandsboende mv., nedsettes med fra kr 69 373 000 til kr 62 000 000	7 373 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
3746		Statens legemiddelverk:	
	4	Registreringsgebyr, nedsettes med fra kr 90 059 000 til kr 80 539 000	9 520 000
	5	Refusjonsgebyr, nedsettes med fra kr 3 087 000 til kr 587 000	2 500 000
3855		Statlig forvaltning av barnevernet:	
	60	Kommunale egenandeler, nedsettes med fra kr 1 472 039 000 til kr 1 398 039 000	74 000 000
3856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere:	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, nedsettes med fra kr 138 536 000 til kr 61 572 000	76 964 000
3871		Likestilling og ikke-diskriminering:	
(NY)	1	Diverse inntekter, bevilges med	1 400 000
3902		Justervesenet:	
	1	Gebyrinntekter, nedsettes med fra kr 38 924 000 til kr 27 424 000	11 500 000
	3	Inntekter fra salg av tjenester, forhøyes med fra kr 16 667 000 til kr 22 167 000	5 500 000
(NY)	86	Overtredelsesgebyr, bevilges med	60 000
3910		Sjøfartsdirektoratet:	
	1	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR, forhøyes med fra kr 182 729 000 til kr 217 729 000	35 000 000
3917		Fiskeridirektoratet:	
(NY)	13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner, bevilges med	2 864 400 000
3950		Forvaltning av statlig eierskap:	
(NY)	87	Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, bevilges med	21 700 000
(NY)	90	Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, bevilges med	2 700 000
4100		Landbruks- og matdepartementet:	
(NY)	40	Salg av eiendom, bevilges med	16 692 000
4136		Kunnskapsutvikling m.m.:	
	30	Husleie, Norsk institutt for bioøkonomi, nedsettes med fra kr 20 643 000 til kr 17 658 000	2 985 000
4300		Samferdselsdepartementet:	
(NY)	96	Aksjer, bevilges med	300 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
4322		Svinesundsforbindelsen AS:	
	90	Avdrag på lån, forhøyes med fra kr 75 000 000 til kr 90 000 000	15 000 000
4411		Artsdatabanken:	
(NY)	2	Diverse inntekter, bevilges med	14 456 000
4420		Miljødirektoratet:	
	4	Gebyrer, forurensningsområdet, forhøyes med fra kr 38 132 000 til kr 39 532 000	1 400 000
	7	Gebyrer, kvotesystemet, forhøyes med fra kr 8 077 000 til kr 8 527 000	450 000
4429		Riksantikvaren:	
	2	Refusjoner og diverse inntekter, nedsettes med fra kr 4 506 000 til kr 2 506 000	2 000 000
	9	Internasjonale oppdrag, forhøyes med fra kr 1 277 000 til kr 3 277 000	2 000 000
4605		Direktoratet for økonomistyring:	
	1	Økonomitjenester, forhøyes med fra kr 50 600 000 til kr 87 600 000	37 000 000
4610		Tolletaten:	
	2	Andre inntekter, forhøyes med fra kr 897 000 til kr 1 997 000	1 100 000
4618		Skatteetaten:	
	1	Refunderte utleggs- og tinglysingsgebyr, forhøyes med fra kr 59 000 000 til kr 77 000 000	18 000 000
	7	Gebyr for bindende forhåndsuttalelser, forhøyes med fra kr 2 400 000 til kr 3 500 000	1 100 000
	89	Overtredelsesgebyr, nedsettes med fra kr 13 000 000 til kr 4 000 000	9 000 000
4720		Felleskapasiteter i Forsvaret:	
	1	Driftsinntekter, forhøyes med fra kr 224 107 000 til kr 318 360 000	94 253 000
4732		Sjøforsvaret:	
	1	Driftsinntekter, nedsettes med fra kr 54 174 000 til kr 47 774 000	6 400 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
4733		Luftforsvaret:	
	1	Driftsinntekter, forhøyes med fra kr 107 660 000 til kr 107 860 000	200 000
4760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold:	
	1	Driftsinntekter, forhøyes med fra kr 30 174 000 til kr 52 467 000	22 293 000
(NY)	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, inntekter, bevilges med	54 792 000
4791		Redningshelikoptertjenesten:	
	1	Driftsinntekter, forhøyes med fra kr 766 460 000 til kr 863 284 000	96 824 000
4792		Norske styrker i utlandet:	
	1	Driftsinntekter, nedsettes med fra kr 39 312 000 til kr 30 883 000	8 429 000
4811		Statoil ASA:	
	96	Utbytteaksjer, nedsettes med fra kr 1 900 000 000 til kr 1 754 000 000	146 000 000
5309		Tilfeldige inntekter:	
	29	Ymse, forhøyes med fra kr 150 000 000 til kr 350 000 000	200 000 000
5310		Statens lånekasse for utdanning:	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, forhøyes med fra kr 23 600 000 til kr 24 410 000	810 000
	29	Termingebyr, nedsettes med fra kr 18 512 000 til kr 16 643 000	1 869 000
	89	Purregebyrer, nedsettes med fra kr 104 672 000 til kr 103 464 000	1 208 000
	90	Redusert lån og rentegjeld, forhøyes med fra kr 10 172 117 000 til kr 10 236 991 000	64 874 000
	93	Omgjøring av utdanningslån til stipend, forhøyes med fra kr 6 409 778 000 til kr 6 705 054 000	295 276 000
5325		Innovasjon Norge:	
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning, forhøyes med fra kr 20 000 000 til kr 40 700 000	20 700 000
(NY)	85	Tilbakeføring av avskrevne lån fra såkornkapitalfond, bevilges med	9 400 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	91	Tilbakeført kapital, såkornfond, nedsettes med fra kr 10 000 000 til kr 9 100 000	900 000
5341		Avdrag på utestående fordringer:	
(NY)	98	Avdrag på egenbeholdning statsobligasjoner, bevilges med	20 000 000 000
5351		Overføring fra Norges Bank:	
	85	Overføring, nedsettes med fra kr 14 500 000 000 til kr 14 332 600 000	167 400 000
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten:	
	24	Driftsresultat:	
		1 Driftsinntekter	153 200 000 000
		2 Driftsutgifter	-28 300 000 000
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-2 100 000 000
		4 Avskrivninger	-26 000 000 000
		5 Renter av statens kapital	-3 300 000 000
			93 500 000 000
	30	Avskrivninger, forhøyes med fra kr 22 200 000 000 til kr 26 000 000 000	3 800 000 000
5445		Statsbygg:	
	39	Avsetning til investeringsformål, forhøyes med fra kr 1 129 976 000 til kr 1 279 976 000	150 000 000
5460		Garantiinstituttet for eksportkreditt:	
(NY)	73	Tilbakeføring fra SUS-/Baltikum-ordningen, bevilges med	32 500 000
5470		Statens pensjonskasse:	
	30	Avsetning til investeringsformål, forhøyes med fra kr 25 000 000 til kr 75 000 000	50 000 000
5491		Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift:	
	30	Avskrivninger, forhøyes med fra kr 1 232 865 000 til kr 1 252 174 000	19 309 000
5521		Merverdiavgift:	
	70	Merverdiavgift, forhøyes med fra kr 291 500 000 000 til kr 291 505 000 000	5 000 000
5526		Avgift på alkohol:	
	70	Avgift på alkohol, nedsettes med fra kr 13 800 000 000 til kr 13 793 000 000	7 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
5536		Avgift på motorvogner mv.:	
	71	Engangsavgift, forhøyes med fra kr 15 935 000 000 til kr 15 940 000 000	5 000 000
5572		Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet:	
	74	Tilsynsavgift, nedsettes med fra kr 3 770 000 til kr 0	3 770 000
5576		Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet:	
	72	Jeger- og fellingsavgifter, forhøyes med fra kr 90 915 000 til kr 100 678 000	9 763 000
5607		Renter av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse:	
	80	Renter, forhøyes med fra kr 825 000 000 til kr 1 120 000 000	295 000 000
5611		Aksjer i NSB AS:	
	85	Utbytte, forhøyes med fra kr 150 000 000 til kr 315 000 000	165 000 000
5612		Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS:	
(NY)	80	Renter, bevilges med	3 200 000
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning:	
	80	Renter, forhøyes med fra kr 3 880 231 000 til kr 4 607 637 000	727 406 000
5622		Aksjer i Avinor AS:	
	85	Utbytte, forhøyes med fra kr 232 000 000 til kr 249 700 000	17 700 000
5624		Renter av Svinesundsforbindelsen AS:	
	80	Renter, nedsettes med fra kr 4 000 000 til kr 3 000 000	1 000 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge:	
	81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen, forhøyes med fra kr 20 000 000 til kr 24 900 000	4 900 000
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen, forhøyes med fra kr 125 000 000 til kr 246 000 000	121 000 000
(NY)	88	Tilbakeføring av utbytte fra såkornkapitalfond, bevilges med	13 100 000
5631		Aksjer i AS Vinmonopolet:	
	85	Statens overskuddsandel, nedsettes med fra kr 70 900 000 til kr 63 500 000	7 400 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
5652		Statskog SF – renter og utbytte:	
	80	Renter, nedsettes med fra kr 630 000 til kr 30 000	600 000
	85	Utbytte, forhøyes med fra kr 26 000 000 til kr 60 000 000	34 000 000
5656		Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning:	
	85	Utbytte, forhøyes med fra kr 16 962 219 000 til kr 20 045 719 000	3 083 500 000
5680		Statnett SF:	
	85	Utbytte, nedsettes med fra kr 336 000 000 til kr 326 000 000	10 000 000
5701		Diverse inntekter:	
	71	Refusjon ved yrkesskade, nedsettes med fra kr 1 076 827 000 til kr 949 927 000	126 900 000
	73	Refusjon fra bidragspliktige, forhøyes med fra kr 225 000 000 til kr 240 000 000	15 000 000
	86	Innkrevning feilutbetalinger, forhøyes med fra kr 718 000 000 til kr 1 300 000 000	582 000 000
	87	Diverse inntekter, nedsettes med fra kr 34 600 000 til kr 16 600 000	18 000 000
	88	Hjelpemiddelsentraler m.m., forhøyes med fra kr 61 000 000 til kr 65 000 000	4 000 000
5705		Refusjon av dagpenger:	
	70	Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs, forhøyes med fra kr 23 000 000 til kr 28 000 000	5 000 000
	71	Refusjon av dagpenger for grensearbeidere mv. bosatt i Norge, nedsettes med fra kr 800 000 til kr 600 000	200 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2018 kan overskride bevilgningen under kap. 919, post 60 med 80 pst. av tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 13.

III

Merinntektsfullmakt

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2018 kan overskride bevilgningen under kap. 1411 Artsdatabanken, post 21 Spesielle driftsutgifter mot tilsvarende merinntekt under kap. 4411, post 02.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2018 kan gi tilsagn om tilskudd til Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) med inntil 2 070 mill. kroner i perioden 2018–2020 under kap. 169 Global helse og utdanning, post 73 Utdanning.

V

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Kunnskapsdepartementet i 2018 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
270		Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter	
	75	Tilskudd til bygging av studentboliger	566,3 mill. kroner

VI

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Kulturdepartementet i 2018 kan gi tilsagn om tilskudd på inntil 15 mill. kroner til arrangementet X Games 2019 under kap. 315 Frivillighetsformål, post 87 Tilskudd til X Games.

VII

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser i investeringsprosjekter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2018 under kap. 430 Kriminalomsorgen, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for å anskaffe brukerutstyr til nytt fengsel i Agder. Samlede forpliktelser og utbetalinger kan ikke overskride kostnadsrammer omtalt i Prop. 129 S (2016–2017) på 125 mill. kroner for avdelingen i Froland og 75 mill. kroner for avdelingen i Mandal.

VIII

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser i investeringsprosjekter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2018 under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 30 Ombygginger, ankomstsenter for asylregistrering og mottak, kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret ved å foreta bygningsmessige investeringer i prosjekt for ankomstsenter for asylregistrering og mottak. Samlede utbetalinger og forpliktelser kan ikke overskride en kostnadsramme som er satt til 161,2 mill. kroner.

IX

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Arbeids- og sosialdepartementet i 2018 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
634		Arbeidsmarkedstiltak	
	76	Tiltak for arbeidssøkere	2 922,3 mill. kroner
	77	Varig tilrettelagt arbeid	808,3 mill. kroner

X

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdepartementet i 2018 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
710		Vaksiner mv.	
	21	Spesielle driftsutgifter	580 mill. kroner

XI

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdepartementet i 2018 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
761		Omsorgstjeneste	
	63	Investeringsstilskudd	10 916,1 mill. kroner

XII

Garantifullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2018 kan gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 7 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien.

XIII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Landbruks- og matdepartementet i 2018 kan gi tilsagn ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1148		Naturskade – erstatninger	
	71	Naturskade – erstatninger	93,0 mill. kroner
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	
	71	Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket	118,0 mill. kroner

XIV

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 kan foreta bestillinger utover gitt bevilgning, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1360		Kystverket	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	106 mill. kroner

XV

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitt bevilgning, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1360		Kystverket	
	72	Tilskudd for overføring av gods fra veg til sjø	75,2 mill. kroner

XVI

Fullmakt til å inngå kontrakter om kjøp av persontransport med tog

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 kan inngå kontrakter om kjøp av persontransporttjenester med tog for perioden 2019–2029 innenfor en samlet ramme på 21 117 mill. kroner målt i prisnivået for 2018 på kap. 1352 Jernbanedirektoratet, post 70 Kjøp av persontransport med tog.

XVII

Restverdisikring for eksisterende materiell, oppgraderinger av eksisterende materiell og investeringer i nytt materiell

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 for det togmateriellet som inngår i statens kjøp av persontransporttjenester med tog på kap. 1352 Jernbanedirektoratet, post 70 Kjøp av persontransport med tog, kan gi restverdigaranti til oppgraderinger og nyinvesteringer innenfor en ramme på inntil 3 539 mill. kroner. Det legges til grunn 75 pst. restverdigaranti.

XVIII

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2018 under kap. 1420 Miljødirektoratet, post 22 Statlige vannmiljøtiltak kan foreta bestillinger av materiell o.l. ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger 36,9 mill. kroner.

XIX

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2018 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1411		Artsdatabanken	
	70	Tilskudd til arter og naturtyper	27 mill. kroner
1420		Miljødirektoratet	
	32	Statlig erverv, fylkesvise verneplaner	7 mill. kroner
	33	Statlig erverv, nytt vern	4,9 mill. kroner

XX

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at det i 2018 i forbindelse med flytting av Stortingets kontrollutvalg for etterrettings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste til andre lokaler kan inngås forpliktelser for 2019 og senere for dekning over kap. 44 Stortingets kontrollutvalg for etterrettings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, avgrenset til flytteprosjektets kostnadsramme på 29 mill. kroner.

XXI

Fullmakt til å inngå avtaler om investeringsprosjekter

Stortinget samtykker i at det i 2018 under kap. 41 Stortinget, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan pådras staten forpliktelser utover budsjettåret til prosjektet Prinsens gate 26 mv., innenfor en kostnadsramme på 2 321 mill. kroner.

XXII

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2018 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret	
	01	Driftsutgifter	1 697 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	01	Driftsutgifter	1 080 mill. kroner
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	28 000 mill. kroner
1790		Kystvakten	
	01	Driftsutgifter	1 910 mill. kroner

XXIII

Utbyggingsrelaterte forpliktelser knyttet til Snorre Expansion Project

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2018 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten som følge av statens deltakelse i endret plan for utbygging og drift for Snorre (Snorre Expansion Project) med inntil 6 mrd. kroner.

Andre fullmakter

XXIV

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale banker og fond

Stortinget samtykker i at Norge deltar i den 11. kapitalpåfylling i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD-11) med et bidrag på til sammen 360 mill. kroner for perioden 2019–2021, innbetalt i tre årlige bidrag på 120 mill. kroner per år i 2019, 2020 og 2021. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.

XXV

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale banker og fond og endring av internasjonal avtaletekst

1. Norge deltar i den femte kapitaløkningen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen 47,6 mill. USD. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2020–2024 og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
2. Den norske garantikapitalen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) økes med inntil 354 mill. USD.
3. Norge deltar i kapitaløkningen i Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil 46,1 mill. USD innbetalt over perioden 2020–2024 og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
4. Norge støtter de endringer i IFCs Charter som er nødvendige for at kapitaløkningen skal finne sted i tråd med forhandlingsresultatet.

XXVI

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2018 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd til fond forvaltet av Det internasjonale fond for jordbruksutvikling slik at disse utbetalingene kan foretas i henhold til regelverket for fondet.

XXVII

Fullmakt til å benytte åremål

Stortinget samtykker i at Kulturdepartementet gis adgang til i henhold til statsansattelovens regler å benytte åremål for filmkonsulenter og leder som forvalter tilskudd til utvikling og filmproduksjon i Norsk filminstitutt. For disse gis det mulighet for åremål i en periode på fire år for konsulentene og inntil seks år for leder, med mulighet til én gangs fornyelse.

XXVIII

Overdragelse av eiendom

Stortinget samtykker i at Kommunal- og moderniseringsdepartementet kan overdra eiendommen Blaker skanse vederlagsfritt til Sørum kommune.

XXIX

Pensjoner fra statskassen

Arbeids- og sosialdepartementet får fullmakt til å regulere pensjoner fra statskassen på samme måte som for statspensjonister.

XXX

Trygdeytelser for fosterforeldre

Stortinget samtykker i at overgangsordningen som skal sikre at personer med dagpenger og arbeidsavklaringspenger ikke skal tape på å være fosterforeldre, ikke gis tilbakevirkende kraft med virkning fra 11. mai 2017.

XXXI

Salgsfullmakt og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2018 kan avhende eiendommer på Rausand i Nesset kommune i Møre og Romsdal og ved Løkken Verk i Meldal kommune i Sør-Trøndelag. Utgifter knyttet til eventuell avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres under kap. 3900, post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom.

XXXII

Tilføyning av stikkord

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2018 kan tilføye stikkordet «*kan overføres*» på kap. 1330 Særskilte transporttiltak, post 65 Konkurransen Smartere transport og post 76 Reiseplanlegger og elektronisk billettering.

XXXIII

Aktivering i kapitalregnskapet

Stortinget samtykker i at et eventuelt ansvarlig lån eller egenkapitaltilskudd til Mantena AS, bevilget på kap. 1357 Mantena AS, post 71 Kapitaltilførsel, aktiveres i statens kapitalregnskap.

XXXIV

Nettobudsjetteringsfullmakt

Stortinget samtykker i at det i 2018 på kap. 41 Stortinget, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan nettoføres som utgiftsreduksjoner refusjoner fra Oslo kommune og andre aktører i henhold til avtalte utgiftsfordelinger i forbindelse med bygge- og sikringsprosjekter.

Vedlegg 1**Endringer etter saldert budsjett, utgifter**

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
21	1	Statsrådet Driftsutgifter	173 061	-	8 000	181 061
Sum endringer Regjering				-	8 000	
41	1	Stortinget Driftsutgifter	961 300	-	4 000	965 300
	21	Spesielle driftsutgifter	-	-	2 000	2 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	593 400	-	376 700	970 100
	70	Tilskudd til partigruppene	186 000	-	6 000	192 000
Sum endringer Stortinget og underliggende institusjoner				-	388 700	
61	1	Høyesterett Driftsutgifter	109 750	-	1 400	111 150
Sum endringer Høyesterett				-	1 400	
100	1	Utenriksdepartementet Driftsutgifter	2 253 292	-	-8 600	2 244 692
	21	Spesielle driftsutgifter	12 931	-	5 000	17 931
116	70	Deltaking i internasjonale organisasjoner Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 499 500	-	-150 000	1 349 500
118	1	Nordområdetiltak mv. Driftsutgifter	38 204	-	5 000	43 204
150	78	Bistand til Afrika Regionbevilgning for Afrika	2 728 640	-	-15 000	2 713 640
151	72	Bistand til Asia Bistand til Afghanistan	-	565 000	6 000	571 000
	78	Regionbevilgning for Asia	786 500	-565 000	-	221 500
161	70	Næringsutvikling Næringsutvikling	319 000	66 300	-	385 300

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
162		Overgangsbistand/sårbare stater og regioner				
	70	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	343 000	-	10 000	353 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter				
	70	Nødhjelp og humanitær bistand	4 511 000	-	116 202	4 627 202
	72	Menneskerettigheter	360 000	-	10 000	370 000
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering				
	71	Faglig samarbeid	428 658	-	13 000	441 658
166		Klima, miljø og fornybar energi				
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	-	-	65 000	65 000
	72	Klima og miljø	917 200	-	133 000	1 050 200
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)				
	21	Spesielle driftsutgifter	1 425 477	-	-397 802	1 027 675
168		Kvinneres rettigheter og likestilling				
	70	Kvinneres rettigheter og likestilling	346 700	-	7 600	354 300
169		Global helse og utdanning				
	70	Global helse	3 218 916	-	15 000	3 233 916
170		FN-organisasjoner mv.				
	76	FN og globale utfordringer	308 300	-96 000	10 000	222 300
	80	Øvrige tilskudd	-	29 700	-	29 700
	81	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	275 000	-	10 000	285 000
	83	Verdens helseorganisasjon (WHO)	183 500	-	20 000	203 500
171		Multilaterale finansinstitusjoner				
	71	Regionale banker og fond	840 000	-	-3 000	837 000
Sum endringer Utenriksdepartementet				-	-148 600	
200		Kunnskapsdepartementet				
	1	Driftsutgifter	349 065	23 400	-	372 465
225		Tiltak i grunnopplæringen				
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	111 351	-	-210	111 141

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg	199 608	-	98 245	297 853
226	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	287 542	-	5 000	292 542
		Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen				
	21	Spesielle driftsutgifter	1 040 466	-	26 245	1 066 711
240	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærer-innsats på 1.-10. trinn	1 529 048	-	-11 535	1 517 513
		Fagskoleutdanning				
	60	Tilskudd til fagskoler	651 079	-	7 130	658 209
241		Felles tiltak for fagskolesektoren				
	21	Spesielle driftsutgifter	20 248	-	-7 130	13 118
255		Tilskudd til freds- og menneskerettssentre				
	70	Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter	33 858	-	822	34 680
257	75	Det europeiske Wergelandsenteret	9 218	-	500	9 718
		Kompetansepluss				
	70	Tilskudd	157 167	-	-822	156 345
258		Tiltak for livslang læring				
	21	Spesielle driftsutgifter	123 391	-	10 000	133 391
260		Universiteter og høyskoler				
	50	Statlige universiteter og høyskoler	34 355 141	-	7 220	34 362 361
270		Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter				
	74	Tilskudd til velferdsarbeid	87 044	-	1 000	88 044
280		Felles enheter				
	51	Drift av nasjonale fellesoppgaver	85 091	-	10 000	95 091
	71	Tilskudd til UNIS	132 349	-	6 000	138 349
281		Felles tiltak for universiteter og høyskoler				
	1	Driftsutgifter	351 664	-	15 000	366 664
	73	Tilskudd til internasjonale programmer	64 475	-	1 200	65 675
285		Norges forskningsråd				
	55	Virksomhetskostnader	801 868	-	2 000	803 868
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak				
	53	NUPI	4 904	-	535	5 439

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
288		Internasjonale samarbeidstiltak				
	72	Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner	338 558	-	-27 802	310 756
	73	EUs rammeprogram for forskning	2 199 232	-	8 778	2 208 010
	75	UNESCO-kontingent	24 341	-	-1 127	23 214
290		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet				
	1	Driftsutgifter	-	241 314	6 750	248 064
291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere				
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	-	44 572	1 500	46 072
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	-	51 000	-	51 000
	50	Norges forskningsråd	-	6 857	-	6 857
	60	Integreringstilskudd	-	11 254 978	144 154	11 399 132
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	-	3 329 422	-456 473	2 872 949
	62	Kommunale innvandrertiltak	-	199 506	-	199 506
	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	-	2 161	-	2 161
	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	-	107 860	1 542	109 402
	72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	-	3 921	-	3 921
	73	Tilskudd	-	7 941	-	7 941
292		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere				
	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap	-	44 525	-	44 525
	22	Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	-	32 267	-	32 267
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	-	1 997 096	15 297	2 012 393
Sum endringer Kunnskapsdepartementet				17 346 820	-136 181	
315		Frivillighetsformål				
	72	Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge	6 000	-	-2 580	3 420
	78	Ymse faste tiltak	8 350	-	4 500	12 850

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	79	Til disposisjon	14 500	-	-1 920	12 580
	82	Merverdiavgiftskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg	185 000	-	100 000	285 000
	87	Tilskudd til X Games	-	-	3 000	3 000
322		Bygg og offentlige rom				
	50	Kunst i offentlige rom	25 440	-	-20 500	4 940
323		Musikk og scenekunst				
	1	Driftsutgifter	93 477	-	-1 320	92 157
	21	Spesielle driftsutgifter	59 458	-	3 000	62 458
325		Allmenne kulturformål				
	1	Driftsutgifter	95 887	-	-3 880	92 007
	21	Forskning, utredning og spesielle driftsutgifter	16 173	-	3 000	19 173
	75	EUs program for kultur og audiovisuell sektor m.m.	47 550	-	-2 000	45 550
	78	Ymse faste tiltak	50 440	-	-5 000	45 440
334		Film- og medieformål				
	1	Driftsutgifter	166 653	-	1 946	168 599
	50	Filmfondet	489 300	-	21 000	510 300
335		Mediestøtte				
	71	Produksjonstilskudd	320 000	-	-7 000	313 000
	72	Innovasjon og utvikling	-	-	7 000	7 000
339		Pengespill, lotterier og stiftelser				
	1	Driftsutgifter	79 724	-	-700	79 024
340		Den norske kirke				
	70	Rammetilskudd til Den norske kirke	2 041 100	-	1 000	2 042 100
342		Kirkebygg og gravplasser				
	60	Rentekompensasjon – kirkebygg	33 341	-	16 000	49 341
Sum endringer Kulturdepartementet				-	115 546	
400		Justis- og beredskapsdepartementet				
	1	Driftsutgifter	487 634	-23 400	1 000	465 234
	23	Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskapsinnhenting	24 692	-	5 000	29 692
	71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	14 020	-	37	14 057

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
410		Domstolene				
	1	Driftsutgifter	2 451 320	-	26 400	2 477 720
430		Kriminalomsorgen				
	1	Driftsutgifter	4 670 787	-	-60 367	4 610 420
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	23 619	-	27 400	51 019
432		Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter				
	1	Driftsutgifter	242 958	-	23 067	266 025
440		Politidirektoratet – politi- og lensmanns-etaten				
	1	Driftsutgifter	17 101 318	-	46 000	17 147 318
	73	Tilskudd til EUs grense- og visumfond	184 000	-	7 700	191 700
442		Politihøgskolen				
	1	Driftsutgifter	627 039	-	-1 900	625 139
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)				
	1	Driftsutgifter	861 215	-	4 100	865 315
445		Den høyere påtalemyndighet				
	1	Driftsutgifter	252 753	-	2 000	254 753
451		Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap				
	1	Driftsutgifter	757 881	-	2 900	760 781
454		Redningshelikoptertjenesten				
	1	Driftsutgifter	687 887	-	-12 800	675 087
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	2 513 208	-	-241 706	2 271 502
455		Redningstjenesten				
	1	Driftsutgifter	103 978	-	3 000	106 978
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	8 717	-	-3 000	5 717
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	47 652	-	12 100	59 752
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	109 536	-	-2 500	107 036
456		Nød- og beredskapskommunikasjon				
	1	Driftsutgifter	121 102	-	47 350	168 452
	21	Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett	357 001	-	-18 900	338 101

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	34 352	-	10 000	44 352
467		Norsk Lovtidend				
	1	Driftsutgifter	4 276	-	1 476	5 752
470		Fri rettshjelp				
	1	Driftsutgifter	687 039	-	-87 147	599 892
471		Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning				
	72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning	59 702	-	30 000	89 702
	73	Stortingets rettferdsvederlagsordning	31 388	-	-6 400	24 988
474		Konfliktråd				
	1	Driftsutgifter	118 433	-	-800	117 633
475		Bobehandling				
	1	Driftsutgifter	90 223	-	13 000	103 223
480		Svalbardbudsjettet				
	50	Tilskudd	238 370	-	53 000	291 370
490		Utlendingsdirektoratet				
	1	Driftsutgifter	992 010	-	-9 000	983 010
	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak	1 019 623	-	-224 455	795 168
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	31 876	-	-10 423	21 453
	30	Ombygginger, ankomstsenter for asylregistrering og mottak	-	-	97 900	97 900
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	117 170	-	3 600	120 770
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	208 053	-	-22 159	185 894
	70	Stønader til beboere i asylmottak	147 739	-	-30 753	116 986
	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger	103 847	-	-16 250	87 597
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	11 194	-	726	11 920
491		Utlendingsnemnda				
	1	Driftsutgifter	309 867	-	-1 000	308 867
495		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet				
	1	Driftsutgifter	241 314	-241 314	-	0

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
496		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere				
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	44 572	-44 572	-	0
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	51 000	-51 000	-	0
	50	Norges forskningsråd	6 857	-6 857	-	0
	60	Integreringstilskudd	11 254 978	-11 254 978	-	0
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger	3 329 422	-3 329 422	-	0
	62	Kommunale innvandrertiltak	199 506	-199 506	-	0
	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	2 161	-2 161	-	0
	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	107 860	-107 860	-	0
	72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	3 921	-3 921	-	0
	73	Tilskudd	7 941	-7 941	-	0
497		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere				
	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap	44 525	-44 525	-	0
	22	Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	32 267	-32 267	-	0
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 997 096	-1 997 096	-	0
Sum endringer Justis- og beredskapsdepartementet				-17 346 820	-331 804	
500		Kommunal- og moderniseringsdepartementet				
	27	Felles IKT-løsning	-	-	13 000	13 000
510		Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon				
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	20 087	-	6 700	26 787
530		Byggeprosjekter utenfor husleieordningen				
	31	Igangsetting av byggeprosjekter	80 000	-	70 000	150 000
	33	Videreføring av byggeprosjekter	1 955 000	-	170 000	2 125 000
533		Eiendommer utenfor husleieordningen				
	1	Driftsutgifter	20 200	-	2 210	22 410

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	27 000	-	35 500	62 500
542		Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram				
	1	Driftsutgifter	5 757	-	-365	5 392
560		Sametinget				
	50	Sametinget	310 954	-	2 000	312 954
571		Rammetilskudd til kommuner				
	60	Innbyggertilskudd	125 679 688	-	-35 800	125 643 888
585		Husleietvistutvalget				
	1	Driftsutgifter	28 717	-	500	29 217
587		Direktoratet for byggkvalitet				
	22	Kunnskapsutvikling og informasjonsformidling	53 181	-	-4 800	48 381
Sum endringer Kommunal- og moderniseringsdepartementet				-	258 945	
601		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.				
	21	Spesielle driftsutgifter	53 035	-	-800	52 235
	70	Tilskudd	34 530	-	-2 100	32 430
605		Arbeids- og velferdsetaten				
	1	Driftsutgifter	11 494 243	-	-10	11 494 233
606		Trygderetten				
	1	Driftsutgifter	71 771	-	2 900	74 671
611		Pensjoner av statskassen				
	1	Driftsutgifter	18 400	-	-1 400	17 000
612		Tilskudd til Statens pensjonskasse				
	1	Driftsutgifter	4 566 000	-	211 000	4 777 000
	70	For andre medlemmer av Statens pensjonskasse	174 000	-	1 000	175 000
613		Arbeidsgiveravgift til folketrygden				
	1	Driftsutgifter	4 000	-	-1 000	3 000
	70	For andre medlemmer av Statens pensjonskasse	22 000	-	-1 000	21 000

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
614		Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse				
	1	Driftsutgifter	26 000	-	2 000	28 000
	90	Utlån	3 400 000	-	900 000	4 300 000
616		Gruppelivsforsikring				
	1	Driftsutgifter	200 000	-	-1 000	199 000
634		Arbeidsmarkedstiltak				
	76	Tiltak for arbeidssøkere	7 477 135	-	-69 600	7 407 535
	77	Varig tilrettelagt arbeid	1 395 460	-	3 700	1 399 160
635		Ventelønn				
	1	Driftsutgifter	19 000	-	1 000	20 000
660		Krigspensjon				
	70	Tilskudd, militære	70 000	-	-1 000	69 000
	71	Tilskudd, sivile	184 000	-	-4 000	180 000
664		Pensjonstrygden for sjømenn				
	70	Tilskudd	47 000	-	-3 000	44 000
666		Avtalefestet pensjon (AFP)				
	70	Tilskudd	2 200 000	-	10 000	2 210 000
Sum endringer Arbeids- og sosialdepartementet				-	1 046 690	
701		E-helse, helseregistre mv.				
	21	Spesielle driftsutgifter	250 933	-	-13 500	237 433
710		Vaksiner mv.				
	21	Spesielle driftsutgifter	270 107	-	45 900	316 007
732		Regionale helseforetak				
	21	Spesielle driftsutgifter	19 587	-	-1 000	18 587
	70	Særskilte tilskudd	700 607	-	-15 000	685 607
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF	51 985 750	-	-652 800	51 332 950
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF	18 327 061	-	-230 100	18 096 961
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF	13 865 726	-	-174 100	13 691 626
	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF	12 403 447	-	-155 800	12 247 647
	77	Laboratorie- og radiologiske undersøkelser	3 129 988	-	-70 000	3 059 988
	80	Kompensasjon for merverdiavgift	6 414 149	-	-28 200	6 385 949
	86	Driftskreditter	157 000	-	500 000	657 000

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
733		Habilitering og rehabilitering				
	21	Spesielle driftsutgifter	14 749	-	2 000	16 749
	72	Kjøp av opptrening mv.	2 812	-	-1 000	1 812
	79	Andre tilskudd	6 162	-	1 000	7 162
740		Helsedirektoratet				
	1	Driftsutgifter	1 172 992	-	-3 700	1 169 292
	21	Spesielle driftsutgifter	30 576	-	-12 000	18 576
745		Folkehelseinstituttet				
	1	Driftsutgifter	1 059 233	-	-39 600	1 019 633
746		Statens legemiddelverk				
	1	Driftsutgifter	296 510	-	-10 190	286 320
761		Omsorgstjeneste				
	21	Spesielle driftsutgifter	133 796	-	14 500	148 296
	63	Investeringsstilskudd	4 038 857	-	59 300	4 098 157
	64	Kompensasjon for renter og avdrag	834 500	-	53 300	887 800
	65	Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	1 274 183	-	140 000	1 414 183
	75	Andre kompetansetiltak	11 314	-	-500	10 814
762		Primærhelsetjeneste				
	21	Spesielle driftsutgifter	136 527	-	-7 000	129 527
	61	Fengselshelsetjeneste	172 418	-	2 300	174 718
	63	Allmennlegetjenester	94 672	-	29 000	123 672
	64	Opptappingsplan habilitering og rehabilitering	91 736	-	-2 000	89 736
765		Psykisk helse og rusarbeid				
	21	Spesielle driftsutgifter	103 867	-	43 000	146 867
	72	Frivillig arbeid mv.	348 632	-	-3 000	345 632
780		Forskning				
	50	Norges forskningsråd mv.	330 624	-	1 000	331 624
783		Personell				
	21	Spesielle driftsutgifter	39 783	-	12 800	52 583
Sum endringer Helse- og omsorgsdepartementet				-	-515 390	

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
800		Barne- og likestillingsdepartementet				
	21	Spesielle driftsutgifter	9 918	-	145	10 063
844		Kontantstøtte				
	70	Tilskudd	1 752 180	-	37 820	1 790 000
845		Barnetrygd				
	70	Tilskudd	15 070 000	-	-140 000	14 930 000
860		Forbrukerrådet				
	51	Markedsportaler	26 537	-	-900	25 637
867		Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukerklageutvalget				
	1	Driftsutgifter	13 520	-	300	13 820
868		Forbrukertilsynet				
	1	Driftsutgifter	27 171	-	-300	26 871
871		Likestilling og ikke-diskriminering				
	21	Spesielle driftsutgifter	11 592	-	400	11 992
Sum endringer Barne- og likestillingsdepartementet				-	-102 535	
900		Nærings- og fiskeridepartementet				
	21	Spesielle driftsutgifter	52 475	-	-11 200	41 275
	22	Trygg håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg	58 000	-	-5 000	53 000
	31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell	141 000	-	26 000	167 000
	71	Miljøtiltak Raufoss	6 200	-	4 500	10 700
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	8 800	-	2 400	11 200
	79	Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	-	-	41 000	41 000
	83	Tilskudd til senter for hav og arktiske spørsmål	-	-	10 000	10 000
902		Justervesenet				
	1	Driftsutgifter	123 185	-	2 400	125 585
904		Brønnøysundregistrene				
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	274 418	-	50 000	324 418
906		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard				
	31	Miljøtiltak Løkken	36 700	-	-31 500	5 200

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
907		Norsk nukleær dekommisjonering				
	1	Driftsutgifter	-	-	5 000	5 000
909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk				
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	2 030 000	-	-5 000	2 025 000
910		Sjøfartsdirektoratet				
	1	Driftsutgifter	386 240	-	23 000	409 240
912		Klagenemndssekretariatet				
	1	Driftsutgifter	18 195	-	900	19 095
917		Fiskeridirektoratet				
	1	Driftsutgifter	401 411	-	7 520	408 931
	22	Fiskeriforskning og -overvåking	67 664	-	10 000	77 664
919		Diverse fiskeriformål				
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	-	-	2 366 400	2 366 400
	72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	-	-	200	200
	76	Tilskudd til fiskeriforskning	22 056	-	-10 000	12 056
920		Norges forskningsråd				
	51	Tilskudd til atomforskning	102 500	-	-102 500	0
922		Romvirksomhet				
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	217 310	-	3 900	221 210
	71	Internasjonal romvirksomhet	426 770	-	7 500	434 270
923		Havforskningsinstituttet				
	1	Driftsutgifter	613 693	-	-7 480	606 213
924		Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer				
	70	Tilskudd	29 520	-	-13 300	16 220
926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy				
	1	Driftsutgifter	157 771	-	7 000	164 771
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	55 000	-	44 900	99 900
928		Annen marin forskning og utvikling				
	50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	57 787	-	-240	57 547

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
929		Institutt for energiteknikk				
	22	Sikring av atomanlegg	-	-	10 000	10 000
	51	Tilskudd til atomforskning	-	-	178 000	178 000
940		Internasjonaliseringstiltak				
	73	Støtte ved kapitalvareeksport	81 000	-	3 000	84 000
950		Forvaltning av statlig eierskap				
	70	Ansvarlig lån, Andøya Space Center	-	-	20 000	20 000
Sum endringer Nærings- og fiskeridepartementet				-	2 637 400	
1100		Landbruks- og matdepartementet				
	1	Driftsutgifter	162 954	170	-	163 124
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold – ordinære forvaltningsorganer	2 720	-	16 692	19 412
1115		Mattilsynet				
	1	Driftsutgifter	1 323 239	-	15 000	1 338 239
1136		Kunnskapsutvikling m.m.				
	50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap, Norsk institutt for bioøkonomi	235 465	-	-1 525	233 940
1137		Forskning og innovasjon				
	50	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd	242 306	-	-277	242 029
	51	Basisbevilgninger m.m., Norges forskningsråd	187 452	-	-1 183	186 269
1140		Høstbare viltressurser				
	1	Driftsutgifter	-	15 022	-	15 022
	21	Spesielle driftsutgifter	-	29 577	-	29 577
	23	Jegerprøve m.m.	-	4 402	-	4 402
	71	Tilskudd til viltformål	-	35 600	-	35 600
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket				
	71	Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket	92 300	-	-23 000	69 300
Sum endringer Landbruks- og matdepartementet				84 771	5 707	
1300		Samferdselsdepartementet				
	1	Driftsutgifter	189 999	-	2 036	192 035
	74	Tilskudd til Redningsselskapet	93 500	-	10 000	103 500

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
1301		Forskning og utvikling mv.				
	21	Utredninger vedrørende miljø, trafikksikkerhet mv.	15 968	-	-2 000	13 968
	50	Samferdselsforskning	167 014	-	-2 000	165 014
1320		Statens vegvesen				
	23	Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m.	11 759 844	-	28 500	11 788 344
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	181 700	-	90 800	272 500
1352		Jernbanedirektoratet				
	1	Driftsutgifter	457 458	-	1 500	458 958
1357		Mantena AS				
	71	Kapitaltilførsel	-	-	200 000	200 000
1370		Posttjenester				
	70	Kjøp av post- og banktjenester	261 700	-	342 000	603 700
Sum endringer Samferdselsdepartementet				-	670 836	
1400		Klima- og miljødepartementet				
	1	Driftsutgifter	285 724	1 030	-	286 754
	21	Spesielle driftsutgifter	84 509	-	-17 210	67 299
	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak	115 230	-	-13 000	102 230
1411		Artsdatabanken				
	21	Spesielle driftsutgifter	6 275	-	23 317	29 592
	50	Arter og naturtyper	16 861	-	-16 861	0
	70	Tilskudd til arter og naturtyper	11 441	-	8 000	19 441
1412		Meteorologiformål				
	70	Internasjonale samarbeidsprosjekt	166 297	-	-14 873	151 424
1420		Miljødirektoratet				
	21	Spesielle driftsutgifter	257 570	-	-600	256 970
	22	Statlige vannmiljøtiltak	279 369	-	4 000	283 369
	23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet	136 864	-4 402	1 820	134 282
	34	Statlige erverv, nasjonalparker	-	-	19 200	19 200
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	153 920	-	-74 000	79 920
	69	Oppryddingstiltak	96 962	-	-10 000	86 962

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	70	Tilskudd til vannmiljøtiltak	42 755	-	3 200	45 955
	76	Refusjonsordninger	119 462	-	10 000	129 462
1425		Vilt- og fisketiltak				
	1	Driftsutgifter	15 107	-15 107	-	0
	21	Spesielle driftsutgifter	30 076	-29 492	-	584
	71	Tilskudd til viltformål	35 600	-35 600	-	0
1428		Energiomlegging, energi- og klimateknologi				
	50	Overføring til Klima- og energifondet	-	2 720 000	13 000	2 733 000
1429		Riksantikvaren				
	21	Spesielle driftsutgifter	36 727	-	2 100	38 827
	60	Kulturminnearbeid i kommunene	15 716	-	-2 100	13 616
1473		Kings Bay AS				
	70	Tilskudd	21 642	-	25 000	46 642
Sum endringer Klima- og miljødepartementet				2 636 429	-39 007	
1600		Finansdepartementet				
	1	Driftsutgifter	372 865	-	-2 000	370 865
1605		Direktoratet for økonomistyring				
	1	Driftsutgifter	457 344	-	37 000	494 344
1610		Tolletaten				
	1	Driftsutgifter	1 487 947	-	31 100	1 519 047
1618		Skatteetaten				
	1	Driftsutgifter	5 762 275	-	80 100	5 842 375
	21	Spesielle driftsutgifter	195 300	-	8 900	204 200
	22	Større IT-prosjekter	576 500	-	-40 000	536 500
1620		Statistisk sentralbyrå				
	1	Driftsutgifter	564 874	-	5 000	569 874
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold	14 600	-	5 000	19 600
1632		Kompensasjon for merverdiavgift				
	72	Tilskudd til private og ideelle virksomheter	2 160 000	-	-60 000	2 100 000
1651		Statsgjeld, avdrag og innløsning				
	98	Avdrag på innenlandsk statsgjeld	-	-	20 000 000	20 000 000
Sum endringer Finansdepartementet				-	20 065 100	

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
1700		Forsvarsdepartementet				
	1	Driftsutgifter	801 119	-	9 150	810 269
	71	Overføringer til andre	65 234	-	-525	64 709
	78	Norges tilskudd til NATOs og internasjonale driftsbudsjetter	305 523	-	-62 003	243 520
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret				
	1	Driftsutgifter	9 609 482	-	3 353	9 612 835
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet				
	1	Driftsutgifter	268 947	-	10 000	278 947
1731		Hæren				
	1	Driftsutgifter	5 066 104	-	70 330	5 136 434
1732		Sjøforsvaret				
	1	Driftsutgifter	4 114 269	-	-36 417	4 077 852
1733		Luftforsvaret				
	1	Driftsutgifter	4 936 621	-	153 765	5 090 386
1734		Heimevernet				
	1	Driftsutgifter	1 241 819	-	79 604	1 321 423
1735		Etterretningstjenesten				
	21	Spesielle driftsutgifter	1 905 510	-	25 369	1 930 879
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold				
	1	Driftsutgifter	1 587 607	-	45 535	1 633 142
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel	96 331	-	-15 000	81 331
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	5 914 782	-	28 621	5 943 403
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel	71 500	-	-3 816	67 684
1790		Kystvakten				
	1	Driftsutgifter	1 027 838	-	-87 625	940 213
1791		Redningshelikoptertjenesten				
	1	Driftsutgifter	854 745	-	96 824	951 569
1792		Norske styrker i utlandet				
	1	Driftsutgifter	1 009 909	-	757	1 010 666
Sum endringer Forsvarsdepartementet				-	317 922	

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
1800		Olje- og energidepartementet				
	1	Driftsutgifter	189 113	-1 200	-	187 913
1811		Statoil ASA				
	96	Aksjer	1 900 000	-	-146 000	1 754 000
1825		Energiomlegging, energi- og klimateknologi				
	50	Overføring til Klima- og energifondet	2 720 000	-2 720 000	-	0
1840		CO ₂ -håndtering				
	70	Administrasjon, Gassnova SF	106 127	-	11 000	117 127
	72	Fullskala CO ₂ -håndtering	20 000	-	69 000	89 000
Sum endringer Olje- og energidepartementet				-2 721 200	-66 000	
2309		Tilfeldige utgifter				
	1	Driftsutgifter	4 498 022	-	-160 000	4 338 022
Sum endringer Ymse				-	-160 000	
2410		Statens lånekasse for utdanning				
	1	Driftsutgifter	391 399	-	3 049	394 448
	50	Avsetning til utdanningsstipend	6 929 577	-	125 015	7 054 592
	70	Utdanningsstipend	2 806 225	-	151 489	2 957 714
	71	Andre stipend	775 837	-	-54 565	721 272
	72	Rentestøtte	1 011 612	-	192 825	1 204 437
	73	Avskrivninger	610 420	-	-7 524	602 896
	74	Tap på utlån	385 550	-	-9 350	376 200
	90	Økt lån og rentegjeld	27 218 070	-	-31 194	27 186 876
2412		Husbanken				
	21	Spesielle driftsutgifter	11 263	-	-500	10 763
2421		Innovasjon Norge				
	51	Tapsavsetning, såkornfond og koinvesteringsfond	37 200	-	7 425	44 625
	53	Risikoavlastning, såkornfond og koinvesteringsfond	18 800	-	3 700	22 500
	70	Basiskostnader	167 767	-	-1 500	166 267
	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	535 000	-	11 500	546 500
	76	Miljøteknologi	565 500	-	-10 000	555 500

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	80	Næringstiltak på Svalbard	-	-	6 400	6 400
	95	Egenkapital, såkornfond og koinvesteringsfond	106 300	-	21 200	127 500
Sum endringer Statsbankene				-	407 970	
2445		Statsbygg				
	24	Driftsresultat	-436 141	-	31 000	-405 141
	30	Prosjektering av bygg	206 401	-	143 000	349 401
	31	Igangsetting av ordinære byggeprosjekter	-	100 000	-65 000	35 000
	32	Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter	250 000	-	150 000	400 000
2470		Statens pensjonskasse				
	24	Driftsresultat	-18 203	-	-	-18 203
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	40 741	-	50 000	90 741
Sum endringer Statens forretningsdrift				100 000	309 000	
2530		Foreldrepenger				
	70	Foreldrepenger ved fødsel	20 061 000	-	-871 000	19 190 000
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	625 000	-	-10 000	615 000
	72	Feriepenger av foreldrepenger	490 000	-	-15 000	475 000
	73	Foreldrepenger ved adopsjon	58 000	-	3 000	61 000
2541		Dagpenger				
	70	Dagpenger	13 348 000	-	-1 738 000	11 610 000
2542		Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.				
	70	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.	795 000	-	45 000	840 000
2620		Stønad til enslig mor eller far				
	70	Overgangsstønad	2 170 000	-	-240 000	1 930 000
	73	Tilleggsstønader og stønad til skolepenger	91 275	-	725	92 000
	76	Bidragforskott	745 000	-	-20 000	725 000
2650		Sykepenger				
	70	Sykepenger for arbeidstakere mv.	37 490 000	-	-1 200 000	36 290 000
	71	Sykepenger for selvstendige	1 490 000	-	-40 000	1 450 000
	72	Pleie-, opplærings- og omsorgspenger mv.	1 271 000	-	-276 000	995 000
	75	Feriepenger av sykepenger	2 070 000	-	-60 000	2 010 000

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
2651		Arbeidsavklaringspenger				
	70	Arbeidsavklaringspenger	34 812 000	-	-1 002 000	33 810 000
	71	Tilleggsstønad	267 260	-	-27 260	240 000
	72	Legeerklæringer	415 000	-	10 000	425 000
2655		Uførhet				
	70	Uføretrygd	86 330 000	-	870 000	87 200 000
	75	Menerstatning ved yrkesskade	83 000	-	1 000	84 000
2661		Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.				
	70	Grunnstønad	1 900 870	-	9 130	1 910 000
	71	Hjelpestønad	1 549 375	-	10 625	1 560 000
	73	Hjelpemidler mv. under arbeid og utdanning	128 000	-	-2 000	126 000
	74	Tilskudd til biler	809 875	-	-69 875	740 000
	75	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler	3 211 180	-	158 820	3 370 000
	76	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler som tjenester	309 600	-	-4 600	305 000
	77	Ortopediske hjelpemidler	1 533 025	-	66 975	1 600 000
	78	Høreapparater	711 975	-	-1 975	710 000
2670		Alderdøm				
	70	Grunnpensjon	73 430 000	-	-590 000	72 840 000
	71	Tilleggspensjon	142 030 000	-	-1 110 000	140 920 000
	72	Inntektspensjon	1 520 000	-	-120 000	1 400 000
	73	Sært tillegg, pensjonstillegg mv.	6 080 000	-	100 000	6 180 000
2680		Etterlatte				
	71	Tilleggspensjon	820 000	-	15 000	835 000
	72	Sært tillegg	81 000	-	5 000	86 000
	75	Stønad til barnetilsyn	4 900	-	100	5 000
2686		Stønad ved gravferd				
	70	Stønad ved gravferd	190 110	-	-1 110	189 000
2711		Spesialisthelsetjeneste mv.				
	70	Spesialisthjelp	2 007 600	-	-27 600	1 980 000
	71	Psykologhjelp	305 600	-	-5 600	300 000
	72	Tannbehandling	2 411 600	-	-1 600	2 410 000

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
	76	Private laboratorier og røntgeninstitutt	998 200	-	-8 200	990 000
2751		Legemidler mv.				
	70	Legemidler	10 162 200	-	-215 200	9 947 000
	71	Legeerklæringer	6 000	-	1 000	7 000
	72	Medisinsk forbruksmateriell	2 018 300	-	-38 300	1 980 000
2752		Refusjon av egenbetaling				
	70	Egenandelstak 1	5 098 200	-	54 300	5 152 500
	71	Egenandelstak 2	1 089 500	-	-99 500	990 000
2755		Helsetjenester i kommunene mv.				
	62	Fastlønnsordning fysioterapeuter	380 000	-	10 000	390 000
	70	Allmennlegehjelp	4 996 000	-	-88 500	4 907 500
	71	Fysioterapi	1 161 800	-	-81 800	1 080 000
	72	Jordmorhjelp	62 000	-	-2 000	60 000
	73	Kiropraktorbehandling	157 000	-	8 000	165 000
	75	Logopedisk og ortoptisk behandling	162 000	-	-1 000	161 000
2756		Andre helsetjenester				
	70	Helsetjenester i annet EØS-land	23 000	-	-1 000	22 000
	71	Helsetjenester i utlandet mv.	485 000	-	-25 000	460 000
	72	Helsetjenester til utenlandsboende mv.	215 000	-	15 000	230 000
2790		Andre helsetiltak				
	70	Bidrag	247 800	-	-12 800	235 000
Sum endringer Folketrygden				-	-6 623 245	
Sum endringer utgifter				100 000	18 110 454	
Herav 90–99 poster				-	20 744 006	

Vedlegg 2**Endringer etter saldert budsjett, inntekter**

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
3041		Stortinget				
	1	Salgsinntekter	8 300	-	1 000	9 300
3225		Tiltak i grunnopplæringen				
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	55 119	-	-11 552	43 567
3287		Forskningsinstitutter og andre tiltak				
	96	Aksjekapital – CESSDA AS	-	-	50	50
3291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere				
	1	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	-	197 200	22 975	220 175
	2	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter	-	113 874	-62 092	51 782
	3	Tilskudd til integreringsmottak, ODA-godkjente utgifter	-	10 167	-	10 167
3292		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere				
	1	Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter	-	50 505	-29 543	20 962
3410		Domstolene				
	1	Rettsgebyr	385 310	-	-3 800	381 510
3440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten				
	6	Gebyr – utlendingssaker	268 284	-	-3 392	264 892
3445		Den høyere påtalemyndighet				
	2	Refusjoner	-	-	2 000	2 000
3456		Nød- og beredskapskommunikasjon				
	1	Abonnementsinntekter	338 696	-	-1 200	337 496
	2	Refusjoner driftsutgifter	42 204	-	-9 250	32 954

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
3469		Vergemålsordningen				
	1	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter	9 360	-	-5 430	3 930
3490		Utlendingsdirektoratet				
	1	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	115 468	-	-15 440	100 028
	3	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	12 445	-	1 705	14 150
	4	Asylmottak, ODA-godkjente utgifter	706 714	-	-221 461	485 253
3496		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere				
	1	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	197 200	-197 200	-	0
	2	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter	113 874	-113 874	-	0
	3	Tilskudd til integreringsmottak, ODA-godkjente utgifter	10 167	-10 167	-	0
3497		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere				
	1	Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter	50 505	-50 505	-	0
3587		Direktoratet for byggkvalitet				
	4	Gebyrer	50 070	-	-5 700	44 370
3605		Arbeids- og velferdsetaten				
	1	Administrasjonsvederlag	14 830	-	-6 310	8 520
	6	Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag	27 720	-	-2 020	25 700
3614		Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse				
	1	Gebyrinntekter, lån	22 000	-	1 000	23 000
	90	Tilbakebetaling av lån	13 600 000	-	-1 300 000	12 300 000
3616		Gruppelivsforsikring				
	1	Premieinntekter	118 000	-	-12 000	106 000
3635		Ventelønn mv.				
	1	Refusjon statlig virksomhet mv.	13 000	-	-1 000	12 000
	85	Innfordring av feilutbetaling av ventelønn	400	-	-100	300

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
3740		Helsedirektoratet				
	4	Gebyrinntekter	42 635	-	-4 700	37 935
	5	Helsetjenester til utenlandsboende mv.	69 373	-	-7 373	62 000
3746		Statens legemiddelverk				
	4	Registreringsgebyr	90 059	-	-9 520	80 539
	5	Refusjonsgebyr	3 087	-	-2 500	587
3855		Statlig forvaltning av barnevernet				
	60	Kommunale egenandeler	1 472 039	-	-74 000	1 398 039
3856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere				
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	138 536	-	-76 964	61 572
3871		Likestilling og ikke-diskriminering				
	1	Diverse inntekter	-	-	1 400	1 400
3902		Justervesenet				
	1	Gebyrinntekter	38 924	-	-11 500	27 424
	3	Inntekter fra salg av tjenester	16 667	-	5 500	22 167
	86	Overtredelsesgebyr	-	-	60	60
3910		Sjøfartsdirektoratet				
	1	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	182 729	-	35 000	217 729
3917		Fiskeridirektoratet				
	13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner	-	-	2 864 400	2 864 400
3950		Forvaltning av statlig eierskap				
	87	Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA	-	-	21 700	21 700
	90	Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	-	-	2 700	2 700
4100		Landbruks- og matdepartementet				
	40	Salg av eiendom	-	-	16 692	16 692
4136		Kunnskapsutvikling m.m.				
	30	Husleie, Norsk institutt for bioøkonomi	20 643	-	-2 985	17 658
4140		Høstbare viltressurser				
	1	Jegerprøve, gebyr m.m.	-	4 402	-	4 402

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
4300		Samferdselsdepartementet				
	96	Aksjer	-	-	300	300
4322		Svinesundsforbindelsen AS				
	90	Avdrag på lån	75 000	-	15 000	90 000
4411		Artsdatabanken				
	2	Diverse inntekter	-	-	14 456	14 456
4420		Miljødirektoratet				
	4	Gebyrer, forurensningsområdet	38 132	-	1 400	39 532
	7	Gebyrer, kvotesystemet	8 077	-	450	8 527
	8	Gebyrer, naturforvaltningsområdet	4 902	-4 402	-	500
4429		Riksantikvaren				
	2	Refusjoner og diverse inntekter	4 506	-	-2 000	2 506
	9	Internasjonale oppdrag	1 277	-	2 000	3 277
4605		Direktoratet for økonomistyring				
	1	Økonomitjenester	50 600	-	37 000	87 600
4610		Tolletaten				
	2	Andre inntekter	897	-	1 100	1 997
4618		Skatteetaten				
	1	Refunderede utleggs- og tinglysingsgebyr	59 000	-	18 000	77 000
	7	Gebyr for bindende forhåndsuttalelser	2 400	-	1 100	3 500
	89	Overtredelsesgebyr	13 000	-	-9 000	4 000
4720		Felleskapasiteter i Forsvaret				
	1	Driftsinntekter	224 107	-	94 253	318 360
4732		Sjøforsvaret				
	1	Driftsinntekter	54 174	-	-6 400	47 774
4733		Luftforsvaret				
	1	Driftsinntekter	107 660	-	200	107 860
4760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold				
	1	Driftsinntekter	30 174	-	22 293	52 467
	45	Større utstørsanskaffelser og vedlikehold, inntekter	-	-	54 792	54 792

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
4791		Redningshelikoptertjenesten				
	1	Driftsinntekter	766 460	-	96 824	863 284
4792		Norske styrker i utlandet				
	1	Driftsinntekter	39 312	-	-8 429	30 883
4811		Statoil ASA				
	96	Utbytteaksjer	1 900 000	-	-146 000	1 754 000
5309		Tilfeldige inntekter				
	29	Ymse	150 000	-	200 000	350 000
5310		Statens lånekasse for utdanning				
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	23 600	-	810	24 410
	29	Termingebyr	18 512	-	-1 869	16 643
	89	Purregebyrer	104 672	-	-1 208	103 464
	90	Redusert lån og rentegjeld	10 172 117	-	64 874	10 236 991
	93	Omgjøring av utdanningslån til stipend	6 409 778	-	295 276	6 705 054
5325		Innovasjon Norge				
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	20 000	-	20 700	40 700
	85	Tilbakeføring av avskrevne lån fra såkornkapitalfond	-	-	9 400	9 400
	91	Tilbakeført kapital, såkornfond	10 000	-	-900	9 100
5341		Avdrag på utestående fordringer				
	98	Avdrag på egenbeholdning statsobligasjoner	-	-	20 000 000	20 000 000
5351		Overføring fra Norges Bank				
	85	Overføring	14 500 000	-	-167 400	14 332 600
Sum endringer Inntekter under departementene				-	21 703 372	
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten				
	24	Driftsresultat	76 900 000	-	16 600 000	93 500 000
	30	Avskrivninger	22 200 000	-	3 800 000	26 000 000
Sum endringer Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet				-	20 400 000	
5445		Statsbygg				
	39	Avsetning til investeringsformål	1 129 976	-	150 000	1 279 976

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
5460		Garantiinstituttet for eksportkreditt				
	73	Tilbakeføring fra SUS-/Baltikum-ordningen	-	-	32 500	32 500
5470		Statens pensjonskasse				
	30	Avsetning til investeringsformål	25 000	-	50 000	75 000
5491		Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift				
	30	Avskrivninger	1 232 865	-	19 309	1 252 174
Sum endringer Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forretningsdrift i samband med nybygg, anlegg mv.				-	251 809	
5521		Merverdiavgift				
	70	Merverdiavgift	291 500 000	-	5 000	291 505 000
5526		Avgift på alkohol				
	70	Avgift på alkohol	13 800 000	-	-7 000	13 793 000
5536		Avgift på motorvogner mv.				
	71	Engangsavgift	15 935 000	-	5 000	15 940 000
5572		Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet				
	74	Tilsynsavgift	3 770	-	-3 770	0
5576		Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet				
	72	Jeger- og fellingsavgifter	-	90 915	9 763	100 678
5578		Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet				
	71	Jeger- og fellingsavgifter	90 915	-90 915	-	0
	73	Påslag på nettarifffen til Klima- og energifondet	-	670 000	-	670 000
5582		Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet				
	72	Påslag på nettarifffen til Klima- og energifondet	670 000	-670 000	-	0
Sum endringer Skatter og avgifter				-	8 993	
5607		Renter av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse				
	80	Renter	825 000	-	295 000	1 120 000

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
5611		Aksjer i NSB AS				
	85	Utbytte	150 000	-	165 000	315 000
5612		Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS				
	80	Renter	-	-	3 200	3 200
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning				
	80	Renter	3 880 231	-	727 406	4 607 637
5622		Aksjer i Avinor AS				
	85	Utbytte	232 000	-	17 700	249 700
5624		Renter av Svinesundsforbindelsen AS				
	80	Renter	4 000	-	-1 000	3 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge				
	81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	20 000	-	4 900	24 900
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	125 000	-	121 000	246 000
	88	Tilbakeføring av utbytte fra såkornkapitalfond	-	-	13 100	13 100
5631		Aksjer i AS Vinmonopolet				
	85	Statens overskuddsandel	70 900	-	-7 400	63 500
5652		Statskog SF – renter og utbytte				
	80	Renter	630	-	-600	30
	85	Utbytte	26 000	-	34 000	60 000
5656		Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning				
	85	Utbytte	16 962 219	-	3 083 500	20 045 719
5680		Statnett SF				
	85	Utbytte	336 000	-	-10 000	326 000
Sum endringer Renter og utbytte mv.				-	4 445 806	
5701		Diverse inntekter				
	71	Refusjon ved yrkesskade	1 076 827	-	-126 900	949 927
	73	Refusjon fra bidragspliktige	225 000	-	15 000	240 000
	86	Innkrevning feilutbetalinger	718 000	-	582 000	1 300 000
	87	Diverse inntekter	34 600	-	-18 000	16 600
	88	Hjelpemiddelsentraler m.m.	61 000	-	4 000	65 000

1 000 kroner

Kap.	Post	Formål	Saldert budsjett	Endringer foreslått i perioden	Endringer foreslått i denne proposisjonen	Status etter endringen
5705		Refusjon av dagpenger				
	70	Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs	23 000	-	5 000	28 000
	71	Refusjon av dagpenger for grensearbeidere mv. bosatt i Norge	800	-	-200	600
Sum endringer Folketrygden				-	460 900	
Sum endringer inntekter				0	47 270 880	
Herav 90–99 poster				-	18 931 300	

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media – 06/2018

